ΑΠΑΝΤΑ, ΜΑΞΙΜΟΥ τοῦ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ *

10ος Τόμος - 15 Γ..........1102
ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΠΡΩΤΗ ΑΥΤΟΥ ΕΞΟΡΙΑ, ΗΤΟΙ ΕΝ ΒΙΖΥΗ 1102
ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ 1122
ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΜΕΤΑ ΠΥΡΡΟΥ 1133
ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ 1162
ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ,..........1166
ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΘΛΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ 1182

10ος Τόμος - 15 Γ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΑΧΘΕΝΤΩΝ ΕΝ ΤΗ ΠΡΩΤΗ ΑΥΤΟΥ ΕΞΟΡΙΑ, ΗΤΟΙ ΕΝ ΒΙΖΥΗ *

ΤΑ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΒΙΘΥΝΙΑΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΥ ΔΙΑΛΕΧΘΕΝΤΑ

Α΄.

(≡15Γ_**012**≡>) Τά κεκινημένα περί τῆς ἀμωμήτου ἡμῶν τῶν Χριστιανῶν πίστεως, καί τῆς τῶν δι᾽ ἐναντίας παρεισάκτου καινοτομίας, μεταξύ τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου, καί Θεοδοσίου ἐπισκόπου Καισαρείας Βιθυνίας ἀναγκαῖον ἡγησάμην κατάδηλον ποιῆσαι πᾶσιν ὑμῖν τοῖς ἐν ὀρθοδοξίᾳ διατελοῦσιν, ἵνα ἀκριβέστερον τά περί τούτων εἰδέναι ἔχοντες, δοξάζητε μᾶλλον τόν φιλάνθρωπον Θεόν, τόν διδόντα λόγον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος (=0137=) τῶν φοβουμένων αὐτόν· μήπως συνήθως οἱ ἐχθροί τῆς ἀληθείας, τἀναντία ταύτης διαφημίζοντες, ἐκταράξωσιν ὑμῶν τάς καρδίας.

Β΄.

Τοιγαροῦν τῇ εἰκοστῇ τετάρτῃ τοῦ Αὐγούστου μηνός τῆς νυνί παρελθούσης τεσσαρεσκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως, ἐξῆλθεν πρός αὐτόν ἐν ᾗ παρεφυλάττετο ἐξορίᾳ, τουτέστιν ἐν κάστρῳ Βιζύης, ὁ προρηθείς ἐπίσκοπος Θεοδόσιος, ὡς εἶπεν, ἐκ προσώπου Πέτρου

---

* Τό ἔργο τοῦ ἁγίου Μαξίμου χωρίστηκε σέ τόμους καί ἀναγράφονται οἱ σελίδες σύμφωνα μέ τή σειρά "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, γιά νά μπορεῖ εὔκολα ὁ ἀναγνώστης νά συμβουλεύεται μετάφραση. Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τρεῖς πηγές: **1)** ἀπό τήν ἠλεκτρονική βιβλιοθήκη ἑλληνικῶν κειμένων, Thesaurus Linguae Graecae, TLG (http://www.tlg.uci.edu), **2)** κείμενα πού δέν περιλαμβάνονται στό TLG ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90ος καί 91ος (τά δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), καί **3)** τά σχόλια στά ἔργα τοῦ ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτη ἀπό τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ, τό κείμενο περάστηκε ἀπό σκάνερ, ἀκολούθησε όπτική ἀναγνώριση χαρακτήρων καί ἔλεγχος.

Τόμος καί σελίδα γιά τίς ἐκδόσεις ΒΥΖΑΝΤΙΟ ἀναγράφονται μέ τόν ἀκόλουθο τρόπο: (≡15Β_**010**≡>), δηλαδή ἀκολουθεῖ ἡ δέκατη σελίδα τοῦ 15Β τόμου. Ἐπίσης ὑπάρχει καί ἔνδειξη γιά τήν σελίδα τῆς πατρολογίας Migne (=0364=) ὅταν τό κείμενο προέρχεται ἀπό ἐκεῖ.

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90ος (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 15 Γ**.

τοῦ προέδρου Κωνσταντινουπόλεως πεμφθείς· καί Παῦλος καί Θεοδόσιος οἱ ὕπατοι, ὡς εἶπον καί αὐτοί, ἐκ προσώπου βασιλέως πεμφθέντες· καί ἀνελθόντες πρός τόν εἰρημένον μοναχόν Μάξιμον, ἐν ᾧ τόπῳ ἀπεκέκλειστο, ἐκάθισαν, καί ἐπέτρεψαν καί αὐτόν καθίσαι, συνόντος αὐτοῖς δηλονότι καί τοῦ (≡15Γ_014≡> ἐπισκόπου Βιζύης. Καί λέγει πρός αὐτόν Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος· Πῶς ἔχεις, κῦρι ἀββᾶ;

ΜΑΞ. Ὡς προώρισεν ὁ Θεός πρό πάντων τῶν αἰώνων τήν περί ἐμέ προνοητικήν διεξαγωγήν, οὕτως ἔχω.

ΘΕΟΔ. Τί οὖν; πρό παντός περί ἑκάστου ἡμῶν ὥρισεν (προώρισεν) ὁ Θεός;

ΜΑΞ. Εἴπερ προέγνω, πάντως καί προώρισε·

ΘΕΟΔ. Τί ἔστιν αὐτό τό, Προέγνω, καί Προώρισεν;

ΜΑΞ. Ἡ πρόγνωσις τῶν ἐφ' ἡμῖν ἐννοιῶν καί λόγων καί ἔργων ἐστίν· ὁ προορισμός δέ τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν συμβαινόντων ἐστί.

ΘΕΟΔ. Ποῖά ἐστι τά ἐφ' ἡμῖν, καί ποῖα τά οὐκ ἐφ' ἡμῖν;

ΜΑΞ. Ὡς ἔοικε, πάντα γινώσκων ὁ δεσπότης μου, δοκιμαστικῶς διαλέγεται πρός τόν δοῦλον αὐτοῦ.

ΘΕΟΔ. Μά τήν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, ἀγνοῶν ἠρώτησα, καί μαθεῖν θέλων τήν διαφοράν τῶν ἐφ' ἡμῖν, καί οὐκ ἐφ' ἡμῖν· καί πῶς τά μέν ὑπό τήν πρόγνωσιν τοῦ Θεοῦ ὑπάρχουσι· τά δέ, ὑπό τόν προορισμόν εἰσιν.

ΜΑΞ. Ἐφ' ἡμῖν ἐστι τά ἑκούσια πάντα, τουτέστιν ἀρεταί καί κακίαι· οὐκ ἐφ' ἡμῖν δέ, αἱ ἐπιφοραί τῶν συμβαινόντων ἡμῖν κολαστικῶν τρόπων, ἤ τῶν ἐναντίων. Οὔτε γάρ ἐφ' ἡμῖν ἐστιν ἡ κολάζουσα νόσος, οὔτε ἡ εὐφραίνουσα ὑγεία· καί αἱ ποιότητες καί αἱ τούτων αἰτίαι. Οἷον αἰτία νόσου ἀταξία, ὥσπερ καί ὑγείας εὐταξία· καί βασιλείας οὐρανῶν αἰτία, ἡ τῶν ἐντολῶν φυλακή, ὥσπερ καί πυρός αἰωνίου, ἡ τῶν τούτων παράβασις.

ΘΕΟΔ. Τί οὖν; διά τοῦτο θλίβῃ ἐν τῇ ἐξορίᾳ ταύτῃ, ἐπειδή ἄξιά τινα ἐποίησας ταύτης τῆς θλίψεως;

(≡15Γ_016≡> ΜΑΞ. Παρακαλῶ ἵνα ὁ Θεός ταῦτῃ τῇ θλίψει περιορίσῃ τάς ἐκτίσεις ὧν ἥμαρτον αὐτῷ ἐν τῇ παραβάσει τῶν αὐτοῦ δικαιωτικῶν ἐντολῶν.

ΘΕΟΔ. Οὐκ ἔστι δοκιμῆς ἕνεκεν ἀπαγομένη θλίψις πολλοῖς;

ΜΑΞ. Ἡ δοκιμή τῶν ἁγίων ἐστίν, ἵνα φανερωθῶσι διά τῆς θλίψεως τῷ βίῳ τῶν ἀνθρώπων, αἱ περί τό φύσει καλόν διαθέσεις αὐτῶν, ἑαυταῖς συνεκφαίνουσαι τάς ἠγνοημένας πᾶσιν ἀρετάς, ὡς ἐπί Ἰώβ καί Ἰωσήφ. Ὁ μέν γάρ ἐπί φανερώσει τῆς κεκρυμμένης ἀνδρείας ἐπειράζετο· ὁ δέ, ἐπ' ἐκφωνήσει τῆς ἁγιαστικῆς σωφροσύνης ἐδοκιμάζετο· καί πᾶς τῶν ἁγίων ἀκουσίως ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ θλιβείς, ἐπι τισί τοιαύταις οἰκονομίαις ἐθλίβετο, ἵνα διά τῆς ἀσθενείας τῆς συγχωρουμένης αὐτοῖς ἐπαχθῆναι, τόν ὑπερήφανον καί ἀποστάτην περιπατήσωσι δράκοντα, τουτέστι τόν διάβολον.(=0140=) Ἡ γάρ ὑπομονή, δοκιμῆς ἔργον ἐστίν ἐφ' ἑκάστου τῶν ἁγίων.

ΘΕΟΔ. Μά τήν ἀλήθειαν τοῦ Θεοῦ, καλῶς εἶπας· καί ὁμολογῶ τήν ὠφέλειαν· καί ἐζήτουν ἀεί ἐν τοῖς τοιούτοις συνδιαλέγεσθαι ὑμῖν· ἀλλ' ἐπειδή ἐπ' ἄλλῳ κεφαλαίῳ κἀγώ καί οἱ

δεσπόται μου οἱ μελλοπατρίκιοι πρός σέ γεγόναμεν, καί τοσαῦτα διαστήματα ἤλθομεν, παρακαλοῦμέν σε τά παρ’ ἡμῶν προτεινόμενα δέξασθαι, καί χαροποιῆσαι πᾶσαν τήν οἰκουμένην.

ΜΑΞ. Ποῖα ταῦτά εἰσι, δέσποτα, καί τίς ἐγώ, καί πόθεν εἰμί, ἵνα ἡ ἐπί τοῖς προτεινομένοις μοι συγκατάθεσις χαροποιήσῃ πᾶσαν τήν οἰκουμένην;

ΘΕΟΔ. Μά τήν ἀλήθειαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅπερ λέγω σοι, ἐγώ τε καί οἱ δεσπόται μου μελλοπατρίκιοι ἐκ τοῦ στόματος τοῦ δεσπότου ἡμῶν τοῦ πατριάρχου καί τοῦ εὐσεβοῦς Δεσπότου τῆς οἰκουμένης ἠκούσαμεν.

ΜΑΞ. Κελεύσατε, οἱ δεσπόται μου, εἰπεῖν ἅπερ βούλεσθε, καί ἅπερ ἠκούσατε.

Γ΄.

(≡15Γ_**018**≡>ΘΕΟΔ. Παρακαλεῖ ὁ βασιλεύς καί ὁ πατριάρχης δι’ ἡμῶν, μαθεῖν παρά σοῦ, διά ποίαν αἰτίαν οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως.

ΜΑΞ. Ἔχετε περί τούτου ἐπιτροπήν ἔγγραφον παρά τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, ἤ παρά τοῦ πατριάρχου;

ΘΕΟΔ. Οὔκ ὤφελες, δέσποτα, ἀπιστῆσαι ἡμῖν. Κἄν γάρ ταπεινός εἰμι, ἐπίσκοπος ἀκούω· καί οἱ δεσπόται μου συγκλήτου μέρος τυγχάνουσι· καί οὐκ ἤλθομεν πειράσαι σε· μή δῴη Θεός.

ΜΑΞ. Οἱῳδήποτε τρόπῳ ἤλθατε πρός τόν δοῦλον ὑμῶν, ἐγώ χωρίς πάσης ὑποστολῆς λέγω τήν αἰτίαν δι’ ἥν οὐ κοινωνῶ τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως· Πλήν κἄν ἄλλων ἦν τό ἐρωτᾷν με διά ποίαν αἰτίαν, ὑμῶν ἔστι, τῶν γινωσκόντων ἀσφαλῶς πλεῖον ἐμοῦ τήν αἰτίαν.

Δ΄.

Γινώσκετε τάς γενομένας καινοτομίας ἀπό τῆς ἕκτης ἐπινεμήσεως τοῦ διελθόντος κύκλου ἀρξαμένας ἀπό Ἀλεξανδρείας διά τῶν ἐκτεθέντων ἐννέα κεφαλαίων παρά Κύρου, τοῦ οὐκ οἶδα πῶς γεγονότος ἐκεῖσε προέδρου, τῶν βεβαιωθέντων ὑπό τοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως· καί τάς ἄλλας ἀλλοιώσεις, προσθήκας τε καί μειώσεις, τάς γενομένας συνοδικῶς ὑπό τῶν προεδρευσάντων τῆς τῶν Βυζαντίων Ἐκκλησίας, Σεργίου λέγω, καί Πύῤῥου, καί Παύλου· ἅστινας καινοτομίας πᾶσα γινώσκει ἡ οἰκουμένη. Διά ταύτην τήν αἰτίαν οὐ κοινωνῶ, ὁ δοῦλος ὑμῶν, τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως. Ἀρθῶσι τά προσκόμματα τά τεθέντα ὑπό τῶν εἰρημένων ἀνδρῶν, μετ’ αὐτῶν ἐκείνων τῶν θεμένων αὐτά, καθώς εἶπεν ὁ Θεός· Καί τούς λίθους ἐκ τῆς ὁδοῦ διαῤῥίψατε, καί τήν λείαν καί τετριμμένην, καί πάσης ἀκανθώδους αἱρετικῆς κακίας ἐλευθέραν ὁδόν τοῦ Εὐαγγελίου, καθάπερ καί ἦν εὑρίσκων, ὁδεύω πάσης δίχα προτροπῆς ἀνθρωπίνης. Ἕως δέ ἄν τοῖς (=0141=) τεθεῖσι προσκόμμασι, καί τοῖς τεθεικόσιν αὐτά σεμνύνωνται οἱ πρόεδροι Κωνσταντινουπόλεως, οὐδείς ἐστιν ὁ πείθων με λόγος ἤ τρόπος κοινωνεῖν αὐτοῖς.

Ε′.

(≡15Γ_020≡>ΘΕΟΔ. Τί γάρ κακόν ὁμολογοῦμεν, ἵνα χωρισθῇς τῆς κοινωνίας ἡμῶν;

ΜΑΞ. Ὅτι μίαν ἐνέργειαν λέγοντες θεότητος καί ἀνθρωπότητος τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, συγχέετε τόν τε τῆς θεολογίας, καί τῆς οἰκονομίας λόγον. Εἰ γάρ πεισθῆναι δεῖ τοῖς ἁγίοις Πατράσι, λέγουσιν, Ὧν ἡ ἐνέργεια μία, τούτων καί ἡ οὐσία μία· τετράδα ποιεῖτε τήν ἁγίαν Τριάδα, ὡς ὁμοφυοῦς τῷ Λόγῳ γενομένης τῆς αὐτοῦ σαρκός, καί ἐκστάσης τῆς πρός ἡμᾶς καί τῆς αὐτόν τεκούσης συγγενοῦς κατά φύσιν ταυτότητος.

S′.

Καί πάλιν, ἀναιροῦντες τάς ἐνεργείας, καί μίαν κυροῦντες θέλησιν θεότητος τοῦ αὐτοῦ καί ἀνθρωπότητος, ἀφαιρεῖσθε αὐτοῦ τήν τῶν ἀγαθῶν διανομήν. Ἐάν γάρ ἐνέργειαν οὐδεμίαν ἔχῃ, κατά τούς τοῦτο θεσπίσαντας, δῆλον ὅτι, κἄν θέλῃ, ἐλεῆσαι οὐ δύναται, ἀφαιρεθείσης αὐτῷ τῆς τῶν ἀγαθῶν ἐνεργείας, εἴπερ ἐνεργείας ἀγαθῆς χωρίς, οὐδέν τῶν ὄντων ἐνεργεῖν ἤ πράττειν πέφυκεν.

Ζ′.

Ἄλλως τε δέ, καί τήν σάρκα ποιεῖτε τῷ θελήματι συνδημιουργόν πάντων τῶν αἰώνων, καί τῶν ἐν αὐτοῖς, Πατρί τε, καί Υἱῷ, καί Πνεύματι· τῇ δέ φύσει κτιστήν, ἤ τό ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἄναρχον τῇ θελήσει, ἐπείπερ ἡ θεία θέλησις ἄναρχός ἐστιν, ὡς ἀνάρχου Θεότητος· τῇ δέ φύσει πρόσφατον, ὅπερ πᾶσαν οὐκ ἄνοιαν ὑπερβαίνει μόνον, ἀλλά καί ἀσέβειαν. Οὐ γάρ λέγετε ἁπλῶς μόνον ἕν θέλημα, ἀλλά καί τοῦτο θεϊκόν. Θείας δέ θελήσεως, οὐδείς δύναται ἀρχήν ἐπινοῆσαι χρονικήν, ἤ τέλος, ἐπειδή μηδέ τῆς θείας φύσεως, ἧς ἐστιν οὐσιώδης ἡ θέλησις.

Η′.

Πάλιν δέ ἑτέραν εἰσάγοντες καινοτομίαν, ἀφαιρεῖσθε παντάπασι πάντα τά γνωριστικά καί συστατικά τῆς θεότητος καί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ, νόμοις καί τύποις θεσπίζοντες μήτε μίαν, μήτε δύο ἐπ' αὐτοῦ θελήσεις ἤ ἐνεργείας λέγεσθαι· ὅπερ ἐστί πράγματος ἀνυπάρκτου. Οὐδέν γάρ τῶν ὄντων, εἴτε (≡15Γ_022≡> νοερόν ἐστιν ἀφήρηται θελητικῆς δυνάμεως καί ἐνεργείας, εἴτε αἰσθητικόν αἰσθητικῆς ἐνεργείας, εἴτε φυτικόν, αὐξητικῆς καί θρεπτικῆς ἐνεργείας· εἴτε παντελῶς ἄψυχον, καί πάσης ἄμοιρον ζωῆς, τῆς καθ' ἕξιν λεγομένης ἐνεργείας καί ἐπιτηδειότητος. Καί δηλοῦσι πάντα τά οὕτως ὄντα, ἀντιληπτά τυγχάνοντα ταῖς τῶν αἰσθητικῶν αἰσθήσεσιν. Ἐνέργεια γάρ τῶν τοιούτων, τό ὑποπίπτειν πάντως ὁράσεσι, διά τῆς ἰδίας ἐπιφανείας· ἀκοῇ, διά κτύπου· ὀσφρήσει, δι' ἀτμοῦ τινος προσφυοῦς· γεύσει, τισί χυμοῖς· καί ἁφῇ, διά τῆς ἀντιτυπίας. Ὥσπερ γάρ ἐνέργειαν λέγομεν τῆς ὁράσεως τό ὁρᾶν, οὕτως καί τῶν ὁρωμένων τό ὁρᾶσθαι. Καί τά λοιπά πάντα κατά τόν αὐτόν θεωροῦμεν γινόμενα τρόπον. Εἰ τοίνυν οὐδέν τῶν ὄντων ἐστί πάσης ἔρημον παντελῶς φυσικῆς (=0144=) ἐνεργείας· ὁ δέ Κύριος ἡμῶν καί Θεός (ἱλάσθητι, Κύριε) οὐδεμίαν ἔχει φυσικήν θέλησιν ἤ ἐνέργειαν καθ' ἑκάτερον τῶν ἐξ

ὧν, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστί· πῶς δύνασθε ἤ εἶναι ἤ καλεῖσθαι θεοσεβεῖς, κατ' οὐδένα τρόπον ὑπάρχοντα θελητικόν ἤ ἐνεργητικόν, παρ' ὑμῶν προσκυνούμενον λέγοντες; Τρανῶς γάρ ὑπό τῶν ἁγίων Πατέρων διδασκόμεθα, λεγόντων· Τό γάρ μηδεμίαν δύναμιν ἔχον, οὔτε ἔστιν, οὔτε τί ἐστιν, οὔτε ἔστι τις αὐτοῦ παντελῶς θέσις.

Θ'.

ΘΕΟΔ. Τό δι' οἰκονομίαν γενόμενον, μή λάβῃς ὡς κύριον δόγμα.

ΜΑΞ. Εἰ μή ἐστι κύριον δόγμα τῶν δεχομένων, ὁ θεσπίζων τύπος καί νόμος μηδεμίαν λέγεσθαι τοῦ Κυρίου θέλησιν ἤ ἐνέργειαν, ὧν ἡ ἀφαίρεσις τήν ἀνυπαρξίαν δηλοῖ τοῦ ταύτας ἀφῃρημένου, διά ποίαν αἰτίαν βαρβάροις ἔθνεσι καί ἀθέοις ἀπέδοσθέ με ἄνευ τιμῆς; Διά ποίαν αἰτίαν κατεκρίθην οἰκῆσαι Βιζύην, καί οἱ σύνδουλοί μου, ὁ μέν Πέρβεριν, ὁ δέ Μεσημβρίαν;

ΘΕΟΔ. Μά τόν Θεόν τόν μέλλοντά με ἐτάσαι, καί ὅτε γέγονεν, (≡15Γ_024≡> εἶπον, καί νῦν τό αὐτό λέγω, ὅτι κακῶς γέγονεν ὁ Τύπος, καί ἐπί βλάβῃ πολλῶν. Πρόφασις δέ γέγονε τό ἐκτεθεῖναι αὐτόν, ἡ πρός ἀλλήλους τῶν ὀρθοδόξων περί θελημάτων καί ἐνεργειῶν ζυγομαχία· καί διά τό πρός ἀλλήλους εἰρηνεῦσαι πάντας, συνεῖδόν τινες τάς τοιαύτας κατασιγασθῆναι φωνάς.

ΜΑΞ. Καί ποῖος πιστός δέχεται οἰκονομίαν κατασιγάζουσαν φωνάς, ἅσπερ λαλεῖσθαι δι' ἀποστόλων, καί προφητῶν, καί διδασκάλων ὁ τῶν ὅλων Θεός ᾠκονόμησε; Καί σκοπήσωμεν, κῦρι ὁ μέγας, εἰς ποῖον κακόν καταντᾷ ψηλαφούμενον τό κεφάλαιον τοῦτο. Εἰ γάρ ὁ μέν Θεός ἔθετο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον μέν ἀποστόλους, δεύτερον προφήτας, τρίτον διδασκάλους πρός τόν καταρτισμόν τῶν ἁγίων· εἰρηκώς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ τοῖς ἀποστόλοις, καί δι' αὐτῶν καί τοῖς μετ' αὐτούς· Ὅ ὑμῖν λέγω, πᾶσι λέγω. Καί πάλιν· Ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμέ δέχεται· καί ὁ ἀθετῶν ὑμᾶς, ἐμέ ἐθετεῖ· δῆλον ὅτι καί προφανές, ὡς ὁ μή δεχόμενος τούς ἀποστόλους καί προφήτας, καί διδασκάλους, ἀλλ' ἀθετῶν αὐτῶν τάς φωνάς, αὐτόν ἀθετεῖ τόν Χριστόν.

Ι'.

Καί ἄλλο δέ σκοπήσωμεν· Ὁ Θεός ἐκλεξάμενος, ἐξήγειρεν ἀποστόλους, καί προφήτας, καί διδασκάλους, πρός τόν καταρτισμόν τῶν ἁγίων· ὁ δέ διάβολος, ψευδαποστόλους καί ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδιδασκάλους κατά τῆς εὐσεβείας ἐκλεξάμενος ἐξήγειρεν, ὥστε καί τόν παλαιόν πολεμηθῆναι νόμον, καί τόν εὐαγγελικόν. Ψευδαποστόλους δέ, καί (=0145=) ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδισκάλους μόνους νοῶ τούς αἱρετικούς· ὧν οἱ λόγοι καί οἱ λογισμοί διεστραμμένοι εἰσίν. Ὥσπερ οὖν ὁ τούς ἀληθεῖς ἀποστόλους, καί προφήτας, καί διδασκάλους δεχόμενος, Θεόν δέχεται· οὕτως καί ὁ τούς ψευδαποστόλους, καί ψευδοπροφήτας, καί ψευδοδιδασκάλους δεχόμενος, τόν διάβολον δέχεται. Ὁ τοίνυν συνεκβαλών τούς ἁγίους τοῖς ἐναγέσι καί ἀκαθάρτοις αἱρετικοῖς (δέξασθε λέγοντα τήν ἀλήθειαν), τῷ διαβόλῳ προφανῶς τόν Θεόν συγκατέκρινεν.

ΙΑ΄.

(≡15Γ_026≡> Εἰ τοίνυν γυμνάζοντες τάς γενομένας καινοτομίας ἐν τοῖς ἡμετέροις χρόνοις, εἰς τοῦτο καταντούσας αὐτάς εὑρίσκομεν τό ἀκρότατον κακόν, ὁρᾶτε μήπως εἰρήνην προφασιζόμενοι, τήν ἀποστασίαν εὑρεθῶμεν νοσήσαντες, καί κηρύττοντες ἥν πρόδρομον εἶπεν ἔσεσθαι τῆς τοῦ Ἀντιχρίστου παρουσίας ὁ θεῖος Ἀπόστολος. Ταῦτα χωρίς ὑποστολῆς εἶπον ὑμῖν, δεσπόται μου, ἵνα φείσησθε ἑαυτῶν τε καί ἡμῶν. Κελεύετε ἵνα ταῦτα γεγραμμένα ἔχων ἐν τῇ βίβλῳ τῆς καρδίας, ἔλθω κοινωνήσων ἐν ᾗ ταῦτα κηρύττεται Ἐκκλησίᾳ· καί γένωμαι κοινωνός τῶν ἀληθῶς μέν τόν Θεόν, δῆθεν δέ τόν διάβολον τῷ Θεῷ συνεκβαλλόντων; Μή γένοιτό μοι παρά τοῦ Θεοῦ, τοῦ δι' ἐμέ γενομένου χωρίς ἁμαρτίας. Καί βαλών μετάνοιαν εἶπεν· Ἐγώ, εἴ τι κελεύετε εἰς τόν δοῦλον ἡμῶν ποιῆσαι, ποιήσατε· ἐγώ τοῖς ταῦτα δεχομένοις, οὐδέποτε γένωμαι συγκοινωνός.

ΙΒ΄.

Καί ἀποπαγέντες ἐπί τοῖς λαληθεῖσι, κάτω βαλόντες τάς κεφαλάς ἐσίγησαν ἐπί ὥραν ἱκανήν· καί ἀνακύψας, καί τῷ ἀββᾷ Μαξίμῳ ἀτενίσας Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, εἶπεν· Ἡμεῖς ἀντιφωνοῦμέν σοι, τόν δεσπότην ἡμῶν τόν βασιλέα, ὅτι σοῦ κοινωνοῦντος κουφίζει τόν Τύπον.

ΜΑΞ. Πολύ ἀπεχόμεθα ἀπ' ἀλλήλων ἀκμήν· τί ποιοῦμεν περί τῆς συνοδικῶς βεβαιωθείσης φωνῆς, τοῦ ἑνός θελήματος, ἐπ' ἐκβολῇ πάσης ἐνεργείας ὑπό Σεργίου καί Πύῤῥου;

ΘΕΟΔ. Ἐκεῖνος ὁ χάρτης κατηνέχθη καί ἀπεβλήθη.

ΜΑΞ. Κατηνέχθη ἐκ τῶν λιθίνων τοίχων, οὐ μήν ἐκ τῶν νοερῶν ψυχῶν. Δέξωνται τήν κατάκρισιν τούτων τήν ἐν Ῥώμῃ συνοδικῶς ἐκτεθεῖσαν δι' εὐσεβῶν δογμάτων τε καί κανόνων, καί λέλυται τό μεσότοιχον, καί προτροπῆς οὐ δεόμεθα.

ΘΕΟΔ. Οὔκ ἔῤῥωται ἡ σύνοδος ἡ ἐν Ῥώμῃ, ἐπειδή χωρίς κελεύσεως γέγονε βασιλέως.

(≡15Γ_028≡> ΜΑΞ. Εἰ τάς γενομένας συνόδους αἱ κελεύσεις τῶν βασιλέων κυροῦσιν, ἀλλ' οὐχί εὐσεβής πίστις, δέξωνται καί τάς κατά τοῦ ὁμοουσίου γενομένας συνόδους, ἐπειδή κελεύσει βασιλέων γεγόνασιν· φημί δέ, τήν ἐν Τύρῳ, τήν ἐν Ἀντιοχείᾳ, τήν ἐν Σελευκείᾳ, τήν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπί Εὐδοξίου τοῦ Ἀρειανοῦ· τήν ἐν Νίκῃ τῆς Θράκης, τήν ἐν τῷ Σιρμίῳ· καί μετά ταύτας πολλοῖς ὕστερον χρόνοις, τήν ἐν Ἐφέσῳ δεύτερον, ᾗς ἐξῆρχε Διόσκορος· ὅλας γάρ ταύτας, κέλευσις βασιλέων ἤθροισε, καί ὅμως πᾶσαι κατεκρίθησαν διά τήν ἀθεΐαν τῶν κυρωθέντων ἀσεβῶς δογμάτων. Διά τί δέ οὐκ ἐκβάλλετε τήν καθελοῦσαν Παῦλον τόν Σαμοσατέα ἐπί τῶν ἁγίων καί μακαρίων (=0148=) Πατέρων, Διονυσίου τοῦ πάπα Ῥώμης καί Διονυσίου τοῦ Ἀλεξανδρείας καί Γρηγορίου τοῦ Θαυματουργοῦ, τοῦ τῆς αὐτῆς ἄρξαντος συνόδου, ἐπειδή μή γέγονε κελεύσει βασιλέως; Ποῖος δέ κανών διαγορεύει, μόνας ἐκείνας ἐγκρίνεσθαι συνόδους, τάς κελεύσει βασιλέως ἀθροισθείσας, ἤ ὅλως κελεύσει βασιλέως πάντας τάς συνόδους ἀθροίζεσθαι. Ἐκείνας οἶδεν ἁγίας καί

ἐγκρίτους συνόδους ὁ εὐσεβής τῆς Ἐκκλησίας κανών, ἅς ὀρθότης δογμάτων ἔκρινεν. Ἀλλά, καθώς οἶδεν ὁ δεσπότης μου, καί ἄλλους διδάσκει, δεύτερον γίνεσθαι σύνοδον κατά πᾶσαν ἐπαρχίαν τοῦ ἔτους ὁ κανών, διηγόρευσε, κελεύσεως βασιλικῆς μηδεμίαν μνήμην πεποιημένος, ἐπ' ἀσφαλείᾳ τῆς σωτηριώδους ἡμῶν πίστεως, καί διορθώσει πάντων τῷ θείῳ τῆς Ἐκκλησίας νόμῳ μή συναινούντων κεφαλαίων.

ΙΓ'.

ΘΕΟΔ. Ὡς λέγεις ἐστίν· ἡ τῶν δογμάτων ὀρθότης ἐγκρίνει τάς συνόδους· πλήν οὐ δέχῃ τόν λίβελλον Μηνᾶ, ἐν ᾧ μίαν θέλησιν καί μίαν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ ἐδογμάτισεν;

ΜΑΞ. Μή δῷ Κύριος ὁ Θεός· Ὑμεῖς οὐ δέχεσθε, ἀλλ' ἐκβάλλεσθε πάντας τούς διδασκάλους, τούς μετά τήν ἁγίαν ἐν Χαλκηδόνι σύνοδον, τούς ἀγωνισαμένους κατά τῆς τοῦ Σεβήρου μιαρίας· κἀγώ ἔχω δέξασθαι τόν λίβελλον Μηνᾶ, τοῦ γενομένου μετά τήν σύνοδον; δι' οὗ συνηγορεῖ προφανῶς Σεβήρῳ, καί Ἀπολιναρίῳ (≡15Γ_030≡> καί Μακεδονίῳ καί Ἀρείῳ καί πάσῃ αἱρέσει, καί κατηγορεῖ τῆς συνόδου· μᾶλλον δέ τελείως ἐκβάλλει, δι' ὧν ἐδογμάτισε.

ΘΕΟΔ. Τί οὖν; ὅλως οὐ δέχῃ μίαν ἐνέργειαν;

ΜΑΞ. Καί τίς λέγει μίαν ἐνέργειαν τῶν ἐγκρίτων διδασκάλων;

Καί ἤγαγε Θεοδόσιος τάς ψευδωνύμως παρ' αὐτῶν περιφερομένας Ἰουλίου τοῦ Ῥώμης, καί τοῦ θαυματουργοῦ Γρηγορίου, καί Ἀθανασίου τῶν ἁγίων χρήσεις, καί ἀνέγνω αὐτάς.

ΜΑΞ. Φοβηθῶμεν δή τόν Θεόν, καί μή θελήσωμεν παροργίσαι αὐτόν, ἐπί τῇ παραγωγῇ τῶν αἱρετικῶν χρήσεων. Οὐδείς ἀγνοεῖ ταύτας εἶναι τοῦ δυσσεβοῦς Ἀπολιναρίου. Εἰ μέν ἄλλας ἔχεις, δεῖξον· Ἐπεί ταύτας προφέροντες, πλεῖον πείθετε πάντας, ὅτι κατ' ἀλήθειαν Ἀπολιναρίου τοῦ δυσσεβοῦς, καί τῶν ὁμοφρόνων αὐτῷ κακοδοξίαν ἐνοσήσατε.

Καί προφέρει ὁ αὐτός ἐπίσκοπος Θεοδόσιος, ἐπ' ὀνόματι τοῦ Χρυσοστόμου δύο χρήσεις, ἅς ἀναγνούς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος ἔφη·

ΜΑΞ. Αὗται Νεστορίου εἰσί τοῦ νοσήσαντος ἐπί Χριστοῦ τήν προσωπικήν δυάδα.

Καί εὐθέως θυμῷ ζέσας ὁ ἐπίσκοπος εἶπε·

ΘΕΟΔ. Κῦρι μοναχέ, ὁ Σατανᾶς ἐλάλησε διά τοῦ χαλινοῦ σου.

ΜΑΞ. Μή λυπηθῇ ὁ δεσπότης μου πρός τόν δοῦλον αὐτοῦ.

Καί λαβών, εὐθέως ἔδειξεν αὐτῷ τάς αὐτάς φωνάς οὔσας Νεστορίου, καί ἐν ποίοις λόγοις αὐτοῦ κειμένας.

ΘΕΟΔ. Ὁ Θεός οἶδεν, ἀδελφέ, τάς χρήσεις ταύτας ὁ πατριάρχης μοι ἔδωκε· πλήν ἰδού, τάς μέν Ἀπολιναρίου εἶπας· τάς δέ, Νεστορίου.

Καί παραγαγών τήν τοῦ ἁγίου Κυρίλλου χρῆσιν τήν λέγουσαν· Μίαν τε καί συγγενῆ, καί δι' ἀμφοῖν ἐπιδεικνύς ἐνέργειαν,(=0149=) εἶπε·

ΘΕΟΔ. Τί πρός ταῦτα λέγεις;

ΜΑΞ. Εἰσί τινες δείξαντες αὐτήν κατ' ἀλήθειαν κατά προσθήκην τεθεῖσαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ Εὐαγγελίου, τῇ γενομένῃ ἐκ (≡15Γ_032≡> τοῦ ἁγίου τούτου Πατρός, ὑπό Τιμοθέου τοῦ Ἐλούρου. Ἔστω δέ καθ' ὑμᾶς αὐτοῦ. Ἐξετάσωμεν τοίνυν τήν διάνοιαν τῶν πατρικῶν φωνῶν, καί γνωσόμεθα τήν ἀλήθειαν.

ΘΕΟΔ. Τοῦτο οὐ συγχωρῶ γενέσθαι· ἁπλᾶς γάρ τάς φωνάς ἀνάγκην ἔχεις δέξασθαι.

[ΜΑΞ. Εἰπέ μοι τήν διαφοράν, ἱκέσιος γενόμενος, τῶν ἁπλῶν φωνῶν πρός τάς ποικίλας.

ΘΕΟΔ. Ἵνα ὡς ἔστι τήν φωνήν δέξῃ, καί μή ἐρευνήσῃς τήν διάνοιαν αὐτῆς.]

ΜΑΞ. Προφανῶς καινούς καί ξένους τῆς Ἐκκλησίας καί περί τῶν φωνῶν εἰσάγετε θεσμούς. Εἰ καθ' ὑμᾶς οὐ δεῖ ἐρευνᾷν τάς φωνάς τῶν Γραφῶν καί τῶν Πατέρων, ἐκβάλλομεν πᾶσαν τήν Γραφήν τήν Παλαιάν καί τήν Καινήν. Ἠκούσαμεν γάρ λέγοντος τοῦ Δαβίδ· Μακάριοι οἱ ἐξερευνῶντες τά μαρτύρια αὐτοῦ, ἐν ὅλῃ καρδίᾳ ἐκζητήσουσιν αὐτόν· ὡς μηδενός χωρίς ἐρεύνης δυναμένου ἐκζητῆσαι τόν Θεόν. Καί πάλιν· Συνέτισόν με, καί ἐξερευνήσω τόν νόμον σου, καί φυλάξω αὐτόν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ μου· ὡς τῆς ἐρεύνης ἀγούσης ἐπί τήν γνῶσιν τοῦ νόμου, καί τῆς γνώσεως πόθῳ πειθούσης τούς ἀξίους ἐν καρδίᾳ αὐτῶν φυλάξαι, διά τῆς πληρώσεως τῶν ἐν αὐτῷ κειμένων ἁγίων ἐντολῶν. Καί πάλιν· Θαυμαστά τά μαρτύριά σου, διά τοῦτο ἐξηρευνήσεν αὐτά ἡ ψυχή μου. Τί δέ παραβολάς καί αἰνίγματα καί σκοτεινούς λόγους ἐρευνᾷν ἡμᾶς βούλεται ὁ παροιμιακός λόγος; Τί δέ ὁ Κύριος ἐν παραβολαῖς λαλῶν βούλεται νοεῖν τούς μαθητάς, διδάσκων τῶν παραβολῶν τήν διάνοιαν; Τί δέ προστάσσων, Ἐρευνᾶτε τάς Γραφάς, ὡς μαρτυρούσας περί αὐτοῦ; Τί δέ ὁ τῶν ἀποστόλων κορυφαῖος Πέτρος διδάσκειν βούλεται, Περί ἧς σωτηρίας ἐξεζήτησαν, καί ἐξηρεύνησαν προφῆται, λέγων; Τί δέ Παῦλος ὁ θεῖος ἀπόστολος, λέγων· Εἰ κεκαλυμμένον ἐστί τό Εὐαγγέλιον, ἀλλ' ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, ὧν ὁ Θεός (≡15Γ_034≡> τοῦ αἰῶνος τούτου ἐτύφλωσε τούς ὀφθαλμούς τῆς διανοίας αὐτῶν, εἰς τό μή διαυγάσαι αὐτοῖς τόν φωτισμόν τῆς γνώσεως τοῦ Χριστοῦ; Ὡς ἔοικεν, ἐξομοιωθῆναι ἡμᾶς βούλεσθε τοῖς Ἰουδαίοις, οἵτινες ἁπλαῖς ταῖς φωναῖς, ὡς λέγετε, τουτέστι μόνῳ τῷ γράμματι ὥσπερ τινι φορυτῷ ἐγχώσαντες τόν νοῦν, ἐξέπεσαν τῆς ἀληθείας, τό κάλυμμα ἔχοντες ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, τοῦ μή νοῆσαι τό κύριον Πνεῦμα, τό ἐγκεκρυμμένον τῷ γράμματι, περί οὗ φησι· Τό μέν γράμμα ἀποκτένει· τό δέ πνεῦμα ζωοποιεῖ. Πληροφορηθῇ ὁ δεσπότης μου, ὅτι ἐγώ οὐκ ἀνέχομαι δέξασθαι φωνήν χωρίς τῆς ἐγκειμένης αὐτῇ διανοίας, ἵνα μή γένωμαι προφανής Ἰουδαῖος.

ΙΔ'.

ΘΕΟΔ. Τοῦτο δέ ἀκούσας Θεοδόσιος, εἶπεν· Μίαν ἐνέργειαν τοῦ Χριστοῦ ὑποστατικήν ὀφείλομεν λέγειν.

ΜΑΞ. Σκοπήσωμεν τό τικτόμενον ἐκ τούτου κακόν, καί φύγωμεν τήν ξένην ταύτην φωνήν· μόνων γάρ αἱρετικῶν πολυθεούντων ἐστίν. Εἰ γάρ ὑποστατικήν λέγομεν τοῦ Χριστοῦ τήν μίαν ἐνέργειαν, οὐ (=0152=) συμβαίνει δέ κατά τήν ὑπόστασιν τῷ

Πατρί καί Πνεύματι ὁ Υἱός, δῆλον ὅτι οὔτε κατά τήν ὑποστατικήν ἐνέργειαν· ἀναγκαζόμεθα δέ ὥσπερ τῷ Υἱῷ, οὕτω καί τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι ὑποστατικάς ἐνεργείας ἀπονεῖμαι· καί καθ’ ὑμᾶς, τέσσαρας ἐνεργείας ἕξει μακαρία Θεότης· τρεῖς ἀφοριστικάς τῶν ἐν οἷς ἔστι προσώπων, καί μίαν κοινήν σημαντικήν τῆς κατά φύσιν τῶν τριῶν ὑποστάσεων κοινότητος· καί κατά τούς Πατέρας, εἴπερ αὐτῶν δεχόμεθα τήν διδασκαλίαν, τετραθεΐαν νοσήσομεν. Φυσικήν γάρ, ἀλλ’ οὐχ ὑποστατικήν πᾶσαν εἶναι διαγορεύουσιν ἐνέργειαν. Καί εἰ τοῦτό ἐστιν ἀληθῶς, ὡς οὖν καί ἔστι, τέσσαρας φύσεις, τέσσαρας θεούς, διαφέροντας ἀλλήλων ὑποστάσει τε καί φύσει δειχθησόμεθα λέγοντες. Πλήν, τίς εἶδεν ἤ ἐθεώρησεν ἰδιάζουσαν ἐνέργειαν οἱανδήποτε τῶν ὑπό τό εἶδος φύσει ἀγομένων, καί ὑπό τόν κοινόν ὁρισμόν τοῦ εἴδους φύσει ταττομένων; Οὐδέποτε (≡15Γ_036≡> γάρ γίνεται τό φύσει κοινόν, ἑνός καί μόνου τινός ἴδιον. Τά γάρ ὑποστατικά σήμαντρα, οἷον, γρυπότης, ἤ σιμότης ἤ γλαυκότης, ἤ ψεδνότης, καί ὅσα τοιαῦτα, ἀφοριστικά εἰσι συμβεβηκότα τῶν ἀριθμῷ ἀλλήλων διαφερόντων. Πᾶς γάρ ἄνθρωπος, ὥς τι τήν φύσιν ὤν, ἀλλ’ οὐχ ὥς τις τήν ὑπόστασιν, ἐνεργεῖν πέφυκε, κατά τε τόν ἰδιαίτατα καί κοινῶς νοούμενόν τε καί λεγόμενον κατηγορικόν λόγον, οἷον τό ζῶον, τό λογικόν, τό θνητόν, ὅπερ ἐστί τοῦ καθ’ ἡμᾶς γενικοῦ λόγου. Πάντες γάρ τῆς αὐτῆς μετέχομεν ζωῆς, τῆς αὐτῆς λογικότητος, καί τῆς αὐτῆς ῥοῆς καί ἀποῤῥοῆς, καί τοῦ καθέζεσθαι καί ἵστασθαι, καί λαλεῖν καί σιγᾷν, καί ὁρᾷν καί ἀκούειν καί ἅπτεσθαι· ἅπερ εἰσί τοῦ κοινοῦ ἐφ’ ἡμῶν νοουμένου λόγου. Οὐ δεῖ οὖν καινοτομεῖν φωνάς μή ἐχούσας ἰσχύν ἤ Γραφικήν, ἤ Πατρικήν, ἤ φυσικήν· ἀλλά ξένην, καί διαστροφαῖς ἀνθρώπων ἐξηυρημένην. Πλήν δεῖξόν μοι ταύτην κειμένην ἐν οἱῳδήποτε Πατρί, καί πάλιν τόν νοῦν τοῦ ταύτην εἰρηκότος ἐπιζητοῦμεν.

ΙΕ’.

ΘΕΟΔ. Τί οὖν; Οὐ δεῖ παντελῶς ἐπί Χριστοῦ λέγειν μίαν ἐνέργειαν;

ΜΑΞ. Κατά τήν ἁγίαν Γραφήν καί τούς ἁγίους Πατέρας οὐδέν τοιοῦτον λέγειν παρελάβομεν, ἀλλ' ὥσπερ δύο φύσεις τόν Χριστόν τάς ἐξ ὧν ἐστιν, οὕτω καί τάς φυσικάς αὐτοῦ θελήσεις καί ἐνεργείας καταλλήλως αὐτῷ, ὁμοῦ τε φύσει Θεῷ καί ἀνθρώπῳ ὄντι τῷ αὐτῷ πιστεύειν καί ὁμολογεῖν ἐπετράπημεν.

ΘΕΟΔ. Ὄντως, δέσποτα, καί ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν καί τάς φύσεις καί διαφόρους ἐνεργείας, τουτέστι θείαν τε καί ἀνθρωπίνην, καί θελητικήν αὐτοῦ τήν θεότητα, καί θελητικήν αὐτοῦ τήν ἀνθρωπότητα, ἐπειδή οὐκ ἄνευ θελήσεως ἦν ἡ ψυχή αὐτοῦ. Δύο δέ οὐ λέγομεν, ἵνα μή μαχόμενον αὐτόν αὐτῷ εἰσαγάγωμεν.

ΜΑΞ. Τί οὖν; δύο φύσεις λέγοντες, μαχομένας αὐτάς εἰσάγετε διά τόν ἀριθμόν;

(≡15Γ_038≡> ΘΕΟΔ. Οὔ.

ΜΑΞ. Τί οὖν; φύσεσιν ἐπιφημηζόμενος ὁ ἀριθμός οὐ διαιρεῖ ἀλλ' ἐπί θελήσεων καί ἐνεργειῶν λεγόμενος, διαιρέσεως ἔχει δύναμιν;

ΘΕΟΔ. Πάντως καί οἱ Πατέρες ἐπί θελήσεων καί ἐνεργειῶν οὐκ εἶπον, φεύγοντες τήν διαίρεσιν, ἀλλ' ἄλλην καί ἄλλην, καί θείαν καί ἀνθρωπίνην, καί διπλῆν καί διττήν, καί ὡς εἶπαν λέγω, καί ὡς εἰρήκασι λέγω.

ΙS'.

ΜΑΞ. Διά τόν Κύριον, ἐάν τίς σοι εἴπῃ, Ἄλλην καί ἄλλην, πόσας νοεῖς; ἤ θείαν καί ἀνθρωπίνην, πόσας νοεῖς; ἤ διπλῆν καί διττήν, πόσας νοεῖς;

ΘΕΟΔ. Οἶδα πῶς νοῶ, δύο δέ οὐ λέγω.

Τότε στραφείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος πρός τούς ἄρχοντας, εἶπε·

ΜΑΞ. Διά τόν Κύριον, ἐάν ἀκούσητε μίαν καί μίαν, ἤ ἄλλην καί ἄλλην, ἤ δίς δύο, ἤ δίς πέντε, τί νοοῦντες τοῖς λέγουσιν ἀποκρίνεσθε;

Καί εἶπαν Ἐπειδή ὥρκισας ἡμᾶς, τό μίαν καί μίαν, δύο νοοῦμεν καί ἄλλην καί ἄλλην, δύο νοοῦμεν καί δίς δύο, τέσσαρα νοοῦμεν. Ὁμοίως καί δίς πέντε, δέκα νοοῦμεν.

Καί ὥσπερ αἰδεσθείς Θεοδόσιος τήν ἀπόκρισιν ἐκείνων, εἶπε·

ΘΕΟΔ. Τό μή εἰρημένον τοῖς Πατράσιν, οὐ λέγω.

Καί λαβών εὐθέως ὁ ἀββᾶς Μάξιμος τήν βίβλον τῶν πεπραγμένων τῆς ἁγίας ἀποστολικῆς συνόδου, ἔδειξε τούς ἁγίους Πατέρας τάς δύο θελήσεις καί ἐνεργείας τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καί Θεοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διαρρήδην λέγοντας, ἥν λαβών βίβλον τῶν πεπραγμένων ἐξ αὐτοῦ Θεοδόσιος ὁ ὕπατος, ἀνέγνω καί αὐτός πάσας τάς χρήσεις τῶν Πατέρων. Καί τότε ἀποκριθείς Θεοδόσιος ἐπίσκοπος εἶπεν·

ΘΕΟΔ. Ὁ Θεός οἶδεν, εἰ μή προσωπικῶς τά ἀναθέματα ἔθηκεν ἡ συνοδός αὕτη, πλεῖον παντός ἀνθρώπου ἐδεχόμην αὐτήν ἀλλ' ἵνα μή χρονοτριβῶμεν ἐνταῦθα, εἴ τι εἶπαν οἱ Πατέρες, λέγω, καί ἐγγράφως εὐθέως ποιῶ, δύο φύσεις, καί δύο θέληματα, (≡15Γ_**040**≡> καί δύο ἐνεργείας· καί εἴσελθε μεθ' ἡμῶν κοινωνήσων, καί γενέσθω ἕνωσις.

ΙΖ'.

ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐγώ οὐ τολμῶ δέξασθαι συγκατάθεσιν παρ' ὑμῶν ἔγγραφον περί τοιούτου πράγματος, ψιλός ὑπάρχων μοναχός· ἀλλ' ἐάν κατένυξεν ὑμᾶς ὁ Θεός, τάς τῶν ἁγίων Πατέρων δέξασθαι φωνάς, καθώς ἀπαιτεῖ ὁ κανών, πρός τόν Ῥώμης περί τούτου ἐγγράφως ἀποστείλατε, ἤγουν ὁ βασιλεύς καί ὁ πατριάρχης καί ἡ κατ' αὐτόν σύνοδος. Ἐγώ γάρ οὐδέ τούτων γινομένων κοινωνῶ, ἀναφερομένων τῶν ἀναθεματισθέντων ἐπί τῆς ἁγίας ἀναφορᾶς. Φοβοῦμαι γάρ τό κατάκριμα τοῦ ἀναθέματος.

ΘΕΟΔ. Ὁ Θεός οἶδεν, οὐ καταγινώσκω σου φοβούμενου, ἀλλ' οὔτε ἄλλος τις. Ἀλλά δός ἡμῖν βουλήν διά τόν Κύριον, ἐάν ἐστι τοῦτο δυνατόν γενέσθαι.

ΜΑΞ. Ποίαν βουλήν ἔχω ὑμῖν περί τούτου δοῦναι; Ὑπάγετε, ψηλαφήσατε ἐάν τι τοιοῦτον γέγονέ ποτε, καί μετά θάνατον ἀπελύθη τις τοῦ περί τήν πίστιν ἐγκλήματος καί τοῦ ἐξενεχθέντος κατ' αὐτοῦ κατακρίματος, καί καταδέξηται ὁ βασιλεύς καί ὁ πατριάρχης μιμήσασθαι τοῦ Θεοῦ τήν συγκατάβασιν, καί

ποιήσωσιν, ὁ μέν κέλευσιν παρακλητικήν, ὁ δέ συνοδικήν δέησιν πρός τόν πάπαν Ρώμης, καί πάντως, εἴπερ εὑρεθείη τρόπος ἐκκλησιαστικός τοῦτο ἐπιτρέπων διά τήν ὀρθήν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, συμβιβάζεται ὑμῖν περί τούτου.

ΙΗ'.

ΘΕΟΔ. Τοῦτο πάντως γίνεται· ἀλλά δός μοι λόγον, ὅτι, ἐάν ἐμέ πέμπωσιν, ἔρχῃ μετ' ἐμοῦ.

ΜΑΞ. Δέσποτα, συμφέρει σοι τόν σύνδουλόν μου τόν ἐν Μεσημβρίᾳ λαβεῖν μεθ' ἑαυτοῦ, εἴπερ ἐμε· ἐκεῖνος γάρ καί τήν γλῶσσαν οἶδε, καί αἰδοῦνται αὐτόν ἀξίως, τοσούτους χρόνους κολαζόμενον, διά τε τόν Θεόν καί τήν κρατοῦσαν ὀρθήν πίστιν ἐν τῷ κατ' αὐτούς θρόνῳ.

ΘΕΟΔ. Ἀψιμαχίας διαφόρους πρός ἀλλήλους ἔχομεν, καί οὐχ ἡδέως ἔχω μετ' ἐκείνου ἀπελθεῖν.

ΜΑΞ. Δέσποτα, ἐπάν ἔδοξε τοῦτο γενέθαι, ἔκβασις γένηται τῶν δοξάντων, καί ὅπου βούλεσθε, ἀκολουθῶ ὑμῖν.

(≡15Γ_042≡> Καί ἐπί τούτῳ ἀνέστησαν πάντες μετά χαρᾶς καί δακρύων, καί ἔβαλον μετάνοιαν, καί εὐχή ἐγένετο, καί ἕκαστος αὐτῶν τά ἅγια Εὐαγγέλια καί τόν τίμιον σταυρόν καί τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καί τῆς Δεσποίνης ἡμῶν, τῆς αὐτόν τεκούσης παναγίας Θεοτόκου ἠσπάσαντο, τεθεικότες καί τάς ἰδίας χεῖρας ἐπί βεβαιώσει τῶν λαληθέντων.

ΙΘ'.

Εἶτα μικρόν ὁμιλήσαντες πρός ἀλλήλους περί τοῦ κατά Θεόν βίου καί τῆς θείων ἐντολῶν τηρήσεως, στραφείς Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμον, εἶπεν·

ΘΕΟΔ. Ἰδού πάντα διαλέλυται τά σκάνδαλα, καί γέγονεν εἰρήνη διά τοῦ Θεοῦ καί γενήσεται· ἀλλά διά τόν Κύριον, μή κρύψῃς με· οὐ λέγεις καθ' οἱονδήποτε τρόπον μίαν θέλησιν καί μίαν ἐνέργειαν ἐπί Χριστοῦ;

ΜΑΞ. Οὐκ ἐνδέχεταί με τοῦτο εἰπεῖν ποτέ. Καί λέγω τήν αἰτίαν· ἐπειδή ξένη ἐστίν ἡ φωνή τοῖς ἁγίοις Πατράσι, δύο φύσεων μίαν λέγειν θέλησιν καί ἐνέργειαν. Εἶτα δε, διά παντός τρόπου ὁ τοῦτο λέγων, εὑρίσκει εὐθυβόλως ὑπαντῶσαν αὐτῷ τήν ἀτοπίαν. Ἐάν γάρ εἴπω φυσικήν, φοβοῦμαι τήν σύγχυσιν ἐάν εἴπω ὑποστατικήν, διαιρῶ τοῦ Πατρός καί τοῦ Πνεύματος τόν Υἱόν, καί τρεῖς θελήσεις εἰσάγων φανήσομαι, μή συμβαίνουσας ἀλλήλαις, ὥσπερ καί τάς ὑποστάσεις· ἐάν εἴπω τήν ὡς ἑνός μίαν θέλησιν καί ἐνέργειαν, ἀναγκάζομαι καί τήν ὡς ἑνός τοῦ Πατρός, καί τήν ὡς ἑνός τοῦ Πνεύματος εἰπεῖν, κἄν μή θέλω, θέλησιν καί ἐνέργειαν, καί εὑρεθήσεται εἰς πολυθεΐαν ἐκπίπτων ὁ λόγος· ἐάν εἴπω σχετικήν, τήν Νεστορίου εἰσάγω προσωπικήν διαίρεσιν ἐάν εἴπω παρά φύσιν, φθείρω τήν ὕπαρξιν τοῦ θέλοντος· φθορά γάρ τῇ φύσει, τό παρά φύσιν ἐστί, καθώς οἱ Πατέρες εἰρήκασι.

Κ'.

ΘΕΟΔ. Μίαν διά τήν ἕνωσιν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν θέλησιν, πάντῃ τε καί πάντως ὀφείλομεν λέγειν, καθάπερ Σέργιος καί Πύρρος, ὡς οἶμαι, καλῶς νενοηκότες γεγράφασι.

ΜΑΞ. Εἰ κελεύεις, δέσποτα, δέξαι μου περί τούτου δύο (≡15Γ_044≡> ρήματα. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν, καθάπερ Σέργιος καί Πύρρος καί Παῦλος γεγράφασι, γέγονε θέλησις, ἑτεροθελής κατ' αὐτούς ἔσται ὁ Υἱός τῷ Πατρί, διά τήν φύσιν, ἀλλ' οὐ διά τήν ἕνωσιν, μίαν κατά τόν Υἱόν ἔχοντι θέλησιν, εἴπερ οὐ ταυτόν ἐστιν ἕνωσις καί φύσις. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία κατ' αὐτούς τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γέγονε θέλησις, αἰτίαν αὐτῆς ἕξει πάντως τήν ἕνωσιν, ἀλλ' οὐδετέραν τῶν ἐξ ὧν ἔστι φύσιν, καί σχέσεως κατ' αὐτούς ἔσται προδήλως ἡ θέλησις, ἀλλ' οὐ φύσεως· σχέσιν γάρ, ἀλλ' οὐ φύσιν ὁ τῆς ἀληθείας τήν ἕνωσιν ἐπίσταται λόγος. Εἰ διά τήν ἕνωσιν, ὡς ἔφασαν, μία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν γεγένηται θέλησις, ποίᾳ θελήσει φασίν αὐτήν γεγενῆσθαι τήν ἕνωσιν; Οὐ γάρ δήπου τῇ δι' αὐτήν γενομένη φαῖεν ἄν ἀληθείας φροντίζοντες καί τό παράλογον φεύγοντες. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία τοῦ Σωτῆρος γεγένηται θέλησις, δῆλον ὅτι πρό τῆς ἑνώσεως ἤ πολυθελής ἦν ἤ παντελῶς ἀθελής. Καί εἰ μέν πολυθελής ἦν, μείωσιν τῶν πολλῶν, πρός μίαν σταλείς, ὑπέμεινε, θέλησιν, καί τροπῆς προφανῶς ἐδέξατο πάθος, τήν τῶν προσουσῶν αὐτῷ φυσικῶς πολλῶν θελήσεων μείωσιν. Εἰ δέ παντάπασιν ἦν ἀθελής, κρείττονα τῆς φύσεως ἀπέφηνεν οὖσαν τήν ἕνωσιν, ἐξ ἧς ἀπορίσατο θέλησιν, ἥν ἡ φύσις ἠπόρησε, καί πάλιν τρεπτός ἀπέφηνε [ἐπέφηνε], τό μή τῇ φύσει προσόν αὐτῷ σχέσει κτησάμενος. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μία τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καθ' ἕτερον τῶν ἐξ ὧν ἐστι γέγονε θέλησις, πρόσφατος γέγονε θελήσει Θεός, ὁ αὐτός διά τήν ἕνωσιν τῇ φύσει μένων ἀΐδιος καί ἄναρχος ἄνθρωπος τῇ θελήσει, μένων τῇ φύσει πρόσφατος, ὅπερ ἀδύνατον, ἵνα μή λέγω δυσσεβές. Εἰ διά τήν ἕνωσιν μίαν τῶν φύσεων γέγονε θέλησις, τί δήποτε διά τήν αὐτήν αἰτίαν μία τῶν φύσεων οὐ γέγονε φύσις;

ΚΑ'.

Καί διακόψας ἐπί τούτοις τήν του λόγου φοράν Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, εἶπε· (≡15Γ_046≡> ΘΕΟΔ. Τί τοίνυν διά τήν ἕνωσιν γέγονε, εἰ μηδέν τούτων γεγένηται δι' αὐτήν;

ΜΑΞ. Ἔνσαρκον ἔδειξεν ἀψευδῶς γεγονότα τόν ἄσαρκον αὐτόν φύσει Θεόν, καί τόν τῶν ὅλων δημιουργόν, φύσει γενόμενον ἄνθρωπον ἀριδήλως παρέστησεν, οὐ τροπῇ φύσεως ἤ μειώσει τινός τῶν τῆς φύσεως, ἀλλ' ἀληθεῖ προσλήψει νοερῶς ἐψυχωμένης σαρκός, ἤγουν ἀνελλιποῦς ἀνθρωπότητος, παντός προπατορικοῦ καθαρᾶς κατά φύσιν ἐγκλήματος. Καί τῷ κατ' ἐπαλλαγήν λόγῳ, τό θαυμάσιον ὄντως καί πᾶσι κατάπληκτον, ὅλον ἐν τοῖς ἀνθρωπίνοις Θεόν τόν αὐτόν ὁλοκλήρως μένοντα τῶν ἰδίων ἐντός, ὅλον ἐν τοῖς θείοις ἄνθρωπον, ὁλοκλήρως μένοντα τῶν ἰδίων ἀνέκπτωτον. Περιχώρησις γάρ εἰς ἀλλήλας τῶν φύσεων καί τῶν αὐταῖς προσόντων φυσικῶν, κατά τήν τῶν θεηγόρων Πατέρων ἡμῶν διδασκαλίαν, ἀλλ' οὐ μεταχώρησις ἤ μείωσις διά τήν ἕνωσιν γέγονεν, ὅπερ ἴδιόν ἐστι τῶν σύγχυσιν κακούργως ποιούμενων τήν ἕνωσιν, καί διά τοῦτο τοῖς καινισμοῖς πολυτρόπως ἐμφυρομένων, καί δι' ἀπορίαν τοῦ κατ' αὐτούς λόγου σταθηρότητος διωκόντων τούς εὐσεβεῖς.

ΚΒ'.

Ὧν ἀκούσας Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, ἔδοξε μετά τῶν λοιπῶν τῶν σύν αὐτῷ παραγενομένων, τό λεχθέν ἀποδέχεσθαι. Καί πάλιν ὁ αὐτός ἐπίσκοπος πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμόν φησιν·

ΘΕΟΔ. Ποίησον ἀγάπην· Τί ἐστιν ὅπερ εἶπας ἡμῖν, ὅτι οὐδείς ὥς τις τήν ὑπόστασιν, ἀλλ' ὥς τι τήν φύσιν ἐνεργεῖ; Προΐεται γάρ μοι νοήσαντι τό λεχθέν.

ΜΑΞ. Οὐδείς ὥς τις τήν ὑπόστασιν ἐνεργεῖ, ἀλλ' ὥς τι τήν φύσιν, οἷον Πέτρος καί Παῦλος ἐνεργοῦσιν ἀλλ' οὐ Πετρικῶς καί Παυλικῶς, ἀλλ' ἀνθρωπικῶς· ἄμφω γάρ ἄνθρωποι φυσικῶς κατά τόν κοινόν καί ὁριστικόν τῆς φύσεως λόγον, ἀλλά οὐχ ὑποστατικῶς κατά τόν ἰδίως ποῖον. Ὡσαύτως Μιχαήλ καί Γαβριήλ (≡15Γ_**048**≡> ένεργουσιν, ἀλλ' οὐχί Μιχαηλικῶς καί Γαβριηλικῶς, ἀλλά ἀγγελικῶς· ἄμφω γάρ ἄγγελοι. Καί οὕτως ἐπί πάσης φύσεως, πολλῶν τῷ ἀριθμῷ κατηγορουμένης, κοινήν ἀλλ' οὐχί μόνην τήν ἐνέργειαν θεωροῦμεν. Οὐκοῦν ὁ λέγων ὑποστατικήν ἐνέργειαν, αὐτήν τήν φύσιν μίαν οὖσαν, ἄπειρον ταῖς ἐνεργείαις εἰσάγει γεγενημένην, καί κατά τό πλήθος τῶν ὑπ' αὐτήν ἀγομένων ἀτόμων ἑαυτῆς διαφέρουσαν, ὅπερ, εἰ δεξόμεθα καλῶς ἔχειν, πάσῃ φύσει τόν ἐπ' αὐτῇ τοῦ πῶς εἶναι λόγον συνδιαφθείρομεν.

ΚΓ'.

Καί τούτων εἰρημένων, ἐν τῷ ἀσπάζεσθαι ἀλλήλους, εἶπε Θεοδόσιος ὁ ὕπατος·

ΘΕΟΔ. Ἰδού γέγονε τά πάντα καλῶς· ἆρα καταδέχεται ὁ βασιλεύς παρακλητικήν ποιῆσαι κέλευσιν;

ΜΑΞ. Πάντως ποιεῖ, ἐάν θέλῃ μιμητής εἶναι τοῦ Θεοῦ καί συνταπεινωθῆναι αὐτῷ διά τήν κοινήν πάντων ἡμῶν σωτηρίαν, λογιζόμενος ὡς, εἴπερ ὁ φύσει σώζων Θεός οὐκ ἔσωσεν ἕως ἐταπεινώθη θέλων, πῶς ὁ φύσει σωζόμενος ἄνθρωπος ἤ σωθήσεται ἤ σώσει μή ταπεινούμενος;

Καί εἶπε Θεοδόσιος ὁ ὑπατος, ὅτι·

ΘΕΟΔ. Ἐλπίζω τοῦ Θεοῦ σώζοντός μοι τήν μνήμην, τοῦτον αὐτῷ τόν λόγον λέγω, καί πείθεται.

Καί ἀσπασάμενοι ἀλλήλους ἐπί τούτοις, ἀπήλθον μετ' εἰρήνης, δεδωκότος τοῦ ἐπισκόπου τῷ ἀββᾷ Μαξίμῳ πεμφθέν αὐτῷ ποσόν μικρόν καί στιχάριν καί καμάσιν καί τό μέν στιχάριν εὐθέως κατ' αὐτήν τήν ὥραν Βιζύης ὁ ἐπίσκοπος, ἐν τῷ Ρηγίῳ δέ οὐ τό δοθέν αὐτῷ ποσόν μόνον, ἀλλά καί ἄλλο εἴ τι δήποτε ἐξ εὐποιίας εἶχε, μετά τῶν λοιπῶν οἰκτρῶν αὐτοῦ πραγμάτων καί ἐσθημάτων ἀφείλαντο.

ΚΔ'.

Μετά δέ τό ἀπελθεῖν τούς εἰρημένους ἄνδρας, τῇ ὀγδόῃ τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός τῆς παρούσης πεντεκαιδεκάτης ἰνδικτιῶνος, ἐξῆλθεν αὖθις Παῦλος ὁ ὕπατος ἐν Βιζύῃ πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμον, κέλευσιν ἐπιφερόμενος περιέχουσαν οὕτως· (≡15Γ_**050**≡> Κελεύομεν τῇ σῇ ἐνδοξότητι ἀπελθεῖν ἐν Βιζύῃ καί ἀγαγεῖν Μάξιμον τόν μοναχόν μετά πολλῆς τιμῆς καί κολακείας, διά τε τό γῆρας καί τήν ἀσθένειαν καί τό εἶναι αὐτόν προγονικόν ἡμῶν καί γενόμενον

αὐτοῖς τίμιον, καί θέσθαι τοῦτον ἐν τῷ εὐαγεῖ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, τῷ διακειμένῳ πλησίον τοῦ Ρηγίου, καί ἐλθεῖν καί μηνύσαι ἡμῖν, καί πέμπομεν ἐκ προσώπου ἡμῶν δύο πατρικίους, ὀφείλοντας διαλεχθῆναι τά παραστάντα ἡμῖν, φιλοῦντας ἡμᾶς ψυχικῶς καί φιλουμένους παρ' ἡμῶν· καί ἐλθεῖν καί ἀναγγεῖλαι ἡμῖν τήν παρουσίαν αὐτοῦ.

Ἀγαγών οὖν ὁ αὐτός ὕπατος καί θείς ἐν τῷ προειρημένῳ μοναστηρίῳ, ἀπῆλθε ἀναγγεῖλαι.

ΚΕ'.

Καί τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ ἐξέρχονται πρός αὐτόν Ἐπιφάνιος καί Τρώϊλος οἱ πατρίκιοι μετά πολλῆς περιβολῆς καί φαντασίας, καί Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος, καί ανέρχονται πρός αὐτόν ἐν τῷ κατηχουμενίῳ τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς μονῆς, καί τοῦ συνήθους ἀσπασμοῦ γενομένου, ἐκάθισαν, βιασάμενοι καί αὐτόν καθίσαι καί ἀπαρξάμενος τοῦ πρός αὐτόν λόγου Τρώϊλος, εἶπεν·

ΤΡΩ. Ὁ δεσπότης ἡμῶν ἐκέλευσεν ἡμᾶς πρός σε γενέσθαι, καί λαλῆσαι ὑμῖν τά δόξαντα τῷ αὐτοῦ θεοστηρίκτῳ κράτει. Ἀλλ' εἰπέ ἡμῖν πρῶτον, ποιεῖς τήν κέλευσιν τοῦ βασιλέως, ἤ οὐ ποιεῖς;

ΜΑΞ. Μάξιμος εἶπε· Δέσποτα, ἀκούσω τί ἐκέλευσε τό εὐσεβές αὐτοῦ κράτος, καί δεόντως ἀποκρίνομαι· ἐπεί πρός τό ἀγνοούμενον, ποίαν ἔχω ἀπόκρισιν δοῦναι;

ΤΡΩ. Τρώϊλος ἐπέμενε λέγων· Οὐκ ἐνδέχεται ὅτι λέγομεν τί ποτε, ἐάν μή πρῶτον εἴπῃς εἰ ποιεῖς, ἤ οὐ ποιεῖς τήν κέλευσιν τοῦ βασιλέως.

Καί ὡς οἶδεν αὐτούς ἐνισταμένους καί ἐπί τῇ ἀναβολῇ αὐτοῦ πικρότερον βλέποντας, καί τραχύτερον ἀποκριναμένους μετά (≡15Γ_052≡> πάντων τῶν συνόντων αὐτοῖς, καί τῶν ἀξιωμάτων κόσμοις ἐπηρμένων, ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν·

ΜΑΞ. Ἐπάν οὐκ ἀνέχεσθε εἰπεῖν τῷ δούλῳ ὑμῶν τά παραστάντα τῷ δεσπότῃ ἡμῶν καί βασιλεῖ, ἰδού λέγω ἀκούοντος τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἁγίων ἀγγέλων, καί πάντων ὑμῶν, ὅτιπερ εἴ τί δήποτε κελεύει μοι περί οἱουδήποτε πράγματος τῷ αἰῶνι τούτῳ συγκαταλυομένου καί συμφθειρομένου, προθύμως ποιῶ.

Καί εὐθέως ἀναστάς Τρώϊλος, εἶπεν·

ΤΡΩ. Εὔξασθέ μοι, ἐγώ ὑπάγω· οὗτος γάρ οὐδέν ποιεῖ.

Καί πολλοῦ πάνυ γενομένου θορύβου καί πολλῆς ταραχῆς καί συγχύσεως, εἶπεν αὐτοῖς Θεοδόσιος ὁ ἐπίσκοπος·

ΘΕΟΔ. Εἴπατε αὐτῷ τήν ἀπόκρισιν, καί γνῶτε τί λέγει· ἐπεί τό οὕτως ἐξελθεῖν μηδέν εἰρηκότας καί μηδέν ἀκούσαντας, οὐκ ἐστίν εὔλογον.

Τότε Ἐπιφάνιος ὁ πατρίκιος εἶπε·

ΕΠΙΦ. Τοῦτο σοι δηλοῖ δι' ἡμῶν ὁ βασιλεύς, λέγων· Ἐπειδή πᾶσα ἡ Δύσις καί οἱ ἐν τῇ Ανατολῇ διαστρέφοντας εἰς σέ θεωροῦσι, καί ἅπαντες διά σέ στασιάζουσι, μή θέλοντες συμβιβασθῆναι ἡμῖν διά τήν πίστιν, κατανύξοι σε ὁ Θεός κοινωνῆσαι ἡμῖν ἐπί τῷ παρ' ἡμῖν ἐκτεθέντι Τύπῳ, καί ἐξερχόμεθα ἡμεῖς δι' ἑαυτῶν εἰς τήν Χαλκῆν, καί ἀσπαζόμεθά σε καί ὑποτιθέμεθα ὑμῖν τήν χεῖρα ἡμῶν, καί μετά πάσης τιμῆς καί δόξης εἰσάγομεν ὑμᾶς εἰς τήν μεγάλην Ἐκκλησίαν, καί μεθ' ἑαυτῶν

ἱστῶμεν ἐν ᾧ κατά συνήθειαν οἱ βασιλεῖς ἵστανται, καί ποιοῦμεν ἅμα τήν σύναξιν, καί κοινωνοῦμεν ἅμα τῶν ἀχράντων καί ζωοποιῶν μυστηρίων τοῦ ζωοποιοῦ σώματος καί αἵματος τοῦ Χριστοῦ, καί ἀνακηρύττομέν σε Πατέρα ἡμῶν, καί γίνεται χαρά οὐ μόνον τῇ φιλοχρίστῳ καί βασιλίδι ἡμῶν πόλει, ἀλλά καί πάσῃ τῇ οἰκουμένη. Οἴδαμεν γάρ ἀσφαλῶς, ὅτι σοῦ κοινωνοῦντος τῷ ἁγίῳ τῶν ἐνταύθα θρόνῳ, πάντες ἑνοῦνται ἡμῖν οἱ διά σέ καί τήν σήν διδασκαλίαν ἀποσχίσαντες τῆς κοινωνίας ἡμῶν.

ΚΣΤ'.

Καί στραφείς πρός τόν ἐπίσκοπον ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, μετά δακρύων εἶπεν αὐτῷ· (≡15Γ_**054**≡> ΜΑΞ. Κύριε ὁ μέγας, ἡμέραν κρίσεως ἐκδεχόμεθα πάντες. Οἶδας τά τυπωθέντα καί δόξαντα ἐπί τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων καί τοῦ ζωοποιοῦ σταυροῦ καί τῆς εἰκόνος τοῦ Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν καί τῆς αὐτόν τεκούσης Παναγίας Ἀειπαρθένου Μητρός.

Καί βαλών κάτω τό πρόσωπον ὁ ἐπίσκοπος, στυγνότερᾳ, τῇ φωνῇ λέγει πρός αὐτόν·

ΘΕΟΔ. Καί τί ἔχω ποιῆσαι ἐγώ, ἐπάν ἕτερόν τί παρέστη τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ;

Καί φησι πρός αὐτόν Μάξιμος·

ΜΑΞ. Καί διά τί ἥψω τῶν ἁγίων Εὐαγγελίων καί οἱ μετά σοῦ, οὐκ οὔσης ἐφ' ὑμῖν τῆς τῶν λαληθέντων ἐκβάσεως; Ὄντως πᾶσα ἡ δύναμις τῶν ουρανῶν τοῦτο οὐ πείθει με ποιῆσαι. Τί γάρ ἀπολογήσομαι, οὐ λέγω τῷ Θεῷ, ἀλλά τῷ ἐμῷ συνειδότι, ὅτι διά δόζαν ἀνθρώπων, τῷ κατ' αὐτήν λόγῳ μηδεμίαν ἔχουσαν ὕπαρξιν, τήν σώζουσαν τούς στέργοντας αὐτήν πίστιν ἐξωμοσάμην;

ΚΖ'.

Καί ἐπί τῷ λόγῳ τούτῳ ἀναστάντες, θυμοῦ στρατηγήσαντος πᾶσιν αὐτοῖς, τιλμοῖς καί ὠθισμοῖς καί σφαιρισμοῖς παρέλυσαν αὐτόν, ἀπό κεφαλής ἕως ὀνύχων κατακλύσαντες αὐτόν πτύσμασιν, ὧνπερ, μέχρις ἄν ἐπλύνθησαν ἅπερ ἐβέβλητο ἱμάτια, διεπνέετο ὁ βρόμος. Καί ἀναστάς ὁ ἐπίσκοπος εἶπεν·

ΘΕΟΔ. Οὕτως οὐκ ἔδει γενέσθαι, ἀλλ’ ἀκοῦσαι μόνον παρ' αὐτοῦ τήν ἀπόκρισιν καί εἰσελθεῖν ἀναγγεῖλαι τῷ δεσπότη ἡμῶν τῷ ἀγαθῷ. Τά γάρ κανονικά πράγματα, ἑτέρῳ διοικοῦνται τρόπῳ.

Καί μόλις πείσας αὐτούς ὁ ἐπίσκοπος ἡσυχάσαι, πάλιν ἐκάθισαν, καί μυρίαις ὕβρεσι καί ἀραῖς ἀνεπινοήτοις μωμώσαντες αὐτόν, μετά θυμοῦ καί τραχύτητος εἶπεν Ἐπιφάνιος·

ΕΠΙΦ. Εἰπέ, κακέσχατε φαγοπόλιε, ὡς αἱρετικούς ἔχων ἡμᾶς καί τήν πόλιν ἡμῶν καί τόν βασιλέα, τούτους εἶπας τούς λόγους; Ὄντως πλεῖόν σου Χριστιανοί ἐσμεν καί ὀρθόδοξοι, καί (≡15Γ_**056**≡> τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν ὁμολογοῦμεν ἔχειν καί θεϊκήν θέλησιν καί ἀνθρωπίνην θέλησιν καί νοεράν ψυχήν, καί ὅτι πᾶσα νοερά φύσις πάντως ἔχει τό θέλειν ἐκ φύσεως καί τό ἐνεργεῖν, ἐπειδή ζωῆς ἴδιον ἡ κίνησις καί νοός ἴδιον ἡ θέλησις. Καί θελητικόν αὐτόν οἴδαμεν, οὐ θεότητι μόνον, ἀλλά καί ἀνθρωπότητι. Ἀλλά καί τάς δύο θελήσεις αὐτοῦ καί ἐνεργείας οὐκ ἀρνούμεθα.

ΚΗ'.

Καί ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπεν·

ΜΑΞ. Ἐάν οὕτω πιστεύετε, καθώς αἱ νοεραί φύσεις καί ἡ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία, πῶς με ἀναγκάζετε κοινωνῆσαι ἐπί τῷ Τύπῳ, τῷ μόνην τούτων ἔχοντι ἀναίρεσιν;

ΕΠΙΦ. Δι' οἰκονομίαν τοῦτο γέγονεν, ἵνα μή βλαβῶσιν οἱ λαοί ταῖς τοιαύταις λεπτομερέσι φωναῖς.

Καί ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος, εἶπε·

ΜΑΞ. Τουναντίον πᾶς ἄνθρωπος ἁγιάζεται διά τῆς ἀκριβοῦς ὁμολογίας τῆς πίστεως, οὐ μήν διά τῆς ἀναιρέσεως τῆς ἐν τῷ Τύπῳ κειμένης.

Καί εἶπε Τρώϊλος·

ΤΡΩ. Καί ἐν τῷ παλατίῳ εἶπόν σοι, ὅτι οὐκ ἀνεῖλεν, ἀλλά κατασιγασθῆναι ἐκέλευσεν, ἵνα εἰρηνεύωμεν πάντες.

Καί ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν·

ΜΑΞ. Ἡ σιγή τῶν λόγων, ἀναίρεσις τῶν λόγων ἐστί. Διά γάρ τοῦ προφήτου λέγει τό Πνεύμα τό ἅγιον «Οὐκ εἰσί λαλιαί, οὐδέ λόγοι, ὧν οὐχί ἀκούονται αἱ φωναί αὐτῶν». Οὐκοῦν ὁ μή λαλούμενος λόγος, οὐδέ λόγος ἐστί.

Καί εἶπε Τρώϊλος·

ΤΡΩ. Ἔχε ἐν καρδίᾳ σου ὡς θέλεις· οὐδείς σε κωλύει.

Ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν·

ΜΑΞ. Ἀλλ' οὐ περιώρισεν ὁ Θεός τῇ καρδίᾳ τήν ὅλην σωτηρίαν, εἰπών, «Ὁ ὁμολογῶν με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, (≡15Γ_058≡> ὁμολογήσω αὐτόν ἔμπροσθεν τοῦ Πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς». Καί ὁ θεῖος Ἀπόστολος διδάσκει, λέγων· «καρδίᾳ μέν πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, στόματι δέ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρίαν». Εἰ οὖν ὁ Θεός καί οἱ τοῦ Θεοῦ προφῆται καί ἀπόστολοι κελεύουσιν ὁμολογεῖσθαι τό μυστήριον φωναῖς ἁγίων, τό μέγα καί φρικτόν, καί παντός τοῦ κόσμου σωτήριον, οὐκ ἔστι χρεία οἱῳδήποτε τρόπῳ κατασιγασθῆναι τήν τοῦτο κηρύττουσαν φωνήν, ἵνα μή μειωθῇ τῶν σιγώντων ἡ σωτηρία.

ΚΘ'.

Καί ἀποκριθείς τραχυτάτῳ λόγῳ Ἐπιφάνιος, εἶπεν·

ΕΠΙΦ. Ὑπέγραψας ἐν τῷ λιβέλλῳ;

Καί εἶπεν ὁ ἀββᾶς Μάξιμος·

ΜΑΞ. Ναί ὑπέγραψα.

ΕΠΙΦ. Καί πῶς ἐτόλμησας, εἶπεν, ὑπογράψαι καί ἀναθεματίσαι τούς ὁμολογοῦντας καί πιστεύοντας ὡς αἱ νοεραί φύσεις καί ἡ καθολική Ἐκκλησία; Ὄντως τῇ ἐμῇ κρίσει εἰσάγομέν σε εἰς τήν πόλιν, καί ἱστῶμεν εἰς τόν φόρον δεδεμένον, καί τούς μίμους καί τάς μιμάδας καί τάς προϊσταμένας πόρνας καί πάντα τόν λαόν φέρομεν, ἵνα ἕκαστος καί ἑκάστη καί ραπίσῃ καί ἐμπτύσῃ τό πρόσωπόν σου.

Πρός ταῦτα ἀποκριθείς ὁ ἀββᾶς Μάξιμος εἶπεν·

ΜΑΞ. Ὡς εἴπατε, γένηται, ἐάν τούς ὁμολογοῦντας δύο φύσεις ἐξ ὧν ὁ Κύριος ἐστι, καί τάς καταλλήλας αὐτῷ δύο φυσικάς θελήσεις καί ἐνεργείας, Θεῷ φύσει δι' ἀλήθειαν ὄντι καί ἀνθρώπῳ, ἀνεθεματίσαμεν. Ἀνάγνωθι, δέσποτα, τά πεπραγμένα καί τόν

λίβελλον, καί ἐάν, ὡς εἴπατε, εὕρητε, ποιήσατε ὅπερ βούλεσθε. Ἐγώ γάρ καί οἱ σύνδουλοί μου, ὅσοι ὑπέγραψαν, τούς κατά τόν Ἄρειον καί Ἀπολινάριον, μίαν θέλησιν καί ἐνέργειαν λέγοντας, ἀνεθεματίσαμεν, καί μή ὁμολογοῦντας τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν καθ' ἕτερον τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστί φύσει νοερόν, καί διά τοῦτο κατ' ἄμφω θελητικόν καί ἐνεργητικόν τῆς ἡμῶν σωτηρίας. (≡15Γ_060≡> Καί λέγουσιν· Ἐάν τούτῳ συνεπαχθῶμεν, οὐ τρώγομεν, οὐ πίομεν· ἀλλ' ἀναστῶμεν καί ἀριστήσωμεν καί εἰσέλθωμεν. Εἴπωμεν ἅ ἠκούσαμεν. Οὗτος γάρ πέπρακεν ἑαυτόν τῷ Σατανᾷ.

Καί ἀναστάντες ἠρίστησαν, καί εἰσῆλθον μετ' ὀργῆς τῇ παραμονῇ τῆς Ὑψώσεως τοῦ τιμίου καί ζωοποιοῦ σταυροῦ.

Λ'.

Καί τῇ ἐξῆς ἕωθεν ἐξῆλθε Θεοδόσιος ὁ ὕπατος πρός τόν προειρημένον ἀββᾶν Μάξιμον, καί ἀφεῖλε πάντα ὅσα εἶχεν, εἰπών αὐτῷ ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως·

ΘΕΟΔ. Ὅτι οὐκ ἠθέλησας τιμήν, καί μακρυνθήσεται ἀπό σοῦ. Καί ὕπαγε ὅπου ἑαυτόν ἄξιον ἔκρινας εἶναι, ἔχων τό κρῖμα τῶν μαθητῶν σου, τοῦ τε ἐν Μεσημβρίᾳ, καί τοῦ ἐν Περβέροις, τοῦ γενομένου νοταρίου τῆς μακαρίας ἡμῶν μάμμης. Ἦσαν δέ καί οἱ πατρίκιοι, τουτέστι Τρώϊλος καί Ἐπιφάνιος εἰρηκότες, ὅτι

ΤΡΩ.-ΕΠΙΦ. Πάντως φέρομεν καί τούς δύο μαθητάς, τόν τε ἐν Μεσημβρίᾳ καί τόν ἐν Περβέροις, καί δοκιμάζομεν καί αὐτούς, καί βλέπομεν καί τήν ἐπ' αὐτοῖς ἔκβασιν. Πλην, ἵνα εἶδες, κῦρι ἀββᾶ, ὅτι μικράν ἄνεσιν ἐάν λάβωμεν ἐκ τῆς συγχύσεως τῶν ἐθνῶν, ἁρμόσασθαι ὑμῖν ἔχομεν, μά τήν ἁγίαν Τριάδα, καί τόν πάπαν τόν νῦν ἐπαιρόμενον, καί πάντας τούς ἐκεῖσε λαλοῦντας, καί τούς λοιπούς σου μαθητάς, καί πάντας ὑμᾶς χωνεύομεν ἕκαστον ἐν τῷ ἐπιτηδείῳ αὐτοῦ τόπῳ, ὡς ἐχωνεύθη Μαρτῖνος.

Καί λαβών αὐτόν ὁ ρηθείς ὕπατος Θεοδόσιος, παρέδωκεν αὐτόν στρατιώταις, καί ἤγαγον αὐτόν ἕως Σαλεμβρίας.

ΛΑ'.

Καί ἔμειναν ἐκεῖ δύο ἡμέρας, ἕως οὗ ἀπῆλθεν εἰς τό φοσσάτον ὁ εἷς τῶν στρατιωτῶν, καί εἶπεν ὅλῳ τῷ στρατῷ, ὅτι "Ὁ μοναχός ὁ βλασφημῶν τήν Θεοτόκον ὧδε ἔρχεται, ἵνα κινήσωσι τόν στρατόν κατά τοῦ ρηθέντος ἀββᾶ Μαξίμου, ὡς βλασφημοῦντος τήν Θεοτόκον. Καί μετά δύο ἡμέρας ἐπανελθών ὁ στρατιώτης, ἔλαβεν αὐτόν ἐν τῷ φοσσάτῳ, καί κατανυγείς ὑπό τοῦ Θεοῦ ὁ στρατηγός, ἤγουν ὁ τοποτηρητής τοῦ στρατηγοῦ, ἔπεμψεν (≡15Γ_062≡> εγγύς αὐτοῦ τούς προβεβηκότας τῶν βάνδων, πρεσβυτέρους τε καί διακόνους, καί τούς εὐλαβεῖς σιγνοφύλακας, οὕς ἰδών παραγενομένους ὁ ρηθείς ἀββᾶς Μάξιμος, ἐγερθείς ἔβαλε μετάνοιαν, καί ἀντέβαλον κἀκεῖνοι, καί ἐκάθισαν, κελεύσαντες καί αὐτῷ καθίσαι. Καί τις πάνυ γέρων τίμιος εἶπε πρός αὐτόν μετά πολλῆς τῆς εὐλάβειας·

Πάτερ, ἐπειδή ἐσκανδάλισαν ἡμᾶς τινες εἰς τήν σήν ἁγιωσύνην, ὡς οὐ λέγεις Θεοτόκον τήν Δέσποιναν ἡμῶν τήν Παναγίαν Παρθένον, ὁρκίζω σε κατά τῆς ἁγίας καί ὁμοουσίου καί

ζωοποιοῦ Τριάδος, εἰπεῖν ἡμῖν τήν ἀλήθειαν, καί ἀποτρίψασθαι τῶν καρδιῶν ἡμῶν τοῦτο τό σκάνδαλον, ἵνα μή βλαπτώμεθα ἀδίκως σκανδαλιζόμενοι.

Καί βαλών μετάνοιαν, ἀνέστη, καί ἐκτείνας τάς χεῖρας εἰς τόν οὐρανόν μετά δακρύων εἶπεν·

ΜΑΞ. Ὁ μή λέγων τήν Δέσποιναν ἡμῶν τήν πανύμνητον καί παναγίαν ἄχραντον, καί πάσῃ τῇ φύσει τῇ νοερᾷ σεπτήν, φυσικήν ἀληθῶς μητέρα τοῦ Θεοῦ γενομένην, τοῦ ποιήσαντος τόν οὐρανόν καί τήν γῆν καί τήν θάλασσαν καί πάντα τά ἐν αὐτοῖς, ἔστω ἀνάθεμα καί κατάθεμα ἀπό τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τῆς ὁμοουσίου καί προσκυνητῆς Τριάδος, καί πάσης ἐπουρανίου δυνάμεως, καί τοῦ χοροῦ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων καί Προφητῶν, καί τοῦ ἀπείρου δήμου τῶν μαρτύρων, καί παντός πνεύματος ἐν δικαιοσύνῃ τετελειωμένου, νῦν καί ἀεί καί εἰς τούς ἀπείρους αἰώνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Καί κλαύσαντες ηὔξαντο αὐτῷ, λέγοντες·

Ὁ Θεός ἐνδυναμώσει σε, πάτερ, καί ἀξιώσει σε ἀπρόσκοπον τελειῶσαι τόν δρόμον τοῦτον.

Καί τούτων εἰρημένων, ἠθροίσθησαν πολλοί στρατιῶται, πολλῶν καλῶν κινηθέντων λόγων ἀκροώμενοι, καί θεωρήσας τίς τῶν δομεστίκων τοῦ στρατηγοῦ, ὅτι πολύς ἐπισωρεύεται στρατός καί οἰκοδομεῖται καί καταγινώσκει τῶν εἰς αὐτόν γινομένων, τί ὑπονοήσας ὁ Θεός οἶδεν, ἐπέτρεψεν ἀνάρπαστον αὐτόν γενέσθαι, καί βληθῆναι ἀπό δύο μιλίων τοῦ φοσσάτου, ἕως ἄν τήν σύναξιν ποιήσωσι καί ἔλθωσιν οἱ ὀφείλοντες ἀπαγαγεῖν αὐτόν (≡15Γ_064≡> ἐν Περβέροις. Πλήν ὅτι θείᾳ ἀγάπῃ νικώμενοι οἱ κληρικοί, ἐπέζευσαν τά δύο μίλια, καί ἦλθον καί ἠσπάσαντο αὐτόν καί ηὔξαντο αὐτῷ καί, χερσίν ἰδίαις βαστάσαντες αὐτόν, ἔθηκαν ἐπί τό κτῆνος, καί ὑπέστρεψαν μετ' εἰρήνης εἰς τούς τόπους αὐτῶν, καί αὐτός ἀπηνέχθη ἐν Περβέροις, ἐν τῇ συνεχούσῃ αὐτόν φρουρᾷ.

ΛΒ'.

Καί τοῦτο δέ ἰστέον, ὅτι ἐν τῷ Ρηγίῳ ἀποτεινόμενος Τρώϊλος πρός τόν ἀββᾶν Μάξιμον, εἶπεν, ὡς ὁ κονσιλάριος Ἰωάννης ἔγραψεν αὐτῷ περί συμβάσεως προταθείσης αὐτοῖς, καί τοῦτο γενέσθαι τέως, ἡ τῶν σῶν μαθητῶν ἀταξία διεκώλυσε. Οἶμαι δε, ὅτι οὐκ ἔγραψεν ὁ εἰρημένος κονσιλάριος Ἰωάννης πρός τόν Τρώϊλον, ἀλλά πρός Μεννᾶν τόν μοναχόν, κἀκεῖνος εἶπε τοῖς τοῦ παλατίου.

ΛΓ'.

Καί μετά ταῦτα ἤγαγον αὐτούς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καί ἐποίησαν κατ' αὐτῶν πρᾶξιν, καί μετά τό ἀναθεματίσαι καί ἀνασκάψαι αὐτούς τόν ἐν ἁγίοις Μάξιμον καί τόν μακάριον Ἀναστάσιον, τόν μαθητήν αὐτοῦ, τόν τε ἁγιώτατον πάπαν Μαρτῖνον, καί τόν ἅγιον Σωφρόνιον τόν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, καί πάντας τούς ὀρθοδόξους καί σύμφρονας αὐτῶν, ἤνεγκαν καί τόν ἄλλον μακάριον Ἀναστάσιον, καί τοῖς αὐτοῖς ἀναθέμασι καί ὕβρεσι χρησάμενοι καί ἐπ' αὐτόν παρέδωκαν τοῖς ἄρχουσιν, εἰπόντες οὕτως·

Σύ μέν οὖν, Ἀναστάσιε, τό φαῖον τῆς πανδήμου τῶν ἀναθημάτων τῆς ἀρᾶς ἐνδυσάμενος περιβόλαιον, ἀπαλλάσσου τῆς κανονικῆς ἀκροάσεως, πρός ἥν ἡρετίσω στάσιν τῆς γεέννης ἀποφερόμενος, συνούσης ἡμῖν τῆς εὐκλεοῦς καί πάντα συνδιαιτησάσης τίμιας τε καί ἱερᾶς συγκλήτου, παραχρῆμα τήν μεθ' ἡμᾶς παραληψομένης κρίσιν, καί τά τοῖς πολιτικοῖς δοκοῦντα νόμοις ἐπί σοι διαπραξομένης, ὡς αὐτοί δοκιμάσειεν, τῶν τηλικούτων σου βλασφημιῶν ἕνεκα καί τυραννίδων. Ψῆφος γάρ κατ' αὐτῶν τῆς παρούσης συνόδου, καί συνεργείᾳ τοῦ παντοδυνάμου Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ ἡμῶν Θεοῦ κανονικῶς ψηφισαμένης τά δέοντα καθ' ὑμῶν, Μάξιμε, Ἀναστάσιε καί Ἀναστάσιε, ἐπεί τό λεῖπον (≡15Γ_066≡> ὑπῆρχε πρός τά παρ' ὑμῶν λεχθέντα τε δυσσεβῶς καί πραχθέντα, ταῖς αὐστηραῖς τῶν νόμων καθυποβληθῆναι ποιναῖς, εἰ καί ἀξία ποινή τῶν τοιούτων ὑμῶν πλημμελημάτων καί βλασφημιῶν οὐχ ὕπεστι, τῷ δικαίῳ ὑμᾶς περί τῆς μείζονος καταλιπόντες κριτῇ, ἐν τῷ παρόντι βίῳ καί ἐν τούτῳ τήν τῶν νόμων κενοῦντες ἀκρίβειαν, κερδαινόντων ὑμῶν τό ζῆν, ψηφηζόμεθα ὑμῖν, τόν παρόντα ἡμῖν πανεύφημον ἔπαρχον, αὐτίκα παραναλαμβάνοντα ὑμᾶς ἐν τῷ κατ' αὐτόν πολυαρχικῷ πραιτωρίῳ, καί νεύροις τά μετάφρενα τύπτοντα, Μάξιμον καί Ἀναστάσιον καί Ἀναστάσιον, τό ὄργανον τῆς ὑμῶν Μαξίμου καί Ἀναστασίου καί Ἀναστασίου ἀκολασίας, τουτέστι τήν βλάσφημον ὑμῶν γλῶσσαν ἔνδοθεν ἐκτεμεῖν. Εἶτα δέ, καί τήν διακονήσασαν τῷ βλασφήμῳ ὑμῶν λογισμῷ σκαιοτάτην δεξιάν σιδήρῳ διατεμεῖν, περιαχθησομένων ἅμα στερήσει τῶν αὐτῶν βδελυκτῶν μερῶν, τά δύο καί δέκα τμήματα ταύτης τῆς κυρίας τῶν πόλεων περινοστεύσας, ἀειφυγίᾳ τε καί φυλακῇ πρός ἐπί τούτοις διηνεκεῖ παραδοῦναι ὑμᾶς, πρός τό μετέπειτα ὑμᾶς καί εἰς τόν ἅπαντα τῆς ζωῆς ὑμῶν χρόνον τά οἰκεῖα οἰμώζειν βλάσφημα σφάλματα, τῆς ἐπινοηθείσης καθ' ἡμῶν ἀρᾶς περιτραπείσης τῇ ὑμῶν κεφαλῇ.

Παραλαβών οὖν αὐτούς ὁ ἔπαρχος καί κολάσας, ἔτεμε τά μέλη αὐτῶν, καί περιαγαγών ὅλην τήν πόλιν ἐξώρισεν αὐτούς ἐν Λαζικῇ.

ΕΞΗΓΗΣΙΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ *
ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ, ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΑΒΒΑ ΜΑΞΙΜΟΥ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝ ΑΥΤΩ, ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΟΝΤΩΝ ΕΠΙ ΣΕΚΡΕΤΟΥ

Α΄.

(≡15Γ_070≡> Τῇ ἡμέρᾳ ᾗ προσωρμίσθησαν ταύτῃ τῇ βασιλευούσῃ πόλει, ὅ τε κύριος Μάξιμος, καί οἱ σύν αὐτῷ, περί δυσμάς ἡλίου,

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 90ος (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 15 Γ**.

ἐλθόντες δύο μανδάτωρες μετά δέκα ἐκσκουβιτώρων, ἐπῆραν αὐτούς ἐκ τοῦ πλοίου γυμνούς, καί ἀνυποδέτους· καί μερίσαντες αὐτούς ἀπ' ἀλλήλων, ἐφύλαξαν είς διάφορα ἐκσκούβιτα. Καί μεθ' ἡμέρας τινάς ἀναφέρουσιν αὐτούς ἐν τῷ παλατίῳ, καί εἰσάγουσι τόν γέροντα, ἐν ᾧ τόπῳ συνήχθη ἡ σύγκλητος, καί πολύς ἄλλος ὄχλος· καί παριστῶσιν αὐτόν μέσον τῶν ἀρχόντων καθημένων, καί λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος μετ' ὀργῆς πολλῆς καί μανίας·

Χριστανός εἶ;

Καί εἶπε·

Χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ τῶν ὅλων, Χριστανός εἰμι.

Καί λέγει ἐκεῖνος·

Οὔκ ἔστιν ἀληθές.

Ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ·

Σύ λέγεις. Οὔκ εἰμί· ἀλλ' ὁ Θεός λέγει εἶναί με, καί διαμένειν Χριστιανόν.

Καί πῶς, φησίν.

Εἴπερ (=0112=) Χριστιανός εἶ, μισεῖς τόν βασιλέα;

Ἀποκριθείς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, ἔφη·

Καί πόθεν δῆλον; τό γάρ μῖσος ψυχῆς ἐστι κεκρυμμένη διάθεσις, ὥσπερ οὖν καί ἡ ἀγάπη.

(≡15Γ_072≡> Καί λέγει αὐτῷ·

Ἐξ ὧν ἐποίησας, πᾶσιν ἐγένου φανερός, ὅτι μισεῖς τόν βασιλέα, καί τήν πολιτείαν αὐτοῦ· σύ γάρ μόνος Αἴγυπτον καί Ἀλεξάνδρειαν καί Πεντάπολιν καί Τρίπολιν καί Ἀφρικήν Σαρακηνοῖς παρέδωκας.

Καί τίς τούτων ἀπόδειξις; ἔφη.

Καί παραφέρουσιν Ἰωάννην τόν γενόμενον σακελλάριον Πέτρου τοῦ γενομένου στρατηγοῦ Νουμηδίας τῆς Ἀφρικῆς λέγοντα, Ὅτι πρό εἰκοσιδύο ἐτῶν ὁ πάππος τοῦ δεσπότου ἐκέλευσε τῷ μακαρίῳ Πέτρῳ, λαβεῖν στρατόν, καί ἀπελθεῖν εἰς Αἴγυπτον κατά τῶν Σαρακηνῶν, καί ἔγραψέ σοι ὡς πρός δοῦλον τοῦ Θεοῦ λαλῶν, πληροφορίαν ἔχων είς σέ ὡς ἅγιον ἄνθρωπον, εἰ συμβουλεύεις αὐτῷ ἀπελθεῖν. Καί ἀντέγραψας αὐτῷ λέγων, μηδέν τοιοῦτο ποιῆσαι, ἐπειδή οὐκ εὐδοκεῖ ὁ Θεός ἐπί τῆς βασιλείας Ἡρακλείου, καί τοῦ γένους αὐτοῦ, συμπραχθῆναι τήν πολιτείαν τῶν Ῥωμαίων.

Λέγει ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ἐάν ἀληθεύῃ, πάντως ἔχεις καί τήν πρός ἐμέ Πέτρου, καί τήν ἐμήν πρός αὐτόν ἐπιστολήν· παρενεχθῶσι, καί ὑπόκειμαι ταῖς δοκούσαις τῷ νόμῳ ποιναῖς. Καί λέγει· Ἐγώ οὐκ ἔχω ἐπιστολήν, ἀλλ' οὔτε οἶδα, εἰ ὅλως ἔγραψέ σοι. Ἀλλ' ἐν τῷ φοσσάτῳ ταῦτα κατ' ἐκεῖνον ἐλάλουν πάντες τόν καιρόν.

Λέγειν πρός αὐτόν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Εἰ τό φοσσάτον ὅλον τοῦτο διελάλει, πῶς σύ μόνος τοῦτο συκοφαντεῖς με; Ἐθεώρησάς μέ ποτε, ἤ ἐγώ σε;

Καί λέγει· Οὐδέποτε.

(≡15Γ_074≡> Τότε στραφείς πρός τήν σύγκλητον ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος εἶπεν· Εἰ δίκαιόν ἐστι τοιούτους παρακομίζεσθαι κατηγόρους, ἤ μάρτυρας, κρίνατε· Ὧ γαρ κρίματι κρίνετε, κριθήσεσθε· καί οἵῳ μέτρῳ μετρεῖτε, μετρηθήσεσθε, φησίν ὁ τῶν ὅλων Θεός.

Β΄.

Καί μετά τοῦτον φέρουσι Σέργιον τόν Μαγουδάν, λέγοντα· Πρό ἐννέα ἐτῶν ὁ μακάριος ἀββᾶς Θωμᾶς ἐλθών ἀπό ῾Ρώμης εἶπέ μοι, ὅτι ὁ Πάππας Θεόδωρος ἔπεμψέ με πρός τόν πατρίκιον Γρηγόριον, ἵνα εἴπω αὐτῷ, μή φοβηθῆναί τινα. Ὁ γάρ δοῦλος τοῦ Θεοῦ ὁ ἀββᾶς Μάξιμος ἐθεώρησεν ὄναρ, ὅτι κατ᾽ οὐρανούς εἰς ἀνατολάς καί δυσμάς ἦσαν δῆμοι ἀγγέλων· καί οἱ μέν εἰς ἀνατολάς ἔκραζον· Κωνσταντῖνε Αὔγουστε, τοῦ βίγκας· οἱ δέ εἰς δυσμάς ἐβόουν· Γρηγόριε Αὔγουστε, τοῦ βίγκας· καί ὑπερίσχυσεν ἡ φωνή τῶν εἰς δυσμάς, τήν τῶν εἰς ἀνατολήν φωνήν.

Καί τότε κραυγάζει ὁ σακελλάριος· Ἔπεμψέ σε ὁ Θεός καυθῆναι εἰς τήν πόλιν ταύτην.

Λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ, καθαίροντί με τῶν ἑκουσίων κακῶν, δι᾽ ἀκουσίου κολάσεως· πλήν, Οὐαί τῷ κόσμῳ ἀπό τῶν σκανδάλων. Ἀνάγκη γάρ ἐλθεῖν τά σκάνδαλα· οὐαί δέ δι᾽ οὗ σκάνδαλον ἔρχεται. Ὄντως οὐκ ἔδει τοιαῦτα λαλεῖσθαι παρουσίᾳ Χριστιανῶν· οὐδέ ἀτιμωρήτους μένειν τούς τά τοιαῦτα πράττοντας πρός τό ἀρέσαι ἀνθρώποις, σήμερον οὖσι, καί αὔριον οὐκ οὖσι. Ταῦτα ζῶντος Γρηγορίου ἔδει τοῦτον εἰπεῖν, (=0113=) καί γνωρίσαι τῷ βασιλεῖ τήν εἰς αὐτόν εὔνοιαν. Δίκαιον δέ ἐστι, εἰ καί ὑμῖν παρίσταται, τόν πρό τούτου συκοφάντην, ἐκβιασθῆναι ἀπελθεῖν ἐνέγκαι τόν πατρίκιον Πέτρον, (≡15Γ_076≡> καί τοῦτον τόν ἀββᾶν Θωμᾶν, κἀκεῖνον τόν μακάριον πάππαν Θεόδωρον· καί τότε παρουσίᾳ πάντων, ἔλεγον τῷ πατρικίῳ Πέτρῳ· Εἰπέ, κῦρι ὁ πατρίκιος· ἔγραψάς μοι ποτε περί ὧν εἶπεν ὁ σακελλάριός σου, ἤ ἐγώ σοί; Καί ὅταν κατέθετο, ὑπό κόλασιν ἐγενόμην. Ὁμοίως δέ καί τῷ μακαρίῳ πάππᾳ· Εἰπέ, δέσποτα, ἐγώ σοί ποτε ὄναρ ἀφηγησάμην; Καί ὅταν ἤλεγξέ με, ἐκείνου ἦν τό ἔγκλημα, οὐκ ἐμοῦ τοῦ ἑωρακότος. Ἀπροαίρετον γάρ πρᾶγμα τό ὄναρ· μόνα δέ τά προαιρετικά κολάζει ὁ νόμος, εἴπερ αὐτῷ ἐναντιοῦται.

Τότε λέγει πρός αὐτόν ὁ Τρωΐλος· Παίζεις, ἀββᾶ, οὐκ οἶδας ποῦ εἶ.

Ὁ δέ· Οὐ παίζω, ἀλλά πενθῶ τήν ζωήν μου συντηρηθεῖσαν μέχρι τοῦ νῦν, ἵνα τοιούτων λάβω πεῖραν φαντασμάτων.

Λέγει Ἐπιφάνιος ὁ πατρίκιος· Ὁ Θεός γινώσκει, καλῶς ποιεῖ παίζων αὐτά, ἐάν οὐκ εἰσίν ἀληθῆ.

Μεθ᾽ ὅν ὁ σακελλάριος πάλιν πρός αὐτόν μετ᾽ ὀργῆς εἶπεν· Ἁπλῶς πάντες ψεύδονται, καί σύ μόνος ἀληθεύεις;

Καί ἀποκριθείς εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, συνδακρύσας τῷ λόγῳ· Ἐξουσίαν ἔχετε συγχωροῦντος τοῦ Θεοῦ, καί ζωῶσαι καί θανατῶσαι· πλήν ἐάν οὗτοι ἀληθεύωσι, καί ὁ Σατανᾶς φύσει Θεός ἐστιν. Εἰ δέ οὐκ ἔστιν, ὥσπερ οὖν οὐδέ ἐστιν, οὐδέ οὗτοι ἀλήθευσαν. Μήτε γάρ ἀξιωθῶ μετά Χριστιανῶν θεωρῆσαι τήν ἐπιφάνειαν τοῦ ὑπερουσίου Θεοῦ, ποιητοῦ τε καί δημιουργοῦ, καί κτίστου, καί προνοητοῦ, καί κριτοῦ, καί Σωτῆρος τῶν ὅλων, εἴ ποτε ὄναρ τοιοῦτον ἀφηγησάμην, ἤ ἄλλου ἀφηγουμένου ἤκουσα, εἰ μή τῇ ὥρᾳ ταύτῃ παρά τοῦ κυροῦ Σεργίου τοῦ εὐνοϊκοῦ τῆς βασιλείας.

Γ΄.

Εἶτα τρίτον συκοφάντην προβάλλονται, Θεόδωρον τόν (≡15Γ_078≡> υἱόν Ἰωάννου τοῦ Κανδιδάτου λεγομένου, τόν ἐπίκλην Χιλᾶ, τόν νῦν γαμβρόν τοῦ κυροῦ Πλάτωνος τοῦ πατρικίου, λέγοντα· Ὅτι συντυχίας μεταξύ ἡμῶν ἐν Ῥώμῃ γενομένης περί τοῦ βασιλέως, διέσυρε τό λαλούμενον, βυτία ποιῶν καί λαιβία.

Πρός ὅν εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Οὐδέποτε διελέχθην σοι, εἰ μή ἅπαξ μετά τοῦ ὁσιωτάτου πρεσβυτέρου κυροῦ Θεοχαρίστου, τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ ἐξάρχου, διά τόν πριμικήριον, προτραπείς διά γραμμάτων περί τούτου. Καί ἐάν εὑρεθῶ ψευδόμενος, ἀπολαύω.

Δ΄.

Καί μετά τοῦτον, τέταρτον ἄγουσι Γρηγόριον τόν υἱόν Φωτεινοῦ, λέγοντα, ὅτι Ἀπῆλθον εἰς τό κελλίον τοῦ ἀββᾶ Μαξίμου ἐν ῾Ρώμῃ, κἀμοῦ εἰπόντος, ὅτι καί ἱερεύς ἐστιν ὁ βασιλεύς, εἶπεν ὁ ἀββᾶς Ἀναστάσιος ὁ μαθητής αὐτοῦ· Μή ἀξιωθῇ εἶναι ἱερεύς.

Εὔθέως λέγει πρός αὐτόν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Φοβήθητι τόν Θεόν, κῦρι Γρηγόριε, οὐδέν παντελῶς ἐν τῇ περί τούτων διαλέξει λελάκηκεν ὁ σύνδουλός μου. Καί (=0116=) ῥίπτει ἑαυτόν εἰς τήν γῆν, λέγων τῇ συγκλήτῳ· Ἀνάσχεσθε τοῦ δούλου ὑμῶν, καί πάντα λέγω ὡς ἐλαλήθη, καί ἐλέγξει με ἐάν ψεύσομαι. Ὁ κύριός μου εἶναι Γρηγόριος ἐλθών εἰς ῾Ρώμην, ἠξίωσεν ἐλθεῖν εἰς τό κελλίον τοῦ δούλου ὑμῶν· ὅν θεωρήσας, ὡς ἔθος μοί ἐστιν, ἔῤῥιψα ἐμαυτόν εἰς τήν γῆν, καί προσεκύνησα αὐτῷ· καί ἠσπασάμην αὐτόν, καί εἶπον αὐτῷ μετά τό καθίσαι· Τίς ἡ αἰτία τῆς ποθητῆς παρουσίας τοῦ δεσπότου μου; Καί εἶπεν· Ὁ ἀγαθός καί θεοστήρικτος ἡμῶν δεσπότης, φροντίζων τῆς εἰρήνης τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν, ἐποίησε κέλευσιν πρός τόν θεοτίμητον πάππαν, πέμψας καί (≡15Γ_080≡> προσφοράν εἰς τόν ἅγιον Πέτρον, προτρεπόμενος αὐτόν ἑνωθῆναι τῷ προέδρῳ Κωνσταντινουπόλεως· ἅπερ πεμφθῆναι διά τῆς ἐμῆς μετριότητος κατηξίωσε τό εὐσεβές αὐτοῦ κράτος. Καί εἶπον· Δόξα Θεῷ τῷ ποιήσαντί σε ἄξιον τῆς τοιαύτης διακονίας. Πλήν, ἐπί ποίῳ τρόπῳ γενέσθαι τήν ἕνωσιν ἡ αὐτοῦ θεοστεφής ἐκέλευσε γαληνότης; Πάλιν εἶπε· Εἴπερ οἶδας. Καί εἶπας· Ἐπί τῷ Τύπῳ. Καί ἔφην· Ἀδύνατον, ὡς οἶμαι, τοῦτο καθέστηκεν· οὐ γάρ ἀνέχονται οἱ ῾Ρωμαῖοι συναναιρεθῆναι ταῖς τῶν ἀκαθάρτων αἱρετικῶν φωναῖς, τάς τῶν ἁγίων Πατέρων φωτοφόρους φωνάς· ἤ τῷ ψεύδει συναποσβεσθῆναι τήν ἀλήθειαν· ἤ τῷ σκότει συναφανισθῆναι τό φῶς. Οὐδέν γάρ ἡμῖν ἔσται τό προσκυνούμενον, εἰ γένηται τῶν θεοδιδάκτων λόγων ἀναίρεσις. Καί εἶπας· Οὐκ ἀναίρεσιν τῶν ἱερῶν τύπος ποιεῖται φωνῶν, ἀλλά σιωπήν, ἵνα τήν εἰρήνην οἰκονομήσωμεν. Καί εἶπον· Ἔστι παρά τῇ θείᾳ Γραφῇ σιωπή καί ἀναίρεσις. Ὁ Θεός γάρ εἶπε διά τοῦ Δαβίδ· Οὔκ εἰσί λαλίαι, οὐδέ λόγοι, ὧν οὐκ ἀκούονται αἱ φωναί αὐτῶν. Οὐκοῦν εἰ μή λαλοῦνται καί ἀκούονται οἱ περί Θεοῦ λόγοι, οὐδέ ὅλως εἰσί κατά τήν γραφήν. Καί εἶπας· Μή βάλῃς με εἰς ὕλας· ἐγώ ἀρκοῦμαι τῷ ἁγίῳ συμβόλῳ. (≡15Γ_082≡> Καί πῶς δύνασαι τῷ ἁγίῳ ἀρκεῖσθαι συμβόλῳ, ἔφην, δεχόμενος τόν τύπον; - Καί τί βλάπτει τό δέχεσθαι τόν τύπον, καί λέγειν τό σύμβολον; ἔφης. Λέγω· Ὅτι προφανῶς ἀναιρεῖ τό σύμβολον ὁ τύπος. Καί εἶπας· Διά τόν Κύριον,

πῶς; -Εἰπέ μοι, ἔφην, τό σύμβολον, καί γνῶθι πῶς ἀναιρεῖται ὑπό τοῦ τύπου. Καί ἤρξω τοῦ λέγειν· Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν Πατέρα παντοκράτορα, ποιητήν οὐρανοῦ καί γῆς· ὁρατῶν τε πάντων καί ἀοράτων. Ἐπίσχε, εἶπον, μικρόν, καί μάθε πῶς ἡ τῶν ἐν Νικαίᾳ πίστις ἤρνηται. Ποιητής γάρ οὐκ ἄν εἴη Θεός, θελήσεως καί ἐνεργείας φυσικῆς ἐστερημένος, εἴπερ θελήσας, ἀλλ' οὐκ ἀναγκασθείς ἐποίησε τόν οὐρανόν καί τήν γῆν, εἴπερ ἀληθεύει ἐν Πνεύματι Δαβίδ· Πάντα ὅσα ἠθέλησεν ὁ Κύριος, ἐποίησεν ἐν τῷ οὐρανῷ καί ἐν τῇ γῇ· ἐν ταῖς θαλάσσαις, καί ἐν πάσαις ταῖς ἀβύσσοις. Εἰ δέ οἰκονομίας χάριν συναναιρεῖται τῇ κακοπιστίᾳ ἡ σωτήριος πίστις, χωρισμός Θεοῦ παντελής, ἀλλ' οὐχ ἕνωσις Θεοῦ ἐστι τό τοιοῦτον εἶδος τῆς λεγομένης οἰκονομίας. Καί γάρ αὔριον οἱ δυσώνυμοι Ἰουδαῖοι λέγουσιν· Οἰκονομήσωμεν τήν πρός ἀλλήλους εἰρήνην, (=0117=) καί ἑνωθῶμεν, καί περιέλωμεν ἡμεῖς μέν τήν περιτομήν, καί ὑμεῖς τό βάπτισμα, καί μηκέτι ἀλλήλους πολεμήσωμεν. Τοῦτο Ἀρειανοί ποτε προέτειναν ἐγγράφως ἐπί τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, λέγοντες· Περιέλωμεν τό Ὁμοούσιον καί τό ἑτεροούσιον, καί ἑνωθῶσιν αἱ Ἐκκλησίαι. Καί (≡15Γ_084≡> οὐ κατεδέξαντο οἱ θεοφόροι Πατέρες ἡμῶν· ἀλλ' εἵλκοντο μᾶλλον διώκεσθαι καί ἀποθανεῖν, ἤ σιωπῆσαι φωνήν παραστατικήν τῆς μιᾶς τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ ἁγίου Πνεύματος ὑπερουσίου θεότητος. Καί ταῦτα συνεπιτιθεμένου τοῖς τά τοιαῦτα προτείνουσι τοῦ μεγάλου Κωνσταντίνου, καθώς πολλοῖς ἱστόρηται τοῖς φιλοπόνως τά τότε γενόμενα γράψασι. Καί οὐδείς τῶν βασιλέων ἠδυνήθη μέσαις φωναῖς πεῖσαι τούς θεηγόρους πατέρας συμβιβασθῆναι τοῖς ἐπί αὐτῶν αἱρετίζουσιν· ἀλλά ταῖς τρανaῖς καί κυρίαις, καί καταλλήλοις τῷ ζητουμένῳ δόγματι ἐκέχρηντο, λέγοντες προφανῶς, ὅτι Ἱερέων ἐστί τό ζητεῖν, καί ὁρίζεσθαι περί τῶν σωτηρίων δογμάτων τῆς καθολικῆς Ἐκκλησίας. Καί εἶπας· Τί οὖν; οὐκ ἔστι πᾶς βασιλεύς Χριστιανός καί ἱερεύς; Καί εἶπον· Οὔκ ἔστιν· οὐδέ γάρ παρίσταται θυσιαστηρίῳ, καί μετά τόν ἁγιασμόν τοῦ ἄρτου ὑψοῖ αὐτόν, λέγων· Τά ἅγια τοῖς ἁγίοις. Οὔτε βαπτίζει, οὔτε μύρου τελετήν ἐπιτελεῖ, οὔτε χειροθετεῖ, καί ποιεῖ ἐπισκόπους καί πρεσβυτέρους καί διακόνους· οὔτε χρίει ναούς, οὔτε τά σύμβολα τῆς ἱερωσύνης ἐπιφέρεται, ὠμοφόριον καί τό Εὐαγγέλιον, ὥσπερ τῆς βασιλείας, τόν τε στέφανον καί τήν ἁλουργίδα. Καί πῶς ἡ Γραφή βασιλέα καί ἱερέα λέγει εἶναι τόν Μελχισεδέκ; ἔφης. Καί εἶπον· Ἑνός τοῦ φύσει βασιλέως Θεοῦ τῶν ὅλων γενόμενου φύσει διά τήν ἡμῶν σωτηρίαν ἀρχιερέως, εἷς ὑπῆρχε τύπος ὁ Μελχισεδέκ. Ὡς δέ γε κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ ἕτερον εἶναι λέγεις βασιλέα καί ἱερέα, καί τά λοιπά τόλμησον εἰπεῖν, τό, ἀπάτωρ, ἀμήτωρ, ἀγενεαλόγητον, (≡15Γ_086≡> μήτε ἀρχήν ἡμερῶν, μήτε τέλος ζωῆς ἔχοντα. Καί σκόπει τό ἐκ τούτου ἀναφυόμενον κακόν· ἄλλος γάρ εὑρεθήσεται Θεός ὁ τοιοῦτος ἐνανθρωπήσας, κατά τήν τάξιν Μελχισεδέκ, ἀλλ' οὐ κατά τήν τάξιν Ἀαρών τήν ἡμῶν ἱερουργῶν σωτηρίαν.

Ε΄.

Πλήν, τί θέλομεν διά πολλῶν ἐλθεῖν; Εἰς τήν ἁγίαν ἀναφοράν ἐπί τῆς ἁγίας τραπέζης, μετά τούς ἀρχιερέας καί

διακόνους, καί παντός ἱερατικοῦ τάγματος, μετά τῶν λαϊκῶν οἱ βασιλεῖς μνημονεύονται, λέγοντος τοῦ διακόνου· Καί τῶν ἐν πίστει κεκοιμημένων λαϊκῶν, Κωνσταντίνου, Κώνσταντος, καί τούς λοιπούς. Οὕτω δέ καί τῶν ζώντων μνημονεύει βασιλέων, μετά τούς ἱερωμένους πάντας.

Ταῦτα αὐτοῦ λέγοντος, κράζει ὁ Μηνᾶς· Ταῦτα λέγων ἔσχισας τήν Ἐκκλησίαν.

Καί λέγει πρός αὐτόν· Εἰ ὁ λέγων τά τῶν ἁγίων Γραφῶν, καί τά τῶν ἁγίων Πατέρων σχίζει τήν Ἐκκλησίαν, ὁ ἀναιρῶν τά τῶν ἁγίων δόγματα, τί δειχθήσεται τῇ Ἐκκλησίᾳ ποιῶν, ὧν χωρίς, οὐδέ αὐτό τοῦτο, Ἐκκλησίαν εἶναι δυνατόν;

Καί στραφείς ὁ σακελλάριος, εἶπε τοῖς (=0120=) ἀνθρώποις τοῦ ἐξάρχου μετά κραυγῆς· Εἴπατε τῷ ἐξάρχῳ· Τοιοῦτον ἄνθρωπον ὤφειλες ἐᾶσαι ζῇν ὅπου ἄρχεις;

Καί λαβόντες αὐτόν ἔξω, εἰσάγουσι τόν μαθητήν, καί ἀπαιτοῦντες αὐτόν κατειπεῖν τοῦ ἐπιστάτου, ὡς θλίψαντος Πύῤῥον, ἀπεκρίνατο ἠρεμαίᾳ τῇ φωνῇ τά τῆς ἀληθείας, ὅτι οὐδείς ἐτίμησε Πύῤῥον ὡς ἐτίμησε· καί κελεύεται κράξαι.

Καί ἐπείπερ οὐ κατεδέξατο τῆς πρεπούσης (≡15Γ_088≡> μοναχοῖς εὐλαβοῦς φωνῆς ξενωθῆναι, κελεύει τυπῆναι αὐτόν ὑπό τῶν παρεστώτων· καί πυγμαῖς αὐτόν βαλόντες, ἡμιθανῆ αὐτόν πεποιήκασι. Καί ἀπολύσαντες αὐτούς εἰς τά δεσμωτήρια καταλαμβάνει τόν γέροντα ὁ Μηνᾶς, λέγων παρουσίᾳ τῶν ἀρχόντων·

Ἔβαλέ σε ὁ Θεός, καί ἤγαγέ σε ὧδε, ἵνα ἀπολάβῃς, ὅσα εἰς ἄλλους ἐποίησας, πλανῶν πάντας εἰς τά Ὠριγένους δόγματα.

Πρός ὅν εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος παρουσίᾳ πάντων· Ἀνάθεμα Ὠριγενεῖ καί τοῖς δόγμασιν αὐτοῦ, καί παντί σύμφρονι αὐτοῦ.
Καί λέγει ὁ πατρικίος Ἐπιφάνιος· ἐλύθη, κῦρι ἀββᾶ Μηνᾶ, ὁ κατ' αὐτοῦ παρά σοῦ ἐπαγόμενος ψόφος, ἵνα καί εἰ ἦν Ὠριγενιστής, ἐπάν ἀνεθεμάτισε, τῆς τοιαύτης ἑαυτόν ἠλευθέρωσε μέμψεως. Ἐγώ δέ ὡς οὐκέτι τοιοῦτο περί αὐτοῦ λεγόμενον παραδέχομαι· Ἀπηνέχθη ἕκαστος αὐτῶν, ἐν ᾧ παρεφυλάττετο τόπῳ.

ς΄.

Καί τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ περί τήν αὐτήν ἀφήν τοῦ λύχνου, Τρώϊλος ὁ πατρίκιος, καί Σέργιος ὁ Εὐκρατᾶς, ὁ ἐπί τῆς τραπέζης τῆς βασιλικῆς, παρεγένοντο πρός τόν δοῦλον Θεοῦ τόν γέροντα, καί καθίσαντες, ἐκέλευσαν καί αὐτόν καθίσαι, καί εἶπον πρός αὐτόν· Εἰπέ ἡμῖν, κῦρι ἀββᾶ, τήν μεταξύ σοῦ καί Πύῤῥου γενομένην ἐν Ἀφρικῇ καί ῾Ρώμῃ περί τῶν δογμάτων κίνησιν· καί ποίοις αὐτόν ἔπεισας ἀναθεματίσαι τό δόγμα τό ἴδιον, καί τῶ σῷ συνθέσθαι. Καί ἀφηγήσατο αὐτοῖς πάντα καθεξῆς, ὅσα ἡ μνήμη ἀνέσωσε.

Καί τοῦτο εἶπεν, ὅτι Ἐγώ δόγμα ἴδιον οὐκ ἔχω, ἀλλά τό κοινόν τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς. Οὐ γάρ ἐκίνησα φωνήν τήν οἱανοῦν, ἵνα ἴδιόν μου λέγηται δόγμα·

(≡15Γ_090≡> Καί μετά τήν ἀφήγησιν λέγουσιν αὐτῷ· Οὐ κοινωνεῖς τῷ θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως;

Καί εἶπεν· Οὐ κοινωνῶ.

Διά ποίαν οὐ κοινωνεῖς αἰτίαν, εἶπον;

Ἀπεκρίθη· Ὅτι τάς ἁγίας τέσσαρας συνόδους ἐξέβαλον διά τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γενομένων ἐννέα κεφαλαίων· καί διά τῆς ἐν ταύτῃ τῇ πόλει γενομένης παρά Σεργίου ἐκθέσεως, καί διά τοῦτο προσεχῶς ἐπί τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος ἐκτεθέντος τύπου· καί ὅτι ἅπερ ἐδογμάτισαν διά τῶν κεφαλαίων, διά τῆς ἐκθέσεως κατέκριναν· καί ἅπερ ἐδογμάτισαν διά τῆς ἐκθέσεως, διά τοῦ τύπου ἠκύρωσαν· καί καθεῖλαν ἑαυτούς τοσαυτάκις. Οἱ τοίνυν ὑφ᾽ ἑαυτῶν κατακριθέντες καί ὑπό τῶν ῾Ρωμαίων, καί τῆς μετά ταῦτα ἐπί τῆς ὀγδόης ἰνδικτιῶνος γενομένης συνόδου καθαιρεθέντες, ποίαν ἐπιτελέσουσι μυσταγωγίαν· ἤ ποῖον πνεῦμα τοῖς παρά τῶν τοιούτων ἐπιτελουμένοις ἐπιφοιτᾷ;

Καί λέγουσιν αὐτῷ· Σύ μόνος σώζῃ, καί πάντες ἀπόλλυνται;

Καί εἶπεν· (=0121=) Οὐδένα κατέκριναν οἱ τρεῖς παῖδες μή προσκυνήσαντες τῇ εἰκόνι, πάντων ἀνθρώπων προσκυνούντων. Οὐ γάρ ἐσκόπουν τά τῶν ἄλλων, ἀλλ᾽ ἐσκόπουν ὅπως ἄν αὐτοί μή ἐκπέσωσι τῆς ἀληθοῦς εὐσεβείας. Οὕτω καί Δανιήλ βληθείς εἰς τόν λάκκον τῶν λεόντων, οὐ κατέκρινέ τινα τῶν μή προσευξαμένων τῷ Θεῷ κατά τό θέσπισμα Δαρείου, ἀλλά τό ἴδιον ἐσκόπησε· καί εἵλετο ἀποθανεῖν, καί μή παραπεσεῖν τῷ Θεῷ, καί ὑπό τῆς ἰδίας μαστιγωθῆναι συνειδήσεως, ἐπί τῇ παραβάσει τῶν φύσει νομίμων. Κἀμοί οὖν μή δῷ ὁ Θεός κατακρῖναί τινα, ἤ εἰπεῖν, ὅτι ἐγώ μόνος σώζομαι. Αἱροῦμαι δέ ἀποθανεῖν, ἤ (≡15Γ_092≡> θρόησιν ἔχειν κατά τό συνειδός, ὅτι περί τήν εἰς Θεός πίστιν παρεσφάλην καθ᾽ οἱονδήποτε τρόπον.

Ζ΄.

Λέγουσιν αὐτῷ· Καί τί ἔχεις ποιῆσαι, τῶν ῾Ρωμαίων ἑνουμένων τοῖς Βυζαντίοις; Ἰδού γάρ χθές ἦλθον οἱ ἀποκρισιάριοι ῾Ρώμης, καί αὔριον τῇ Κυριακῇ κοινωνοῦσι τῷ πατριάρχῃ· καί πᾶσι δῆλον γίνεται, ὅτι σύ διέστρεφες τούς ῾Ρωμαίους· ἀμέλει σοῦ ἀπαρθέντος ἐκεῖθεν, συνέθεντο τοῖς ἐνταῦθα.

Καί εἶπε πρός αὐτούς· Οἱ ἐλθόντες, οἱονδήποτε πρόκριμα τῷ θρόνῳ ῾Ρώμης, κἄν κοινωνήσωσιν, ἐπάν οὐκ ἤγαγον πρός τόν πατριάρχην ἐπιστολήν, οὐ ποιοῦσι· καί οὐ πείθομαι πάντως ὅτι οἱ ῾Ρωμαῖοι ἑνοῦνται τοῖς ἐνταῦθα, εἰ μή ὁμολογήσωσι τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν, καθ᾽ ἑκατέραν τῶν ἐξ ὧν, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστίν, εἶναι φύσει θελητικόν τε καί ἐνεργητικόν τῆς ἡμῶν σωτηρίας.

Καί λέγουσιν· Εἰ δέ συμβιβασθῶσι τοῖς ἐνταῦθα οἱ ῾Ρωμαῖοι, τί ποιεῖς;

Καί εἶπε· Τό Πνεῦμα τό ἅγιον διά τοῦ Ἀποστόλου, καί ἀγγέλους ἀναθεματίζει παρά τό κήρυγμά τι νομοθετοῦντας.

Η΄.

Καί λέγουσι· Πάντως ἀνάγκη ἐστί, θελήσεις λέγεσθαι ἐπί Χριστοῦ καί ἐνεργείας;

Ἀπεκρίθη· Πᾶσα ἀνάγκη, εἴπερ εὐσεβεῖν κατά ἀλήθειαν θέλωμεν. Οὐδέν γάρ τῶν ὄντων χωρίς ἐνεργείας φυσικῆς ὑφέστηκεν. Οἱ γάρ ἅγιοι Πατέρες φανερῶς λέγουσι· Μήτε (≡15Γ_094≡> εἶναι, ἤ γινώσκεσθαι χωρίς τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνεργείας τήν οἱανδήποτε φύσιν. Εἰ δέ οὔτε ἔστιν, οὔτε γινώσκεται φύσις, ἄνευ

τῆς αὐτήν οὐσιωδῶς χαρακτηριζούσης ἐνεργείας, πῶς εἶναι τόν Χριστόν, ἤ γνωρίζεσθαι Θεόν ἀληθῶς φύσει καί ἄνθρωπον, ἄνευ τῆς θεϊκῆς καί ἀνθρωπίνης ἐνεργείας, ἐστί δυνατόν; Ἀπολέσας γάρ, κατά τούς Πατέρας, τό βρυχικόν ὁ λέων, οὐκ ἔστι λέων· καί κύων τό ὑλακτικόν οὐκ ἔστι κύων. Καί ἄλλο τό οἱονοῦν τό φυσικῶς αὐτοῦ συστατικόν ἀπολέσας, οὐκ ἔστιν ἔτι ὅπερ ἦν.

Καί λέγουσιν αὐτῷ· Οἴδαμεν ὄντως ὅτι οὕτως ἦν· πλήν μή λυπήσῃς τόν βασιλέα, διά τήν εἰρήνην καί μόνον ποιήσαντα τόν τύπον, οὐκ ἐπ᾽ ἀναιρέσει τινός τῶν ἐπί Χριστοῦ νοουμένων· ἀλλ᾽ ἐπί εἰρήνῃ τήν (=0124=) σιωπήν τῶν ποιουσῶν τήν διάστασιν φωνῶν οἰκονομοῦντα.

Θ΄.

Καί ῥίψας ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος ἑαυτόν εἰς τήν γῆν μετά δακρύων· Οὔκ ὤφειλε λυπηθῆναι ὁ ἀγαθός καί εὐσεβής δεσπότης κατά τῆς ἐμῆς ταπεινώσεως. Οὐ γάρ δύναμαι λυπῆσαι τόν Θεόν σιωπῶν, ἅπερ αὐτός λαλεῖσθαι καί ὁμολογεῖσθαι προσέταξεν. Εἰ γάρ κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, αὐτός ἔστιν ὁ θέμενος ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, πρῶτον ἀποστόλους· δεύτερον, προφήτας· τρίτον, διδασκάλους, δῆλον ἐστίν, ὅτι αὐτός ἐστιν ὁ διά τούτων λαλήσας. Διά πάσης οὖν τῆς ἁγίας Γραφῆς, τῆς τε Παλαιᾶς καί Νέας Διαθήκης, καί τῶν ἁγίων διδασκάλων καί συνόδων διδασκόμεθα, θελητικόν τε καί ἐνεργητικόν θεότητί τε καί ἀνθρωπότητι, τόν σαρκωθέντα Θεόν. Οὐδενός γάρ τῶν οἷς ὡς Θεός γινώσκεται, καί τῶν οἷς ὡς ἄνθρωπος φύσει γνωρίζεται, χωρίς ἁμαρτίας, (≡15Γ_096≡> ἐστίν ἄν ἐλλιπής. Εἰ δέ τέλειός ἐστι καθ᾽ ἑκάτερον, ὡς οὐδενός καθ᾽ ἑκατέρον ἐλλιπής, προφανῶς τό κατ᾽ αὐτόν ὅλον νοθεύει μυστήριον, ὁ μή ὁμολογῶν αὐτόν εἶναι ὅπερ ἐστί, μετά τῶν προσόντων αὐτῷ καθ᾽ ἑκάτερον, ἐν οἷς τε καί ἅπερ ἐστί, πάντων φυσικῶν ἰδιωμάτων.

Ι΄.

Καί μικρόν σιωπήσαντες, ἀλλήλοις προσνεύσαντες λέγουσι· Πόθεν δύνασαι δεῖξαι, ὅτι τάς συνόδους ἐκβάλλουσιν, οἱ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως;

Καί λέγει αὐτοῖς· Ἤδη δέκεικται μερικῶς διά τῶν ἐν ῾Ρώμῃ λαληθέντων παρ᾽ ἐμοῦ πρός τόν κῦριν Γρηγόριον, τόν ἀσηκρῆτιν· καί νῦν, εἰ παρίσταται τῷ δεσπότῃ τοῦτο δειχθήσεσθαι, κελεύσει δοθῆναι ἄδειαν τῷ ἀναξίῳ ὑμῶν δούλῳ, καί ποιῶ γνῶσιν βιβλίων, ὅτι τά ἐμά ἀφῃρέθησαν· καί πᾶσι φανερόν ποιῶ τοῦτο, χωρίς οἱασδήποτε σκολιότητος λόγων.

Καί λοιπόν ἄλλων πολλῶν λαληθέντων, εἰς γραφικάς καί φυσικάς καί τεχνικάς ἐτράπησαν γυμνασίας τε καί θεωρίας· ἐφ᾽ αἷς ἡδυνθέντες, ἱλαρωτέρως διετέθησαν· καί ἤρξαντο λέγειν· Οἶδεν ὁ Κύριος, ὠφελήθημεν, καί ἀπό τοῦ νῦν ἐνοχλεῖν ὑμῖν οὐκ ἔχομεν.

ΙΑ΄.

Ὁ δέ κῦρις Σέργιος εἶπεν αὐτῷ, ὅτι Πολλάκις ἦλθον εἰς τό κελλίον σου εἰς Βέββας, καί ἠκροασάμην τῆς διδασκαλίας σου· καί

ὁ Χριστός ἔχει βοηθῆσαί σοι· καί μή ἀγωνιάσῃς. Εἰς ἕν δέ μόνον λυπεῖς πάντας, ὅτι πολλούς ποιεῖς χωρισθῆναι τῆς κοινωνίας τῆς ἐνταῦθα Ἐκκλησίας.

Ἔστι τις ὁ λέγων, εἶπεν ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, ὅτι εἶπον· Μή κοινωνήσῃ τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν Βυζαντίων;

Ἀπεκρίθη ὁ κῦρις Σέργιος· αὐτό τοῦτο, τό σε μή κοινωνεῖν, μεγάλη πρός πάντας ἐστί φωνή, μή κοινωνῆσαι.

(≡15Γ_098≡> Καί εἶπεν ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· οὐδέν βιαιότερον συνειδότος κατηγοροῦντος, καί οὐδέν τούτου συνηγοροῦντος παῤῥησιαστικώτερον.

Ἀκούσας δέ ὁ κῦρις Τρώϊλος, ὅτι ὁ τύπος ἀναθεματίζεται εἰς πᾶσαν τήν δύσιν, λέγει πρός τόν δοῦλον τοῦ Θεοῦ, Καλόν ἐστιν, ὅτι τοῦ εὐσεβοῦς ἡμῶν δεσπότου ἡ ὑπόληψις ὑβρίζεται;

(=0125=) Ἀπεκρίθη ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Ὁ Θεός συγχωρήσει τοῖς ἐκβιβάσασι τόν δεσπότην ποιῆσαι τόν τύπον, καί τοῖς συγχωρήσασι.

Καί λέγει· Τίνες εἰσίν οἱ ἐκβιβάσαντες, καί τίνες οἱ συγχωρήσαντες;

Ἀπεκρίθη· Οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἐξεβίβασαν, καί οἱ ἄρχοντες συνεχώρησαν· καί ἰδού ὁ ῥύπος ἐκ τῶν ὑπευθύνων εἰς τόν ἀθῶον καί καθαρόν πάσης αἱρέσεως, ἐξετινάχθη. Ἀλλά συμβουλεύσατε ποιῆσαι, ὅ ἐποίησεν ὁ εὐσεβής τῇ μνήμῃ γενόμενος αὐτοῦ πάππος. Ἐκεῖνος γάρ αἰσθόμενος ὅτι ψόγον αὐτοῦ τινες κατά τήν δύσιν καταχέουσι, διά κελεύσεως ἐλεύθερον ἑαυτόν ἐποίησε τῆς ἐπί τῇ Ἐκκλησίᾳ μέμψεως, γράψας, ὅτι Ἔκθεσις οὐκ ἔστιν ἐμή· οὔτε γάρ ἐγώ ὑπηγόρευσα, ἤ ἐκέλευσα γενέσθαι· ἀλλά Σέργιος αὐτήν ὁ πατριάρχης συντάξας πρό πέντε ἐτῶν, τοῦ ἀνελθεῖν με ἀπό τῆς Ἀνατολῆς, ἐδεήθη μου κατ᾽ αὐτήν γενομένου τήν πανευδαίμονα πόλιν, ὀνοματί μου προτεθῆναι αὐτήν μεθ᾽ ὑπογραφῆς· καί κατεδεξάμην τήν ἐκείνου παράκλησιν. Νῦν δέ γνούς ὅτι τινές ἐπ᾽ αὐτήν διαμάχονται, πᾶσι δῆλον ποιῶ, ὅτι οὐκ ἔστιν ἐμή. Ταύτην ἐποιήσατο τήν κέλευσιν πρός τόν μακάριον Ἰωάννην πάππαν, κατακρίνοντα τήν ἔκθεσιν, ἐν τοῖς πρός Πύῤῥον τότε γραφεῖσι. Καί ἔκτοτε Σεργίου χρηματίζει πανταχοῦ εἶναι ἔκθεσις. Τοῦτο ποιήσει καί ὁ νῦν εὐσεβῶς βασιλεύων ἡμῶν, καί μενεῖ παντελῶς ἄχραντος πάσης μέμψεως ἡ πρόληψις αὐτοῦ.

(≡15Γ_100≡> Τότε σείσαντες τάς κεφαλάς, ἐσιώπησαν, τοῦτο μονον εἰρηκότες· Ὅλα δυσχερῆ καί ἀνέκβατα.

ΙΒ΄.

Τούτων καί ἑτέρων διαφόρων λαληθέντων, προσκυνηθέντες καί προσκυνήσαντες, μετά πάσης ἱλαρότητος ἀνεχώρησαν. Καί πάλιν τῷ ἄλλῳ Σαββάτῳ, ἀνήγαγον αὐτούς ἐν τῷ παλατίῳ· καί εἰσφέρουσι πρῶτον τόν μαθητήν τοῦ γέροντος, συνελθόντων καί τῶν δύο πατριαρχῶν· καί ἄγουσι Κωνσταντῖνον καί Μηνᾶν κατηγόρους τοῦ γέροντος, καί ἀπαιτοῦντες τόν μαθητήν συγκαταθέσθαι τοῖς κατ᾽ αὐτῶν λαλουμένοις.

Μετά δέ πάσης παῤῥησίας εἶπεν ὁ μαθητής ἀφόβως πρός τήν σύγκλητον· Κωνσταντῖνον εἰσάγετε ἐν σεκρέτῳ παλατίου; Οὗτος οὐκ ἔστιν οὔτε πρεσβύτερος, οὔτε μοναχός, ἀλλά τριβοῦνος

θυμέλης. Ἐγνωρίσθη Ἀφροῖς καί ῾Ρωμαίοις, ποῖα γύναια βόσκων ἦλθεν ἐκεῖσε. Πάντες ἔμαθον τάς πανουργίας αὐτοῦ, ἅς ἐποίησε πρός τό λαθεῖν· ποτέ μέν λέγων, ὅτι ἀδελφαί αὐτοῦ εἰσί· ποτέ δέ, ὅτι διά τό μή κοινωνῆσαι τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως ἐπῆρα αὐτάς, ἵνα μή χρανθῶσι τῇ αἱρετικῇ κοινωνίᾳ. Ἀλλά καί πάλιν ἐάν λείψῃ αὐτῷ σπατάλῃ, καί εὕρῃ χώραν μή γνωρίζουσαν αὐτόν, τά αὐτά ποιεῖ, αἰσχροῦ κέρδους χάριν, καί ῥυπαρᾶς ἡδονῆς. Καί μεγάλη αἰσχύνη ἐστί, τό κἄν συντυγχάνειν αὐτῷ, τοῖς σεμνῶς βιῶναι θέλουσιν.

Εἶτα μετά ταῦτα, ἐρωτηθείς εἰ τόν τύπον ἐνεθεμάτισεν, ἀφόβως εἶπεν· Οὐ μόνον ἀνεθεμάτισα, ἀλλά καί λίβελλον ἐποίησα.

Τί οὖν; οὐχ ὁμολογεῖς πεποιηκέναι κακῶς; λέγουσιν αὐτῷ οἱ ἄρχοντες.

Καί λέγει· Μή δῷ ὁ Θεός, ἵνα ὅπερ ἐποίησα καλῶς κατά θεσμόν ἐκκλησιαστικόν, εἴπω (=0128=) γενέσθαι κακῶς.

(≡15Γ_102≡> Καί πολλά ἄλλα ἐρωτηθείς, καί ἀποκριθείς καθώς ὁ Θεός ἐχορήγησεν αὐτῷ, ἐξάγεται τοῦ σεκρέτου.

ΙΓ΄.

Καί εἰσάγουσι τόν γέροντα, καί λέγει πρός αὐτόν κῦρις Τρώϊλος· Εἰπέ, ἀββᾶ, βλέπε, εἰπέ τήν ἀλήθειαν, καί ἐλεεῖ σε ὁ δεσπότης· ἐπεί ἐάν διά τῆς νομίμου διηγήσεως ἔλθωμεν, καί εὕρῃ κἄν ἕν τῶν κατηγορηθέντων σου ἀληθές, ὁ νόμος φονεύει σε.

Καί εἶπε· καί ἤδη εἶπον, καί πάλιν λέγω, ὅτι ἐάν μόνον ἕν λέγηται εἶναι ἀληθές, καί ὁ Σατανᾶς Θεός ἐστιν. Εἰ δέ οὐκ ἔστι Θεός, ἀλλ' ἀποστάτης, καί τά κατηγορηθέντα μου ψευδῆ καί ἀνυπόστατα. Πλήν εἴ τι κελεύετε ποιῆσαι, ποιήσατε. Θεόν σέβων, οὐκ ἀδικοῦμαι.

Καί λέγει αὐτῷ· Οὔκ ἀνεθεμάτισας τόν τύπον;

Ἀπεκρίθη· Πολλάκις εἶπον ὅτι ἀνεθεμάτισα.

Λέγει αὐτῷ τόν τύπον ἀνεθεμάτισας; τόν βασιλέα ἀνεθεμάτισας.

Ἀπεκρίθη ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ· Ἐγώ βασιλέα οὐκ ἀνεθεμάτισα, ἀλλά χάρτην ἀλλότριον τῆς ὀρθοδόξου καί ἐκκλησιαστικῆς πίστεως.

Καί λέγει αὐτῷ· Ποῦ ἀνεθεματίσθη;

- Ὑπό τῆς συνόδου ῾Ρώμης, ἀπεκρίθη, εἰς τήν ἐκκλησίαν τοῦ Σωτῆρος, καί εἰς τήν Θεοτόκον.

Τότε λέγει πρός αὐτόν ὁ ἔπαρχος· Κοινωνεῖς τῇ Ἐκκλησίᾳ τῶν ὧδε, ἤ οὐ κοινωνεῖς;

Ἀπεκρίθη, καί εἶπεν· Οὐ κοινωνῶ.

(≡15Γ_104≡> Λέγει αὐτῷ· Διά τί;

Ἀπεκρίθη· Ὅτι ἔξω ἔβαλε τάς συνόδους.

Καί εἶπεν· Ἐάν ἔξω ἔβαλε τάς συνόδους, πῶς εἰς τά δίπτυχα ἀναφέρονται;

Καί λέγει· Καί τίς ὄνησις ὀνομάτων, τῶν δογμάτων ἐκβεβλημένων;

Καί δύνασαι, ἔφη, τοῦτο δεῖξαι;

Καί εἶπεν· Ἐάν λάβω ἄδειαν, καί κελεύετε, δειχθῆναι ἔχω τοῦτο πάνυ εὐχερῶς.

Καί σιωπησάντων αὐτῶν, λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος· Διατί ἀγαπᾷς τούς ῾Ρωμαίους, καί τούς Γραικούς μισεῖς.

Ἀποκριθείς ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος, εἶπε· Παραγγελίαν ἔχομεν, τοῦ μή μισῆσαί τινα. Ἀγαπῶ τούς ῾Ρωμαίους, ὡς ὁμόπιστους· τούς δέ Γραικούς, ὡς ὁμογλώσσους.

Καί πάλιν λέγει αὐτῷ ὁ σακελλάριος· Πόσων ἐτῶν λέγεις ἑαυτόν·

Ἀπεκρίθη; Ἑβδομήκοντα πέντε.

Καί λέγει αὐτῷ· Πόσους χρόνους ἔχει μετά σοῦ ὁ μαθητής σου;

Ἀπεκρίθη· Τριάκοντα ἑπτά.

Τότε ἀνέκραξε εἷς κληρικός· Ἀπέδωκέ σοι ὁ Κύριος, ὅσα ἐποίησας τῷ μακαρίῳ Πύῤῥῳ. Πρός ὅν οὐδέν ἀπεκρίθη ὅλως.

ΙΔ ΄.

(≡15Γ_106≡>) Τοσοῦτων δέ λαληθέντων ἐν τῷ σεκρέτῳ, οὐδείς οὐδέν τῶν πατριαρχῶν ἐφθέγξατο. Ἐν δέ τῷ κινεῖσθαι περί τῆς συνόδου ῾Ρώμης λόγον, κράζει ὁ Δημοσθένης· Οὐ κεκύρωται ἡ σύνοδος, τοῦ συγκροτήσαντος αὐτήν καθαιρεθέντος.

Καί λέγει ὁ τοῦ Θεοῦ δοῦλος· Οὐ καθηρέθη, ἀλλ' ἐδιώχθη. Ποία γέγονεν ἐπί τοῖς πεπραγμένοις συνοδική καί κανονική πρᾶξις ἀσφαλῶς ἔχουσα αὐτοῦ τήν καθαίρεσιν; Πλήν ἵνα καί κανονικῶς καθῃρέθη, οὐ ποιεῖ τοῦτο πρόκριμα τοῖς ὀρθοδόξως κατά τούς θείους κανόνας κυρωθεῖσιν· οἷς καί τά γραφέντα παρά τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα Θεοδώρου συμβαίνουσι.

Καί λέγει τούτων ἀκούσας Τρώϊλος ὁ πατρίκιος· Οὔκ οἶδας τί λέγεις, ἀββᾶ· τό γενόμενον γέγονε.

ΙΕ ΄.

(=0129=) Ταῦτα ὅσα ἡ μνήμη κατέχει τά κεκινημένα τε καί εἰρημένα· καί είς τοιοῦτον τά κατ' αὐτούς κατέληξε τέλος, ἀπολύσαντες καί τόν ἅγιον γέροντα τοῦ σεκρέτου, ἐν τῇ φρουρᾷ.

Καί τῇ ἐπαύριον, ἥτις ἦν Κυριακή, συμβούλιον ποιήσαντες οἱ τῆς Ἐκκλησίας, ἔπεισαν τόν βασιλέα, ταύτην αὐτούς κατακρῖναι τήν πικράν καί ἀπάνθρωπον ἐξορίαν, διῃρημένους ἀλλήλων· τόν μέν ἅγιον γέροντα είς Βιζύην κάστρον τῆς Θράκης· τόν δέ μαθητήν αὐτοῦ είς Πέρβεριν· ὅ οὐκ ἔχει ἐξώτερον βῆμα ποδός ἡ ῾Ρωμαίων βασιλεία, ἀπρονοήτους, γυμνούς, ἀτρόφους, πάσης τῆς πρός τό ζῆν ἀφορμῆς ἐστερημένους· μή ἐγγίζοντας θαλάσσῃ, ἵνα μή ἔχωσιν ἐκ τῶν ἐλεημόνων ἐπίσκεψιν. Καί οὕτως είσί γυμνοί καί ἄτροφοι, μόνην ἔχοντες τήν ἐλπίδα τοῦ Θεοῦ· παρακαλοῦντες πάντας τούς Χριστιανούς, τοῦτο βοῶντες·

Εὔξασθε διά τόν Κύριον, ἵνα τελειώσῃ ὁ Θεός τό ἔλεος (≡15Γ_108≡>) αὐτοῦ μετά τῆς ταπεινώσεως ἡμῶν, καί διδάξῃ ἡμᾶς ὅτι οἱ συμπλέοντες αὐτῷ, ἠγριωμένης πεῖραν λαμβάνουσι θαλάσσης, ἀνέμοις καί κύμασι δονουμένου μέν τοῦ σκάφους, ἀκατασείστου δέ διαμένοντος. Συγχωρεῖ γάρ κλύδωνος μεγάλου αὐτούς πειραθῆναι, δοκιμάζων αὐτῶν τήν περί αὐτόν διάθεσιν, ἵνα μεγάλῃ τῇ φωνῇ κράξωσι· Κύριε, σῶσον ἡμᾶς, ἀπολλύμεθα· καί μάθωσι πάντα μόνῳ αὐτῷ ἐπιγράφειν, τά τῆς αὐτῶν σωτηρίας· καί μή

πεποιθότες ὦσιν ἐφ’ ἑαυτοῖς, καί τύχωσι γαλήνης μεγάλης, τοῦ ἀνέμου καί τῶν κυμάτων κατευνασθέντων· καί εἰς μέσον λύκων αὐτούς ἐκδίδωσι, καί διά τῆς στενῆς πύλης εἰσελθεῖν, καί διά τεθλιμμένης ὁδεύειν τρίβου παρακελεύεται· καί λιμόν, καί δίψαν, καί γύμνωσιν, καί δεσμά, καί φυλακάς, καί ἀπαγωγάς, καί μάστιγας, καί σταυρόν, καί ἥλους καί ὄξος, καί χολήν, καί ἐμπτύσματα, καί ῥαπίσματα, καί κολαφίσματα, καί ἐμπαιγμούς προτείνεται· καί πάθος καί θανάτους πολυτρόπους· ὧν τέλος, ἡ παμφαής ἀνάστασις, φέρουσα μεθ’ ἑαυτῆς εἰρήνην τοῖς δι’ αὐτόν διωχθεῖσι· καί χαράν, τοῖς δι’ αὐτόν θλιβεῖσι· καί ἀνάληψιν εἰς οὐρανούς, καί προσαγωγήν τῷ Πατρικῷ καί ὑπερουσίῳ θρόνῳ, καί λῆξιν ὑπέρ ἄνω πάσης ἀρχῆς οὖσαν καί ἐξουσίας καί δυνάμεως καί κυριότητος· καί παντός ὀνόματος ὀνομαζομένου, εἴτε ἐν τῷ αἰῶνι τούτῳ, εἴτε ἐν τῷ μέλλοντι.

Ἧς τύχοιμεν ἅπαντες, εὐχαῖς καί πρεσβείαις τῆς πανυμνήτου πανσέπτου καί ὑπερενδόξου κυρίως φύσει Θεοτόκου καί ἀειπαρθένου Μαρίας, καί τῶν ἁγίων ἀποστόλων, προφητῶν καί μαρτύρων. Ἀμήν.

ΣΥΖΗΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ ΜΕΤΑ ΠΥΡΡΟΥ *

ΠΑΡΑΣΗΜΕΙΩΣΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΜΕΝΗΣ ΖΗΤΗΣΕΩΣ χάριν τῶν κεκινημένων περί τῶν ἐκκλησιαστικῶν δογμάτων, παρουσίᾳ Γρηγορίου τῆ εὐσεβεστάτου πατρικίου, καί τῶν συνευρεθέντων αὐτῷ ὁσιωτάτων ἐπισκόπων, καί λοιπῶν θεοφιλῶν καί ἐνδόξων ἀνδρῶν, παρά Πύῤῥου, τοῦ γενομένου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καί Μαξίμου τοῦ εὐλαβεστάτου μοναχοῦ, μηνί Ἰουλίῳ, ἰνδικτίωνος γ΄. Πύῤῥου μέν συμμαχοῦντος τῇ παρεισαχθείσῃ παρ᾽ αὐτοῦ τε, καί τοῦ πρό αὐτοῦ ἐν τῷ Βυζαντίῳ καινοτομίᾳ· τουτέστιν· ἑνός θελήματος· Μαξίμου δέ συνηγοροῦντος τῇ ἄνωθεν εἰς ἡμᾶς ἐλθούσῃ πατρικῇ τε καί ἀποστολικῇ διδασκαλίᾳ· διά τοῦ ῥηθέντος ὑπερφυοῦς ἀνδρός, φημί δέ Γρηγορίου τοῦ ὑπερτίμου πατρικίου, τῶν λεχθέντων ἀνδρῶν· τουτέστιν Πύῤῥου καί Μαξίμου, ἀλλήλοις προσοψισθέντων. Προκατήρξατο δέ τῆς πρός Μάξιμον διαλέξεως ὁ Πύῤῥος, οὕτως εἰπών.

(≡15Γ_112≡> ΠΥΡΡΟΣ. Τί σοι κακόν ἐποιήσαμεν, κῦρι ἀββᾶ Μάξιμε, ἐγώ τε καί ὁ πρό ἐμοῦ, ὅτι οὕτω πανταχοῦ διασύρεις ἡμᾶς, αἱρετικήν ὑπόληψιν παρά πᾶσι διδούς ἡμῖν; Τίς δέ οὕτω ποτέ, καίτοι κατά πρόσωπον ἀγνοούμενον θέᾳ, ἐτίμησεν ἤ ἐσεβάσθη σε, ὡς ἡμεῖς;

---

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 91ος (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 15 Γ**.

ΜΑΞ. Ἐπειδή, ὁ Θεός ἀκροᾶται, οὐδείς οὕτως, ἵνα (≡15Γ_114≡> ταῖς σαῖς χρήσωμαι λέξεσιν, ἐτίμησεν, ἤ ἐσεβάσθη με, ὡς ὑμεῖς· ἀλλ᾿ ἀθετησάντων ὑμῶν νῦν τό Χριστιανόν δόγμα, φοβερόν ἡγησάμην τῆς ἀληθείας τήν πρός ἐμέ προτιμῆσαι χάριν.

ΠΥΡ. Τί γάρ δοξάσαντες, τό Χριστιανῶν ἠθετήσαμεν φρόνημα;

ΜΑΞ.. Ἕν θέλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καί τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ δοξάντες· καί μή μόνον δοξάσαντες, ἀλλά καί ἐπί λύμῃ τοῦ παντός τῆς ἁγίας Ἐκκλησίας σώματος, διά καινῆς Ἐκθέσεως τοῦτο προτεθεικότες.

ΠΥΡ. Τί οὖν, ὁ ἕν θέλημα τοῦ Χριστοῦ δοξάζων, δοκεῖ σοι παρακεκινῆσθαι τῆς Χριστιανικῆς διδασκαλίας;

ΜΑΞ. Πάνυ μέν οὖν. Τί γάρ ἀνοσιώτερον τοῦ λέγειν, τόν αὐτόν, ἑνί, καί τῷ αὐτῷ θελήματι, πρό μέν τῆς σαρκώσεως τά πάντα ἐκ μή ὄντων συστήσασθαι· συνέχειν τε καί προνοεῖν, καί σωστικῶς διεξάγειν· μετά δέ τήν ἐνανθρώπησιν τροφῆς ἐφιέσθαι καί πότου· τόπους τε ἐκ τόπων ἀμείβειν, καί τά ἄλλα πάντα ποιεῖν, τά διαβολῆς ἁπάσης, καί μομφῆς ἐκτός τυγχάνοντα· δι᾿ ὧν καί πάσης, καθαράν ἔδειξε τήν οἰκονομίαν φαντασίας.

ΠΥΡ. Εἷς ὁ Χριστός, ἤ οὔ;

ΜΑΞ. Ναί, εἷς προδήλως.

ΠΥΡ. (=0289=) Εἰ οὖν εἷς ὁ Χριστός, ὡς εἷς πάντως καί ἤθελεν, ἕν πάντως αὐτοῦ καί τό θέλημα· καί οὐ δύο.

ΜΑΞ. Τό λέγειν τι, καί προδιαστέλλεσθαι τοῦ λεγομένου τά σημαινόμενα, οὐδέ ἕτερόν ἐστιν, εἰ μή πάντα συγχεῖν καί ἀσαφῆ σπεύδειν ἐᾶν τά, περί ὧν ἡ ζήτησις· ὅπερ ἀλλότριον ἀνδρός λογίου καθέστηκε. Τοῦτο οὖν εἰπέ μοι· Ὁ Χριστός εἷς ὤν, Θεός μόνον ἐστίν, ἤ καί ἄνθρωπος;

ΠΥΡ. Προδήλως, Θεός ὁμοῦ καί ἄνθρωπος.

ΜΑΞ. Θεός οὖν φύσει καί ἄνθρωπος ὑπάρχων ὁ Χριστός, ὡς Θεός καί ἄνθρωπος ὁ αὐτός ἤθελεν, ἤ ὡς Χριστός μόνον; Ἀλλ᾿ εἰ μέν προηγουμένως ὡς Θεός καί ἄνθρωπος ἤθελεν ὁ (≡15Γ_116≡> Χριστός, δηλονότι δυϊκῶς, καί οὐ μοναδικῶς, εἷς ὤν ὁ αὐτός, ἤθελεν. Εἰ γάρ οὐδέ ἕτερόν ἐστιν ὁ Χριστός παρά τάς αὐτοῦ φύσεις, ἐξ ὧν, καί ἐν αἷς ὑπάρχει· προδήλως, ὡς καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν· ἤγουν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, εἷς ὤν καί αὐτός, ἤθελέ τε καί ἐνήργει· εἴπερ οὐδετέρα αὐτῶν ἀθέλητός ἐστιν, ἤ ἀνενέργητος. Εἰ δέ καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν ὁ Χριστός, ἤγουν, ὡς ἑκάστη πέφυκεν, ἤθελέν τε καί ἐνήργει· δύο δέ αὐτοῦ αἱ φύσεις· δύο αὐτοῦ πάντως καί τά φυσικά θελήματα· καί αἱ τούτων ἰσάριθμοι, καί οὐσιώδεις ἐνέργειαι. Ὥσπερ γάρ ὁ τῶν τοῦ αὐτοῦ καί ἑνός Χριστοῦ φύσεων ἀριθμός, εὐσεβῶς νοούμενός τε καί λεγόμενος, οὐ διαιρεῖ τόν Χριστόν, ἀλλά σωζομένην κάν τῇ ἑνώσει παρίστησι τῶν φύσεων τήν διαφοράν· οὕτω καί ὁ ἀριθμός τῶν οὐσιωδῶς προσόντων ταῖς αὐτοῦ φύσεσι θελημάτων καί ἐνεργειῶν· κατ᾿ ἄμφω γάρ, ὡς εἴρηται, τάς αὐτοῦ φύσεις θελητικός ἦν ὁ αὐτός καί ἐνεργητικός τῆς ἡμῶν σωτηρίας· οὐ διαίρεσιν εἰσάγει· μή γένοιτο· ἀλλά τήν αὐτῶν δηλοῖ καί μόνον, κάν τῇ ἑνώσει φυλακήν καί σωτηρίαν.

ΠΥΡ. Ἀδύνατον τοῖς θελήμασι, μή συνεισάγεσθαι τούς θέλοντας.

ΜΑΞ. Τοῦτο μέν καί ἐν τοῖς ὑμετέροις γράμμασι τό παράλογον· οὐ λόγῳ, ἀλλ᾽ ἐξουσία κινούμενοι, ἀπεφήνασθε, συναιρόμενον ὑμῖν εἰς τοῦτο λαβόντες τόν Ἡράκλειον, διά τό καί ὑμᾶς συνελθεῖν τῇ αὐτοῦ ἀθεμίτῳ καί παρανόμῳ μίξει, καί ταύτην δι' εὐλογίας κυρῶσαι. Εἰ γάρ δοθῇ τοῖς θελήμασι συνεισάγεσθαι τούς θέλοντας, πάντως καί τοῖς θέλουσι τά θελήματα κατά τήν εὔλογον ἀντιστροφήν συνεισαχθήσεται· καί εὑρεθήσεται καθ᾽ ὑμᾶς, τῆς ὑπερουσίου καί ὑπεραγάθου καί μακαρίας θεότητος· διά μέν τό ἕν αὐτῆς θέλημα, μία καί ἡ ὑπόστασις κατά Σαβέλλιον· διά δέ τά τρία πρόσωπα, τρία καί τά θελήματα· καί διά τοῦτο τρεῖς φύσεις, κατά τόν Ἄρειον, εἴπερ, κατά τούς πατρικούς ὅρους καί κανόνας, (=0292=) ἡ διαφορά τῶν θελημάτων και φύσεων εἰσάγει διαφοράν.

(≡15Γ_118≡> ΠΥΡ. Ἀδύνατόν ἐστιν ἐν ἑνί προσώπῳ δύο ἀλλήλοις συνυπάρξαι θελήματα ἄνευ ἐναντιώσεως.

ΜΑΞ. Εἰ ἄνευ ἐναντιώσεως δύο θελήματα ἐν ἑνί καί τῷ αὐτῷ προσώπῳ εἶναι οὐ δυνατόν, ἄρα μετά ἐναντιώσεως, κατά σέ, δυνατόν. Εἰ δέ τοῦτο, τέως τά δύο εἶναι ὡμολόγησας· καί πρός τόν ἀριθμόν οὐ διαφέρῃ, ἀλλ᾽ ἤ μόνον πρός τήν ἐναντιότητα. Οὐκοῦν λείπεται ζητεῖν τήν ποιητικήν τῆς μάχης αἰτίαν. Ποίαν οὖν ταύτην φῇς; Ἆρα τήν κατά φύσιν θέλησιν, ἤ τήν ἁμαρτίαν; Ἀλλ᾽ εἰ μέν τήν κατά φύσιν εἴπῃς θέλησιν, ταύτης δέ οὐκ ἄλλον ἤ τόν Θεόν γινώσκομεν αἴτιον· ἄρα, κατά σέ, τῆς μάχης δημιουργός ὁ Θεός. Εἰ δέ τήν ἁμαρτίαν· ἁμαρτίαν δέ οὐκ ἐποίησε, οὐδέ τήν οἱανοῦν ἐναντίωσιν ἐν τοῖς κατά φύσιν αὐτοῦ ὁ σαρκωθείς Θεός εἶχε θελήμασι. Τοῦ αἰτίου γάρ οὐκ ὄντος, οὐδέ τό αἰτιατόν προδήλως ἔσται.

ΠΥΡ. Φύσεως οὖν τό θέλειν;

ΜΑΞ. Ναί, τό ἁπλῶς θέλειν, φύσεως.

ΠΥΡ. Εἰ φύσεως τό θέλειν· οἱ ἐμφανέστεροι δέ τῶν Πατέρων ἕν θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἁγίων εἶπον· καί μία φύσις ἔσται οὕτω γε τῶν ἁγίων καί τοῦ Θεοῦ.

ΜΑΞ. Καί ἀνωτέρω ἐῤῥέθη, ὅτι δεῖ, τόν περί ἀληθείας λόγον ποιούμενον διαστέλλεσθαι τῶν λεγομένων τά σημαινόμενα, διά τήν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας πλάνην. Ἀντερήσομαι γάρ σε καί αὐτός, ὅτι, οἱ ἕν θέλημα τοῦ Θεοῦ καί τῶν ἁγίων εἰπόντες ἅγιοι, πρός τό οὐσιῶδες τοῦ Θεοῦ καί δημιουργικόν θέλημα ἀποβλέποντες τοῦτο εἶπον, ἤ πρός τό θελητόν; Οὐ ταὐτόν γάρ τό τοῦ θέλοντος θέλημα, καί τό θελητόν, ὥσπερ οὐδέ τό τοῦ ὁρῶντος ὀπτικόν, καί τό ὁρατόν· τό μέν γάρ οὐσιωδῶς αὐτῷ προσέστι, τό δέ ἐκτός τυγχάνει. Ἀλλ᾽ εἰ μέν πρός τό οὐσιῶδες ἀπιδόντες εἶπον, οὐ μόνον ὁμοφυεῖς καί συνδημιουργούς εἰσάγοντες εὑρεθήσονται τῷ Θεῷ τούς ἁγίους, ἀλλά καί ἑαυτοῖς ἐναντιούμενοι, φύσαντες μή δύνασθαι τά ἑτερούσια κοινόν ἔχειν θέλημα. Εἰ δέ (≡15Γ_120≡> πρός τό θελητόν, ἄρα αἰτιολογικῶς· ἤ, ὥς τισι φίλον λέγειν, καταχρηστικῶς, τό θεληθέν θέλημα προσηγόρευσαν οἱ Πατέρες·

καί οὐδέν ἔψεται ἄτοπον, τῶν φύσεως εἶναι τό ἁπλῶς θέλειν ὁριζομένων.

ΠΥΡ. Εἰ τοῖς θελήμασι πρός τε ἑαυτούς καί ἀλλήλους διαφέρομεν· νῦν μέν, τοῦτο θέλοντες· νῦν δέ, τό αὐτό οὐ θέλοντες· φύσεως δέ τοῦτο, καί τοῦ αὐτῆς χαρακτηριστικοῦ λόγου, οὐ μόνον τῇ φύσει ἀλλήλων διαφέροντες εὑρεθησόμεθα, ἀλλά καί ἀπειράκις ταύτην μεταβάλλοντες.

ΜΑΞ. Οὐ ταὐτόν τό θέλειν καί τό πῶς θέλειν· (=0293=) ὥσπερ οὐδέ τό ὁρᾷν καί τό πῶς ὁρᾷν. Τό μέν γάρ θέλειν, ὥσπερ καί τό ὁρᾷν, φύσεως· καί πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσι καί ὁμογενέσι προσόν· τό δέ πῶς θέλειν, ὥσπερ καί τό πῶς ὁρᾷν, τουτέστι θέλειν περιπατῆσαι, καί μή θέλειν περιπατῆσαι, καί δεξιά ὁρᾷν, ἤ ἀριστερά, ἤ ἄνω , ἤ κάτω, ἤ πρός ἐπιθυμίαν, ἤ κατανόησιν τῶν ἐν τοῖς οὖσι λόγων, τρόπος ἐστί τῆς τοῦ θέλειν καί ὁρᾷν χρήσεως, μόνῳ τῷ κεχριμένῳ προσόν, καί τῶν ἄλλων αὐτόν χωρίζον, κατά τήν κοινῶς λεγομένην διαφοράν. Εἰ δέ τοῦτο μαρτυροῦσαν τήν φύσιν ἔχομεν, ἄρα τό θέλειν φαγεῖν, ἤ μή θέλειν φαγεῖν· ἤ τό θέλειν περιπατῆσαι, ἤ μή θέλειν· οὐ τοῦ πεφυκέναι θέλειν ἐστίν ἀναίρεσις, ἀλλά τοῦ πῶς θέλειν, τουτέστι, τῶν θελητῶν ἐστι γένεσις καί ἀπογένεσις. Οὔτε γάρ, εἰ ὑποθώμεθα τά ἐκ τοῦ Θεοῦ γενόμενα, θελητά αὐτοῦ ὄντα, ἀπογενέσθαι, τούτοις καί τό προεπινοούμενον αὐτῶν, οὐσιῶδες αὐτοῦ καί ποιητικόν θέλημα συναπογενήσεται.

ΠΥΡ. Εἰ φυσικόν λέγεις τό θέλημα, τό δέ φυσικόν πάντως καί ἠναγκασμένον, πῶς οὐκ ἀνάγκη, φυσικά λέγοντας ἐπί Χριστοῦ τά θελήματα, πᾶσαν ἐπ᾽ αὐτοῦ ἑκούσιον ἀναιρεῖν κίνησιν.

ΜΑΞ.. Οὐ μόνον ἡ θεία καί ἄκτιστος φύσις οὐδέν ἠναγκασμένον ἔχει φυσικόν, ἀλλ᾽ οὐδέ ἡ νοερά καί κτιστή. Τό γάρ φύσει λογικόν, δύναμιν ἔχει φυσικήν τήν λογικήν ὄρεξιν, ἥτις καί θέλησις (≡15Γ_122≡> καλεῖται τῆς νοερᾶς ψυχῆς· καθ᾽ ἥν θέλοντες λογιζόμεθα· καί λογιζόμενοι, θέλοντες βουλόμεθα. Καί θέλοντες ζητοῦμεν, σκεπτόμεθά τε καί βουλευόμεθα, καί κρίνομεν, καί διατιθέμεθα, καί προαιρούμεθα, καί ὁρῶμεν, καί κεχρήμεθα. Κατά φύσιν δέ ἡμῖν, ὡς εἴρηται, προσόντος τοῦ λογικῶς ὀρέγεσθαι, ἤγουν θέλειν, καί λογίζεσθαι· βουλεύεσθαί τε καί ζητεῖν, καί σκέπτεσθαι, καί βούλεσθαι, καί κρίνειν, καί διατίθεσθαι, καί αἱρεῖσθαι, καί ὁρμᾷν, καί κεχρῆσθαι· οὐκ ἄρα ἠναγκασμένα τά τῶν νοερῶν φυσικά. Πῶς δέ καί τούτου δοθέντος, οὐ πάσης ἀτοπίας ἀτοπωτέρα ἡ τοιαύτη δειχθήσεται πρότασις; Εἰ γάρ κατ᾽ αὐτήν τό φυσικόν πάντως καί ἠναγκασμένον· φύσει δέ ὁ Θεός Θεός, φύσει ἀγαθός, φύσει δημιουργός· ἀνάγκῃ ἔσται ὁ Θεός Θεός, καί ἀγαθός καί δημιουργός· ὅπερ καί ἐννοεῖν, μήτι γε λέγειν, ἐσχάτης ἐστί βλασφημίας. Τίς γάρ ὁ τήν ἀνάγκην ἐπάγων; Σκόπει δέ, εἰ δοκεῖ, ὦ φιλότης, καί οὕτω τῆς τοιαύτης προτάσεως τό βλάσφημον. Εἰ γάρ ὁ φυσικά ἐπί Χριστοῦ λέγων τά θελήματα, πᾶσαν, κατά σέ, ἑκούσιον ἐπ᾽ αὐτοῦ ἀναιρεῖ κίνησιν, ἀνάγκη τά μέν φυσικῶς θέλοντα, ἀκούσιον ἔχειν κίνησιν· τά δέ φυσικῶς μή θέλοντα, ἑκούσιον. Οὐκοῦν οὐ μόνον Θεός, ὁ ὑπέρ τά ὄντα· ἀλλά καί νοερά πάντα καί λογικά, φύσει ὄντα θελητικά, ἀκούσιον ἕξει κίνησιν· ἄψυχα δέ οὐ θελητικά, ἑκούσιον ἕξει κίνησιν. Πλήν ὅτι ὁ μακάριος Κύριλλος ἐν

τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ πρός τάς τοῦ Θεοδωρήτου μέμψεις, ἀπήλλαξεν ἡμᾶς περιττῶν πραγμάτων, διαῤῥήδην ἀποφηνάμενος, Μηδέν φυσικόν (=0296=) εἶναι ἐν τῇ νοερᾷ φύσει ἀκούσιον. Καί τοῦτο ἔξεστι τῷ βουλομένῳ μαθεῖν, μετά χεῖρας λαβόντι τό τοιοῦτο κεφάλαιον.

ΠΥΡ. Ἐπειδή χρή τά ἐκ τῆς ἐξετάσεως ἀναφαινόμενα ἀληθῆ, εὐγνωμόνως ἀποδέχεσθαι· μετά δέ πολλῆς εὐκρινείας ἔδειξεν ὁ λόγος, φυσικά εἶναι τά ἐπί Χριστοῦ θελήματα· δυνατόν δέ (≡15Γ_124≡> ὥσπερ ἐκ τῶν δύο φύσεων ἕν τι σύνθετον λέγομεν, οὕτω καί ἐκ τῶν δύο φυσικῶν θελημάτων ἕν τι σύνθετον λέγειν· ἵνα καί οἱ δύο λέγοντες θελήματα, διά τήν φυσικήν τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων διαφοράν, καί οἱ ἕν λέγοντες, διά τήν ἄκραν ἕνωσιν, μηκέτι ψιλῶν λέξεων ἕνεκεν πρός ἀλλήλους διαφέρωνται· εἴπερ οὐκ ἐν ὀνόμασιν ἡμῖν, φησίν ὁ μέγας ἐν θεολογίᾳ Γρηγόριος, ἡ ἀλήθεια, ἀλλ᾽ ἐν πράγμασιν.

ΜΑΞ. Ὁρᾷς ὅτι ἐκ τούτου πλανᾶσθε, ἐκ τοῦ πάντη ἀγνοῆσαι ὅτι αἱ συνθέσεις τῶν ἐν τῇ ὑποστάσει ὄντων, καί οὐ τῶν ἐν ἑτέρῳ, καί οὐκ ἰδίῳ λόγῳ θεωρουμένων, εἰσί. Καί τοῦτο κοινόν φρόνημα πάντων, καί τῶν ἔξω φιλοσόφων, καί τῶν τῆς Ἐκκλησίας θεοσόφων μυσταγωγῶν. Εἰ δέ τῶν θελημάτων σύνθεσιν λέγετε, καί τῶν ἄλλων φυσικῶν τήν σύνθεσιν λέγειν ἐκβιασθήσεσθε· εἴπερ εὐσυνάρτητον τόν τοῦ οἰκείου δόγματος λόγον δεῖξαι βούλεσθε, τουτέστι, τοῦ κτιστοῦ καί ἀκτίστου, τοῦ ἀπείρου καί τοῦ πεπερασμένου, τοῦ ἀορίστου καί τοῦ ὡρισμένου, τοῦ θνητοῦ καί τοῦ ἀθανάτου, τοῦ φθαρτοῦ καί τοῦ ἀφθάρτου, καί εἰς ἀτόπους ἐξενεχθήσεσθε ὑπολήψεις. Πῶς δέ τό ἐκ τῶν θελημάτων, θέλημα προσαγορευθήσεται; Οὐ γάρ δυνατόν τό σύνθετον τῇ τῶν συντεθειμένων ὀνομάζεσθαι προσηγορίᾳ. Ἤ οὕτω γε καί τό ἐκ τῶν φύσεων, φύσις, κατά τούς πάλαι αἱρετικούς προσαγορευθήσεται. Προσεπιτούτοις δέ καί πάλιν αὐτόν θελήμασι τοῦ Πατρός χωρίζετε, συνθέτῳ θελήματι σύνθετον καί μόνην χαρακτηρίσαντες φύσιν.

ΠΥΡ. Οὐδέν οὖν, καθάπερ αἱ φύσεις, καί τά αὐτῶν φυσικά εἶχε κοινόν;

ΜΑΞ. Οὐδέ, ἤ μόνην τήν τῶν αὐτῶν φύσεων ὑπόστασιν. Ὥσπερ γάρ ὑπόστασις ἦν ὁ αὐτός ἀσυγχύτως τῶν αὐτῶν φυσικῶν.

ΠΥΡ. Τί οὖν οἱ Πατέρες, ὧν οἱ λόγοι νόμος καί κανών Ἐκκλησίας καθέστηκε, καί τήν δόξαν, καί τήν ὕβριν οὐκ εἶπον κοινήν; Ἕτερον γάρ, φησίν, ἐκεῖνο, ἐξ οὗ τῆς δόξης κοινόν· καί ἕτερον, ἐξ οὗ τό τῆς ὕβρεως.

(≡15Γ_126≡> ΜΑΞ. Τῷ τῆς ἀντιδόσεως τρόπῳ τοῦτο ἁγίοις εἴρηται Πατράσι. Πρόδηλον δέ ὡς ἡ ἀντίδοσις ἑνός οὐκ ἔστιν, ἀλλά δύο, καί ἀνίσων· κατ᾽ ἐπαλλαγήν, τά φυσικῶς ἑκατέρῳ μέρει τοῦ Χριστοῦ προσόντα, κατά τήν ἄῤῥητον ἕνωσιν θατέρων πεποιημένων (=0297=) χωρίς τῆς θατέρου μέρους πρός τό ἕτερον κατά τόν φυσικόν λόγον μεταβολῆς καί συμφύρσεως. Εἰ οὖν τῷ τῆς ἀντιδόσεως τρόπῳ κοινόν λέγεις τό θέλημα, οὐχ ἕν, ἀλλά δύο λέξεις τά θελήματα· καί περιετράπη σοι πάλιν τό σοφόν εἰς ἐκεῖνο, ἐξ οὗ φυγεῖν ἐσπούδασας.

ΠΥΡ. Τί οὖν; Οὐ νεύματι τοῦ ἑνωθέντος αὐτῇ Λόγου ἡ σάρξ ἐκινεῖτο;

ΜΑΞ. Διαιρεῖς τόν Χριστόν, οὕτω λέγων. Νεύματι γάρ αὐτοῦ ἐκινεῖτο καί Μωϋσῆς, καί Δαβίδ, καί ὅσοι τῆς θείας ἐνεργείας χωρητικοί, τῇ ἀποθέσει τῶν ἀνθρωπίνων καί σαρκικῶν ἰδιωμάτων γεγόνασιν. Ἡμεῖς δέ τοῖς ἁγίοις Πατράσιν, ὡς ἐν ἅπασι, κἀν τούτῳ ἑπόμενοι, φαμέν, ὅτιπερ αὐτός ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος, οὐ μόνον ὡς Θεός ὁ αὐτός καταλλήλως τῇ αὐτοῦ θεότητι ἤθελεν, ἀλλά καί ὡς ἄνθρωπος ὁ αὐτός καταλλήλως τῇ αὐτοῦ ἀνθρωπότητι. Εἰ γάρ ἐξ οὐκ ὄντων τά ὄντα γενόμενα, καί τοῦ ὄντος, οὐ τοῦ μή ὄντος ἔχουσι ἀνθεκτικήν δύναμιν· ταύτης δέ κατά φύσιν ἴδιον ἡ πρός τά συστατικά ὁρμή, καί πρός τά φθαρτικά ἀφορμή· ἄρα καί ὁ ὑπερούσιος Λόγος, ἀνθρωπικῶς οὐσιωθείς, ἔσχε καί τοῦ ὄντος τῆς αὐτοῦ ἀνθρωπότητος τήν ἀνθεκτικήν δύναμιν· ἥς τήν ὁρμήν καί ἀφορμήν θέλων δι᾽ ἐνεργείας ἔδειξε· τήν μέν ὁρμήν ἐν τῷ τοῖς φυσικοῖς καί ἀδιαβλήτοις τοσοῦτον χρήσασθαι, ὡς καί μή Θεόν τοῖς ἀπίστοις νομίζεσθαι· τήν δέ ἀφορμήν ἐν τῷ καιρῷ τοῦ πάθους, ἑκουσίως τήν πρός τόν θάνατον συστολήν ποιήσασθαι. Τί οὖν τῶν ἀτόπων ἡ τοῦ Θεοῦ πέπραχεν Ἐκκλησία, μετά τῆς ἀνθρωπίνης αὐτοῦ καί κτιστῆς φύσεως, καί τούς δημιουργικῶς αὐτῇ παρ᾽ αὐτοῦ ἐντεθέντας ἐν αὐτῷ ἀνελλιπῶς ὁμολογοῦσα λόγους, ὧν καί ἄνευ εἶναι τήν φύσιν ἀδύνατον;

(≡15Γ_128≡> ΠΥΡ. Εἰ φυσικῶς ἡμῖν πρόσεστιν ἡ δειλία, τῶν διαβεβλημένων δέ αὕτη, ἄρα καθ᾽ ὑμᾶς φυσικῶς ἡμῖν ἔγκειται τά διαβεβλημένα, ἤγουν ἡ ἁμαρτία.

ΜΑΞ. Πάλιν ἐκ τῆς ὁμωνυμίας ἑαυτόν, οὐ τήν ἀλήθειαν παραλογίζῃ. Ἔστι γάρ καί κατά φύσιν καί παρά φύσιν δειλία· καί κατά φύσιν μέν δειλία ἐστί, δύναμις κατά συστολήν τοῦ ὄντος ἀνθεκτική· παρά φύσιν δέ, παράλογος συστολή. Τήν οὖν παρά φύσιν ὁ Κύριος, ἅτε δι᾽ ἐκ προδοσίας οὖσαν λογισμῶν, ὅλως οὐ προσήκατο· τήν δέ κατά φύσιν, ὡς τῆς ἐνυπαρχούσης τῇ φύσει ἀντιποιητικῆς τοῦ εἶναι δυνάμεως ἐνδεικτικήν, θέλων δι' ἡμᾶς, ὡς ἀγαθός, ἐδέξατο. Οὐ γάρ προσηγεῖται ἐν τῷ Κυρίῳ καθάπερ ἐν ἡμῖν, τῆς θελήσεως τά φυσικά· ἀλλ᾽ ὥσπερ πεινάσας ἀληθῶς, καί διψήσας, οὐ τρόπῳ τῷ καθ᾽ ἡμᾶς ἐπείνασεν καί ἐδίψησεν, ἀλλά τῷ ὑπέρ ἡμᾶς· ἑκουσίως γάρ· οὕτω καί δειλιάσας ἀληθῶς, οὐ καθ᾽ ἡμᾶς, ἀλλ᾽ ὑπέρ ἡμᾶς ἐδειλίασε. Καί καθόλου φάναι, πᾶν φυσικόν (=0300=) ἐπί Χριστοῦ, συνημμένον ἔχει τῷ κατ᾽ αὐτό λόγῳ καί τόν ὑπέρ φύσιν τρόπον ἵνα καί ἡ φύσις διά τοῦ λόγου πιστωθῇ, καί ἡ οἰκονομία διά τοῦ τρόπου.

ΠΥΡ. Οὐκοῦν ἵνα τήν λεπτήν ταύτην, καί τοῖς πολλοῖς δύσληπτον τεχνολογίαν ἐκφύγωμεν, Θεόν τέλειον τόν αὐτόν, καί ἄνθρωπον τέλειον ὁμολογήσωμεν, τά λοιπά πάντα ἐκκλίνοντες, ὡς τοῦ τελείου τά φυσικά παρ᾽ ἑαυτῷ συνεμφαίνοντος.

ΜΑΞ. Εἰ τό λέγειν τάς φύσεις ἄνευ τῆς ἑκάστῃ προσούσης ἰδιότητος, ἤ Θεόν τέλειον καί ἄνθρωπον τέλειον τόν Χριστόν, ἄνευ τῶν τῆς τελειότητος γνωρισμάτων, ἀπηρτισμένης κατά σέ εὐσεβείας ἐστί, ἀναθεματιζέσθωσαν αἱ σύνοδοι, καί πρό τούτων, οἱ Πατέρες· οὐ μόνον τάς φύσεις, ἀλλά καί τήν ἑκάστης φύσεως

ἰδιότητα, ὁμολογεῖν ἡμῖν νομοθετήσαντες· καί οὐ μόνον Θεόν τέλειον καί ἄνθρωπον τέλειον τόν αὐτόν, ἀλλά καί τῆς τελειότητος τά γνωρίσματα, τουτέστιν, ὁρατόν καί ἀόρατον τόν αὐτόν καί ἕνα λέγοντες, θνητόν καί ἀθάνατον, φθαρτόν καί ἄφθαρτον, ἁπτόν καί ἀναφῆ, κτιστόν καί ἄκτιστον· καί κατ᾽ αὐτήν τήν εὐσεβῆ ἔννοιαν, καί δύο εὐσεβῶς θελήματα τοῦ αὐτοῦ καί ἑνός ἐδογμάτισαν, οὐ μόνον διά τοῦ ὡρισμένου ἀριθμοῦ τῶν δύο, ἀλλά καί δι᾽ (≡15Γ_130≡> ἀντωνυμίας τοῦ ἄλλο καί ἄλλο· καί δι᾽ ἀναλογίας τοῦ θεῖον εἰπεῖν καί ἀνθρώπινον. Οὐ γάρ ἑνί τρόπῳ ἡ τοῦ ἀριθμοῦ περιορίζεται φύσις.

ΠΥΡ. Εἰ οὐ δυνατόν ἐστι τάς φωνάς ταύτας λέγεσθαι διά τήν τῶν αἱρετιζόντων ἐπήρειαν, ἀρκεσθῶμεν κἀν μόνοις τοῖς συνοδικῶς εἰρημένοις· καί μήτε ἕν, μήτε δύο εἴπωμεν τά θελήματα.

ΜΑΞ. Εἰ τά συνοδικῶς καί μόνον εἰρημένα χρή ὁμολογεῖν, οὔτε τήν μίαν τοῦ Θεοῦ Λόγου φύσιν σεσαρκωμένην, περιεκτικήν πάσης τῆς τοῦ μυστηρίου οὖσαν εὐσεβείας, χρή λέγειν, συνοδικῶς οὐκ ἐκπεφωνημένην. Πλήν ὅτι καί οὕτω ταῖς φύσεσι καί τοῖς αὐτῶν ἰδιώμασι καί τά θελήματα συνομολογεῖν βιασθήσεσθε. Εἰ γάρ τά φυσικῶς προσόντα ταῖς φύσεσι τοῦ Χριστοῦ, ἰδιώματα αὐτῶν εἶναι λέγετε, φυσικῶς δέ ἑκατέρᾳ αὐτοῦ φύσει τό θέλειν ἐμπέφυκεν, ἄρα μετά τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων, καί τά θελήματα ταῖς φύσεσι συνομολογεῖν ἀναγκασθήσεσθε.

Ἄλλως τε δέ, εἰ αἱ σύνοδοι ἐπί τῇ τοῦ ἑνός θελήματος φωνῇ καί Ἀπολινάριον καί Ἄρειον ἀνεθεμάτισαν, ἑκατέρου αὐτῶν ταύτῃ πρός σύστασιν τῆς ἰδίας αἱρέσεως ἀποχρησαμένου· τοῦ μέν, ὁμοούσιον τῷ Λόγῳ διά τούτου τήν σάρκα βουλομένου δεῖξαι· τοῦ δέ, ἑτεροούσιον τόν Υἱόν πρός τόν Πατέρα εἰσαγαγεῖν ἀγωνιζωμένου, πῶς εὐσεβεῖν ἡμᾶς δυνατόν, τάς ἐναντίας τοῖς αἱρετικοῖς φωνάς οὐχ ὁμολογοῦντας; Ἡ δέ πέμπτη σύνοδος, ἵνα πάντα παραλίπω, θεσπίσασα αὐτολεξεί, Πάντα τά τῶν ἁγίων Ἀθανασίου, καί Βασιλείου, καί Γρηγορίων, καί ἄλλων τινῶν προσδιωρισμένως ἐγκρίτων [ἐκκρίτων] (=0301=) διδασκάλων συντάγματα, ἐν οἷς καί τά δύο ἔγκεινται θελήματα, δέχεσθαι, καί δύο παραδεδώκασιν θελήματα.

ΠΥΡ. Καί οὐ δοκεῖ σοι, τάς τῶν πολλῶν πλήττειν ἀκοάς, τό φυσικόν θέλημα λεγόμενον;

ΜΑΞ. Ὑπεξαιρουμένης τῆς θείας, πόσα εἴδη ζωῆς ἐν τοῖς οὖσιν εἶναι λέγεις;

(≡15Γ_132≡> ΠΥΡ. Αὐτός εἰπέ.

ΜΑΞ. Τρία εἴδη ζωῆς εἰσιν.

ΠΥΡ. Ποῖα ταῦτα;

ΜΑΞ. Ἡ φυτική, ἡ αἰσθητική, ἡ νοερά.

ΠΥΡ. Οὕτως ἔχει.

ΜΑΞ. Ἐπειδή δέ ἕκαστον λόγῳ τινί δημιουργίας τῳν ἄλλων διακέκριται, τίς ὁ διακριτικός καί ἰδιάζων ἑκάστου εἴδους λόγος;

ΠΥΡ. Καί τοῦτο εἰπεῖν σε ἀξιῶ.

ΜΑΞ. Τῆς μέν φυτικῆς ἴδιον ἡ θρεπτική, καί αὐξητική, καί γεννητική κίνησις· τῆς δέ αἰσθητικῆς, ἡ καθ᾽ ὁρμήν κίνησις· τῆς δέ νοερᾶς, ἡ αὐτεξούσιος.

ΠΥΡ. Πάνυ εὐκρινῆ καί ἀσύγχυτον τήν τῆς ἑκάστου εἴδους ζωῆς παρέστησας ἰδιότητα.

ΜΑΞ. Εἰ εὐκρινής καί ἀσύγχυτος ἡ ἑκάστου ἐδείχθη [εἴδους] ἰδιότητος, πάλιν ζητῶ, εἰ κατά φύσιν πρόσεστι τῇ φυτικῇ ἡ θρεπτική, καί αὐξητική, καί γεννητική κίνησις· καί τῇ αἰσθητικῇ, ἡ καθ᾽ ὁρμήν.

ΠΥΡ. Κατά φύσιν ἀναμφιβόλως.

ΜΑΞ. Οὐκοῦν καί τῇ νοερᾷ ἀκολούθως ἡ αὐτεξούσιος κίνησις.

ΠΥΡ. Καί τοῦτο πάνως δώσει ὁ ἀκόλουθα ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς δογματίζων.

ΜΑΞ. Εἰ οὖν κατά φύσιν πρόσεστι τοῖς νοεροῖς ἡ αὐτεξούσιος κίνησις, ἄρα πᾶν νοερόν καί φύσει θελητικόν. Θέλησιν γάρ τό αὐτεξούσιον ὁ μακάριος ὡρίσατο Διάδοχος ὁ Φωτικῆς εἶναι. Εἰ δέ πᾶν νοερόν καί φύσει θελητικόν, γέγονε δέ ὁ Θεός Λόγος σάρξ ἀληθῶς καί λογικῶς τε καί νοερῶς ἐψυχωμένη, ἄρα καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος, οὐσιωδῶς ὁ αὐτός ἦν θελητικός. Εἰ δέ τοῦτο, οὐκ ἄρα τάς τῶν εὐσεβῶν ἀκοάς πλήττει λεγόμενον τό φυσικόν θελημα, ἀλλά τάς τῶν αἱρετιζόντων.

(≡15Γ_134≡> ΠΥΡ. Ἐγώ μέν ἤδη ἐν τοῖς φθάσασι ἐπείσθην, φυσικά εἶναι τά ἐπί Χριστοῦ θελήματα· καί περί τούτου ἑτέραν οὐκ ἐπιζητῶ ἀπόδειξιν. Οὐχ ἧττον γάρ τῶν θεωδῶς ἐκπεφασμένων, αὐτήν τῶν ὄντων τήν φύσιν ὁ λόγος μαρτυροῦσαν ἔδειξε, ὡς καταλλήλως ταῖς ἑαυτοῦ φύσεσιν ὁ αὐτός θέλων ἦν, εὐδοκῶν μέν ὡς Θεός, ὑπακούων ὡς ἄνθρωπος, καί ὅτι κατάλληλα πάντως τά φυσικά θελήματα ταῖς φύσεσιν. Ἄναρχον μέν τῆς ἀνάρχου, καί τῆς ἠργμένης ἠργμένον· καί ὅτι οὐ δυνατόν εἰς ἕν θέλημά ποτε συμπεσεῖν ἀλλήλοις, κἄν ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ εἰσιν, ὥσπερ καί αἱ φύσεις, τό ἄναρχον καί τό ἠργμένον, τό ἄκτιστον καί τό κτιστόν, τό ποιῆσαν καί τό ποιηθέν, τό (=0304=) ἄπειρον καί τό πεπερασμένον, τό θεῶσαν καί τό θεωθέν. Οἱ δέ ἐν τῷ Βυζαντίῳ, ἔτι πρός τά φυσικά θελήματα ἀντιστατοῦντες, κατ᾽ οἰκείωσίν φασιν εἰρηκέναι τούς Πατέρας ἔχειν τόν Κύριον τό ἀνθρώπινον θέλημα.

ΜΑΞ. Ἐπειδή αὐτός τῆς τοιαύτης αὐτῶν θαυμαστῆς καί λαμπρᾶς καθηγήσω παιδεύσεως· κατά ποίαν οἰκείωσιν τοῦτό φασιν; Ἆρα τήν οὐσιώδη, καθ᾽ ἥν τά φυσικῶς προσόντα ἕκαστος ἔχων, διά τήν φύσιν οἰκειοῦται· ἤ τήν σχετικήν, καθ ἥν φιλικῶς τά ἀλλήλων οἰκειούμεθα καί στέργομεν, μηδέν τούτων αὐτοί ἤ πάσχοντες, ἤ ἐνεργοῦντες;

ΠΥΡ. Τήν σχετικήν δολονότι.

ΜΑΞ. Οὐκοῦν πρίν τούτου δεῖξαι τό ἄτοπον, δικαιότερον ἄν εἴη ἀκριβέστερον ἐξετάσει, εἴ τε φύσει θελητικός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος, εἴ τε καί μή. Τούτου γάρ δεικνυμένου, σαφέστερον γενήσεται τῆς τοιαύτης αἱρέσεως τό βλάσφημον.

ΠΥΡ. Εἰ δοκεῖ, τοῦτο ἐξετάσωμεν.

ΜΑΞ. Ἀδίδακτα εἶναι τά φυσικά, οὐ μόνον οἱ λόγῳ τήν φύσιν διασκεψάμενοι, καί τῶν πολλῶν διαφέροντες ἔφασαν, ἀλλά καί ἡ τῶν χυδαιοτέρων συνήθεια. Εἰ δέ τά φυσικά ἀδίδακτα, ἀδίδακτον δέ ἔχομεν τό θέλειν· οὐδείς γάρ ποτε θέλειν διδάσκεται· ἄρα φύσει

θελητικός ὁ ἄνθρωπος. Καί πάλιν, εἰ φύσει λογικός (≡15Γ_136≡> ὁ ἄνθρωπος· τό δέ φύσει λογικόν καί φύσει αὐτεξούσιον· τό γάρ αὐτεξούσιον, κατά τούς Πατέρας, θέλησίς ἐστιν· ἄρα φύσει θελητικός ὁ ἄνθρωπος. Καί πάλιν, εἰ ἐν τοῖς ἀλόγοις ἄγει μέν ἡ φύσις· ἄγεται δέ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ἐξουσιαστικῶς κατά θέλησιν κινουμένῳ· ἄρα φύσει θελητικός ὁ ἄνθρωπος. Καί πάλιν, εἰ κατ᾽ εἰκόνα τῆς μακαρίας καί ὑπερουσίου Θεότητος ὁ ἄνθρωπος γεγένηται· αὐτεξούσιος δέ φύσει ἡ θεία φύσις· ἄρα καί ὁ ἄνθρωπος, ὡς αὐτῆς ὄντως εἰκών, αὐτεξούσιος τυγχάνει φύσει· εἰ δέ αὐτεξούσιος φύσει, θελητικός ἄρα φύσει ὁ ἄνθρωπος· εἴρηται γάρ ἤδη, ὡς τό αὐτεξούσιον θέλησιν ὡρίσατο οἱ Πατέρες. Ἔτι τε, οὐ πᾶσιν ἀνθρώποις ἐνυπάρχει τό θέλειν· καί οὐ τοῖς μέν ἐνυπάρχει, τοῖς δέ οὐκ ἐνυπάρχει· τό δέ κοινῶς πᾶσιν ἐνθεωρούμενον φύσιν χαρακτηρίζει ἐν τοῖς ὑπ' αὐτό ἀτόμοις· ἄρα φύσει θελητικός ὁ ἄνθρωπος.

ΠΥΡ. Δέδεικται διά πλειόνων φύσει θελητικός ὤν ὁ ἄνθρωπος.

ΜΑΞ. Τούτου οὖν περιφανῶς δειχθέντος, διασκεψώμεθα, ὡς ἀνωτέρω ὑπεθέμεθα, καί τῆς αὐτῶν προτάσεως τό ἄτοπον.

ΠΥΡ. Διασκεψώμεθα.

ΜΑΞ. Εἰ φύσει θελητικός ὁ ἄνθρωπος, ὡς δέδεικται, (=0305=) κατ᾽ αὐτούς δέ κατά τήν ἐν ψιλῇ σχέσει οἰκείωσιν τό ἀνθρώπινον θέλημα εἶχεν ὁ Χριστός, ἀνάγκη αὐτούς, εἴπερ ταῖς οἰκείαις ἀρχαῖς στοιχοῦσι, καί τά ἄλλα ἡμῖν φυσικά μετ᾽ αὐτοῦ· φημί δή τοῦ κατά φύσιν θελήματος· κατ᾽ οἰκείωσιν ψιλήν λέγειν· καί εὑρεθήσεται αὐτοῖς ἡ τῆς ὅλης οἰκονομίας θεωρία καί μύησις, κατά φαντασίαν λαμβανομένη. Ἔπειτα, εἰ ἡ ψῆφος Σεργίου, οὐ τούς πῶς, ἀλλά τούς ἁπλῶς δύο θελήματα εἰπόντας ἀνεθεμάτισε· λέγουσι δέ οὗτοι δύο, κἄν εἰ ἐσφαλμένως, διά τήν οἰκείωσιν· ἄρα οἱ ταύτης προϊστάμενοι, τῷ κατ᾽ αὐτῶν συνηγοροῦσιν ἀναθέματι. Καί (≡15Γ_138≡> πάλιν, εἰ, κατά τήν ὑπ᾽ αὐτῶν διεκδικουμένην πρότασιν, τοῖς θελήμασι πρόσωπα συνεισάγονται· ἄρα δύο θελήματα λέγοντες, καί εἰ ἐσφαλμένως, διά τήν οἰκείωσιν, ὡς εἴρηται, καί τά συνεισαγόμενα αὐτοῖς, κατά τήν τοιαύτην πρότασιν, λέξουσι πρόσωπα. Καί τίς οἴσει τήν εἰς δύο πρόσωπα τοῦ ἑνός κατατομήν;

ΠΥΡ. Τί οὖν οἱ Πατέρες; οὐχ ἡμέτερον εἶπον εἶναι, ὅπερ ὁ Χριστός ἐν ἑαυτῷ ἐτύπωσε θέλημα;

ΜΑΞ. Ναί, ἡμέτερον.

ΠΥΡ. Οὐκοῦν οὐ τό προσόν αὐτῷ φύσει διά τοῦ ἀνθρωπίνου ἐσήμαναν, ἀλλ᾽ ὅπερ κατ᾽ οἰκείωσιν ἀνεδέξατο.

ΜΑΞ. Ἐπειδή καί τήν ἡμετέραν φύσιν ὡσαύτως ἀνειληφέναι αὐτόν ἔφασιν, ἄρα κατ᾽ αὐτούς καί αὐτήν τήν φύσιν κατ᾽ οἰκείωσιν ψιλήν ἔχων εὑρεθήσεται. Εἰ γάρ ἐκεῖνο ἀληθές, καί τοῦτο· εἰ δέ τοῦτο ψευδές, κἀκεῖνο.

ΠΥΡ. Τί οὖν; τό ἡμέτερον ἐν ἑαυτῷ τυπῶσαι εἰπόντες, τό αὐτῷ φύσει προσόν ἐσήμαναν;

ΜΑΞ. Ναί.

ΠΥΡ. Πῶς τοῦτό φῇς;

ΜΑΞ. Ἐπειδή ὁ αὐτός ὅλος ἦν Θεός μετά τῆς ἀνθρωπότητος, καί ὅλος ὁ αὐτός μετά τῆς θεότητος· αὐτός, ὡς ἄνθρωπος, ἐν ἑαυτῷ καί δι᾽ ἑαυτοῦ τό ἀνθρώπινον ὑπέταξε τῷ Θεῷ καί Πατρί, τύπον ἡμῖν ἑαυτόν ἄριστον καί ὑπογραμμόν διδούς πρός μίμησιν, ἵνα καί ἡμεῖς πρός αὐτόν ὡς ἀρχηγόν τῆς ἡμῶν ἀφορῶντες σωτηρίας, τό ἡμέτερον ἑκουσίως προσχωρήσωμεν τῷ Θεῷ, ἐκ τοῦ μηκέτι θέλειν παρ᾽ ὅ αὐτός θέλει.

ΠΥΡ. Ἐκεῖνο οὐ προθέσει κακῇ καί πανουργίᾳ (=0308=) τινί τοῦτο εἶπον, ἀλλά βουλόμενοι τήν ἄκραν ἕνωσιν δηλῶσαι.

ΜΑξ. Εἰ τοῦτο τοῖς ἀπό Σεβήρου δοθῇ, οὐκ εὐλόγως λοιπόν, ὅσον πρός τό δοθέν λῆμμα, κἀκεῖνοι λέξουσιν· ὅτι οὐ κακῇ (≡15Γ_140≡> προθέσει, ἤ πανουργίᾳ τινί, μίαν λέγομεν φύσιν, ἀλλά βουλόμενοι, καθάπερ καί ὑμεῖς, διά τοῦ ἑνός θελήματος, τήν ἄκραν ἕνωσιν δι᾽ αὐτῆς δεῖξαι; Τοῖς γάρ αὐτῶν κατ᾽ αὐτῶν, ὅν τρόπον καί Δαβίδ κατά τοῦ Γολιάθ, χρήσονται ὅπλοις. Ἰδού ἕν [καί γάρ ἕν] θέλημα λέγοντες, ταῖς αὐταῖς ἐκείνοις καί ἐννοίαις καί φωναῖς συμπίπτουσι. Πλήν τούτο τό ἕν θέλημα, τί βούλονται ὀνομάζειν; δίκαιοι γάρ εἰσι τούτου τήν προσηγορίαν δοῦναι.

ΠΥΡ. Γνωμικόν τοῦτό φασιν.

ΜΑΞ. Οὐκοῦν, ἤ γνωμικόν καί παράγωγον· εἰ δέ παράγωγον, ἡ γνώμη, ὡς πρωτότυπον, οὐσία ἔσται.

ΠΥΡ. Οὐκ ἔστιν ἡ γνώμη οὐσία.

ΜΑΞ. Εἰ οὐσία οὐκ ἔστι, ποιότης ἐστί· καί εὑρεθήσεται ποιότης ἐκ ποιότητος· ὅπερ ἀδύνατον. Τί οὖν φασι τήν γνώμην;

ΠΥΡ. Ἡ γνώμη οὐδέ ἕτερόν ἐστιν, ἤ ὅπερ ὁ μακάριος αὐτήν ὡρίσατο Κύριλλος, ὅτι τρόπος ζωῆς.

ΜΑΞ. Ὁ τρόπος τῆς κατ᾽ ἀρετήν, φέρε εἰπεῖν, ἤ κακίαν ζωῆς, ἆρα ἐξ ἐπιλογῆς ἡμῖν πρόσεστιν, ἤ οὔ;

ΠΥΡ. Ἐξ ἐπιλογῆς, πάντως.

ΜΑΞ. Θέλοντες οὖν καί βουλευόμενοι ἐπιλεγόμεθα, ἤ ἀθελήτως καί ἀβουλεύτως;

ΠΥΡ. Ὁμολογουμένως θέλοντες καί βουλευόμενοι.

ΜΑΞ. Οὐκοῦν ἡ γνώμη οὐδέ ἕτερόν ἐστιν, ἤ ποιά θέλησις, σχετικῶς τινος ἤ ὄντος ἤ νομιζομένου ἀγαθοῦ ἀντεχομένη.

ΠΥΡ. Ὀρθῶς τήν τοῦ πατρικοῦ ὅρου ἐποιήσω ἐξήγησιν.

ΜΑΞ. Εἰ ὀρθῶς ἡ τοῦ πατρικοῦ ὅρου ἐξάπλωσις γεγένηται, πρῶτον μέν οὐ δυνατόν γνωμικόν λέγειν θέλημα. Πῶς γάρ ἐκ θελήματος θέλημα προελθεῖν ἐνδέχεται; Ἔπειτα δέ καί γνώμην λέγοντες ἐπί Χριστοῦ, ὡς ἡ περί αὐτῆς ἔδειξε ζήτησις, ψιλόν αὐτόν δογματίζουσιν ἄνθρωπον, βουλευτικῶς διατιθέμενον καθ᾽ (≡15Γ_142≡> ἡμᾶς, ἀγνοοῦντά τε καί ἀμφιβάλλοντα, καί ἀντικείμενα ἔχοντα· εἴπερ τις περί τῶν ἀμφιβαλλομένων, καί οὐ περί τοῦ ἀναμφιβόλου βουλεύεται. Ἡμεῖς μέν γάρ ἁπλῶς φύσει καλοῦ φυσικῶς ἔχομεν τήν ὄρεξιν· τοῦ δέ πῶς καλοῦ πεῖραν διά ζητήσεως καί βουλῆς. Καί διά τοῦτο ἐφ᾽ ἡμῶν καί γνώμη προσφυῶς λέγεται, τρόπος οὖσα χρήσεως, οὐ λόγος φύσεως· ἐπεί καί ἀπειράκις μετέβαλεν ἡ φύσις. Ἐπί δέ τοῦ ἀνθρωπίνου τοῦ Κυρίου, οὐ ψιλῶς καθ᾽ ἡμᾶς ὑποστάντος, ἀλλά θεϊκῶς· Θεός γάρ ἦν (=0309=) ὁ δι᾽ ἡμᾶς ἐξ ἡμῶν σαρκί πεφηνώς, γνώμη λέγεσθαι οὐ δύναται. Αὐτό γάρ [αὐτῷ τῷ]

τό εἶναι, ἤγουν, τό θεϊκῶς ὑποστῆναι, φυσικῶς καί τήν πρός τό καλόν εἶχεν οἰκείωσιν, καί τήν πρός τό κακόν ἀλλοτρίωσιν, καθώς καί ὁ μέγας τῆς Ἐκκλησίας ὀφθαλμός Βασίλειος ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ τοῦ μδ' ψαλμοῦ διδάσκων, ἔφη· "Κατά τοῦτο δέ ἐκλήψῃ καί τό Ἡσαΐᾳ περί αὐτοῦ εἰρημένον, ὅτι Πρίν ἤ γνῶναι τό παιδίον, ἤ προελέσθαι πονηρά, ἐκλέξεται τό ἀγαθόν. Διότι πρίν ἤ γνῶναι τό παιδίον ἀγαθόν ἤ κακόν, ἀπειθεῖ πονηρίᾳ τοῦ ἐκλέξασθαι τό ἀγαθόν. Τό γάρ, πρίν ἤ, δηλοῖ ὅτι οὐ καθ᾽ ἡμᾶς ζητήσας καί βουλευσάμενος, ἀλλά θεϊκῶς ὑποστάς, αὐτῷ εἶναι, τό ἐκ φύσεως εἶχεν ἀγαθόν."

ΠΥΡ. Τί οὖν; φυσικαί εἰσιν αἱ ἀρεταί;

ΜΑΞ. Ναί, φυσικαί.

ΠΥΡ. Καί εἰ φυσικαί, διά τί μή ἐπίσης πᾶσιν ἐνυπάρχουσι τοῖς ὁμοφυέσι;

[ΜΑΞ. Πᾶσι τοῖς ὁμοφυέσιν ἐπίσης ἐνυπάρχουσι.]

ΠΥΡ. Καί πόθεν ἐν ἡμῖν τοσαύτη ἀνισότης;

ΜΑΞ. Ἐκ τοῦ μή ἐπίσης ἐνεργεῖν τά τῆς φύσεως. Ὡς εἴπερ πάντες ἴσως, ἐφ᾽ ᾧ καί γεγόναμεν, ἐνηργοῦμεν τά φυσικά, μία ἄρα ἐδείκνυτο ἐν πᾶσιν, ὥσπερ ἡ φύσις, οὕτω καί ἀρετή, τό μᾶλλον καί ἧττον οὐκ ἐπιδεχομένη.

ΠΥΡ. Εἰ οὐκ ἐξ ἀσκήσεως ἡμῖν τά φυσικά πρόεισιν, ἀλλ᾽ ἐκ δημιουργίας, ἡ δέ ἀρετή φυσική, πῶς πόνῳ καί ἀσκήσει τάς ἀρετάς, φυσικάς οὔσας, κτώμεθα;

(≡15Γ_144≡> ΜΑΞ. Ἡ ἄσκησις, καί οἱ ταύτῃ ἑπόμενοι πόνοι, πρός τό μόνον διαχωρίσαι τήν ἐμφυρεῖσαν δι᾽ αἰσθήσεως ἀπάτην τῇ ψυχῇ ἐπενοήθησαν τοῖς φιλαρέτοις· οὐ πρός τό ἔξωθεν προσφάτως ἐπεισαγαγεῖν τάς ἀρετάς· ἔκγειται γάρ ἡμῖν ἐκ δημιουργίας, ὡς εἴρηται· ὅθεν καί ἅμα τελείως διακριθῇ ἡ ἀπάτη, ἅμα καί τῆς κατά φύσιν ἀρετῆς τήν λαμπρότητα ἐνδείκνυται ἡ ψυχή. Ὁ γάρ μή ἄφρων, φρόνιμος· καί ὁ μή δειλός ἤ θρασύς, ἀνδρεῖος· καί ὁ μή (=0312=) ἀκόλαστος, σώφρων· καί ὁ μή ἄδικος, δίκαιος. Κατά φύσιν δέ ὁ λόγος, φρόνησίς ἐστι· καί τό κριτήριον, δικαιοσύνη, καί ὁ θυμός, ἀνδρεία· καί ἡ ἐπιθυμία, σωφροσύνη. Ἄρα τῇ ἀφαιρέσει τῶν παρά φύσιν, τά κατά φύσιν καί μόνα διαφαίνεσθαι εἴωθεν· ὥσπερ καί τῇ τοῦ ἰοῦ ἀποβολῇ, ἡ τοῦ σιδήρου κατά φύσιν αὐγή καί λαμπρότης.

ΠΥΡ. Μεγίστη ἐντεῦθεν ἀναδέδεικται βλασφημία τοῖς γνώμην ἐπί Χριστοῦ λέγουσιν.

ΜΑΞ. Χρή μηδέ τοῦτο παρελθεῖν ἀπαρασήμαντον, ὅτι πολύτροπον καί πολύσημον παρά τε τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ καί τοῖς ἁγίοις Πατράσιν ἐστί τό τῆς γνώμης ὄνομα, ὡς τοῖς ἐπιμελῶς ἀναγινώσκουσι δῆλον ὑπάρχει. Ποτέ μέν γάρ ἐπί παραινέσεως καί ὑποθήκης αὐτό φέρουσιν· ὡς ὅταν λέγῃ ὁ Ἀπόστολος· Περί δέ τῶν παρθένων ἐπιταγήν Κυρίου οὐκ ἔχω· γνώμην δέ δίδωμι· ποτέ δέ ἐπιβουλῆς, ἡνίκα ὁ μακάριος Δαβίδ· Ἐπί τόν λαόν σου κατεπανουργεύσαντο γνώμην· ὅπερ ἄλλος ἐκδότης σαφηνίζων, Ἐπί τόν λαόν σου, ἔφη, κατεπανουργεύσαντο βουλήν· ποτέ δέ ἐπί τῆς ψήφου· ὁπηνίκα Δανιήλ, ὁ ἐν προφήταις μέγας, λέγει περί τινος· Ἐξῆλθεν ἡ γνώμη ἡ ἀναιδής ἐκ προσώπου τοῦ βασιλέως· ποτέ δέ ἐπί δόξης, ἤ πίστεως ἤ φρονήματος, ἡνίκα Γρηγόριος ὁ τῆς

θεολογίας ἐπώνυμος ἐν τῷ πρώτω Περί Υἱοῦ λόγῳ διέξεισιν· "Ἐπεί δέ τό μέν ἐπιτιμᾷν οὐ μέγα, ῥᾷστον γάρ, (≡15Γ_146≡> καί τοῦ βουλομένου παντός· τό δέ ἀντεισάγειν τήν ἑαυτοῦ γνώμην, ἀνδρός ἐστιν εὐσεβοῦς καί νοῦν ἔχοντος." Καί ἁπλῶς, ἵνα μή καθ᾽ ἕν τά πάντα διεξερχόμενος, ὄχλον ἐπισωρεύσω τῷ λόγῳ, κατά εἰκοσιοκτώ σημαινόμενα παρά τε τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ καί τοῖς ἁγίοις Πατράσιν ἐπιτηρησάμενος, τό τῆς γνωμης εὗρον ὄνομα· οὐδέ γάρ κοινοῦ τινος ἤ ἰδικοῦ ἐμφαίνει χαρακτῆρα, ἀλλ᾽ ἤ ἐκ τῶν πρό αὐτοῦ λεγομένων, ἤ τῶν ἐφεξῆς, ἡ τοῦ λέγοντος κανονίζεται διάνοια. Διό καί ἀδύνατον ἑνί καί μόνῳ σημαινομένῳ, τό τοιοῦτο ἀφορίσαι ὄνομα.

ΠΥΡ. Πῶς γάρ ἐνδέχεται τό πολλαχῶς λεγόμενον, ἑνός τινος εἶναι ἀποκληρωτικόν;

ΜΑΞ. Ἵνα οὖν τό αἶσχος τῆς τοιαύτης αἱρέσεως φανερώτερον γένηται, καί ἑτέρως τήν τοιαύτην διασκεψώμεθα πρότασιν.

ΠΥΡ. Εἴ σοι φίλον, διασκεψώμεθα.

ΜΑΞ. Ἕν θέλημα λέγοντες, εἴτε προαιρετικόν εἴτε γνωμικόν, εἴτε ἐξουσιαστικόν, εἰ καί ἑτέρως πως αὐτό καλεῖν βούλοιντο· οὐ γάρ διαφερόμεθα περί τούτου· ἤ θεῖον, ἤ ἀγγελικόν, ἤ ἀνθρώπινον τοῦτο λέγειν βιασθήσονται. Καί προηγουμένως μέν, ὁπότερον τούτων αὐτό εἴπωσι, φυσικόν λέξουσιν· (=0313=) εἴπερ ἑκάτερον αὐτῶν φύσεως ὑπάρχει δηλωτικόν· καί ὅπερ διά τῆς διαιρετικῆς μεθόδου φεύγειν ἔδοξαν, τοῦτο διά τῆς ἀναλυτικῆς συνιστῶντες ἐδείχθησαν. Ἐφεπομένως δέ, εἰ μέν θεῖον αὐτό λέξουσι, Θεόν καί μόνον φύσει ὄντα τόν Χριστόν ἐγνώρισαν· εἰ δέ ἀγγελικόν, οὔτε Θεόν οὔτε ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ ἀγγελικήν τινα φύσιν· εἰ δέ ἀνθρώπινον, ψιλόν ἄνθρωπον καί ὑπεξούσιον αὐτόν ἔδειξαν.

ΠΥΡ. Ὁπηνίκα ταύταις περιπέσωσι ταῖς ἀτοπίαις, οὔτε φυσικόν οὔτε γνωμικόν λέγουσι τό θέλημα· ἀλλ' ἐπιτηδειότητι προσεῖναι ἡμῖν φασιν.

ΜΑΞ. Ἡ ἐπιτηδειότης αὕτη κατά φύσιν ἡμῖν πρόσεστιν, ἤ οὐ κατά φύσιν;

ΠΥΡ. Κατά φύσιν.

ΜΑΞ. Οὐκοῦν πάλιν, κατά ἀνάλυσιν, φυσικόν λέξουσι τό θέλημα· καί οὐδέν ἐκ τῆς περιόδου ταύτης ἀπώναιντο· καί ἐπειδή (≡15Γ_148≡> ἡ ἐπιτηδειότης ἐκ μαθήσεως ποιεῖται τήν ἕξιν καί τήν προχείρησιν· ἀπό μαθήσεως ἄρα καί προκοπῆς ἔσχεν ὁ Χριστός κατ᾽ αὐτούς τήν ἕξιν τοῦ θελήματος, καί τήν προχείρησιν· καί προέκοπτεν, ἀγνοῶν πρό τῆς μαθήσεως τά μαθήματα. Τίνος οὖν χάριν τόν Νεστόριον ἀποστρέφονται, τῶν ἐκείνου θερμῶς ἀντεχόμενοι λέξεων καί ἐννοιῶν; Ὅτι δέ ἕν θέλημα λέγοντες, τά ἐκείνου διεκδικοῦσι, καί ἡ παρ᾽ αὐτῶν συνηγορουμένη Ἔκθεσις μαρτυρεῖ, ἕν θέλημα ἀποφηναμένη τόν Νεστόριον πρεσβεύειν, ἐπί τῶν πλαττομένων αὐτῷ δύο προσώπων.

ΜΑΞ. Ἔτι τέ τό, φυσικόν εἶναι θέλημα διωθούμενοι, ἤ ὑποστατικόν αὐτό, ἤ παρά φύσιν λέξουσιν. Ἀλλ᾽ εἰ μέν ὑποστατικόν αὐτό φήσουσιν, ἑτερόβουλος οὕτω γε ἔσται ὁ Υἱός τῷ Πατρί. Μόνης γάρ ὑποστάσεως χαρακτηριστικόν τό ὑποστατικόν.

Εἰ δέ παρά φύσιν, τήν ἔκπτωσιν τῶν αὐτοῦ δογματίζουσιν οὐσιῶν, εἴπερ φθαρτικά τῶν κατά φύσιν τά παρά φύσιν.

Ἡδέως δ᾽ ἄν αὐτούς καί τοῦτο ἐροίμην, ὅτι ὁ τῶν ὅλων Θεός καί Πατήρ, καθ᾽ ὅ Πατήρ θέλει, ἤ καθ᾽ ὅ Θεός; Ἀλλ᾽ εἰ μέν καθ᾽ ὅ ὁ Πατήρ, ἄλλο αὐτοῦ ἔσται παρά τό τοῦ Υἱοῦ θέλημα· οὐ γάρ Πατήρ ὁ Υἱός· εἰ δέ καθ᾽ ὅ Θεός· Θεός δέ Υἱός, Θεός καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἄρα φύσεως εἶναι τό θέλημα δώσουσιν, ἤγουν φυσικόν.

Ἔτι, εἰ κατά τούς Πατέρας, ὧν τό θέλημα ἕν, (=0316=) τούτων καί ἡ οὐσία μία ἐστί· κατ᾽ αὐτούς δέ, ἕν τό θέλημα τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ καί τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ· ἄρα μίαν καί τήν αὐτήν τούτων λέγουσι τήν οὐσίαν. Καί πῶς οὕτω ἀσεβοῦντες, φασίν, ὅτιπερ τοῖς Πατράσιν ἕπονται;

Καί πάλιν, εἰ κατά τούς αὐτούς Πατέρας ἡ τῆς φύσεως διαφορά ἐν τῷ ἑνί θελήματι οὐ διαφαίνεται, ἀνάγκη αὐτούς ἤ ἕν θέλημα λέγοντας, φυσικήν ἐν Χριστῷ μή λέγειν διαφοράν, ἤ φυσικήν (≡15Γ_150≡> λέγοντας διαφοράν, ἕν θέλημα μή λέγειν, εἴπερ τοῖς πατρικοῖς κανόσιν ἑαυτούς ἀπευθύνουσι.

Καί πάλιν, εἰ κατά τούς αὐτούς διδασκάλους, οὐκ ἔστι κοινόν ἀμφοτέρων, δηλαδή οὐσιῶν, τό θέλημα, ἀνάγκη αὐτούς ἤ ἄμφω τάς φύσεις τοῦ αὐτοῦ μή λέγειν κοινῶς ἔχειν ἕν θέλημα· ἤ τοῦτο λέγοντας, φανερῶς τοῖς πατρικοῖς ἀπομάχεσθαι νόμοις τε καί θεσπίσμασι.

ΠΥΡ. Λίαν σαφῶς, καί συντετμημένως ἔδειξεν λόγος τήν συμπεπλεγμένην πάσῃ ἐπινοίᾳ τῶν δι᾽ ἐναντίας ἀσέβειαν. Τί δέ λέγομεν, ὅτι καί ἐκ τῶν Πατέρων τοῦτο δεικνύειν ἐπιχειροῦσι;

ΜΑΞ. Εἰ μέν τούς διαιροῦντας, καί τούς συγχέοντας τήν ὑπερφυᾶ οἰκονομίαν, Πατέρας καλεῖν βούλονται, συγχωροῦμεν αὐτοῖς. Πάντες γάρ ἕν θέλημα ἐδόξασαν, καίτοι ἐκ διαμέτρου διεστηκότες τήν ἀσέβειαν. Εἰ δέ τούς τῆς Ἐκκλησίας, οὐδαμῶς τοῦτο συγχωρήσομεν αὐτοῖς. Ἐπεί δείξωσιν ἕνα μόνον τῶν ἐμφανῶν καί πᾶσι γνωρίμων, ὅπως καί ἡμεῖς ἐν ἡμέρᾳ τῆς τῶν ἡμετέρων διαγνώσεως, ἐγκαλούμενοι παρά Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ, ὅτι τίνος χάριν ἀνεδέξασθε φωνήν, ὅλον λύουσαν τῆς ἐμῆς σαρκώσεως τό μυστήριον; ἔχομεν ἀπολογίαν, ὅτι τήν ἐν πᾶσιν αἰδεσθέντες τοῦ Πατρός ὑπόληψιν.

ΠΥΡ. Τί οὖν τό εἰρημένον τῷ Θεολόγῳ Γρηγορίῳ· "Τό γάρ ἐκείνου θέλειν οὐδέ ὑπεναντίον τῷ Θεῷ, θεωθέν ὅλον," οὐκ ἐναντίον τῶν δύο θελημάτων ἐστί;

ΜΑΞ. Οὐδαμῶς. Τοὐναντίον, τῶν δύο θελημάτων μέν οὖν, καί τῶν ἄλλων πάντων ἐκφαντικώτερον.

ΠΥΡ. Πῶς τοῦτό φης;

ΜΑΞ. Ὥσπερ ἡ πύρωσις τό πυρωθέν καί τό πυρῶσαν ἑαυτῇ συνεισάγει, καί ἡ ψύξις τό ψυχθέν καί τό ψύξαν, καί ἡ βάδισις τό βαδίζον καί βαδιζόμενον, καί ἡ ὅρασις τό ὁρῶν καί ὁρώμενον, καί νόησις τό νοοῦν καί νοούμενον· οὐ γάρ δυνατόν (≡15Γ_152≡> τήν σχέσιν ἄνευ τῶν σχετῶν νοεῖν ἤ λέγειν· οὕτω κατά τό ἀκόλουθον, καί τό θεωθέν καί τό θεῶσαν. Ἄλλως τε δέ, εἰ τοῦ θελήματος θέωσις ἐναντία ἐστί τῶν δύο θελημάτων κατ᾽ αὐτούς, καί ἡ τῆς

φύσεως θέωσις ἐναντία ἔσται τῶν δύο φύσεων. Ἐπ᾽ ἀμφοτέρων γάρ τόν αὐτόν τῆς θεώσεως τέθεικεν ὁ Πατήρ λόγον.

ΠΥΡ. Πάνυ συμβαίνουσα ἐδείχθη ἡ χρῆσις τοῦ Πατρός τοῖς δύο θελήμασιν· ἀλλά χρή τούτῳ σύμφωνον δεῖξαι καί Γρηγόριον, τόν τήν Νυσσαέων (=0317=) φαιδρύναντα Ἐκκλησίαν. Ἕν γάρ αὐτόν φρονοῦντα παράγουσι θέλημα, ἐκ τοῦ εἰπεῖν τόν Πατέρα περί τοῦ Κυρίου· Ἡ ψυχή θέλει, τό σῶμα ἅπτεται· δι᾽ ἀμφοτέρων φεύγει τό πάθος. Φασί γάρ ὅτι τῷ θείῳ θελήματι τῆς ἡνωμένης αὐτῷ καθ᾽ ὑπόστασιν θεότητος ἔφη ὁ Πατήρ, τήν ψυχήν τοῦ Κυρίου θέλειν.

ΜΑΞ. Οὐκοῦν κατά τόν αὐτόν εἱρμόν καί τό σῶμα τῇ θείᾳ ἀφῇ ἔφη ἅπτεσθαι, καί ἔσται κατ' αὐτούς καί ἁπτή ἡ θεότης. Ἅ γάρ αὐτοί περί τῆς ψυχῆς τοῦ Κυρίου λέγουσιν, ἕτερος ἐκ τῆς ἴσης ἐκφωνήσεως μετάγων περί τό σῶμα, εἰς ἐσχάτην αὐτούς ἀπάγει πλάνην.

ΠΥΡ. Πάνυ συνοπτικῶς τό βλάσφημον τῆς τοιαύτης ἐκδοχῆς παρέστησας. Τί δέ φαμεν καί περί τῶν παραγομένων αὐτοῖς ἀπό τοῦ μεγάλου Ἀθανασίου χρήσεων; Ὧν μία ἐστίν αὕτη· "Νοῦς Κυρίου οὔπω Κύριος, ἀλλ᾽ ἤ θέλησις, ἤ βούλησις, ἤ ἐνέργεια πρός τι."

ΜΑΞ. Καθ᾽ ἑαυτῶν καί ταύτην προβάλλονται. Διό καί ὁ ἀληθής λόγος τοῖς αὐτῶν πρός ἀναίρεσιν τῶν αὐτῶν ἐν πᾶσι κέχρηται προβλήμασι. Μηδέ γάρ οὕτω ποτέ πτωχεύσειεν ἡ ἀλήθεια, ὥστε τῶν ἰδίων κατά τῶν ἀντιπάλων δεηθῆναι ὅπλων. Εἰ γάρ, κατά τόν Πατέρα, "Νοῦς Κυρίου, οὔπω Κύριος" ἄλλο πάντως (≡15Γ_154≡> παρά τόν Κύριον ἔσται ὁ νοῦς αὐτοῦ· τουτέστιν, οὐ φύσει Κύριος, ἤγουν Θεός, ὁ νοῦς τοῦ Κυρίου· καθ᾽ ὑπόστασιν γάρ, αὐτοῦ γεγενῆσθαι πιστεύεται· καί τοῦτο δῆλον ἐκ τοῦ ἐπαγαγεῖν, ἤ θέλησιν, ἤ βούλησιν, ἤ ἐνέργειαν πρός τι, αὐτόν εἶναι· κανόνι χρώμενος πρός τοῦτο, τῷ ὄντι φιλοσόφῳ τῶν φιλοσόφων Κλήμεντι, ἐν τῷ ἕκτῳ τῶν Στρωματέων λόγῳ, τήν μέν θέλησιν, νοῦν εἶναι ὀρεκτικόν ὁρισαμένῳ· τήν δέ βούλησιν, εὔλογον ὄρεξιν, ἤ τήν περί τινος θέλησιν. Πρός τι δέ (=0320=) ἐνέργειαν ὁ θεῖος οὗτος διδάσκαλος διότι πρός πάντα θεοπρεπῶς παρ᾽ αὐτοῦ γενόμενα, τῇ καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνωθείσῃ αὐτῷ νοερᾷ καί λογικῇ ἐχρήσατο ψυχῇ.

ΠΥΡ. Τῷ ὄντι, δι᾽ ὧν ἀντιστρατεύεσθαι δοκοῦσι τῇ εὐσεβείᾳ, δι᾽ αὐτῶν τόν ἔλεγχον ὑπομείναντες ἠγνόησαν. Χρή δέ καί τήν ἑτέραν, ἥν ἐκ τοῦ Πατρός παράγουσιν, ἐπεξεργάσασθαι χρῆσιν, πρός τό μηδεμίαν αὐτοῖς ὑπολιπεῖν πρόφασιν κατά τῆς ἀληθείας.

ΜΑΞ. Τίς αὕτη; ἀγνοῶ γάρ.

ΠΥΡ. Ἧ φησιν ὁ θαυμαστός ἐκεῖνος ἀνήρ· "Ἐγεννήθη ἐκ γυναικός, ἐκ τῆς πρώτης πλάσεως τήν ἀνθρώπου μορφήν ἑαυτῷ ἀναστησάμενος, ἐν ἐπιδείξει σαρκός, δίχα δέ σαρκικῶν θελημάτων, καί λογισμῶν ἀνθρωπίνων, ἐν εἰκόνι κοινότητος. Ἡ γάρ θέλησις, θεότητος μόνης."

ΜΑΞ. Αὐθερμήνευτος οὖσα, οὐ δεῖται ὅλως τῆς ἐκ λογισμῶν βοηθείας.

ΠΥΡ. Καί πῶς τούτοις ἀμφίβολος τυγχάνει;

ΜΑΞ. Ἐκ πολλῆς ἀμαθίας. Ἐπεί, τίνι οὐκ ἔστι καταφανές, εἰ μή πάντῃ τό τῆς ψυχῆς πεπήρωται ὀπτικόν, ὅτι οὐ περί τοῦ φυσικοῦ

λόγου, ἀλλά περί τοῦ τρόπου τῆς κατά σάρκα αὐτοῦ ὑπάρξεως, ταῦτα ὁ Πατήρ διεξῆλθεν, δεῖξαι βουλόμενος τήν σάρκωσιν ἔργον οὖσαν τῆς θείας καί μόνης θελήσεως, εὐδοκοῦντος μέν τοῦ Πατρός, αὐτουργοῦντος δέ τοῦ Υἱοῦ, καί συνεργοῦντος (≡15Γ_156≡> τοῦ ἁγίου Πνεύματος, ἀλλ᾽ οὐ σαρκικῆς κινήσεως, καί λογισμῶν ἀνθρωπίνων, εἴτου γαμικής ἀκολουθίας; Οὐ γάρ τόν τῆς φύσεως λόγον ἐκαινοτόμησε γενόμενος ἄνθρωπος τῶν ὅλων ὁ Θεός· ἐπεί οὐδέ ἄνθρωπος ἔτι ἦν, ἀνελλιπῆ καί ἀναλλοίωτον τόν ἐν πᾶσι τῆς φύσεως οὐκ ἔχων λόγον, ἀλλά τόν τρόπον, ἤγουν τήν διά σπορᾶς σύλληψιν, καί τήν διά φθορᾶς γέννησιν. Οὐκοῦν τούς φυσικούς τῶν ἑνωθέντων λόγους οὐδαμῶς ἠρνήσαντο οἱ θεόφρονες τῆς Ἐκκλησίας διδάσκαλοι· ἀλλά συμφώνως τοῖς εὐαγγελισταῖς, καί ἀποστόλοις, καί προφήταις, τόν Κύριον ἡμῶν καί Θεόν Ἰησοῦ Χριστόν, κατ' ἄμφω τάς αὐτοῦ φύσεις θελητικόν καί ἐνεργητικόν τῆς ἡμῶν ἔφησαν σωτηρίας.

ΠΥΡ. Καί δυνατόν τοῦτο ἐκ τῶν τῆς Παλαιᾶς καί Νέας δεῖξαι Γραμμάτων;

ΜΑΞ. Καί μάλιστα· καί γάρ οἱ Πατέρες οὐκ οἴκοθεν κινούμενοι, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτῶν μαθόντες, τοῦτο φιλανθρώπως καί ἐδίδαξαν. Οὐ γάρ αὐτοί ἦσαν οἱ λαλοῦντες, ἀλλ᾽ ἡ δι᾽ ὅλου περιχωρήσασα αὐτοῖς χάρις τοῦ Πνεύματος.

ΠΥΡ. Ἐπειδή μιμήσει θείας ἀγοθότητος ὠφελεῖσαι προθέμενος, εἰς τούτους ἑαυτόν τῆς ζητήσεως ἐκδέδωκας τούς πόνους, ἀόκνως καί τοῦτο δίδαξον.

ΜΑΞ. Ἐν τοῖς ἁγίοις Εὐαγγελίοις εἴρηται περί τοῦ Κυρίου, ὅτι Τῇ ἐπαύριον ἠθέλησεν ὁ Ἰησοῦς (=0321=) εἰς τήν Γαλιλαίαν· πρόδηλον δέ, ὅτι καθ᾽ ὅ οὐκ ἦν ἐκεῖ, ἠθέλησιν εἰσελθεῖν· οὐκ ἦν δέ ἀνθρωπότητι· θεότητι γάρ οὐδενός ἄπεστιν. Ἄρα οὖν καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος, καί οὐ καθ᾽ ὅ Θεός ἠθέλησεν εἰσελθεῖν· καί θελητικός ἦν καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ἀλλαχοῦ πάλιν· Θέλω, ἵνα ὅπου εἰμί ἐγώ, καί αὐτοί ὦσιν. Εἰ καθ᾽ ὅ Θεός ὁ Χριστός ὑπέρ τό ποῦ ἐστίν· οὐ γάρ ἐν τόπῳ καθ᾽ ὅ Θεός· ὑπέρ δέ τό ποῦ ἀδύνατον τήν κτιστήν φύσιν (≡15Γ_158≡> ὑπάρχειν· ἄρα καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος θέλει, ἵνα ὅπου ἐστί καί αὐτοί ὦσι· καί θελητικός ἦν ὁ αὐτός καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ἀλλαχοῦ πάλιν· Καί ἐλθών εἰς τόπον, εἶπε· Διψῶ. Καί ἔδωκαν αὐτῷ οἶνον μετά χολῆς μεμιγμένον· καί γευσάμενος, οὐκ ἤθελε πιεῖν. Κατά ποῖον αὐτοῦ μέρος διψῆσαι αὐτόν λέγεται; Εἰ μέν κατά τήν θεότητα, ἐμπαθής ἔσται ἡ θεότης αὐτοῦ, πόσεως παρά φύσιν ἐφιεμένη. Εἰ δέ κατά τήν ἀνθρωπότητα, ἄρα καθ᾽ ὅ ἐδίψησε, κατ᾽ ἐκεῖνο καί τό ἀκατάλληλον τῇ φύσει οὐκ ἠθέλησε πιεῖν· καί θελητικός ἦν ὁ αὐτός καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ἀλλαχοῦ φησι· Καί περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· οὐ γάρ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι. Εἰ τῆς σαρκός φύσει ὁ περίπατος, ἀλλ᾽ οὐ τῆς καθ᾽ ὑπόστασιν ἡνωμένης αὐτῇ θεότητος, ἄρα καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος ὁ αὐτός ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ περιπατῶν, οὐκ ἤθελεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν· καί θελητικός ὅ αὐτός καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ἑτέρωθι πάλιν· Κἀκεῖθεν ἐξελθόντες, παρεπορεύοντο διά τῆς Γαλιλαίας· καί οὐκ ἤθελεν, ἵνα τις γνῷ. Ὡμολόγηται παρά πάντων ἡ πόρευσις φύσει τῆς ἀνθρωπότητος, ὡς εἴρηται, εἶναι τοῦ Κυρίου, ἀλλ᾽ οὐ τῆς αὐτοῦ θεότητος· εἰ δέ καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος, ἀλλ᾽ οὐ καθ᾽ ὅ Θεός φύσει, προσῆν αὐτῷ ἡ πόρευσις· ἄρα καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος παραπορευόμενος μετά τῶν μαθητῶν, οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ· καί θελητικός ἦν ὅ αὐτός καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ἑτέρωθι πάλιν· Κἀκεῖθεν ἀναστάς ἀπῆλθεν εἰς τά ὅρια Τύρου καί Σιδῶνος. Καί εἰσελθών εἰς οἰκίαν, οὐδένα ἤθελε γνῶναι· καί οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν. Εἰ καθ᾽ ὅ Θεός ὁ Χριστός δύναμις ἦν αὐθυπόστατος· καθ᾽ ὅ δέ ἄνθρωπος, ἀσθένεια· Εἰ γάρ καί ἐσταυρώθη, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ἐξ ἀσθενείας, (≡15Γ_160≡> ἀλλά ζῇ ἐκ δυνάμεως Θεοῦ· ἄρα καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος, καί οὐ καθ᾽ ὅ Θεός, εἰσελθών εἰς οἰκίαν, οὐκ ἤθελεν ἵνα τις γνῷ· καί οὐκ ἠδυνήθη λαθεῖν· καί θελητικός ἦν ὁ αὐτός, καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ἀλλαχοῦ φησι· Περί τετάρτην φυλακήν τῆς νυκτός ἔρχεται πρός αὐτούς, περιπατῶν ἐπί τῆς θαλάσσης· καί ἤθελε παρελθεῖν αὐτούς. Εἰ μέν καθ᾽ ὅ Θεός, τοῦτό τις περί αὐτοῦ εἰρῆσθαι ἐκλάβῃ, πέρασι σωματικοῖς, τῷ ἄνω φημί, καί τῷ κάτω· τῷ ἔμπροσθεν καί τῷ ὀπίσω· τῷ δεξιά καί τῷ ἀριστερά, (=0324=) διαλῆφθαι τήν θεότητα λέγειν ἀναγκασθήσεται. Εἰ δέ καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος ταῦτα εἰρῆσθαι περί αὐτοῦ λέγει· ἄρα θελητικός ἦν ὁ αὐτός καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ἀλλαχοῦ φησι· Καί προσῆλθον οἱ μαθηταί αὐτοῦ, λέγοντες αὐτῷ· Ποῦ θέλεις, ἀπελθόντες ἑτοιμάσομέν σοι τό Πάσχα φαγεῖν; Εἰ ἡ βρῶσις τοῦ Πάσχα τῶν ὑπό νόμον ἐστί· γέγονε δέ ὁ Κύριος καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος θέλων ἔφαγε τό Πάσχα, καί θελητικός ἦν ὁ αὐτός καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος.

Καί ὁ θεῖος δέ Ἀπόστολος ἐν τῇ πρός Ἑβραίους Ἐπιστολῇ, περί αὐτοῦ φησιν· Ὑπήκοος γενόμενος μέχρι θανάτου, θανάτου δέ σταυροῦ. Θέλων οὖν ἄρα ὑπήκουσεν, ἤ μή θέλων; Ἀλλ᾽ εἰ μέν μή θέλων, τυραννίς δέ εὐλόγως, καί οὐχ ὑπακοή λεχθείη. Εἰ δέ θέλων· ὑπήκοος δέ οὐ καθ᾽ ὅ Θεός, ἀλλά καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος γέγονε· "Καθ᾽ ὅ γάρ Θεός, οὔτε ὑπήκοος, κατά τούς Πατέρας, οὔτε ἀνήκοος." - "Τῶν γάρ δευτέρων, καί τῶν ὑπό χεῖρα ταῦτα," φησίν ὁ θεῖος Γρηγόριος· ἄρα καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος θελητικός ἦν.

Καί ὁ μακάριος δέ Δαβίδ ἐν τῷ τριακοστῷ ἐννάτῳ ψαλμῷ· Θυσίαν καί προσφοράν, φησίν, οὐκ ἠθέλησας, σῶμα δέ κατηρτίσω μοι. Ὁλοκαυτώματα καί περί ἁμαρτίας οὐκ ἐξεζήτησας· τότε εἶπον· Ἰδοῦ ἥκω. Ἐν κεφαλίδι βιβλίου γέγραπται περί (≡15Γ_162≡> ἐμοῦ, τοῦ ποιῆσαι τό θέλημα σου· ὁ Θεός μου, ἠβουλήθην. Ὅτι μέν καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος ὁ Χριστός, καί οὐ καθ᾽ ὅ Θεός, Θεός αὐτοῦ λέγεται ὁ Πατήρ, ὥσπερ καί Πατήρ, καθ᾽ ὅ Θεός, καί οὐ καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος, οὐδέ τούς δι᾽ ἐναντίας οἶμαι διαμφιβάλλειν. Εἰ δέ καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος, καί οὐ καθ᾽ ὅ Θεός, Θεός αὐτοῦ ἐστιν ὁ Πατήρ, ἄρα καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος, καί οὐ καθ᾽ ὅ Θεός, ἠβουλήθη τό θέλημα τοῦ Πατρός καί αὐτοῦ ποιῆσαι· αὐτοῦ γάρ ἐστι καί τό τοῦ Πατρός θέλημα, Θεοῦ καί αὐτοῦ κατ᾽ οὐσίαν ὄντος. Εἰ γάρ τοῦτο, οὐ μόνον

καθ᾿ ὅ Θεός καί τῷ Πατρί ὁμοούσιος ἦν θελητικός, ἀλλά καί καθ᾿ ὅ ἄνθρωπος καί ἡμῖν ὁμοούσιος.

Χρή δέ εἰδέναι ὡς τά νῦν παρατεθέντα τοῦ ψαλμοῦ ῥήματα ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ἐν τῇ πρός Ἑβραίους Ἐπιστολῇ, εἰς τόν Κύριον ἐξείληφεν. Ὁ μέγας δέ Μωϋσῆς ἐν τῇ τοῦ ἀνθρώπου γενέσει τόν Θεόν εἰσάγει λέγοντα· Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ᾿ εἰκόνα ἡμετέραν καί καθ᾿ ἡμοίωσιν. Εἰ οὖν εἰκών ὁ ἄνθρωπος τῆς θείας φύσεως· αὐτεξούσιος δέ ἡ θεία φύσις· ἄρα καί ἡ εἰκών· εἴπερ τήν πρός τό ἀρχέτυπον σώζει ὁμοίωσιν, αὐτεξούσιος φύσει τυγχάνει. Εἰ δέ τοῦτο, γέγονε δέ τό φύσει ἀρχέτυπον καί εἰκών φύσει, ἄρα κατ' ἄμφω τάς αὐτοῦ φύσεις θελητικός φύσει ὑπῆρχεν ὁ αὐτός. Προαπείχθη γάρ ἐκ τῶν Πατέρων, τό θέλημα εἶναι τήν κατά φύσιν αὐτεξουσιότητα.

Δεῖ δέ εἰδέναι ὡς ἡ αὐτεξουσιότης ὁμωνύμως (=0325=) λέγεται μέν, ὥσπερ καί ἡ φύσις· ἄλλως δέ ἐπί Θεοῦ λαμβάνεται, καί ἄλλως ἐπί ἀγγέλων, καί ἄλλως ἐπί ἀνθρώπων. Ἐπί μέν Θεοῦ ὑπερουσίως· ἐπί δέ ἀγγέλων, ὡς συντρεχούσης τῇ ἕξει τῆς προχειρήσεως, καί παρενθήκην ὅλως χρόνου μή παραδεχομένης· ἐπί δέ ἀνθρώπων, ὡς χρονικῶς τῆς ἕξεως ἐπινοουμένης τῆς προχειρήσεως. Εἰ γάρ θέλων ὁ Ἀδάμ ὑπήκουσε, καί θέλων ἐθεώρησε, καί (≡15Γ_164≡> θελήσας ἔφαγεν· ἄρα πρωτοπαθής ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις. Εἰ δέ πρωτοπαθής ἐν ἡμῖν ἡ θέλησις, ταύτην δέ μετά τῆς φύσεως κατ᾿ αὐτούς οὐ προσείληφεν ὁ Λόγος ἐνανθρωπήσας· οὐκ ἄρα ἐγώ χωρίς ἁμαρτίας γέγονα. Εἰ δέ ἐγώ χωρίς ἁμαρτίας οὐ γέγονα, οὐκ ἄρα ἐσώθην· εἴπερ τό ἀπρόσληπτον, ἀθεράπευτον.

Ἔπειτα δέ, εἰ ἔργον αὐτοῦ καί ποίημα ἡ αὐτεξούσιος τῆς φύσεως ὑπάρχει δύναμις, ταύτην δέ ὁ Λόγος σαρκωθείς, κατ᾿ αὐτούς, μετά τῆς φύσεως καθ᾿ ἕνωσιν ἄῤῥητον οὐ προσείληφεν, ἤ καταγνούς τῆς οἰκείας δημιουργίας, ὡς οὐ καλῆς, ταύτην ἑαυτοῦ ἀπεπέμψατο· ἤ φθονήσας ἡμῖν τῆς κατ᾿ αὐτήν θεραπείας, ἡμᾶς μέν τῆς ἐντελοῦς ἀποστερῶν σωτηρίας, καί ἑαυτόν ὑπό πάθος ὄντα δεικνύς, τῷ μή θέλειν, ἤ τῷ μή δύνασθαι τελείως σώζειν.

Ταὐτα μέν περί τοῦ θελητικόν εἶναι φύσει τόν σαρκωθέντα Θεόν Λόγον, καί καθ᾿ ὅ ἄνθρωπος· περί σέ τοῦ θελητικόν φύσει εἶναι τόν αὐτόν, καί καθ᾿ ὅ Θεός, ἔνθεν εἰσόμεθα. Φησί γάρ αὐτός ὁ Κύριος ἡμῶν καί Θεός, ἡ μόνη ἀλήθεια, περί ἑαυτοῦ ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις οὕτως· Ἱερουσαλήμ, Ἱερουσαλήμ, ἡ ἀποκτένουσα τούς προφήτας, καί λιθοβολοῦσα τούς ἀπεσταλμένους πρός αὐτήν· ποσάκις ἠθέλησα ἐπισυναγαγεῖν τά τέκνα σου, ὥσπερ ὄρνις ἐπισυνάγει τά νοσσία ἑαυτῆς ὑπό τάς πτέρυγας, καί οὐκ ἠθελήσατε; Νῦν ἀφίεται ὑμῖν ὁ οἶκος ὑμῶν ἔρημος. Δῆλον γάρ, ὅτι οὐ καθ᾿ ὅ ἄνθρωπος ἀλλά καθ᾿ ὅ Θεός, δείξας τούς ποικίλους τῆς σοφῆς αὐτοῦ περί τόν ἄνθρωπον προνοίας τρόπους· δι᾿ ὧν θελήσας ἀπό τῆς τῶν ἐκτός πλάνης τήν φύσιν πρός ἑαυτόν ἐπισυνάξαι, αὕτη οὐκ ἠθέλησε.

Καί πάλιν φησίν· Ὥσπερ ὁ Πατήρ ἐγείρει τούς νεκρούς, καί ζωοποιεῖ· οὕτω καί ὁ Υἱός, οὕς θέλει ζωοποιεῖ. Εἰ τό, ὡς ἐπίῤῥημα συγκριτικόν ἐστιν· αἱ δέ συγκρίσεις τῶν ὁμοουσίων· (≡15Γ_166≡> οὐκ ἄρα τοῦτο δυνατόν κατά τόν ἀνθρώπινον ἐπί Χριστόν λέγεσθαι.

Οὐκοῦν ἐδίδαξεν ἡμᾶς ὁ Σωτήρ ὅτι, ὥσπερ ὁ Πατήρ, Θεός ὤν, (=0328=) θελήματι τούς νεκρούς ζωοποιεῖ, οὕτω καί αὐτός, ὁμοούσιος ὤν τῷ Πατρί καί ὁμοθελής, οὕς θέλει ζωοποιεῖ. Ταῦτα τῶν εὐαγγελιστῶν, καί ἀποστόλων, καί προφητῶν τά δόγματα. Τίς οὖν ὑπέρ ταῦτα μείζων ἀπόδειξις περί τοῦ φύσει θελητικόν εἶναι τόν αὐτόν καί καθ᾽ ὅ Θεός ἐστι, καί καθ᾽ ὅ ἄνθρωπος;

ΠΥΡ. Οὐδέν τούτων πρός ἀπόδειξιν τοῦ φυσικά εἶναι τά θελήματα σαφέστερον. Πῶς οὖν τόν ἐπιδοθέντα λίβελλον ὑπό Μηνᾶ τοῦ γενομένου ἐπισκόπου τῆς βασιλίδος, ἕν θέλημα ἔχοντα, ἐδέξατο Βιγίλιος ὁ τῆς ῾Ρωμαίων τηνικαῦτα πρόεδρος, καί ταῦτα ἐμφανισθέντος αὐτοῦ ἐν τῷ βασιλικῷ σεκρέτῳ τοῦ τηνικαῦτα τῶν ῾Ρωμαίων βασιλεύοντος, καί τῆς συγκλήτου;

ΜΑΞ. Θαυμάζω πῶς πατριάρχαι ὄντες κατατολμᾶτε τοῦ ψεύδους. Ὁ προηγησάμενός σου πρός Ὀνώριον γράφων, εἶπεν, ὅτι "Ὑπηγορεύθη μέν, οὐκ ἐπεδόθη δέ, οὔτε ἐνεφανίσθη·" αὐτός δέ ἐν τοῖς πρός τόν ἐν ἁγίοις Ἰωάννην τόν πάπαν, ἔφης ὅτι "Ἐπεδόθη καί ἐνεφανίσθη," ἀναγνωσθείς διά Κωνσταντίνου Κουαίστωρος. Τίνι οὖν πιστεύομεν; σοί, ἤ τῷ πρό σοῦ; Οὐ γάρ δυνατόν ἀμφοτέρους ἀληθεύειν.

ΠΥΡ. Καί οὕτω γέγραπται τῷ πρό ἐμοῦ;

ΜΑΞ. Οὕτω γέγραπται.

ΠΥΡ. Ἔστω περί Βιγιλίου ταῦτα. Τί ἔχεις περί Ὀνωρίου εἰπεῖν φανερῶς πρός τόν πρό ἐμοῦ ἕν δογματίσαντος θέλημα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ;

ΜΑΞ. Τίς ἀξιόπιστος ἐξηγητής τῆς τοιαύτης καθέστηκεν ἐπιστολῆς, ὁ ταύτην ἐκ προσώπου Ὀνωρίου συντάξας, ἔτι καί (≡15Γ_168≡> περιών, καί μετά τῶν (=0329=) ἄλλων αὐτοῦ καλῶν, καί τοῖς τῆς εὐσεβείας δόγμασι πᾶσαν τήν Δύσιν καταφαιδρύνων, ἤ οἱ ἐν Κωνσταντινουπόλει τά ἀπό καρδίας λαλοῦντες;

ΠΥΡ. Ὁ ταύτην συντάξας.

ΜΑΞ. Ὁ αὐτός οὖν πρός τόν ἅγιον Κωνσταντῖνον, τόν γενόμενον βασιλέα, ἐκ προσώπου πάλιν Ἰωάννου τοῦ ἐν ἁγίοις πάπα περί αὐτῆς γράφων, ἔφη, ὅτι "Ἕν θέλημα ἔφημεν ἐπί τοῦ Κυρίου, οὐ τῆς θεότητος αὐτοῦ καί τῆς ἀνθρωπότητος ἀλλά μόνης τῆς ἀνθρωπότητος. Σεργίου γάρ γράψαντος, ὥς τινες δύο θελήματα λέγουσι ἐπί Χριστοῦ ἐναντία, ἀντεγράψαμεν, ὅτι Ὁ Χριστός δύο θελήματα ἐναντία οὐκ εἶχε· σαρκός φημι, καί πνεύματος, ὡς ἡμεῖς ἔχομεν μετά τήν παράβασιν· ἀλλ᾽ ἕν μόνον, τό φυσικῶς χαρακτηρίζον τήν αὐτοῦ ἀνθρωπότητα." Καί τούτου ἀπόδειξις ἐναργής, τό καί μελῶν καί σαρκός μνησθῆναι· ἅπερ καί ἐπί τῆς θεότητος αὐτοῦ ἐκεῖνα ληφθῆναι οὐ συγχωρεῖ. Εἶτα καί προκατάληψιν ἀνθυποφορᾶς ποιούμενος, φησίν· "Εἰ δέ τις λέγοι· Καί τίνος χάριν περί τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ διαλαβόντες, περί τῆς θεότητος αὐτοῦ μνήμην οὐκ ἐποιήσασθε; φαμέν, ὅτι πρῶτον μέν πρός τήν ἐρώτησιν ἡ ἀπόκρισις γέγονεν· ἔπειτα δέ, καί τῷ τῆς γραφῆς ἔθει, ὡς ἐν πᾶσι, καί ἐν τούτῳ ἑπόμενοι· ποτέ μέν ἀπό τῆς θεότητος αὐτοῦ διαλεγομένης· ὡς ὅταν λέγῃ ὁ Ἀπόστολος· Χριστός Θεοῦ δύναμις, καί Θεοῦ σοφία· ποτέ δέ ἀπό τῆς ἀνθρωπότητος αὐτοῦ, καί μόνον, ὡς ὅταν ὁ αὐτός λέγῃ· Τό μωρόν

τοῦ Θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν· καί τό ἀσθενές τοῦ Θεοῦ, ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν."

ΠΥΡ. Ἁπλούστερον ὁ πρό ἐμοῦ, τῇ λέξει προσεσχηκώς, τοῦτο ἐδέξατο.

ΜΑΞ. Ἀλήθειαν λέγω· οὐδέν οὕτως ἀπεδιέθηκέ με πρός τόν πρό σοῦ, ὡς τό παλίμβολον αὐτοῦ· ἤγουν τό ἄλλοτε εἰς ἄλλας αὐτόν μεταπίπτειν ἐννοίας, καί ἐν μηδενί βεβηκέναι φρονήματι. Ποτέ μέν τούς τοῦτο τό ἕν θέλημα θεῖον προσαγορεύοντας ἀποδεχόμενος, (≡15Γ_170≡> τό Θεόν μόνον εἶναι τόν σαρκωθέντα εἰσῆγε· ποτέ δέ, τούς βουλευτικόν αὐτό λέγοντας, ἄνθρωπον αὐτόν ψιλόν εἶναι εἰσῆγε, βουλευτικῶς καθ᾽ ἡμᾶς διατιθέμενον (διακείμενον), καί μηδέν διαφέροντα Πύῤῥου καί Μαξίμου· ποτέ δέ ὑποστατικόν αὐτό λέγων, τῇ διαφορᾷ τῶν ὑποστάσεων συνεισῆγε καί τό διάφορον τῶν θελημάτων ἐπί τῶν ὁμοουσίων· ποτέ δέ, καί τούς ἐξουσιαστικόν αὐτό λέγοντας ἀποδεχόμενος, σχετικήν εἰσῆγε τήν ἕνωσιν· ἐξουσία γάρ, καί αὐθεντία, καί τά τοιαῦτα, γνώμης προδήλως, ἀλλ' οὐ φύσεως ὑπάρχει κινήματα· ποτέ δέ, τούς προαιρετικόν καί γνωμικόν αὐτό λέγοντας προσλαμβανόμενος, καί κυρίους ἑαυτοῦ καθιστῶν, οὐ μόνον ψιλόν ἄνθρωπον εἰσῆγε τόν Κύριον, ἀλλά καί τρεπτόν καί ἁμαρτωλόν· εἴπερ ἡ γνώμη τῶν ἀντικειμένων ἐστί κριτική, καί τῶν ἀγνοουμένων ζητητική καί τῶν ἀδήλων βουλευτική· ποτέ δέ, τούς οἰκονομικόν αὐτό λέγοντας, (=0332=) τό, πρό τῆς οἰκονομίας ἀθέλητον αὐτόν εἶναι, καί εἴ τι ἕτερον ἕπεται τῷ λόγῳ ἄτοπον, εἰσῆγε· καί εἰς ἄλλας μυρίας ἀτόπους ἐξηνέχθη ὑπολήψεις, τήν ἀλήθειαν βάσιν οὐκ ἐσχηκώς· ἅς δι᾽ ἀκριβείας εἰ βουληθείην Γραφῇ παραδοῦναι μετά τῶν αὐτῶν ἀτόπων, οὐδέ ὁ μέλλων ἀρκέσει χρόνος. Τίς δέ ἀνάγκη χάρτας προθεῖναι καί σχίσαι τήν ἁγίαν τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαν; Οὐδέ τό πᾶσι κοινότατον συνιδεῖν ἠδυνήθη. Ἤ γάρ, ἵνα παραχωρήσωμεν ὑμῖν, τά τῶν συνόδων ἔχουσι δόγματα, ὡς ὑμεῖς οὐκ ἀληθεύοντες ἔφητε, καί οὐ δεόμεθα τῶν ὑμετέρων χαρτῶν, ταύτας καί πρίν καί νῦν δεχόμενοι καί περιπτυσσόμενοι· ἤ οὐ τά τῶν συνόδων ἔχουσι, καί πολλῷ πλέον τούτους ἀποστρέφεσθαι καί φεύγειν δίκαιον. Τῆς οὖν τῶν αὐτῶν χαρτῶν προθέσεως καθ᾽ ἑκάτερον ἀδίκου καί παρανόμου οὔσης, καί ἡ αὐτῶν κατάλυσις δι᾽ ἑκάτερον δικαία καί κανονική καθέστηκεν.

ΠΥΡ. Σωφρόνιος, ὁ μικρῷ πρόσθεν πατριάρχης γενόμενος Ἱεροσαλύμων, τοῦτο ἡμᾶς καί παρά πρόθεσιν πρᾶξαι πεποίηκε, (≡15Γ_172≡> τόν περί ἐνεργειῶν λόγον οὐκ ἐν εὐθέτῳ καιρῷ κινήσας.

ΜΑΞ. Ἐγώ πάντοθεν ἀπορῶ, ποίαν ἐκδέχεσθε δοῦναι ἀπολογίαν, τόν ἀναίτιον οὕτω πικρῶς αἰτιώμενοι. Εἰπέ γάρ μοι, πρός τῆς ἀληθείας αὐτῆς, ὅτε Σέργιος ἔγραψε πρός τόν τῆς Φαράν Θεόδωρον, πέμψας καί ὅν φησι λίβελλον Μηνᾶ διά τῆς μεσιτείας Σεργίου τοῦ Μακαρωνᾶ τοῦ Ἀρσινόης ἐπισκόπου, προτρεπόμενος αὐτόν περί τῆς ἐν τῷ λιβέλλῳ μιᾶς ἐνεργείας καί ἑνός θελήματος τά δοκοῦντα εἰπεῖν, καί ἀντέγραψεν, ἀποδεχόμενος αὐτά, ποῦ οὖν τότε Σωφρόνιος; ἤ ἡνίκα ἐν Θεοδοσιουπόλει πρός Παῦλον τόν Μονόφθαλμον καί ἀπό Σεβηριτῶν ἔγραψε, πέμψας καί αὐτῷ λίβελλον Μηνᾶ, (=0333=) καί τήν τοῦ Φαρανίτου καί ἑαυτοῦ

συγκατάθεσιν; ἤ ὅτε πρός Γεώργιον τόν ἐπίκλην Ἀρσᾶν, Παυλιανιστήν ὄντα, ἔγραψε, χρήσεις αὐτῷ πεμφθῆναι περί μιᾶς ἐνεργείας αὐτῶν, ἐνθέμενος καί τοῦτο τῇ ἐπιστολῇ ὅτι ἐν ταύταις, καί τήν πρός αὐτούς τῆς Ἐκκλησίας ποιεῖ ἕνωσιν; Ταύτην δέ τήν ἐπιστολήν ὁ μακάριος Ἰωάννης ὁ πάπας Ἀλεξανδρείας ἀφείλετο χειρί ἀπό τοῦ Ἀρσᾶ· ὅθεν καί βουληθείς δι᾽ αὐτήν ποιῆσαι τήν καθαίρεσιν αὐτοῦ, ἐκωλύθη ἐκ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ τηνικαῦτα γενομένης τῶν Περσῶν ἐπιδρομῆς. Ἤ ὅτε πρός Κῦρον τόν Φάσιδος ἐντέγραψε περί μιᾶς ἐνεργείας καί δύο, ἐρωτηθείς παρ᾽ αὐτοῦ, πέμψας καί αὐτῷ τόν ῥηθέντα λίβελλον Μηνᾶ; Τί οὖν; Ἐπειδή Σεργίου πολυτρόπως τήν οἰκείαν νόσον ἐν τῷ κοινῷ προθέντος, καί τό πλεῖστον τῆς Ἐκκλησίας λυμηναμένου, ὁ μακάριος Σωφρόνιος ὑπέμνησεν αὐτόν μετά τῆς πρεπούσης τῷ σχήματι αὐτοῦ ταπεινοφροσύνης, τοῖς ἴχνεσιν αὐτοῦ προκαλινδούμενος καί ἀντί πάσης ἱκετηρίας αὐτοῦ προσφέρων αὐτῷ τά ζωοποιά Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ παθήματα, ὥστε μή φωνήν αἱρετικῶν, καλῶς πάλαι ὑπό τῶν προωδευκότων τόν βίον ἁγίων Πατέρων σβεσθεῖσαν, ἀνανεώσασθαι, αὐτός αἴτιος τοῦ τοιούτου γέγονε σκανδάλου;

(≡15Γ_174≡> ΠΥΡ. Πάντων τῶν προταθέντων τήν ἀνατροπήν δεόντως ὁ λόγος ἐποιήσατο, καί οὐδέν ὅλως ἐλλείπει ἡ περί θελημάτων ζήτησις.

ΜΑΞ. Ἐπειδή ἡ περί θελημάτων ζήτησις πέρας εἴληφε, βούλει καί τήν περί ἐνεργειῶν ποιησώμεθα;

ΠΥΡ. Τόν περί τοῦ φυσικά εἶναι τά θελήματα λόγον ἀγνοήσας κατά τοῦτον καί τόν περί ἐνεργειῶν παρεδεξάμην· καί εἴ τι ἀγράφως, ἤ ἐγγράφως ἐῤῥέθη μοι, πρός τοῦτον ὁρᾷν τόν σκοπόν. Νυνί δέ τοῦ πεφυκέναι θέλειν, καί τοῦ πεφυκέναι ἐνεργεῖν συνεκδοχικῶς ὁμολογουμένων, πάντα τά περί τούτου πρώην μή συσταθέντα, ἠκύρωται· καί περιττόν ἡγοῦμαι, λοιπόν τινα ὅλως περί τούτου κινῆσαι λόγον.

ΜΑΞ. Τί οὖν; ἐπειδή ὁ Θεός, διά τήν προγνωσθεῖσαν αὐτῷ πρόθεσιν ἡμῶν, ἐκάλεσε πρός τήν τῆς ἀληθείας αὐτοῦ ἐπίγνωσιν, οὐ δεῖ τά περί τούτου ἐγγράφως, ἤ ἀγράφως πρός τινας εἰρημένα βασανίσαι, διά τούς, ὡς εἰκός, ἀφυλάκτως αὐτοῖς περιτυχόντας, ἤ καί περιτυγχάνοντας εὐχερεστέρους;

ΠΥΡ. Εἰ τι προς τοῦτο ὁρᾷ ἡ βάσανος, ἀναγκαῖόν ἐστι. Τό γάρ φροντίσαι τῆς τῶν ἀκεραιοτέρων ἀσφαλείας, μίμησίς ἐστι θείας φιλανθρωπίας.

ΜΑΞ. Εἰ οὖν θείας φιλανθρωπίας ἐστί τοῦτο μίμησις, ἀρξώμεθα ἐντεῦθεν τῆς περί τούτου ἐξετάσεως.

ΠΥΡ. Ἀρξώμεθα.

ΜΑΞ. Ἐν τοῖς σοῖς εὗρον συγγράμμασι, μίαν σε Χριστοῦ, ὡς ὅλου, ἐνέργειαν δογματίσαντα. Εἰ οὖν μία, ὡς ὅλου ἔστιν ἐνέργεια, τό δέ ὅλον ἡ αὐτοῦ ἐστιν ὑπόστασις, ἄρα ἡ μία αὕτη ἐνέργεια ὑποστατική ἔσται· καί ἑτέρας ἐνεργείας ὥσπερ καί ὑποστάσεως (=0336=) Πατρί τε καί Μητρί· εἴπερ οὐδέτερον αὐτῶν ὑπάρχει Χριστός.

ΠΥΡ. Εἰ διά τό διάφορον τῶν δύο ἐν Χριστῷ φύσεων λέγετε ἐνεργείας, καί οὐ διά τό μοναδικόν τοῦ προσώπου μίαν, δύο

εὑρεθήσονται καί τοῦ ἀνθρώπου ἐνέργειαι, διά τό κατ᾽ οὐσίαν διάφορον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καί τοῦ σώματος. Εἰ δέ τοῦτο, τρεῖς ἔσονται τοῦ Χριστοῦ ἐνέργειαι, καί οὐ δύο.

ΜΑΞ. Ἅπερ ὑμεῖς ἐπ᾽ ἀναιρέσει τῶν φυσικῶν προΐσχεσθε, (≡15Γ_176≡> ταῦτα καί κατά τῶν φύσεων οἱ πρός αὐτάς μαχόμενοι προτείνουσι. Τοῦτο γάρ ὑμῶν καί μόνον τό χάριεν, τό ἐκείνοις ἐν πᾶσι συμπεριάγεσθαι. Ὅθεν καί ἡμεῖς τούς παρά τῶν Πατέρων ἐκείνοις ἐπενεχθέντας ἐλέγχους, καί ὑμῖν, ὡς τά αὐτά αὐτοῖς νοσοῦσι προσάγομεν· ὅτι, εἰ διά τό διάφορον τῶν ἐν Χριστῷ φύσεων, δύο φύσεις καί αὐτοί μεθ᾽ ἡμῶν λέγετε, καί οὐ διά τό μοναδικόν τοῦ προσώπου μίαν, δύο εὑρεθήσονται οὕτω γε καί τοῦ ἀνθρώπου φύσεις, διά τό κατ᾽ οὐσίαν διάφορον τῆς ψυχῆς αὐτοῦ καί τοῦ σώματος· καί εἰ τοῦτο, τρεῖς ἔσονται τοῦ Χριστοῦ, καί οὐ δύο φύσεις. Εἰ δέ διά τό διάφορον τῶν φύσεων, δύο μεθ᾽ ἡμῶν λέγοντες φύσεις, τρεῖς οὐ λέγετε ἐπί Χριστοῦ φύσεις· πῶς ἡμῖν διά τό διάφορον τῶν φύσεων δύο λέγουσιν ἐνεργείας; αἱ τρεῖς συναχθήσονται ἐνέργειαι; Ἅ γάρ ὑμεῖς μεθ᾽ ἡμῶν πρός τούς ἐκεῖνα κατά τῶν φύσεων προτείνοντας λέγετε, ταῦτα καί ἡμῖν περί τῶν ἐνεργειῶν πρός ὑμᾶς ἀρκέσει· ἀλλ᾽ οὕτω μέν ὑμᾶς ἐκ τοῦ ἴσου ὁ λόγος ἀπεῤῥάπισε, δείξας τῆς ἀπορίας τό παράλογον. Ἐκ δέ τοῦ ὑπερέχοντός φαμεν, ὅτι οὐ ταυτόν τό κατ᾽ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἕν, καί τό κατ᾽ οὐσίαν ψυχῆς καί σώματος ἕν. Τό μέν γάρ κατ᾽ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἕν, τήν ἐν πᾶσι τοῖς ὑπό τήν φύσιν ἀτόμοις ἀπαραλλαξίαν ἐνδείκνυται· ὅθεν οὐδέ ἀπροσδιορίστως αὐτό φαμεν, ἀλλά προσεπάγοντες τοῦ ἀνθρώπου. Τό δέ κατ᾽ οὐσίαν ψυχῆς καί σώματος ἕν, αὐτό τό εἶναι αὐτῶν λυμαίνεται, εἰς ἀνυπαρξίαν αὐτό παντελῆ ὠθοῦν. Εἰ δέ οὐ ταυτόν τό κατ᾽ εἶδος τοῦ ἀνθρώπου ἕν, οὐκ ἄρα ἀνάγκη ἡμῖν, τήν κατ᾽ εἶδος μίαν λέγοντας ἐνέργειαν, ἤ ὑποστατικήν ταύτην λέγειν, ἤ τρεῖς ἐνεργείας, διά τό πρός φύσιν ὁρᾷν τήν ἐνέργειαν.

ΠΥΡ. Ἀλλά ταῖς ἐνεργείαις τά πρόσωπα κατά Νεστόριον συνεισάγεται· καί ἀνάγκη, τούς δύο λέγοντας ἐνεργείας, τά ἐκείνου μιαρά διεκδικεῖν δόγματα.

ΜΑΞ. Καί μήν Νεστόριος, δύο πρόσωπα λέγων μίαν δογματίζει ἐνέργειαν. Εἰ δέ ταῖς ἐνεργείαις πρόσωπα καθ᾽ ὑμᾶς (≡15Γ_178≡> συνεισάγεται, καί τοῖς προσώποις ἀκολούθως αἱ ἐνέργειαι συναχθήσονται· καί βιασθήσεσθε, τοῖς ἰδίοις ἑπόμενοι κανόσιν, ἤ διά τήν (=0337=) μίαν ἐνέργειαν τῆς ἁγίας Θεότητος, καί ἕν λέγειν αὐτῆς πρόσωπον· ἤ διά τάς τρεῖς αὐτοῦ ὑποστάσεις, τρεῖς καί ἐνεργείας· ἤ σχετικήν, ὡς Νεστόριος λέγειν ἕνωσιν· ταύτης γάρ ἡ μία ἐνέργεια ἡ ἕνωσις, ὡς αὐτός Νεστόριος καί οἱ τῆς αὐτοῦ φατρίας ἐν τοῖς αὐτῶν ἀπέδειξαν γράμμασι. Καί ἐφ᾽ ἡμῶν δέ, ἐπειδή μία μέν ἡ κατά τό εἶδος ἐνέργεια, πολλαί δέ αἱ ὑποστάσεις· ἤ διά τήν μίαν κατ' εἶδος ἐνέργειαν, καί ἕν τῶν πάντων λέγειν πρόσωπον· ἤ διά τά πολλά πρόσωπα, πολλάς καί ἐνεργείας· καί διαπέπτωκε τοῖς Πατράσιν οὕτω γε ὁ φάσκων λόγος· "Τά τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας, καί τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας."

Ἔτι τε , εἰ τῇ ἐνεργείᾳ πρόσωπον συνεισάγεται κατ᾽ αὐτούς, πολλάς δέ δεδώκασιν ἐνεργείας ἐξ ἑνός καί τοῦ αὐτοῦ

σεσαρκωμένου Θεοῦ Λόγου προελθεῖν, καί τά συνεισαγόμενα ταῖς προελθούσαις ἐνεργείαις πρόσωπα δώσουσιν· εἴπερ ἑαυτοῖς στοιχεῖν διέγνωσαν· καί εὑρεθήσοντα ἄπειρα καί τά πρόσωπα, καί αἱ ἐνέργειαι τοῦ αὐτοῦ.

Καί αὖθις, εἰ συνεισάγεται πρόσωπον, κατά τήν αὐτῶν πρότασιν, τῇ ἐνεργείᾳ, καί ἀναιρουμένη ταύτῃ συναναιρεῖται πάντως. Εἰ δέ τοῦτο ἀληθές, ἄρα τῇ ἀναιρέσει τῶν δύο, καί τῆς μιᾶς ἐνεργειῶν, συναναιρεῖται καί τά δύο καί τό ἕν πρόσωπον· καί ἐχώρησεν, ὅσον τό ἐπ᾽ αὐτοῖς, ὁ Χριστός, ἐκ τοῦ ὄντος, καί ὑπερόντος, εἰς τό μή ὄν· οὗ τι γένοιτο ἄν ἀσεβέστερον;

Εἰ δέ καί ἐπί τοῦ καθ᾽ ἕκαστον ἡμῶν τοῦτό τις ἐκ πολλής περιουσίας γυμνάζειν βουληθείη, εὑρήσει καί ἡμᾶς καθ᾽ ἕνα καί τόν αὐτόν καιρόν καί λογιζομένους, καί περιπατοῦντας· ἤ καί ἕτερα μέν διανοουμένους, ἕτερα δέ τοῖς παρατυγχάνουσι διαλεγομένους· ὅπερ καί Μωϋσῆς ποιήσας ἱστορεῖται, κατά τόν αὐτόν καιρόν (≡15Γ_180≡> καί Θεῷ ἐντυγχάνων ὑπέρ τοῦ λαοῦ, καί τῷ λαῷ διαλεγόμενος, καί πρός χρηστάς παρορμῶν ἐλπίδας· καί οὔτε τῷ προσφυῶς ταῖς αὐτοῦ φύσεσι δυϊκῶς ἐνεργεῖν, δύο ὁ καθεῖς ἐστιν· οὔτε τῷ ἕνα εἶναι τόν δυϊκῶς ἐνεργοῦντα, τάς οὐσιωδῶς προσούσας ταῖς αὐτοῦ φύσεσι κινήσεις συγχεῖ. Καί ἐπί τοῦ κατά προφοράν δέ λόγου ὡσαύτως, καί τήν ἐγκειμένην τῷ λόγῳ ὁρῶμεν ἔννοιαν, καί τόν ὑποκείμενον τῇ ἐννοίᾳ λόγον, καί τήν αὐτῶν δι᾽ ὅλου εἰς ἄλληλα περιχώρησιν· καί οὔτε τῇ διαφορᾷ αὐτῶν τό διάφορον τῶν προσώπων συνεισάγεται, οὔτε τῇ ἄκρᾳ ἑνώσει τό συγκεχυμένον. Τί δ᾽ ἄν τις εἴποι καί περί τῆς πεπυρακτωμένης μαχαίρας, οὐχ ἧττον τῶν φύσεων, τουτέστι τοῦ πυρός καί τοῦ σιδήρου, καί τάς αὐτῶν φυσικάς ἐνεργείας, τήν καῦσίν φημι (=0340=) καί τήν τομήν, σωζούσης, καί διά πάντων ἅμα, καί ἐν ταυτῷ, ταύτας ἐνδεικνυμένης; Οὔτε γάρ ἡ καῦσις αὐτῆς, τῆς τομῆς ἄφετός ἐστι μετά τήν ἕνωσιν, οὔτε ἡ τομή τῆς καύσεως· καί οὔτε διά τό διττόν τῆς φυσικῆς ἐνεργείας, δύο εἰσάγει τάς πεπυρακτωμένας μαχαίρας· οὔτε διά τό μοναδικόν τῆς πεπυρακτωμένης μαχαίρας, τῆς αὐτῶν οὐσιώδους διαφορᾶς φύρσιν ἤ σύγχυσιν ποιεῖται.

ΠΥΡ. Οὐχ εἷς ἦν ὁ ἐνεργῶν;

ΜΑΞ. Ναί εἷς.

ΠΥΡ. Εἰ οὖν εἷς ὁ ἐνεργῶν, καί μία, ὡς ἑνός, ἡ ἐνέργεια.

ΜΑΞ. Ὁ εἷς οὗτος Χριστός· πάλιν γάρ τά αὐτά τοῖς ἀνωτέρω εἰς τά αὐτά ὑμᾶς ὑποστρέψαντας ἐρήσομαι· εἷς τῇ ὑποστάσει, ἤ τῇ φύσει ἐστίν;

ΠΥΡ. Τῇ ὑποστάσει· τῇ γάρ φύσει διπλοῦς τυγχάνει.

ΜΑΞ. Δυϊκῶς οὖν διά τό διπλοῦν τῆς φύσεως ὁ αὐτός ἐνήργει, ἤ ἑνικῶς διά τό μοναδικόν τῆς ὑποστάσεως; Ἀλλ᾽ εἰ μέν δυϊκῶς, εἷς ὤν ὁ αὐτός ἐνήργει, οὐκ ἄρα τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐνεργειῶν ὁ τῶν προσώπων συνεισάγεται ἀριθμός. Εἰ δέ ἑνικῶς, διά τό μοναδικόν τοῦ προσώπου, τάς αὐτάς ἐπί τοῖς αὐτοῖς ἀτοπίας ὁ περί τούτου δέξεται λόγος. Εἰ γάρ ὑποστατική ἡ ἐνέργεια, (≡15Γ_182≡> τῷ πλήθει τῶν ὑποστάσεων, καί τῶν ἐνεγειῶν διαφορά συνθεωρηθήσεται.

ΠΥΡ. Οὐ πάντως, ἐπειδή δυϊκῶς ἐνήργει, δύο ἦσαν αὐτοῦ αἱ ἐνέργειαι· ἀλλ᾽ ἐπειδή εἷς ἦν ὁ ἐνεργῶν, μία.

ΜΑΞ. Τοῦτο καί περί τῶν φύσεων ἕτερος λέγει πρός σέ, ὅτι οὐκ ἐπειδή δυαδική αὐτοῦ ἡ φύσις, ἤδη καί δύο εἴησαν, καί λεχθείησαν αἱ φύσεις· ἀλλ᾽ ἐπειδή μία ἦν αὐτοῦ ἡ ὑπόστασις, μία ἐστίν αὐτοῦ ἡ φύσις, καί λέγεται. Πλήν ἵνα πάντα παραλίπω, ὅσα περί τούτου ῥηθῆναι δύναται, μίαν ἐνέργειαν λέγοντες, ὁποίαν ταύτην λέγειν ἀξιοῦτε; θείαν, ἤ ἀνθρωπίνην, ἤ οὐδετέραν; Ἀλλ᾽ εἰ μέν θείαν, Θεόν μόνον τόν Χριστόν λέγετε· εἰ δέ ἀνθρωπίνην, οὐδέ ὅλως Θεόν, ἀλλ᾽ ἄνθρωπον μόνον ψιλόν· εἰ δέ οὐδετέραν τοῦτων, οὐδέ Θεόν, οὐδέ ἄνθρωπον, ἀλλ᾽ ἀνύπαρκτον δογματίζετε τόν Χριστόν.

ΠΥΡ. Μίαν λέγοντες ἐνέργειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ, καί τῆς κατ᾽ αὐτόν ἀνθρωπότητος, οὐ λόγῳ φύσεως ταύτην προσεῖναι αὐτῷ φαμεν, ἀλλ ἑνώσεως τρόπῳ.

ΜΑΞ. Εἰ ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῷ, κατά τόν ὑμέτερον λόγον, προσγέγονεν ἡ ἐνέργεια, πρό τῆς ἑνώσεως ἄρα ἀνενέργητος ἦν· καί τετυράννηται, καθ᾽ ὑμᾶς, δημιουργήσας. Καιί αὖθις, εἰ ἐκ τῆς ἑνώσεως αὐτῷ προσγέγονε τό ἐνεργεῖν· ὁ Πατήρ δέ καί τό ἅγιον Πνεῦμα οὐχ ἡνώθησαν καθ᾽ ὑπόστασιν σαρκί, οὐκ ἄρα ἐνεργητικοί. Εἰ δέ μή ἐνεργητικοί, οὐδέ δημιουργοί· ἵνα μή λέγω, ὅτι οὐδέ ὅλως εἰσίν.

Καί πάλιν, ἐπειδή ἡ ἕνωσις σχέσις ἐστί, καί οὐ (=0341=) πρᾶγμα, σχέσις ἄρα καί οὐ πρᾶγμα ἡ τοῦ Χριστοῦ ἐνέργεια.

Ἔτι τε, ἤ κτιστήν, ἤ ἄκτιστον λέγειν ταύτην ἀναγκασθήσεσθε· ἐπειδή μέσον κτιστῆς καί ἀκτίστου οὐδεμία ὑπάρχει τό σύνολον. Καί εἰ μέν κτιστήν αὐτήν φήσετε, κτιστήν καί μόνην δηλώσει φύσιν· εἰ δέ ἄκτιστον, ἄκτιστον καί μόνην χαρακτηρίσει φύσιν· δεῖ γάρ πάντως κατάλληλα ταῖς φύσεσι τά φυσικά εἶναι· καί πῶς ἄν δυνατόν, τῆς κτιστῆς φύσεως καί ἠργμένης, ἄκτιστον εἶναι τήν ἐνέργειαν, ἄναρχόν τε, καί ἄπειρον, καί δημιουργόν, (≡15Γ_**184**≡> καί συνεκτικήν; ἤ πῶς ἀκτίστου καί ἀνάρχου, κτιστήν, καί ἠργμένην, καί πεπερασμένην, καί ὑφ᾽ ἑτέρας πρός τό ἀδιάλυτον εἶναι συνεχομένην;

ΠΥΡ. Οὐδέ τό ἀποτέλεσμα τῶν ὑπό Χριστοῦ γενομένων ἔργων λέγοντας μίαν ἐνέργεια, ἀποδέχῃ καί ὁμονοεῖς;

ΜΑΞ. Ἄλλης ἄλλο πράξεως ἀποτέλεσμα, καί οὐχ ἕν, ὡς ἐπί τῆς πεπυρακτωμένης ἐδείχθη μαχαίρας. Εἰ γάρ καί ἥνωνται ἀλλήλαις, ἥ τε τοῦ πυρός, καί ἡ τοῦ ξίφους ἐνέγεια· ἀλλ᾽ ὁρῶμεν τό ἀποτέλεσμα τοῦ πυρός τήν καῦσιν ὄν, καί τοῦ σιδήρου τό ἀποτέλεσμα τήν τομήν· εἰ καί μή διῄρηνται ἀλλήλων ἐν τῇ κεκαυμένῃ τομῇ, ἤ ἐν τῇ καύσει· ὥσπερ καί οὐρανοῦ ἄλλο , καί γῆς ἄλλο, καί ἡλίου ἄλλο. Οὐ δυνατόν οὖν ἕν λέγειν ἀποτέλεσμα, εἰ μηδ᾽ ἄν μία εἴη καί μόνον ἡ πρᾶξις. Εἰ οὖν πρός τό ἀποτέλεσμα τῶν ὑπό Χριστοῦ γενομένων ἔργων ἀπιδόντες μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε, ἤ καί μίαν πρᾶξιν δογματίσατε· ἤ διά τάς ἀπείρους πράξεις, ἀπείρους καί τάς ἐνεργείας. Πλήν περί τῶν ἔργων ἡμῖν ἐστι τό ζητούμενον· οὐ γάρ περί τῶν ἔξω Χριστοῦ ἐστιν ὁ λόγος ἡμῖν, ἀλλά περί τῶν ἐν αὐτῷ τῷ Χριστῷ· τουτέστι περί τοῦ

φυσικοῦ τῶν οὐσιῶν τοῦ Χριστοῦ λόγου, εἴτε ἐλλιπής ἐκ τῆς ἑνώσεως, εἴτε ἀνελλιπής μεμένηκε· καί εἰ ἐλλιπής, εἰ δυνατόν ἐλλιποῦς φύσεως ὕπαρξιν εἶναι· εἰ δέ ἀνελλιπής, εἰ ἐν αὐτῷ, φημί δή τῷ συστατικῷ τῆς οὐσίας λόγῳ, ἡ ἐνέργεια θεωρεῖται, ἤ τῶν ἐκτός τυγχάνει. Ἀλλ᾽, ὅτι μέν οὐ τῶν ἐκτός τυγχάνει ἡ κατά φύσιν ἐνέργεια, δῆλον ἐν τοῦ ἄνευ μέν τῶν ἔργων δύνασθαι τήν φύσιν εἶναι· ἄνευ δέ τῆς κατά φύσιν ἐνεργείας, οὔτε εἶναι τήν φύσιν, οὔτε γινώσκεσθαι δυνατόν. Οἷς γάρ ἕκαστον φυσικῶς ἐνεργεῖ, πιστοῦται ὅπερ ἐστί μή τρεπόμενον.

Ὁπόταν οὐδέ πρός ἔργον ἀντιδόντες, τήν ἀναπλασθεῖσαν ὑμῖν τραγελάφου δίκην μίαν ἐνέργειαν ἐδογματίσατε, ἀλλά πρός τόν φυσικόν τῶν ἑνωθεισῶν οὐσιῶν λόγον· καί τούτου πίστις ἀψευδής τά ὑπό Κύρου μέν δογματισθέντα κεφάλαια, ὑφ᾽ ὑμῶν (≡15Γ_186≡> (=0344=) δέ προσηνῶς, καί λίαν ἀσπασίως δεχθέντα· ἐν οἷς καί μίαν δογματίσας, τῇ αὐτῇ ἔφη ἐνεργῆσαι τά τε θεῖα καί τά ἀνθρώπινα· οὐ μόνον τῇ ἁγίᾳ Γραφῇ, καί τοῖς ἁγίοις Πατράσι μαχόμενος, ἀλλά καί αὐτῇ τῇ τῶν γεγονότων φύσει. Οὐδέ τῶν ὄντων, ἐν τοῖς κατά φύσιν μένον, τά ἐναντία ποιεῖν πέφυκεν.Οὐ γάρ θερμαίνει τό πῦρ καί ψύχει· οὔτε ψύχει ἡ κρύσταλλος καί θερμαίνει· οὔτε ξηραίνει ἡ γῆ καί ὑγραίνει· οὔτε ὑγραίνει τό ὕδωρ καί ξηραίνει. Εἰ οὖν ἐπ᾽ οὐδενός τῶν ὄντων τοῦτο θεωρεῖται, πῶς τόν σαρκωθέντα Λόγον καί οὐσιωδῶς γενόμενον ἄνθρωπον, μιᾷ ἐνεργείᾳ τά τε θαύματα καί τά πάθη, λόγῳ φύσεως ἀλλήλων διαφέροντα, ἐπιτελέσαι λέγοντες, οὐ δεδοίκατε;

ΠΥΡ. Τί οὖν ἐναντία τῆς νῦν ἐκ τῆς ζητήσεως ἀναφανείσης εὐσεβοῦς ἐννοίας, ὁ τῆς Ἐκκλησίας φωστήρ Κύριλλος ἐδογμάτισε, "μίαν συγγενῆς δι᾽ ἀμφοῖν ἐπιδεδειγμένον ἐνέργειαν," τόν Χριστόν δηλαδή, φήσας;

ΜΑΞ. Οὐ μάχεται ὅλως ἡ παροῦσα χρῆσις ταῖς δύο ἐνεργείαις· τουναντίον δέ, καί συνίστησιν. Οὐ γάρ μίαν φυσικήν ἐνέργειαν τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ ἔφη, καί τῆς αὐτοῦ ἀνθρωπότητος· ἐπεί οὐκ ἄν ἀλλαχοῦ ἔλεγειν, ὅτι "Ποιητοῦ καί ποιήματος μίαν ἐνέργειαν, οὐκ ἄν τις δοίη σωφρονῶν" ἀλλά δεῖξαι βουλόμενος, μίαν τῆς θεότητος οὖσαν τήν ἐνέργειαν, καί ἄνευ σαρκός, καί μετά σαρκός. Ὡς εἴ τις μίαν τοῦ πυρός ἐνέργειαν μετά ὕλης καί ἄνευ τῆς ὕλης δεῖξαι θέλων, φήσειεν, ὅτι τό πῦρ καί ἄνευ ὕλης καί μετά ὕλης καίει. Οὕτω καί ὁ Πατήρ οὐ μίαν τήν τῶν δύο φύσεων εἶπεν ἐνέργειαν· ἀλλά μίαν τήν ἐνέργειαν εἶπε τήν θείαν καί τήν Πατρικήν, οὐσιωδῶς ἐνυπάρχουσαν τῷ σαρκωθέντι Θεῷ Λόγῳ, καθ᾽ ἥν οὐ παντουργῷ μόνον προστάγματι τάς θεοσημίας ἀσωμάτως ἐτέλει, καθώς αὐτός φησιν· εἴπερ καί μετά σάρκωσιν ὁμοεργός ἐστι τῷ οἰκείῳ γεννήτορι, (≡15Γ_188≡> ἀσωμάτως ἐνεργοῦντι· ἀλλά καί τῇ τῆς οἰκείας σαρκός ἀφῇ ταύτας ἐδείκνυ σωματικῶς. Τοῦτο γάρ βούλεται τό, "Δι᾽ ἀμφοῖν." Ὡς συγγενῶς ἔχειν κατά τήν φύσιν διά λόγου, καί παντουργοῦ προστάγματος γενομένην τήν ζώωσιν τῆς παιδός, ἤ τήν ἀνάβλεψιν τοῦ τυφλοῦ, ἤ τήν εὐλογίαν τῶν ἄρτων, ἤ τήν κάθαρσιν τοῦ λεπροῦ, πρός τήν διά τῆς ἀφῆς σωματικῶς τελουμένην· ἵνα ἀποδείξῃ καί τήν σάρκα ζωοποιόν, ὡς αὐτοῦ κυρίως, καί οὐκ ἄλλου ὑπάρχουσαν, τῇ πρός

αὐτόν ἀκραιφνεῖ ἑνώσει. Δι᾽ ἀμφοτέρων γάρ τούτων, προστάγματός φημι καί ἀφῆς, ἡ θεία ἐνέργεια δι᾽ αὐτῶν ἐγνωρίζετο τῶν πραγμάτων, μηδόλως τήν καθ᾽ ἡμᾶς ἀνθρωπίνην, καί πάσχουσαν φυσικήν τῆς σαρκός ἐνέργειαν παραβλάπτουσα· τοὐναντίον δέ, συντηροῦσα αὐτήν εἰς οἰκείαν ἔκφανσιν· ὥσπερ οὖν καί ψυχή, ὡς δι᾽ ὀργάνου τοῦ (=0345=) οἰκείου σώματος, καί τῆς αὐτοῦ φυσικῆς ἐνεργείας τά οἰκεῖα, καί τήν ἑαυτῆς προσφέρει κατά φύσιν ἐνέργειαν. Ἥ τε γάρ ἔκτασις τῆς χειρός καί ἡ ἀφή, καί ἡ κράτησις, καί ἡ κατ᾽ αὐτήν τοῦ πηλοῦ μίξις καί ἡ τοῦ ἄρτου κλάσις· καί ἁπλῶς, πᾶν ὅ διά τῆς χειρός, ἤ ἑτέρου μέλους, ἤ μέρους τοῦ σώματος ἐτελεῖτο, τὴς φυσικῆς ἐνεργείας τῆς ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρχε· καθ᾽ ἥν ὁ ἄνθρωπος, ἐνεργής ἦν αὐτός, ὁ φύσει Θεός, καί τά θεῖα φυσικῶς ἐνεργῶν· ὡς ἄν δι᾽ ἑκατέρων ἑκάτερα κατά φύσιν πιστώσηται, Θεόν τέλειον καί ἄνθρωπον τέλειον δίχα μόνης τῆς ἁμαρτίας ἑαυτόν ὄντα κατ' ἀλήθειαν δεικνύς.

Οὐκ ἠγνόησεν οὖν ὁ Πατήρ τήν ἑκάστης φύσεως κατ᾽ ἐξαίρετον ἰδιότητα, καί τῶν ἄλλων φυσικῶν ἰδιωμάτων περιληπτικήν· τήν τε δημιουργικήν φημι, καί τήν ἐκ τῆς ψυχῆς ἐνδιδομένην τῷ σώματι αὐτοῦ, ζωτικήν ἐνέργειαν· ἅς σώζων ἐν ἑαυτῷ ὁ σαρκωθείς θεός Λόγος εὐκρινεῖς καί ἀσυγχύτους ἔδειξε· τήν μέν δημιουργικήν , ἐν τῷ οὐσίαν καί ποιότητα καί ποσότητα δημιουργῆσαι· ἐξ ὧν, καί ἐν οἷς, καί ἅπερ ἡ τῶν ὄντων ὕπαρξις ἔστι τε καί θεωρεῖται. Εἰ γάρ καί οἱ παρ᾽ Ἕλλησι φιλοσοφήσαντες εἰς δέκα κατατείνουσι (≡15Γ_190≡> λόγους τά ὄντα· ἀλλ᾽ οὖν τούτοις τό πᾶν συνέχεται καί περικλείεται· οὐσίαν μέν, τούς λείποντας τοῦ τυφλοῦ ὀφθαλμούς ἀναπληρώσας· ποιότητα δέ, τό ὕδωρ εἰς οἶνον μεταβαλών· ποσότητα δέ, τούς ἄρτους αὐξήσας· τήν δέ ζωτικήν ἐνέργειαν ἔδειξεν ἐν τῷ ἀναπνεῖν, λαλεῖν, ὁρᾷν, ἀκούειν, ἅπτεσθαι, ὀσφραίνεσθαι, ἐσθίειν καί πίνειν· χεῖρας κινεῖν, βαδίζειν, ὑπνοῦν, καί τά λοιπά, ὅσα ἐν πᾶσι τοῖς ὑπό τήν φύσιν ἀπαραλλαξίαν τῆς κατά φύσιν ἐνδείκνυται ἐνεργείας.

ΠΥΡ. Εὐσεβῶς καί ἀβιάστως τήν τοῦ Πατρός παρέστησας ἔννοιαν, οὐ μαχομένην, ἀλλά συμβαίνουσαν διά πάντων ταῖς δύο ἐνεργείαις. Τί δέ περί τοῦ ἁγίου Διονυσίου φαμέν, ἐν τῇ πρός Γάϊον τόν θεραπευτήν ἐπιστολῇ, φήσαντος, " Καινήν τινα τήν θεανδρικήν ἐνέργειαν, περί τοῦ Χριστοῦ, ἐν ἡμῖν πεπολιτευμένον;"

ΜΑΞ. Ἡ καινότης ποιότης ἐστίν, ἤ ποσότης;

ΠΥΡ. Ποσότης.

ΜΑΞ. Οὐκοῦν καί φύσιν ἑαυτῇ συνεισάγει τοιαύτην· εἴπερ πάσης φύσεως ὅρος, ὁ τῆς οὐσιώδους αὐτῆς ἐνεργείας καθέστηκε λόγος. Οὐ μόνον δέ, ἀλλά καί ὅταν λέγῃ ὁ Ἀπόστολος, Ἰδού γέγοντε τά πάντα καινά, οὐδέν ἕτερον λέγει, ἤ ὅτι, Ἰδού γέγονε τά πάντα ἕν· εἴτε δέ φύσει, εἴτε ἐνεργείᾳ τοῦτο καλεῖν βούλεσθε, τοῦτο τῆς ἡμῶν ἔστω ἐξουσίας. Εἰ δέ ποιότης ἐστίν ἡ καινότης, οὐ μίαν δηλοῖ ἐνέργειαν, ἀλλά τόν καινόν καί ἀπόῤῥητον τρόπον τῆς τῶν φυσικῶν τοῦ Χριστοῦ ἐνεργειῶν ἐκφάνσεως, τῷ ἀποῤῥήτῳ τρόπῳ τῆς εἰς ἀλλήλας τῶν Χριστοῦ φύσεων περιχωρήσεως προσφόρως, καί τήν κατά ἄνθρωπον αὐτοῦ πολιτείαν, ξένην οὖσαν

καί παράδοξον, καί τῇ (=0348=) φύσει τῶν ὄντων ἄγνωστον, καί τόν τρόπον τῆς κατά τήν ἀπόῤῥητον ἕνωσιν ἀντιδόσεως.

ΠΥΡ. Οὔτε ἡ θεανδρική μίαν δηλοῖ;

ΜΑΞ. Οὐχί· τουναντίον γάρ περιφραστικῶς ἡ φωνή διά τῶν ἀριθμουμένων φύσεων τά αὐτῶν ἐνεργείας παραδέδωκεν· εἴπερ ἀποφάσει τῶν ἄκρων, οὐδέν ἐστι μέσον ἐπί Χριστοῦ. Εἰ δέ (≡15Γ_192≡> μίαν δηλοῖ, ἄλλην παρά τήν τοῦ Πατρός, ὡς Θεός, ὁ Χριστός ἕξει τήν ἐνέργειαν. Ἄλλης οὖν παρά τόν Πατέρα ἐνεργείας ἔσται ὁ Υἱός· εἴπερ ἡ τοῦ Πατρός οὐκ ἔστι θεανδρική· μετά τό καί θεανδρικήν χαρακτηρίζειν φύσιν καί συνιστᾷν. Ἡ γάρ ἐνέργεια, φυική οὖσα, φύσεως ὑπάρχει συστατικός καί ἔμφυτος χαρακτήρ. Καί οἱ τά περί τούτων δέ σκέμματα διαλαβόντες, ἕτερον γένος εἶναι τῆς ποσότητος, καί ἕτερον τῆς ποιότητος εἶπον.

ΠΥΡ. Οὔτε ποσότης, οὔτε ποιότης ἐστίν ἡ καινότης· ἀλλ' οὐσία.

ΜΑΞ. Θαυμάζω πῶς τοῦτο εἰπεῖν ἐθάῤῥησας. Τῇ οὐσίᾳ τί ἀντιδιαστέλλεται;

ΠΥΡ. Τό μή ὄν.

ΜΑΞ. Τί δέ καινότητι;

ΠΥΡ. Ἡ παλαιότης.

ΜΑΞ. Ὥστε οὖν οὐκ οὐσία ἡ καινότης, ἀλλά ποιότης. Πῶς δέ, εἰ πρός μίαν ἐνέργειαν ἐκληψόμεθα τήν φωνήν, οὐχ ἑαυτῷ γε, καί τοῖς λοιποῖς Πατράσιν, ἐναντιούμενον εἰσάγομεν τόν θεοφάντορα τοῦτον διδάσκαλον; Πάντες γάρ διαῤῥήδην κοινῇ καί εἶπον καί ἐδίδαξαν, τά τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσίας, καί τῆς αὐτῆς εἶναι ἐνεργείας· καί τά τῆς αὐτῆς ὄντα ἐνεργείας, τῆς αὐτῆς εἶναι οὐσίας· καί ὅτι τά τῇ οὐσίᾳ διαφέροντα, καί τῇ ἐνεργείᾳ διαφέρουσι· καί τά τῇ ἐνεργείᾳ διαφέροντα, καί τῇ οὐσίᾳ διαφέρουσιν.

ΠΥΡ. Τοῦτο ἐπί τῆς θεολογίας τοῖς Πατράσιν, οὐ μήν καί ἐπί τῆς οἰκονομίας εἴρηται. Ὅθεν οὐδέ φιλαλήθους διανοίας καθέστηκε, τά ἐπί τῆς θεολογίας αὐτοῖς εἰρημένα, μετάγειν ἐπί τῆς οἰκονομίας, καί τήν τοιαύτην συνεισαγαγεῖν ἀτοπίαν.

ΜΑΞ. Εἰ ἐπί τῆς θεολογίας μόνον εἴρηται τοῖς Πατράσιν, οὐκ ἄρα μετά τήν σάρκωσιν, καθ᾽ ὑμᾶς, συνθεολογεῖται ὁ Υἱός τῷ Πατρί. Εἰ δέ οὐ συνθεολογεῖται, οὐδέ συναριθμεῖται κατά τήν ἐπίκλησιν τοῦ βαπτίσματος· καί εὑρεθήσεται κενή ἡ πίστις καί τό κήρυγμα.

Καί πάλιν, εἰ οὐ συνθεολογεῖται μετά τήν σάρκωσιν ὁ Υἱός (≡15Γ_194≡> τῷ Πατρί, οὔτε τῆς αὐτῆς ἔσται οὐσίας· τά γάρ τῷ λόγῳ διαφέροντα, καί τῇ φύσει διοίσει πάντως.

Καί πάλιν, εἰ οὐ συνθεολογεῖται ὁ Υἱός τῷ Πατρί μετά τήν σάρκωσιν, τίνι ἀπονείμωμεν τό, Ὁ Πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, κἀγώ ἐργάζομαι; Καί· Ἅ ἄν βλέπῃ τόν Πατέρα ποιοῦντα, καί ὁ Υἱός ὁμοίως ποιεῖ; Καί· Εἰ ἐμοί οὐ πιστεύετε, (=0349=) τοῖς ἔργοις μου πιστεύσατε; Καί· Τά ἔργα ἅ ἐγώ ποιῶ μαρτυρεῖ περί ἐμοῦ; Καί· Ὥσπερ ὁ Πατήρ ἐγείρει τούς νεκρούς καί ζωοποιεῖ, οὕτω καί Υἱός, οὕς θέλει, ζωοποιεῖ; Ταῦτα γάρ πάντα, οὐ μόνον τῆς αὐτῆς ὄντα

οὐσίας καί μετά σάρκωσιν τῷ Πατρί δείκνυσιν αὐτόν, ἀλλά καί τῆς ἀυτῆς ἐνεργείας.

Καί πάλιν, εἰ ἡ περί τά ὄντα πρόνοια ἐνέργεια Θεοῦ τυγχάνει· αὕτη δέ οὐ μόνον Πατρός καί Πνεύματος, ἀλλά καί Υἱοῦ καί μετά σάρκωσίν ἐστιν· ἄρα καί τῆς αὐτῆς ἐστιν ἐνεργείας τῷ Πατρί καί μετά σάρκωσιν.

Καί πάλιν, εἰ τά θαύματα ἐνέργεια Θεοῦ τυγχάνει· ἐκ δέ τῶν θαυμάτων τῆς αὐτῆς ὄντα οὐσία τῷ Πατρί ἐγνώκαμεν· ἄρα ἐκ τῆς αὐτῆς ἐνεργείας τῆς αὐτῆν ὤν τῷ Πατρί ἐδείχθη οὐσίας· καί συνθεολογεῖται αὐτῷ καί μετά σάρκωσιν.

Καί πάλιν, εἰ οὐσιωδῶς πρόσεστι τῷ Θεῷ ἡ δημιουργική ἐνέργεια· τά δέ οὐσιωδῶς προσόντα, καί ἀναφαίρετα· ἀνάγκη αὐτούς, ἤ τῆς αὐτῆς τῷ Πατρί καί μετά σάρκωσιν ἐνεργείας αὐτόν οὐ λέγοντας, μηδέ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγειν οὐσίας εἶναι· ἔνθα γάρ ἡ κατά φύσιν ἐνέργεια οὐκ ἔστιν, οὐδέ ἡ φύσις ἔσται ποτ᾽ ἄν· ἤ τῆς αὐτῆς αὐτῷ λέγοντας αὐτόν οὐσίας, καί τῆς αὐτῆς λέγειν ἐνεργείας, καί συνθεολογεῖν τῷ Πατρί καί μετά σάρκωσιν· ἔνθα γάρ ἡ φύσις, ἐκεῖ καί ἡ κοινή κατ᾽ αὐτήν ἀπαραλείπτως ἔσται ἐνέργεια.

(≡15Γ_196≡> ΠΥΡ. Οὐκ ἐπ᾽ ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης ἐνεργείας τήν μίαν λέγομεν ἐνέργειαν· ἀλλ᾽ ἐπειδή ἀντιδιαστελλομένη ἡ φύσις τῇ θείᾳ ἐνεργείᾳ, πάθος λέγεται κατά τοῦτο.

ΜΑΞ. Κατά τοῦτον τόν λόγον, καί οἱ μίαν φύσιν λέγοντες, οὐκ ἐπ᾽ ἀναιρέσει τῆς ἀνθρωπίνης ταύτην λέγουσιν· ἀλλ᾽ ἐπειδή ἀντιδιαστελλομένη ἡ φύσις τῇ θεία παθητική λέγεται κατά τοῦτο.

ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐ πρός τήν θείαν ἐνέργειαν διαστολῇ οἱ Πατέρες πάθος τήν ἀνθρωπίνην προσηγόρευσαν κίνησιν;

ΜΑΞ. Μή γένοιτο· οὐδενός γάρ, καθόλου φάναι, ὕπαρξις ἐκ παραθέσεως, ἤ ἐκ συγκρίσεως γινώσκεται ἤ ὁρίζεται· ἤ οὕτω δ᾽ ἄν ἀλληλαίτια εὑρεθήσονται ὄντα τά πράγματα. Εἰ γάρ διά τό ἐνέργειαν εἶναι τήν θείαν κίνησιν, ἡ ἀνθρωπίνη πάθος ἐστί· πάντως καί διά τό ἀγαθήν εἶναι τήν θείαν φύσιν, πονηρά ἔσται ἡ ἀνθρωπίνη. Ὁμοίως δέ καί κατά τήν σύν ἀντιθέσει ἀντιστροφήν, διά τό πάθος λέγεσθαι τήν ἀνθρωπίνην κίνησιν, ἡ θεία κίνησις ἐνέργεια λέγεται· καί διά τό πονηράν εἶναι τήν ἀνθρωπίνην φύσιν, ἀγαθή ἔσται ἡ θεία. Ἀλλ᾽ ἄπαγε· πολλῆς γάρ ὄντως ἀβελτηρίας ἐστί ταῦτα.

ΠΥΡ. Τί οὖν; οὐκ ὠνόμασαν πάθος τήν ἀνθρωπίνην κίνησιν οἱ Πατέρες;

ΜΑΞ. (=0352=) Πολυτρόπως αὐτήν πρός τάς ὑποκειμένας δηλονότι ἐννοίας, ὠνόμασαν.

ΠΥΡ. Πῶς τοῦτο λέγεις;

ΜΑΞ. Προσηγόρευσαν αὐτήν καί δύναμιν, καί ἐνέργειαν, καί διαφοράν, καί κίνησιν, καί ἰδιότητα, καί ποιότητα, καί πάθος, οὐ κατά ἀντιδιαστολήν τῆς θείας· ἀλλ᾽ ὡς μέν συνεκτικήν ἀναλλοίωτον, δύναμιν· ὡς δέ χαρακτηριστικήν καί τήν ἐν πᾶσι τοῖς ὁμοειδέσιν ἀπαραλλαξίαν ἐκφαίνουσαν, ἐνέργειαν· ὡς δέ ἀφοριστικήν, διαφοράν· ὡς δέ ἐνδεικτικήν, κίνησιν· ὡς δέ συστατικήν, καί μόνῃ αὐτῇ καί οὐκ ἄλλῃ προσοῦσαν, ἰδιότητα· ὡς

δέ εἰδοποιόν, ποιότητα· ὡς δέ κινουμένην, πάθος. Πάντα γάρ τά ἐκ θεοῦ, καί μετά θεόν, πάσχει τῶ κινεῖσθαι, ὡς μή ὄντα αὐτοκίνησις, (≡15Γ_198≡> ἤ αὐτοδύναμις· οὐ κατά ἀντιδιαστολήν οὖν, ὡς εἴρηται, ἀλλά διά τόν δημιουργικῶς αὐτοῖς ἐντεθέντα παρά τῆς τό πᾶν συστησαμένης αἰτίας λόγον. Ὅθεν καί μετά τῆς θείας συνεκφωνοῦντες αὐτήν, ἐνέργειαν προσηγόρευσαν. Ὁ γάρ εἰπών, "Ἐνεργεῖ γάρ ἑκατέρᾳ μορφῇ μετά τῆς θατέρου κοινωνίας," τί ἕτερον πεποίηκεν; ἤ ὁ εἰπών· "Καί γάρ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἀπόσιτος διαμείνας, ὕστερον ἐπείνασεν· ἔδωκε γάρ τῇ φύσει, ὅτε ἠθέλησε, τά ἴδια ἐνεργῆσαι;" ἤ οἱ διάφορον αὐτοῦ φήσαντες ἐνέργειαν; ἤ οἱ διπλῆν, ἤ οἱ ἄλλην καί ἄλλην;

ΠΥΡ. Ἐπ᾿ ἀληθείας, καί ἡ περί τῶν ἐνεργειῶν ζήτησις ἄτοπον ἔδειξε τήν μίαν ἐνέργειαν, καθ᾿ οἱανδήποτε τρόπον ἐπί Χριστοῦ λεγομένην. Ἀλλά συγγνώμην αἰτῶ καί ὑπέρ ἐμαυτοῦ, καί τῶν προλαβόντων. Ἐξ ἀγνοίας γάρ εἰς τάς ἀτόπους ταύτας ἐξηνέχθημεν ἐννοίας καί ἐπιχειρήσεις· καί παρακαλῶ εὑρεῖν τρόπον, ἵνα καί ἡ ἐπείσακτος αὕτη ἀτοπία καταργηθῇ, καί ἡ μνήμη τῶν προλαβόντων φυλαχθῇ.

ΜΑΞ. Ἄλλος οὐκ ἔστι τρόπος, ἤ παρασιωπηθῆναι μέν τά πρόσωπα· ἀναθεματισθῆναι δέ τά τοιαῦτα δόγματα.

ΠΥΡ. Ἀλλ᾿ εἰ τοῦτο γένηται, εὑρίσκονται τούτοις συνεκβαλλόμενοι, Σέργιός τε καί ἡ ἐπί ἐμοῦ γενομένη σύνοδος.

ΜΑΞ. Θαυμάζειν ὕπεστί μοι, πῶς σύνοδον ἀποκαλεῖς, τήν μή κατά νόμους καί κανόνας συνοδικούς ἤ θεσμούς γενομένην ἐκκλησιαστικούς· οὔτε γάρ ἡ ἐπιστολή ἐγκύκλιος κατά συναίνεσιν τῶν πατριαρχῶν γέγονεν· οὔτε τόπος ἤ ἡμέρα ὑπαντήσεως ὡρίσθη. Οὐκ εἰσαγώγιμός τις ἤ κατήγορος ἦν. Συστατικάς οἱ συνελθόντες οὐκ εἶχον, οὔτε οἱ ἐπίσκοποι ἀπό τῶν μητροπολιτῶν, οὔτε οἱ μητροπολῖται ἀπό τῶν πατριαρχῶν.Οὐκ ἐπιστολαί ἤ τοποτηρηταί, ἀπό τῶν ἄλλων πατριαρχῶν ἐπέμφθησαν. Τίς οὖν λόγου μεμοιραμένος, σύνοδον καλεῖν ἀνάσχοιτο, τήν σκανδάλων καί διχονοίας ἅπασαν πληρώσασαν τήν οἰκουμένην;

(≡15Γ_200≡> ΠΥΡ. Εἰ οὐκ ἔστιν ἕτερος τρόπος, ἤ οὗτος, (=0353=) πάντων τήν ἐμαυτοῦ προτιμῶν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔχων μετά πάσης τοῦτο ποιῆσαι πληροφορίας· ἕν καί μόνον παρακαλῶν, ὥστε ἀξιωθῆναί με· προηγουμένως μέν τῆς τῶν ἀποστολικῶν σηκῶν· μᾶλλον δέ, αὐτῶν τῶν κορυφαίων ἀποστόλων προσκυνήσεως· λοιπόν δέ, καί τῆς κατά πρόσωπον τοῦ ἁγιωτάτου πάπα, θέας· καί αὐτῷ ἐπιδοῦναι τῶν ἀτόπως γεγενημένων λίβελλον.

Ταῦτα αὐτοῦ εἰρηκότος, Μάξιμος καί Γρηγόριος ὁ πατρίκιος εἶπαν· Ἐπειδή ἡ πρότασίς σου ἀγαθή τυγχάνει, καί τῇ Ἐκκλησίᾳ συμβαλλομένη, οὕτω καί γένηται.

Ἐν ταύτῃ οὖν τῇ μεγαλωνύμῳ σύν ἡμῖν γενόμενος ῾Ρωμαίων πόλει, τήν ὑπόσχεσιν ἐπλήρωσε· κατακρίνας μέν τά τῆς ἀσεβοῦς Ἐκθέσεως δόγματα· ἑνώσας δέ ἑαυτόν διά τῆς ὀρθοδόξου ὁμολογίας τῇ ἁγίᾳ, καθολικῇ καί ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, χάριτι καί συνεργείᾳ τοῦ μεγάλου Θεοῦ καί Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾧ ἡ δόξα εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων, Ἀμήν.

ΠΕΡΙ ΨΥΧΗΣ *

(≡15Γ_204≡> Πρῶτον μέν ἁπάντων ὑποθήσομαι, τίνι κριτηρίῳ πέφυκεν ἡ ψυχή καταλαμβάνεσθαι· εἶτα, δι᾽ ὧν δείκνυται ὑπάρχουσα· εἶθ᾽ ἑξῆς, εἰ οὐσία τυγχάνει οὖσα, ἤ συμβεβηκός· εἶτα τούτοις ἀκολούθως, εἰ ἁπλῆ, ἤ σύνθετος· εἶτ᾽ αὖθις, εἰ θνητή, ἤ ἀθάνατος· τελευταῖον δέ, εἰ λογική, ἤ ἄλογος. Ταῦτα γάρ μάλιστα ἐν τῷ Περί ψυχῆς ζητεῖσθαι εἴωθε λόγῳ, ὡς καιριώτατα, καί δυνάμενα αὐτῆς τήν ἰδιότητα χαρακτηρίζειν. Ἀποδείξεσι δέ πρός τήν τῶν ἐξητασμένων βεβαίωσιν, ταῖς κοιναῖς χρησόμεθα ἐννοίαις, αἷς τό ἀξιόπιστον τά ἐν χερσί πράγματα μαρτυρεῖν πέφυκε. Συντομίας δέ χάριν καί τοῦ χρησίμου, μόνοις τοῖς πρός τό ἀναγκαῖον τοῦ ζητουμένου (οὐκ) ἔχουσι τήν ἀπόδειξιν τά νῦν χρησόμεθα συλλογισμοῖς, ὅπως ἄν σαφῆ τε καί εὐπερίδραστα νοήματα γενόμενα, ἑτοιμότητά τινα ἡμῖν ἐμποιεῖ πρός τήν τῶν ἀνθισταμένων ἀπάντησιν. Ἀρξώμεθα οὖν τοῦ λόγου ἐντεῦθεν.

Τί τό καταληπτικόν τῆς ψυχῆς κριτήριον.

Πάντα τά ὄντα, ἤ αἰσθήσει γνωρίζεται, ἤ νοήσει καταλαμβάνεται. Καί τό μέν αἰσθήσει ὑποπίπτον ἱκανή ἀπόδειξιν ἔχει τήν αἴσθησιν· ἅμα γάρ τῇ προσβολῇ, καί τήν φαντασίαν ἡμῖν ἐμποιεῖ τοῦ (=0356=) ὑποκειμένου· τό δέ νοήσει καταλαμβανόμενον οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐναντίων γνωρίζεται. Ἡ τοίνυν ψυχή ἄγνωστος οὖσα, οὐκ ἐξ ἑαυτῆς, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων εἰκότως γνωσθήσεται.

(≡15Γ_206≡> **Εἰ ἔστι ψυχή.**

Τό σῶμα ἡμῶν κινούμενον, ἤ ἔξωθεν, ἤ ἔνδοθεν κινεῖται. Καί ὅτι μέν ἔξωθεν οὐ κινεῖται, δῆλον ἐκ τοῦ μήτε ὠθούμενον, μήτε ἑλκόμενον κινεῖσθαι, ὡς τά ἄψυχα. Καί ἔνδοθεν πάλιν κινούμενον οὐ φυσικῶς κινεῖται, ὡς τό πῦρ· ἐκεῖνο μέν γάρ οὐ παύεται τοῦ κινεῖσθαι ἐς ὅσον ἐστί πῦρ, ὥσπερ τό σῶμα νεκρόν γενόμενον οὐ κινεῖται σῶμα ὄν. Οὐκοῦν εἰ μήτε ἔξωθεν κινεῖται ὡς τά ἄψυχα, μήτε φυσικῶς ὡς τό πῦρ, δῆλον ὅτι ὑπό ψυχῆς κινεῖται, τῆς καί τό ζῆν αὐτῷ παρεχούσης. Εἰ τοίνυν τῷ σώματι ἡμῶν ψυχή δείκνυται τό ζῆν αὐτῷ παρέχουσα, ἔσται καθ' ἑαυτήν ἡ ψυχή ἐκ τῶν ἐναντίων γνωριζομένη.

Εἰ οὐσία ἐστίν ἡ ψυχή.

Ὅτι μέν οὐσία ἐστί δείκνυται οὕτως. Πρῶτον μέν, ὅτι ὁ τῆς οὐσίας ὅρος καί ἐπ᾽ αὐτῇ εἰκότως ἄν λεχθείη, ἐπειδή οὕτως οὐσία ἐστί, τό ταυτόν καί ἕν ἀριθμῷ τῶν ἐναντίως παρά μέρος εἶναι δεκτικόν. Ὅτι δέ ἡ ψυχή, αὐτή τῆς ἰδίας φύσεως μή ἐξισταμένη τά ἐνάντια ἐπιδέχεται κατά μέρος, παντί που δῆλον. Δικαιοσύνη γάρ

---

* Τό κείμενο προέρχεται ἀπό τήν πατρολογία τοῦ Migne, τόμος 91ος (τό δακτυλογράφησε ἡ μητέρα τοῦ π. Ἀρσενίου Μέσκου), σέ ἀντιπαράθεση μέ τό κείμενο τῶν ἐκδόσεων "ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΟΝ" τῆς σειρᾶς "ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο ΠΑΛΑΜΑΣ" Θεσσαλονίκη 1992, ΦΙΛΟΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΝΗΠΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΤΙΚΩΝ, **τόμος 15 Γ**.

καί ἀδικία· ἀνδρεία τε καί δειλία· σωφροσύνη τε καί ἀκολασία, ἐν αὐτῇ θεωροῦνται ἐναντία ὄντα. Εἰ τοίνυν ἰδίωμα οὐσίας τό τῶν ἐναντίων εἶναι παρά μέρος δεκτικόν· δείκνυται δέ καί ἡ ψυχή τοῦτον ἐπιδεχομένη τόν ὅρον, οὐσία ἄρα ἡ ψυχή. Ἔπειτα δέ καί τοῦ σώματος οὐσίας ὄντος, καί τήν ψυχήν ἀνάγκη οὐσίαν εἶναι. Οὐδέ γάρ οἷον τε τό μέν ζωοποιούμενον εἶναι ἐνούσιον· τό δέ ζωοποιοῦν, ἀνούσιον εἶναι· εἰ μή τις καί τό μή ὄν τοῦ ὄντος αἴτιον φήσειεν εἶναι· ἤ πάλιν τό ἐν ᾧ τήν ὕπαρξιν ἔχον, καί ὅ ἄνευ τοῦ εἶναι μή δυνάμενον, αἰτίαν ἐκείνου εἶναι ἐν ᾧ ἐστι, μανείς τις εἴποι.

(≡15Γ_208≡> **Εἰ ἀσώματος ἡ ψυχή.**

Ὅτι μέν ἐν τῷ σώματί ἐστιν ἡ ψυχή, ἀνωτέρω ἐδείχθη. Δεῖ τοίνυν εἰδέναι πῶς ἐστιν ἐν τῷ σώματι· καί εἰ μέν παράκειται αὐτῷ ὡς ψηφίς ψηφίδι, σῶμα μέν ἔσται ἡ ψυχή· ὅλον δέ τό σῶμα οὐκ ἔσται ἔμψυχον· μέρει γάρ τινι περικείσεται. Εἰ δέ μέμικται ἤ κέκραται, πολυμερής ἄν λέγοιτο ἡ ψυχή, καί οὐχ ἁπλῆ, τοῦ δέ τῆς ψυχῆς λόγου ἐκβεβλημένη. Τό γάρ πολυμερές, καί διαιρετέον ἐστι, τό δέ διαιρετόν, καί διαλυτόν· τό δέ διαλυτόν, σύνθετον· τό δέ σύνθετον, τριχῇ διαστατόν· τό δέ τριχῇ διαστατόν, σῶμα· σῶμα δέ σώματι προστιθέμενον, ὄγκον ποιεῖ. Ἡ δέ ψυχή ἐν τῷ σώματι οὖσα οὐκ ὄγκον ποιεῖ, (=0357=) ἀλλά μᾶλλον ζωοποιεῖ· οὐκ ἄρα ἔσται σῶμα ἡ ψυχή, ἀλλ᾽ ἀσώματος.

Ἔτι, εἰ σῶμα ἡ ψυχή, ἤ ἔνδοθεν κινεῖται, ἤ ἔξωθεν· οὔτε δέ ἔξωθεν κινεῖται· οὐ γάρ ὠθεῖται, ἤ ἕλκεται ὡς τά ἄψυχα· οὔτε δέ ἔσωθεν κινεῖται ὡς τά ἔμψυχα· ἄτοπον γάρ ψυχῆς ψυχήν λέγειν. Οὐκ ἔσται οὖν σῶμα· ἀσώματος ἄρα.

Καί πάλιν, εἰ σῶμα ἐστιν ἡ ψυχή, καί τάς ποιότητας αἰσθητάς ἔχει, καί τρέφεται· ἀλλ᾽ οὐ τρέφεται· καί εἰ τρέφεται οὐ σωματικῶς τρέφεται ὡς τό σῶμα, ἀλλ᾽ ἀσωμάτως· λόγῳ γάρ τρέφεται. Οὐ τοίνυν τάς ποιότητας αἰσθητάς ἔχει. Οὐ γάρ ὁρᾶται οὔτε δικαιοσύνη, οὔτε ἀνδρεία, οὔτε τῶν τοιούτων οὐδέν. Τῆς γάρ ψυχῆς αἱ ποιότητες αὗται· οὐκ ἔστιν οὖν σῶμα· ἀσώματος ἄρα.

Εἰ ἁπλῆ ἡ ψυχή.

Δείκνυται τοίνυν ὅτι ἁπλῆ ἡ ψυχή, ἐξ ὧν μάλιστα καί ἀσώματος ἀπεδείχθη. Εἰ γάρ σῶμα οὐκ ἔστι· σῶμα γάρ ἅπαν σύνθετόν ἐστι· τό συγκείμενον, ἐκ μερῶν σύγκειται· οὐκ ἄν οὐδέ πολυμερής (≡15Γ_210≡> ἔσται· ἀσώματος δέ οὖσα, ἁπλῆ ἐστιν, ἐπειδή καί ἀσύνθετος.

Εἰ ἀθάνατος ἡ ψυχή.

Ἀκολουθεῖν οἶμαι δεῖν τῷ ἁπλῷ, τό ἀθάνατον· καί ὅπως, ἄκουσον. Οὐδέ τῶν ὄντων αὐτό ἑαυτοῦ φθαρτικόν ἐστιν, ἐπεί οὐκ ἄν οὔτε ἐξ ἀρχῆς συνέστη. Τά γάρ φθειρόμενα, ἐκ τῶν ἀναντίων φθείρεται. Διό πᾶν φθειρόμενον, διαλυτόν ἐστι· τό δέ διαλυτόν, σύνθετον· τό δέ σύνθετον, πολυμερές· τό δέ ἐκ μερῶν συγκείμενον, δηλονότι ἐκ διαφόρων σύγκειται μερῶν· τό δέ διάφορον, οὐ ταυτόν· οὐκοῦν, ἡ ψυχή ἁπλῆ οὖσα, καί μή ἐκ διαφόρων

συγκειμένη μερῶν ἀσύνθετος καί ἀδιάλυτος οὖσα, διά τοῦτο ἄφθαρτος καί ἀθάνατος ἔσται.

Καί πάλιν, τό ἔκ τινος κινούμενον, οὐκ ἐξ ἑαυτοῦ ἔχον τό ζωτικόν, ἀλλ᾽ ἐκ τοῦ κινοῦντος, τοσοῦτον διαμένοι, ὅσον ὑπό τῆς ἐνεργούσης αὐτῆς κρατεῖται δυνάμεως. Ἐπειδάν δέ παύσηται τό ἐνεργοῦν, διαχεῖται καί αὐτό. Τό δέ μή ἔκ τινος κινούμενον, ἀλλ᾽ ἐξ αὐτοῦ ἔχον τήν κίνησιν, ὥσπερ ἡ ψυχή αὐτοκίνητός ἐστιν, οὐδέποτε τοῦ εἶναι διαλείπει· ἀκολουθεῖ γάρ τῷ αὐτοκινήτῳ, τό ἀεικίνητον εἶναι. Τό δέ ἀεικίνητον, ἄπαυστον ἔσται. Τό δέ ἄπαυστον, ἀτελεύτητον. Τό δέ ἀτελεύτητον, ἄφθαρτον· τό δέ ἄφθαρτον, ἀθάνατον. Εἰ τοίνυν ἡ ψυχή αὐτοκίνητός ἐστιν, ὡς ἀνωτέρω ἀπεδείχθη, ἔσται ἄφθαρτος, κατά τόν προτεθέντα συλλογισμόν.

(=0360=) Καί πάλιν, εἰ πᾶν τό φθειρόμενον, ὑπό τῆς ἰδίας κακίας φθείρεται· τό ὑπό τῆς ἰδίας κακίας μή φθειρόμενον, ἄφθαρτον ἔσται· τό γάρ κακόν, τό καλῷ ἐναντίον, διό καί φθαρτικόν ἔσται αὐτοῦ· οὐδέ γάρ ἕτερον ἔσται σώματος κακία, ἤ πάθη, καί νόσος καί θάνατος, ὥσπερ ἀρετή, κάλλος, ζωή, ὑγεία, εὐεξία. Εἰ τοίνυν ἡ ψυχή ὑπό τῆς ἰδίας κακίας οὐ φθείρεται· κακία δέ ψυχῆς δειλία, (≡15Γ_212≡> ἀκολασία, φθόνος, καί τά παραπλήσια· ταῦτα δέ πάντα οὐκ ἀφαιρεῖται αὐτῆς τό ζῆν καί τό κινεῖσθαι, ἀθάνατος ἄρα ἔσται.

Εἰ λογική ἡ ψυχή.

Ὅτι δέ λογική ἡμῶν ἡ ψυχή, ἐκ πολλῶν ἄν τις δείξειε· καί πρῶτον μέν ἐκ τοῦ τάς τέχνας χρησίμους οὔσας τῷ βίῳ, ταύτην αὐτάς εὑρηκέναι. Οὐδέ γάρ ἁπλῶς, καί ὡς ἔτυχεν εἴποι τις ἄν συνεστάναι τάς τέχνας, ἐπεί μηδ᾽ ἀρχάς, καί ἀνωφελεῖς τῷ βίῳ ἀποδείξει. Εἰ τοίνυν αἱ τέχναι συντελοῦσι πρός τό χρήσιμον τῷ βίῳ· τό δέ χρήσιμον ἐπαινετόν· τό δέ ἐπαινετόν, λόγῳ κατασκευαστόν· ψυχῆς δέ εὕρημα αὗται· λογική ἄρα ἡμῶν ἡ ψυχή.

Ἔπειτα ἐκ τοῦ τάς αἰσθήσεις ἡμῶν ἱκανάς εἶναι πρός τήν τῶν πραγμάτων κατάληψιν, λογική ἡμῶν ἡ ψυχή ἀποδείκνυται. Οὐδέ γάρ ἀρκούμεθα πρός εἴδησιν τῶν ὄντων τῇ τῆς αἰσθήσεως προσβολῇ, ἐπεί μηδέ ἀπατᾶσθαι περί αὐτά θέλομεν. Αὐτίκα γοῦν τά τῷ σχήματι ἴσα, καί τῇ χροιᾷ ὅμοια διῃρημένα ταῖς φύσεσιν, ἡ αἴσθησις ἄλογος οὖσα διακρῖναι ἀσθενεῖ. Εἰ τοίνυν αἱ αἰσθήσεις ἄλογοι οὖσαι ψευδῆ ἡμῖν φαντασίαν τῶν ὄντων ἐμποιοῦσι, λογιστέον ἡμῖν εἰ καταληπτά· καί εἰ μέν καταληπτά, ἑτέρα ἔσται δύναμις, καί κρείττων παρά τάς αἰσθήσεις ἡ τούτων ἀφικομένη. Εἰ δέ μή καταλαμβάνεται, οὐδέ ἔσται ἡμῖν τό ἑτέρως παρ᾽ ὅ ἔστι θεωρούμενα. Ὅτι δέ καταληπτά ἐστι τά πράγματα, δῆλον ἐξ οὗ οἰκείως ἑκάστῳ πρός τό χρήσιμον χρώμεθα, καί πάλιν μετασκευάζομεν εἰς ὅ θέλομεν. Οὐκοῦν εἰ τά ὄντα ἡμῖν καταληπτά ἐδείχθη, αἱ δέ αἰσθήσεις ἄλογοι οὖσαι, ψευδῶς δοξάζουσι, νοῦς ἔσται ὁ τά πάντα διακρίνων, καί ὡς ἔστιν ἀληθῶς τά πάντα ἐπιγινώσκων. Νοῦς δέ, ψυχῆς τό λογικόν μέρος· λογική ἄρα ἡ ψυχή.

Ἔτι, οὐδέν ὅ μή πρότερον ἐν ἑαυτοῖς διαγράψαντες (διεγράψαμεν), εἰς ἔργον ἐκφέρομεν. Τοῦτο δέ οὐδέν ἕτερόν ἐστιν ἤ

(≡15Γ_214≡> ψυχῆς ἀξίωμα. Νοῦς γάρ οὐκ ἔξωθεν αὐτῇ προσγίνεται, ἤ τῶν ὄντων ἡ εἴδησις· ἀλλ᾽ αὐτή ὥσπερ ταῖς ἐξ αὐτῆς ἐπινοίαις τά ὄντα κοσμεῖ. Διά τοῦτο ἐν αὐτῇ προαναζωγραφεῖ πρότερον τό πρᾶγμα· εἶθ᾽ οὕτως εἰς ἔργον ἐκφέρει. (=0361=) Ἀξίωμα δέ ψυχῆς οὐδέ ἕτερόν ἐστιν, ἤ τό μετά λόγου πάντα ποιεῖν. Ταύτῃ γάρ διαφέρειν καί τῶν αἰσθήσεων ἐδείχθη· λογική ἄρα ἡ ψυχή.

Τί ψυχή.

Οὐσία ἀσώματος, νοερά, ἐν σώματι πολιτευομένη, ζωῆς παραιτία.

Τί δέ νοῦς.

Ψυχῆς τό καθαρώτατον καί λογικόν, εἰς θεωρίαν τῶν ὄντων καί προκατειλημμένων.

Τί φρένες.

Ἐνέργειαι ψυχῆς πρός τι τῶν ὄντων ἀκολούθως φερόμεναι.

Τί τρόπος.

Ἕξις ψυχῆς ἐξ ἔθους πεπορισμένη.

Τί αἴσθησις.

Ὄργανον ψυχῆς, δύναμις αἰσθητηρίων τῶν ἔξωθεν ἀντιληπτική.

Τί πνεῦμα.

Οὐσία ἀσχημάτιστος, πάσης κινήσεως προηγουμένη.

Τέλος τοῦ μακαρίου Μαξίμου μοναχοῦ, Περί ψυχῆς.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΡΟΣΕΥΧΗΝ ΤΟΥ ΠΑΤΕΡ ΗΜΩΝ,

ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΦΙΛΟΧΡΙΣΤΟΝ.

(≡15Γ_218≡> Αὐτόν ἐδεξάμην τόν θεοφύλακτόν μου δεσπότην διά τῶν αὐτοῦ πανευφήμων γραμμάτων παραγινόμενον· (=0873=) τόν ἀεί μέν παρόντα, καί ἀπεῖναι τῷ πνεύματι παντελῶς οὐ δυνάμενον· ὅμως δέ δι᾽ ἀρετῆς περιουσίαν θεομιμήτως συγγίνεσθαι τοῖς αὐτοῦ δούλοις, καί δ᾽ ἧς ὁ Θεός δέδωκε τῇ φύσει προφάσεως, οὐκ ἀπαναινόμενον. Διό θαυμάσας αὐτοῦ τό μέγεθος τῆς συγκαταβάσεως, πόθῳ σύγκρατον τόν πρός αὐτόν φόβον ἐποιησάμην· καί μίαν ἐξ ἀμφοτέρων, φόβου τε καί πόθου, ἀγάπην ἐνεστησάμην, δι᾽ αἰδοῦς καί εὐνοίας συνισταμένην· ἵνα μήτε μῖσος ὁ φόβος γίνηται τοῦ πόθου γυμνούμενος, μήτε καταφρόνησις ὁ πόθος, τόν σώφρονα φόβον συνημμένον οὐκ ἔχων· ἀλλά νόμος ἡ ἀγάπη τυγχάνουσα δειχθῇ στοργῆς ἐνδιάθετος, ἅπαν τό κατά φύσιν συγγενές οἰκειούμενος· δι᾽ εὐνοίας μέν, τό μῖσος χειρούμενος· δι᾽ αἰδοῦς δέ, πόῤῥω ποιούμενος τήν καταφρόνησιν· ὅν δή μάλιστα πάντων, φημί δέ τόν φόβον, τῆς θείας ἀγάπης

συστατικόν ἐπιγνούς Δαβίδ ὁ μακάριος, φησίν· Ὁ φόβος Κυρίου ἁγνός, διαμένων εἰς αἰῶνα αἰῶνος· ἕτερον δηλαδή τοῦτο εἰδώς, παρά τόν ἐπ᾽ ἐγκλήμασι δέει τιμωρίας συνιστάμενον φόβον· εἴπερ ὁ μέν ἔξω γίνεται, τῇ παρουσίᾳ τῆς ἀγάπης παντελῶς ἀφανιζόμενος, ὥς που τοῖς ἑαυτοῦ λόγοις ὁ μέγας εὐαγγελιστής Ἰωάννης δείκνυται, φάσκων· Ἡ ἀγάπη ἔξω βάλλει τόν φόβον· ὁ δέ, τόν τῆς ἀληθοῦς στοργῆς φυσικῶς χαρακτηρίζει νόμον· αἰδοῖ συντηρῶν (≡15Γ_220≡> εἰς αἰῶνα τοῖς ἁγίοις, πρός τε Θεόν καί ἀλλήλους, τόν τῆς ἀγάπης θεσμόν τε καί τρόπον παντελῶς ἀδιάφθορον.

Πόθῳ γοῦν, ὡς ἔφην, κἀγώ κεράσας τόν φόβον, πρός τόν ἐμόν Δεσπότην, τοῦτον τῆς ἀγάπης συνεστησάμην τόν νόμον μέχρι τῆς σήμερον· αἰδοῖ μέν τοῦ γράφειν εἰργόμενος, ἵνα μή λάβῃ χώραν ἡ καταφρόνησις· εὐνοίᾳ δέ πρός τό γράφειν ὠθούμενος, ἵνα μή νομισθῇ μῖσος ἡ τελεία τοῦ γράφειν παραίτησις. Γράφω δέ, τοῦτο πράττειν κελευόμενος, οὐχ ὅσα λογίζομαι· Λογισμοί γάρ ἀνθρώπων δειλοί, κατά τήν Γραφήν· ἀλλ᾽ ὅσα βούλεται Θεός, καί χάριτι πρός τήν τοῦ συμφέροντος γένεσιν ἐπιδίδωσιν. Ἡ γάρ βουλή τοῦ Κυρίου[1], φησίν ὁ Δαβίδ, εἰς τόν αἰῶνα μένει· λογισμοί τῆς καρδίας αὐτοῦ εἰς γενεάν καί γενεάν· βουλήν μέν τυχόν φήσας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, τήν ἐπί θεώσει τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀπόῤῥητον κένωσιν τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ, καθ᾽ ἥν ἔχειν πάντων τῶν αἰώνων τό πέρας περιγραφόμενον· λογισμούς δέ τῆς καρδίας αὐτοῦ, τούς τῆς προνοίας καί τῆς κρίσεως λόγους· καθ᾽ οὕς τήν τε παροῦσαν ἡμῶν ζωήν καί τήν μέλλουσαν, ὥσπερ τινάς γενεάς διαφόρους σοφῶς διεξάγει, καταλλήλως ἑκάστην τόν πρέποντα τρόπον τῆς ἐνεργείας προσνέμων.

Εἰ δέ θείας ὑπάρχει βουλῆς ἔργον ἡ τῆς ἡμετέρας φύσεως θέωσις· καί τῶν θείων λογισμῶν ἐστι σκοπός, ἡ πρός τό πέρας διεξαγωγή τῶν ζητουμένων (=0876=) τῆς ἡμετέρας ζωῆς· ἄρα συμφέρει τῆς τοῦ Κυρίου προσευχῆς γνῶναί τε καί πρᾶξαι, καί οὕτω δεόντως γράψαι, τήν δύναμιν. Ἐπεί δέ μάλιστα ταύτης καί ὁ ἐμός Δεσπότης πρός ἐμέ τόν αὐτοῦ δοῦλον γράφων θεόθεν κινηθείς ἐπεμνήσθη τῆς προσευχῆς, ἥν καί τῶν ἐμῶν ἀναγκαίως ὑπόθεσιν λόγων ποιούμενος, αἰτοῦμαι τόν ταύτης διδάσκαλον τῆς προσευχῆς Κύριον, διανοῖξαί μου τόν νοῦν πρός κατανόησιν τῶν ἐν αὐτῇ μυστηρίων, καί δοῦναι σύμμετρον λόγον πρός τήν τῶν νοουμένων σαφήνειαν. Ὅλον γάρ ἔχει κατά περιγραφήν τόν ἐν τοῖς εἰρημένοις σκοπόν μυστικῶς κεκρυμμένον· ἤ, τόγε κυριώτερον εἰπεῖν, (≡15Γ_222≡> τοῖς ἐῤῥωμένοις τόν νοῦν ἐμφανῶς κηρυττόμενον. Πάντων γάρ ὧν διά σαρκός γέγονεν αὐτουργός κενωθείς ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, αἴτησιν ἔχει τῆς προσευχῆς ὁ λόγος, διδάσκων ἐκείνων μεταποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, ὧν μόνος ὁ Θεός καί Πατήρ δι᾽ Υἱοῦ φυσικῶς μεσιτεύοντος ἐν ἁγίῳ Πνεύματι κατ᾽ ἀλήθειάν ἐστι χορηγός· εἴπερ μεσίτης Θεοῦ καί ἀνθρώπων, κατά τόν θεῖον Ἀπόστολον, ὁ Κύριός ἐστιν Ἰησοῦς· τοῖς μέν ἀνθρώποις, διά σαρκός ἐμφανῆ ποιῶν ἀγνοούμενον τόν Πατέρα· τῷ δέ Πατρί διά Πνεύματος ἐν ἑαυτῷ τούς ἀνθρώπους καταλλαγέντας προσάγων· ὑπέρ ὧν, καί διά οὕς ἀτρέπτως γενόμενος ἄνθρωπος, πολλῶν ὅσον

οὐδέπω μέτρῳ περιλαβεῖν, τό τε πλῆθος καί μέγεθος δεδύνηται λόγος, καινῶν μυστηρίων αὐτουργός γίνεται καί διδάσκαλος· ὧν ἑπτά τόν ἀριθμόν γενικώτερα τῶν λοιπῶν, κατ᾽ ἐξαίρετον φιλοτιμίαν πέφανται τοῖς ἀνθρώποις δεδωρημένος· ὧν μυστικῶς περιέχει τήν δύναμιν, ὡς ἔφην, τῆς προσευχῆς ὁ σκοπός· θεολογίαν, υἱοθεσίαν ἐν χάριτι, ἰσοτιμίαν τήν πρός ἀγγέλους, ἀϊδίου ζωῆς μετοχήν, φύσεως ἀπαθῶς πρός ἑαυτήν νευούσης ἀποκατάστασιν, τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας κατάλυσιν, καί τῆς τοῦ κρατήσαντος ἡμῶν δι᾽ ἀπάτης πονηροῦ τυραννίδος καθαίρεσιν. Σκοπῶμεν οὖν τήν τῶν λεχθέντων ἀλήθειαν.

Θεολογίαν μέν γάρ διδάσκει σαρκούμενος ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, ὡς ἐν ἑαυτῷ δεικνύς τόν Πατέρα καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον. Ὅλος γάρ ἦν ὁ Πατήρ, καί ὅλον τό Πνεῦμα τό ἅγιον, οὐσιωδῶς ἐν ὅλῳ τελείως τῷ Υἱῷ καί σαρκουμένῳ, οὐ σαρκούμενοι· ἀλλ᾽ ὁ μέν εὐδοκῶν, τό δέ συνεργοῦν, αὐτουργοῦντι τῷ Υἱῷ τήν σάρκωσιν· εἴπερ ἔννους ὁ Λόγος διέμεινε καί ζῶν, καί μηδενί τό παράπαν ἄλλῳ κατ᾽ οὐσίαν χωρούμενος, ἤ μόνῳ τῷ Πατρί καί τῷ Πνεύματι, καί πρός τήν σάρκα διά φιλανθρωπίαν, τήν καθ᾽ ὑπόστασιν ποιησάμενος ἕνωσιν.

(≡15Γ_224≡> (=0877=) Υἱοθεσίαν δέ δίδωσι, τήν ὑπέρ φύσιν ἄνωθεν διά Πνεύματος ἐν χάριτι δωρούμενος γέννησιν· ἧς ἐν Θεῷ φυλακή τε καί τήρησίς ἐστιν, ἡ τῶν γεννωμένων προαίρεσις· διαθέσει γνησίᾳ τήν δοθεῖσαν στέργουσα χάριν, καί τῇ πράξει τῶν ἐντολῶν ἐπιμελῶς τό κατά χάριν δοθέν ὡραΐζουσα κάλλος· καί τοσοῦτον τῇ κενώσει τῶν παθῶν μεταποιουμένη θεότητος, ὅσον ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος τῆς οἰκείας ἀκραίφνους δόξης, οἰκονομικῶς ἑαυτόν κατά θέλησιν κενώσας, γενόμενος ἀληθῶς κεχρημάτικεν ἄνθρωπος.

Ἰσοτίμους δέ τοῖς ἀγγέλοις τούς ἀνθρώπους πεποίηκεν, οὐ καθότι μόνον Εἰρηνοποιήσας διά τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ τά ἐν τοῖς οὐρανοῖς καί τά ἐπί τῆς γῆς, καί καταργήσας τάς πληρούσας τόν μέσον οὐρανοῦ καί γῆς τόπον ἀντικειμένας δυνάμεις, μίαν πρός τήν τῶν θείων δώρων διανομήν τῶν ἐπιγείων καί οὐρανίων δυνάμεων ἀπέδειξεν οὖσαν πανήγυριν· τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἐν ἀγαλλιάσει κατά τό ἕν καί τό αὐτό θέλημα ταῖς ἄνω δυνάμεσι τήν δόξαν τοῦ Θεοῦ συνεπηχούσης· ἀλλ᾽ ὅτι καί μετά τήν πλήρωσιν τῆς ὑπέρ ἡμῶν οἰκονομίας, μετά τοῦ προσληφθέντος ἀναληφθείς σώματος, οὐρανόν καί γῆν ἥνωσε δι᾽ ἑαυτοῦ· καί τοῖς νοητοῖς συνῆψε τά αἰσθητά, καί μίαν ἔδειξε τήν κτιστήν φύσιν ταῖς τῶν ἑαυτῆς ἀκρότησι μερῶν, κατ᾽ ἀρετήν τε καί τῆς πρώτης αἰτίας ἐπίγνωσιν, πρός ἑαυτήν συνδεομένην· δεικνύς, οἶμαι, δι᾽ ὧν ἐπετέλει μυστικῶς, ὡς ὁ μέν λόγος ἐστί τῶν διεστώτων ἕνωσις· ἡ δέ ἀλογία, τῶν ἡνωμένων διαίρεσις· καί μάθωμεν λόγου μεταποιεῖσθαι διά τῆς πράξεως, ἵνα μή μόνον ἀγγέλοις κατ᾽ ἀρετήν, ἀλλά καί Θεῷ γνωστικῶς κατά τήν τῶν ὄντων ἑνωθῶμεν ἀφαίρεσιν.

Ζωῆς δέ θείας μεταποιεῖται μετάδοσιν, ἐδώδιμον ἑαυτόν ἐργαζόμενος, ὡς οἶδεν αὐτός, καί οἱ παρ᾽ αὐτοῦ τοιαύτην αἴσθησιν (≡15Γ_226≡> νοεράν εἰληφότες, ὥστε τῇ γεύσει ταύτης τῆς βρώσεως, εἰδέναι, κατ᾽ ἐπίγνωσιν ἀληθῶς, ὅτι χρηστός ὁ Κύριος, ποιότητι

θείᾳ πρός θέωσιν μετακιρνῶν τούς ἐσθίοντας· οἷα δή σαφῶς ζωῆς καί δυνάμεως ἄρτος καί ὤν καί καλούμενος.

Τήν φύσιν δέ πρός ἑαυτήν ἀποκαθίστησιν, οὐ καθότι μόνον γενόμενος ἄνθρωπος, ἀπαθῆ τήν γνώμην πρός τήν φύσιν ἐτήρησε καί ἀστασίαστον· μηδέ πρός αὐτούς τούς σταυρώσαντας τῆς κατά φύσιν οἰκείας σαλευομένην τό σύνολον βάσεως· τοὐναντίον δέ μᾶλλον αἱρουμένην ἀντί ζωῆς τόν ὑπέρ αὐτῶν θάνατον· καθ᾽ ὅ καί τό τοῦ πάθους ἑκούσιον δείκνυται, (=0880=) τῇ τοῦ πάσχοντος φιλανθρώπῳ διαθέσει κυρούμενον· ἀλλ᾽ ὅτι καί τήν ἔχθραν κατήργησε, προσηλώσας τῷ σταυρῷ τό τῆς ἁμαρτίας χειρόγραφον, δι᾽ ὅ πρός ἑαυτήν ἀσπόνδως εἶχεν ἡ φύσις τόν πόλεμον· καί τούς μακράν καί τούς ἐγγύς καλέσας, τούς ὑπό νόμον δηλαδή καί τούς ἔξω νόμου· καί τό μεσότοιχον τοῦ φραγμοῦ λύσας, τόν νόμον δηλονότι τῶν ἐντολῶν σαφηνίσας ἐν δόγμασι· τούς δύο ἔκτισεν είς ἕνα καινόν ἄνθρωπον, ποιῶν εἰρήνην καί ἀποκαταλλάσσων ἡμᾶς δι᾽ ἑαυτοῦ τῷ Πατρί, καί ἀλλήλοις, οὐκ ἔχοντας ἔτι τήν γνώμην ἀνθισταμένην τῷ λόγῳ τῆς φύσεως· ἀλλ᾽ ὥσπερ τήν φύσιν, οὕτω καί τήν γνώμην ὄντας ἀναλλοιώτους.

Καθαράν δέ τοῦ νόμου τῆς ἁμαρτίας τήν φύσιν καθίστησιν, ἡδονήν προκαθηγεῖσθαι τῆς δι᾽ ἡμᾶς αὐτοῦ μή συγχωρήσας σαρκώσεως· ἄσπορος γάρ γέγονε παραδόξως ἡ σύλληψις, καί ἄφθορος ὑπέρ φύσιν ἡ γέννησις· ἐπισφίγγοντος δηλαδή τοῦ τεχθέντος Θεοῦ τῇ μητρί, πλέον τῆς φύσεως, τά δεσμά τῆς παρθενίας διά γεννήσεως· καί τήν φύσιν ἅπασαν, τῆς τοῦ κρατήσαντος (≡15Γ_228≡> νόμου δυναστείας, ἐν τοῖς βουλομένοις ἐλευθεροῦντος τῇ κατ᾽ αἴσθησιν νεκρώσει τῶν ἐπί γῆς μελῶν, τόν αὐτοῦ μιμουμένοις αὐθαίρετον θάνατον. Βουλομένων γάρ, οὐ τυραννουμένων τό τῆς σωτηρίας μυστήριον.

Τῆς δέ τοῦ κρατήσαντος ἡμῶν δι᾽ ἀπάτης πονηροῦ τυραννίδος ποιεῖται καθαίρεσιν, τήν σάρκα τήν νικηθεῖσαν ἐν τῷ Ἀδάμ, ὅπλον κατ᾽ αὐτοῦ προβαλλόμενος, καί νικῶν· ἵνα δείξῃ τήν πρότερον ἁλοῦσαν πρός θάνατον, ἑλοῦσαν τόν ἑλόντα, καί θανάτῳ φυσικῷ τήν ἐκείνου ζωήν διαφθείρουσαν· καί γινομένην, αὐτῷ μέν δηλητήριον, πρός τό πάντας οὕς κατέπιεν ἰσχύσας, ὡς ἔχων τοῦ θανάτου τό κράτος, ἐμέσαι· ζωήν δέ τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων, πᾶσαν ὥσπερ φύραμα τήν φύσιν πρός ἀνάστασιν ὠθοῦσαν ζωῆς, ὑπέρ ἧς μάλιστα Θεός ὤν ὁ Λόγος, (=0881=) ἄνθρωπος γίνεται (τό ξένον ὄντως πρᾶγμα καί ἄκουσμα) καί τόν σαρκός θέλων καταδέχεται θάνατον. Τούτων ἁπάντων, ὡς ἔφην, αἴτησιν ἔχων ὁ τῆς προσευχῆς εὑρεθήσεται λόγος.

Πατέρα γάρ, καί Πατρός ὄνομα λέγει, καί βασιλείαν· καί τούτου τοῦ Πατρός αὖθις Υἱόν ἐν χάριτι, τόν προσευχόμενον ὄντα παρίστησιν. Ἑνός τε θελήματος τούς ἐν οὐρανῷ καί γῇ γενέσθαι ζητεῖ. Ἄρτον αἰτεῖσθαι προστάττειν τόν ἐπιούσιον. Καταλλαγήν τοῖς ἀνθρώποις νομοθετεῖ, καί τῷ συγχωρεῖν καί συγχωρεῖσθαι τήν φύσιν πρός ἑαυτήν συνδεῖ, τῇ διαφορᾷ τῆς γνώμης μή τεμνομένην. Εἴς τε πειρασμόν εἰσελθεῖν, ὡς νόμον ἁμαρτίας, ἀπεύχεσθαι διδάσκει· καί ῥυσθεῖναι τοῦ πονηροῦ παραινεῖ. Ἔδει γάρ τόν αὐτουργόν καί δοτῆρα τῶν ἀγαθῶν εἶναι καί διδάσκαλον, οἷα δή

μαθηταῖς, τοῖς πιστεύουσιν εἰς αὐτόν, καί μιμουμένοις αὐτοῦ τήν διά σαρκός ἀγωγήν, ὑποθήκας ζωῆς ταύτης παρεχόμενον τῆς προσευχῆς τά ῥητά, δι᾽ ὧν τούς ἐν αὐτῷ (≡15Γ_230≡> κατ᾽ εἶδος ὑφεστῶτας τῆς σοφίας καί τῆς γνώσεως ἀποκρύφους ἐμήνυε θησαυρούς, πρός τήν αὐτῶν ἀπόλαυσιν δηλονότι τῶν αἰτούντων ἐλαύνων τήν ἔφεσιν.

Διά τοῦτο προσευχήν, οἶμαι, ταύτην κέκληκε τήν διδασκαλίαν ὁ λόγος, ὡς αἴτησιν ἔχουσαν τῶν ἀνθρώποις κατά χάριν ἐκ Θεοῦ διδομένων δώρων. Οὕτω γάρ οἱ θεόπνευστοι Πατέρες ἡμῶν ὁριστικῶς περί τῆς προσευχῆς διεξῆλθον, φήσαντες, εἶναι τήν προσευχήν αἴτησιν, ὧν Θεός πρεπόντως ἑαυτῷ δωρεῖσθαι πέφυκεν ἀνθρώποις· ὥσπερ καί τήν εὐχήν, ὑπόσχεσιν, ἤγουν ἐπαγγελίαν, ὧν γνησίως λατρεύοντες Θεῷ προσκομίζουσιν ἄνθρωποι, τήν Γραφήν μαρτυροῦσαν τῷ οἰκείῳ λόγῳ πολλαχῶς παραστήσαντες, ὡς τό, Εὔξασθε, καί ἀπόδοτε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ἡμῶν· καί, Ὅσα ηὐξάμην, ἀποδώσω σοι Σωτῆρί μου τῷ Κυρίῳ· περί τῆς εὐχῆς εἰρημένα· καί αὖθις περί προσευχῆς, ὡς τό, Καί προσηύξατο Ἄννα πρός Κύριον, λέγουσα· Κύριε Ἀδωναΐ, Ἐλωΐ σαβαώθ, ἐάν εἰσακούων εἰσακούσης τῆς δούλης σου, καί δῷς μοι καρπόν κοιλίας· καί, Προσηύξατο Ἐζεκίας βασιλεύς Ἰούδα, καί Ἡσαΐας υἱός Ἀμῶς ὁ προφήτης πρός Κύριον· καί τό, Ὅτ᾽ ἄν ὑμεῖς προσεύχησθε, λέγετε Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, παρά τοῦ Κυρίου τοῖς μαθηταῖς εἰρημένον· ὡς εἶναι δύνασθαι τήν μέν εὐχήν, ἐντολῶν τήρησιν κατά γνώμην τοῦ ηὐγμένου κεκυρωμένην· τήν δέ προσευχήν, τῆς πρός τά τηρηθέντα καλά τοῦ τετηρηκότος μεταποιήσεως αἴτησιν· ἤ μᾶλλον, τήν μέν εὐχήν ἀρετῆς ἆθλον, ὅ δή μάλιστα προσφιλῶς δέχεται Θεός προσκομιζόμενον· τήν δέ προσευχήν, ἀρετῆς ἔπαθλον· ὅ δή μάλα χαίρων Θεός ἀντιδίδωσιν.

(=0884=) Οὐκοῦν, ἐπειδή δέδεικται τῶν ὑπό τοῦ Λόγου σαρκωθέντος (≡15Γ_232≡> ἀγαθῶν αἴτησιν εἶναι τήν προσευχήν, αὐτόν προστησάμενοι τοῦ Λόγου τῆς προσευχῆς τόν διδάσκαλον, θαῤῥοῦντες ἐπέλθωμεν, ἐπιμελῶς ἑκάστου ῥητοῦ γυμνάσαντες [γυμνάζοντες], ὡς οἷον τε θεωρίᾳ τήν ἔννοιαν· ὡς αὐτός τε χορηγεῖν συμφερόντως εἴωθεν ὁ Λόγος, καί χωρεῖν δίδωσι τῆς τοῦ λέγοντος διανοίας τήν δύναμιν.

Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς· ἁγιασθήτω τό ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.

Εὐθύς καθηκόντως θεολογίας ἐν τούτοις ἀπάρξασθαι διδάσκει τοῖς προσευχομένοις ὁ Κύριος, καί τήν πως ὕπαρξιν τῆς τῶν ὄντων ποιητικῆς αἰτίας μυσταγωγεῖ, κατ᾽ οὐσίαν τῶν ὄντων αἴτιος ὤν. Πατρός γάρ, καί ὀνόματος Πατρός, καί βασιλείας Πατρός δήλωσιν ἔχει τῆς προσευχῆς τά ῥητά· ἵν᾽ ἀπ᾽ αὐτῆς διδαχθῶμεν τῆς ἀρχῆς τήν μοναδικήν Τριάδα σέβειν, ἐπικαλεῖσθαί τε καί προσκυνεῖν. Ὄνομα γάρ τοῦ Θεοῦ καί Πατρός οὐσιωδῶς ὑφεστώς ἐστιν ὁ μονογενής Υἱός· καί βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί Πατρός, οὐσιωδῶς ἐστιν ὑφεστῶσα, τό Πνεῦμα τό ἅγιον.Ὅ γάρ ἐνταῦθα Ματθαῖός φησι βασιλείαν, ἀλλαχοῦ τῶν εὐαγγελιστῶν

ἕτερος Πνεῦμα κέκληκεν ἅγιον, φάσκων, Ἐλθέτω σου τό Πνεῦμα τό ἅγιον, καί καθαρισάτω ἡμᾶς. Οὐ γάρ ἐπίκτητον ὁ Πατήρ ἔχει τό ὄνομα, οὔτε μήν ὡς ἀξίαν ἐπιθεωρουμένην αὐτῷ νοοῦμεν τήν βασιλείαν. Οὐκ ἦρκται γάρ τοῦ εἶναι, ἵνα καί τοῦ πατήρ ἤ βασιλεύς εἶναι ἄρξηται· ἀλλ᾽ ἀεί ὤν, ἀεί καί πατήρ ἐστι καί βασιλεύς· μήτε τοῦ εἶναι, μήτε τοῦ πατήρ ἤ βασιλεύς εἶναι τό παράπαν ἠργμένος. Εἰ δέ ἀεί ὤν, ἀεί καί πατήρ ἐστι καί βασιλεύς, ἀεί ἄρα καί ὁ Υἱός καί τό Πνεῦμα τό ἅγιον οὐσιωδῶς τῷ Πατρί συνυφεστήκασιν, ἐξ αὐτοῦ τε ὄντα, καί ἐν αὐτῷ φυσικῶς, ὑπέρ αἰτίαν καί λόγον, ἀλλ᾽ οὐ μετ᾽ αὐτόν, γενόμενα δι᾽ αἰτίαν (≡15Γ_234≡> ὕστερον. Ἡ γάρ σχέσις συνενδείξεων κέκτηται δύναμιν, τά ὧν ἔστι τε καί λέγεται σχέσις, μετ᾽ ἄλληλα θεωρεῖσθαι μή συγχωροῦσα.

Ταύτης οὖν ἀπαρξάμενοι τῆς προσευχῆς, γεραίρειν ἐναγόμεθα [in cat. ἐπειγόμεθα] τήν ὁμοούσιόν τε καί ὑπερούσιον Τριάδα, ὡς ποιητικήν αἰτίαν τῆς ἡμετέρας γενέσεως. Πρός δέ, καί τήν εἰς ἡμᾶς ἐξαγγέλειν διδασκόμεθα χάριν τῆς υἱοθεσίας, τόν φύσει δημιουργόν χάριτι Πατέρα καλεῖν ἀξιούμενοι· ἵνα τοῦ κατά χάριν Γεννήτορος αἰδεσθέντες τήν προσηγορίαν, ἐν τῷ βίῳ τούς χαρακτῆρας ἐπισημαίνειν σπουδάζωμεν τοῦ γεννήσαντος, ἁγιάζοντος αὐτοῦ ἐπί γῆς τό ὄνομα, (=0885=) καί πατρώζοντες, καί τέκνα διά τῶν πραγμάτων δεικνύμενοι, καί τόν ταύτης αὐτουργόν τῆς υἱοθεσίας φυσικόν τοῦ Πατρός Υἱόν, δι᾽ ὧν νοοῦμεν ἤ πράττομεν, μεγαλύνοντες.

Ἁγιάζομεν δέ τοῦ ἐν οὐρανοῖς κατά χάριν Πατρός τό ὄνομα, τήν πρόσυλον δηλαδή νεκροῦντες ἐπιθυμίαν, καί φθοροποιῶν ἐκκαθαιρόμενοι παθῶν· εἴπερ ἁγιασμός ἐστιν, ἡ κατ᾽ αἴσθησιν τῆς ἐπιθυμίας παντελής ἀκινησία καί νέκρωσις· ἐν ᾗ γενόμενοι, τάς ἀπρεπεῖς τοῦ θυμοῦ κατευνάζομεν ὑλακάς, οὐκ ἔχοντος ἔτι διεγείρουσαν αὐτόν, καί τῶν οἰκείων ἡδονῶν ὑπεραγωνίζεσθαι πείθουσαν τήν ἐπιθυμίαν, ἤδη τῇ κατά τόν λόγον ἁγιότητι νεκρωθεῖσαν. Κατά φύσιν γάρ τῆς ἐπιθυμίας ὑπάρχων ἔκδικος ὁ θυμός, τοῦ μαίνεσθαι παύεσθαι πέφυκεν, ὁπηνίκα ταύτην ἴδῃ νεκρωμένην.

Εἰκότως οὖν, τῇ τοῦ θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας ἀποβολῇ, τό τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καί Πατρός κατά τήν προσευχήν ἐπιγίνεται κράτος, τοῖς μετά τήν τούτων ἀπόθεσιν λέγειν ἀξιουμένοις, Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· τουτέστι, τό Πνεῦμα τό ἅγιον· ἤδη τῷ τῆς πραότητος λόγῳ τε καί τρόπῳ ναοποιηθεῖσι τῷ Θεῷ διά τοῦ Πνεύματος. Ἐπί τίνα γάρ, φησί, καταπαύσω, ἀλλ᾽ ἤ ἐπί τόν πρᾶον καί ταπεινόν, καί τρέμοντά μου τούς λόγους; ὡς ἐντεῦθεν (≡15Γ_236≡> εἶναι δῆλον, ὅτι τῶν ταπεινῶν καί πραέων ἐστίν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ καί Πατρός. Μακάριοι γάρ, φησίν, οἱ πραεῖς, ὅτι αὐτοί κληρονομήσουσι τήν γῆν. Γῆν ταύτην κατά φύσιν μέσην τοῦ παντός ἀπολαβοῦσαν θέσιν ὁ Θεός οὐκ ἐπηγγείλατο τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν κληρονομίαν· εἴπερ ἀληθεύει φάσκων, Ὅταν γάρ ἐκ νεκρῶν ἀναστῶσιν, οὔτε γαμοῦσιν, οὔτε γαμίζονται· ἀλλ᾽ εἰσίν ὡς ἄγγελοί ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Καί, Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ Πατρός μου, κληρονομήσατε τήν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπό καταβολῆς κόσμου. Καί ἀλλαχοῦ πάλιν ἑτέρῳ μετ᾽ εὐνοίας

δουλεύσαντι, Εἴσελθε εἰς τήν χαράν τοῦ Κυρίου σου. Καί μετ᾽ αὐτόν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, Σαλπίσει γάρ, καί οἱ νεκροί ἐν Χριστῷ, πρῶτοι ἐγερθήσονται ἄφθαρτοι. Ἔπειτα ἡμεῖς οἱ ζῶντες, οἱ παραλειπόμενοι, ἅμα σύν αὐτοῖς ἁρπαγησόμεθα ἐν νεφέλαις εἰς ἀπάντησιν τοῦ Κυρίου εἰς ἀέρα, καί οὕτω πάντοτε σύν Κυρίῳ ἐσόμεθα.

Τούτων οὖν οὕτως ἐπηγγελμένων τοῖς ἀγαπῶσι τόν Κύριον, τίς μόνῳ τῷ ῥητῷ τῆς Γραφῆς προσηλώσας τόν νοῦν, τόν οὐρανόν, καί τήν ἡτοιμασμένην ἀπό καταβολῆς κόσμου βασιλείαν, καί τήν τοῦ Κυρίου μυστικῶς ἀποκεκρυμμένην χαράν, καί τήν διηνεκῆ καί παντελῶς ἀδιάστατον σύν Κυρίῳ τῶν ἀξίων μόνην τε καί ἵδρυσιν, ταυτόν ποτ᾽ ἄν τῇ γῇ φήσειε, λόγῳ κινούμενος, καί λόγου θεραπευτής εἶναι ποθῶν; Ἀλλά νῦν γῆν φάσκειν οἶμαι, τήν παγίαν καί παντελῶς ἀμετάθετον ἀπό τοῦ καλοῦ τῆς τῶν (=0888=) πραέων ἀτρεψίας ἕξιν καί δύναμιν, ὡς ἀεί σύν Κυρίῳ ὑπάρχουσαν, καί χαράν ἀνέκλειπτον ἔχουσαν, καί βασιλείας ἀνέκαθεν ἡτοιμασμένης ἐπειλημμένην, καί τῆς ἐν οὐρανῷ στάσεώς τε καί τάξεως ἠξιωμένην· οἷα δή γῆν τινα μέσην τοῦ παντός θέσιν ἀπολαβοῦσαν τῆς ἀρετῆς τόν λόγον· καθ᾽ ὅν μέσος εὐφημίας καί δυσφημίας ὑπάρχων ὁ πρᾶος, ἀπαθής διαμένει, μήτε ταῖς εὐφημίαις φυσώμενος [ἐπαιρόμενος ἤ κενοδοξῶν], (≡15Γ_238≡> μήτε ταῖς δυσφημίαις στυγνούμενος [λυπούμενος]. Ὧν γάρ ὁ λόγος ὑπάρχει κατά φύσιν ἐλεύθερος, ἀποστήσας τήν ἔφεσιν, τούτων διοχλούντων ταῖς προσβολαῖς οὐκ αἰσθάνεται, καταπαύσας ἑαυτόν τῆς περί ταῦτας ζάλης[2], καί πρός τήν θείαν καί ἄπρακτον ἐλευθερίαν ὅλην τῆς ψυχῆς μεθορμήσας τήν δύναμιν· ἧς τοῖς ἑαυτοῦ μαθηταῖς ὁ Κύριος μεταδοῦναι ποθῶν, Ἄρατε, φησίν, τόν ζυγόν μου ἐφ᾽ ὑμᾶς, καί μάθετε ἀπ᾽ ἐμοῦ, ὅτι πρᾶός εἰμι, καί ταπεινός τῇ καρδίᾳ· καί εὑρήσεται ἀνάπαυσιν ταῖς ψυχαῖς ὑμῶν· ἀνάπαυσιν λέγων, τό τῆς θείας βασιλείας κράτος, ὡς πάσης ἀπηλλαγμένην δουλείας τοῖς ἀξίοις ἐμποιοῦν δεσποτείαν.

Εἰ δέ τοῖς ταπεινοῖς καί πράοις τό ἀκαθαίρετον τῆς ἀκηράτου βασιλείας δίδοται κράτος, τίς οὕτως ἀνέραστος καί πάντη τῶν θείων ἀνόρεκτος ἀγαθῶν, ὡς μή κατ᾽ ἄκρον ἐφίεσθαι ταπεινώσεως καί πραότητος, ἵνα γένηται τῆς θείας χαρακτήρ βασιλείας, ὡς ἐφικτόν ἐστιν ἀνθρώπῳ, φέρων ἐν ἑαυτῷ τοῦ φύσει κατ᾽ οὐσίαν ὡς ἀληθῶς μεγάλου βασιλέως Χριστοῦ, κατά τήν χάριν ἀπαράλλακτον τήν ἐν πνεύματι μόρφωσιν; ἐν ᾗ, φησίν ὁ θεῖος Ἀπόστολος, οὐκ ἔστιν ἄῤῥεν καί θῆλυ· τουτέστι, θυμός καί ἐπιθυμία· ὁ μέν τυραννικῶς ἐκφέρων τόν λογισμόν, καί τοῦ νόμου τῆς φύσεως ἔξω ποιούμενος τήν διάνοιαν· ἡ δέ, τῆς μιᾶς καί μόνης ἐφετῆς τε καί ἀπαθοῦς αἰτίας καί φύσεως ποιουμένη τά μετ᾽ αὐτήν ἐρασμιώτερα, καί διά τοῦτο τήν σάρκα προτιμοτέραν τιθεμένη τοῦ πνεύματος· καί τῆς νοουμένων δόξης τε καί λαμπρότητος ἐπιτερπεστέραν ἐργαζομένη τήν τῶν φαινομένων ἀπόλαυσιν· τῷ κατ᾽ αἴσθησιν λείῳ τῆς ἡδονῆς, ἀπείργουσα τόν νοῦν τῆς θείας καί συγγενοῦς τῶν νοητῶν ἀντιλήψεως· ἀλλ᾽ ἤ λόγος μονώτατος, καί αὐτῆς εἰς ἄκρον τῆς ἀπαθοῦς μέν, φυσικῆς δέ ὅμως τοῦ σώματος δι᾽ ἀρετῆς περιουσίαν γυμνούμενος στοργῆς καί διαθέσεως,

νικῶντος τελείως τήν φύσιν τοῦ πνεύματος, καί τῆς ἠθικῆς πείθοντος σχολάσαι φιλοσοφίας, ἡνίκα συγγίνεσθαι (≡15Γ_240≡> δέοι τῷ ὑπερουσίῳ λόγῳ δι᾽ ἁπλῆς καί ἀμεροῦς θεωρίας, τόν νοῦν· κἄν συντελεῖν αὐτῷ πέφυκεν, εἰς ῥαδίαν τῶν χρονικῶς ῥεόντων τομήν καί διάβολον· ὧν διαβαθέντων, οὐκ εὔλογον ἐπιβαρεῖσθαι καθάπερ μηλωτῇ τῷ κατ᾽ ἦθος τρόπῳ, τόν ἀποφαθέντα τοῖς αἰσθητοῖς ἀκατάσχετον.

Καί δηλοῖ τοῦτο σαφῶς Ἠλίας ὁ μέγας, δι᾽ ὧν ἔπραττε τυπικῶς τοῦτο παραδεικνύς τό μυστήριον· (=0889=) τήν μέν μηλωτήν, φημί δέ τῆς σαρκός τήν νέκρωσιν, ἐν ᾗ τό μεγαλοπρεπές πέπηγε τῆς ἠθικῆς κοσμιότητος, κατά τήν ἁρπαγήν Ἐλισσαίῳ διδούς εἰς συμμαχίαν τοῦ πνεύματος κατά πάσης ἀντικειμένης δυνάμεως, καί πληγήν τῆς ἀστάτου καί ῥεούσης φύσεως· ἧς τύπος ὑπῆρχεν ὁ Ἰορδάνης, πρός τό μή σχεθῆναι τόν μαθητήν τῆς πρός τήν ἁγίαν γῆν διαβάσεως, τῷ θολερῷ τε καί ὀλισθηρῷ περικλυσθέντα τῆς τῶν ὑλικῶν προσπαθείας· αὐτός δέ χωρῶν πρός τόν Θεόν ἄνετος, οὐδενί τῶν ὄντων παντελῶς κατά τήν σχέσιν κρατούμενος, ἁπλοῦς τε τήν ἔφεσιν καί τήν γνώμην ἀσύνθετος, πρός τόν ἁπλοῦν τῇ φύσει, διά τῶν ἀλληλούχων γενικῶν ἀρετῶν, γνωστικῶς ἀλλήλαις συνῃρημένων, ὡς ἵππων πυρίνων τήν ἐνδημίαν ποιούμενος. Ἔγνω γάρ ὅτι δεῖ τῷ Χριστοῦ μαθητῇ [τόν Χριστοῦ μαθητήν] ἀπογενέσθαι τάς ἀνίσους διαθέσεις(3), ὧν ἡ διαφορότης ἐλέγχει τήν ἀλλοτρίωσιν· εἴπερ διάχυσιν μέν τοῦ περί καρδίαν αἵματος τό κατ᾽ ἐπιθυμίαν πάθος· αἵματος δέ ζέσιν, κινούμενον σαφῶς τό θυμικόν ἀπεργάζεται· καί φθάσας οἷα δή ζῶν ἐν Χριστῷ καί κινούμενος καί ὤν, ἑαυτοῦ τήν τῶν ἀνίσων ἀλλόκοτον [καί ἀλλοκότων] ἀπέθετο γένεσιν· μή φέρων ἐν ἑαυτῷ καθάπερ ἄῤῥεν καί θῆλυ, τάς ἐναντίας, ὡς ἔφην, τούτων τῶν παθῶν διαθέσεις· ἵνα μή δουλωθῇ τούτοις ὁ λόγος, ταῖς αὐτῶν ἀστάτοις μεταβολαῖς ἀλλοιούμενος, ᾧ φυσικῶς τό τῆς θείας εἰκόνος ἐγκέκραται σέβας, πεῖθον τήν ψυχήν μεταπλασθῆναι (≡15Γ_242≡> κατά τήν γνώμην πρός τήν θείαν ὁμοίωσιν, καί γενέσθαι τῆς συνυφισταμένης οὐσιωδῶς τῷ Θεῷ καί Πατρί τῶν ὅλων μεγάλης βασιλείας, ὡς Πνεύματος ἁγίου παμφαές οἰκητήριον, ὅλην δεχόμενον, εἰ θέμις εἰπεῖν, τῆς θείας φύσεως κατά τό δυνατόν, τήν ἐξουσίαν τῆς γνώσεως· καθ᾽ ἥν ἡ μέν τῶν χειρόνων ἀπογίνεσθαι, τῶν δέ κρειττόντων ὑφίστασθαι πέφυκε γένεσις, ἴσα Θεῷ τῆς ψυχῆς κατά τήν χάριν τῆς κλήσεως ἄσυλον φυλαττούσης ἐν ἑαυτῇ τῶν δωρηθέντων καλῶν τήν ὑπόστασιν· καθ᾽ ἥν ἀεί θέλων Χριστός γεννᾶται μυστικῶς, διά τῶν σωζομένων σαρκούμενος· καί μητέρα παρθένων ἀπεργαζόμενος τήν γεννῶσαν ψυχήν, οὐκ ἔχουσαν, ἵνα συνελών εἴπω, κατά τήν σχέσιν, ὥσπερ ἄῤῥεν καί θῆλυ, τά γνωρίσματα τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως.

Ξενιζέσθω δέ μηδείς, τήν φθοράν τῆς γενέσεως ἀκούων προταττομένην. Ἀπαθῶς γάρ σύν ὀρθῷ λόγῳ τήν τῶν γινομένων καί ἀπογινομένων φύσιν διασκοπήσας, εὑρήσει σαφῶς ἐκ φθορᾶς καί εἰς φθοράν τήν γένεσιν ἀρχομένην καί λήγουσαν· ἧς τά σημαντικά πάθη, καθάπερ ἔφην, οὐκ ἔχει Χριστός· ἤγουν ὁ τοῦ Χριστοῦ τε καί κατά Χριστόν βίος τε καί λόγος· εἴπερ ὁ λέγων

ἐστίν ἀληθής, Ἐν γάρ Χριστῷ Ἰησοῦ, οὐκ ἔστιν ἄῤῥεν καί θῆλυ· τά σημεῖα δηλαδή, καί τά πάθη δηλῶν τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως· ἀλλ᾽ ἤ μόνον θεοειδῆς λόγος γνώσει θείᾳ, πεποιωμένος, καί γνώμης μοναδική κίνησις, μόνην αἱρουμένη τήν ἀρετήν.

(=0892=) Οὔτε Ἕλλην καί Ἰουδαῖος, δι᾽ ὧν τῆς περί Θεοῦ δόξης ὁ διάφορος σημαίνεται λόγος· ἤ, τό γε μᾶλλον ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἀντικείμενος. Ὁ μέν [Marg. Ἑλληνικός λόγος] ἀφρόνως εἰσηγούμενος πολυαρχίαν, καί τήν μίαν ἀρχήν ἀντικειμέναις ἐνεργείαις τε καί δυνάμεσι καταμερίζων· καί πλαττόμενος σέβας πολύθεον, τῷ τε πλήθει τῶν προσκυνουμένων στασιαζόμενον, καί τῷ διαφόρῳ (≡15Γ_244≡> τῆς προσκυνήσεως τρόπῳ γελώμενον. Ὁ δέ [Marg. Ἰουδαϊκός λόγος] μίαν μέν, στενήν δέ καί ἀτελῆ, καί σχεδόν ἀνυπόστατον, ὡς λόγου καί ζωῆς ἔρημον, πρός ἴσον κακόν τῷ προτέρῳ λόγῳ διά τῶν ἐναντίων ἐκπίπτων, τήν ἀθεΐαν· ἐνί περιγράφων προσώπῳ τήν μίαν ἀρχήν, καί ταύτην δίχα Λόγου καί Πνεύματος ὑφισταμένην· ἤ Λόγῳ καί Πνεύματι πεποιωμένην· μή συνορῶν, ὅτι τίς Θεός, τούτων ἠμοιρημένος· ἤ πῶς Θεός μεθέξει παραπλησίως τοῖς ὑπό γένεσιν λογικοῖς ὡς συμβεβηκότων τούτων μεμοιραμένος· ὧν ἐν Χριστῷ τό παράπαν, ὡς ἔφην[4], οὐδείς· ἀλλά μόνος ἀληθοῦς εὐσεβείας λόγος, καί πάγιος μυστικῆς θεολογίας θεσμός, τήν τε τοῦ προτέρου λόγου διαστολήν τῆς θεότητος ἀποπεμπόμενος καί τήν τοῦ δευτέρου μή παραδεχόμενος συστολήν· ἵνα μή τῷ φυσικῷ πλήθει στασιαστικόν· Ἑλληνικόν γάρ ἤ τῷ καθ᾽ ὑπόστασιν ἑνικῷ παθητόν· Ἰουδαϊκόν γάρ, ὡς Λόγου καί Πνεύματος ἐστερημένον, ἤ Λόγῳ καί Πνεύματι πεποιωμένον· ἀλλ᾽ οὐκ ὄν νοῦς καί Λόγος καί Πνεῦμα τό θεῖον πρεσβεύεται· καί διδάσκων ἡμᾶς, τούς κλήσει χάριτος κατά πίστιν εἰσπεποιημένους εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας, μίαν εἰδέναι θεότητος φύσιν καί δύναμιν· ἤγουν, ἕνα Θεόν ἐν Πατρί καί Υἱῷ καί ἁγίῳ Πνεύματι θεωρούμενον· οἷα δή μόνον ἀναίτιον νοῦν οὐσιωδῶς ὑφεστῶτα, μόνου κατ᾽ οὐσίαν ὑφεστῶτος ἀνάρχου Λόγου γεννήτορα, καί μόνης ἀϊδίου ζωῆς οὐσιωδῶς ὑφεστώσης, ὡς Πνεύματος ἁγίου πηγήν· ἐν μονάδι Τριάδα, καί ἐν Τριάδι μονάδα· οὐκ ἄλλην ἐν ἄλλῃ· οὐ γάρ ὡς ἐν οὐσίᾳ τῇ μονάδι συμβεβηκός ἐστιν ἡ Τριάς· ἤ τό ἔμπαλιν, ἐν Τριάδι μονάς· ἄποιος γάρ.

Οὐδ᾽ ὡς ἄλλην καί ἄλλην· οὐ γάρ ἑτερότητι φύσεως τῆς Τριάδος ἡ μονάς διενήνοχεν ἁπλῆ τε καί μία φύσις τυγχάνουσα. Οὐδ' ὡς ἄλλην παρ᾽ ἄλλην, οὐ γάρ ὑφέσει δυνάμεως διακέκριται τῆς μονάδος ἡ Τριάς, ἤ τῆς Τριάδος ἡ μονάς· ἤ ὡς κοινόν τε καί γενικόν ἐπινοίᾳ μόνῃ θεωρητόν τῶν ὑπ᾽ αὐτό μερικῶν, παρήλλακται (≡15Γ_246≡> τῆς Τριάδος ἡ μονάς, οὐσία κυρίως ἀνθύπαρκτος οὖσα, καί δύναμις ὄντως αὐτοσθενής. Οὐδ᾽ ὡς δι᾽ ἄλλης ἄλλην· οὐ γάρ μεσιτεύεται σχέσει τό ταυτόν πάντη καί ἄσχετον[5], ὡς πρός αἴτιον αἰτιατόν. Οὐδ᾽ ὡς ἐξ ἄλλης ἄλλην· οὐ γάρ κατά παραγωγήν ἐκ μονάδος Τριάς, ἀγένητος ὑπάρχουσα καί αὐτέκφαντος· ἀλλά τήν αὐτήν ὡς ἀληθῶς μονάδα καί Τριάδα, καί λεγομένην καί νοουμένην· τό μέν, τῷ κατ᾽ οὐσίαν λόγῳ· (=0893=) τό δέ, τῷ καθ᾽ ὕπαρξιν τρόπῳ· ὅλην μονάδα τήν αὐτήν, μή μεμερισμένην ταῖς ὑποστάσεσι· καί ὅλην Τριάδα τήν αὐτήν, τῇ

μονάδι μή συγκεχυμένην· ἵνα μή τῷ μερισμῷ τό πολύθεον, ἤ τῇ συγχύσει τό ἄθεον εἰσκομίζηται· ἅπερ φεύγων ὁ κατά Χριστόν λαμπρύνεται λόγος. Λέγω δέ Χριστοῦ λόγον, τό καινόν κήρυγμα τῆς ἀληθείας ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν ἄῤῥεν καί θῆλυ· φημί δέ τά σημεῖα, καί τά πάθη τῆς ὑπό φθοράν καί γένεσιν φύσεως.

Οὐχ Ἕλλην καί Ἰουδαῖος, οἱ περί θεότητος ἀντικείμενοι λόγοι· οὐ περιτομή καί ἀκροβυστία, αἱ τούτοις δηλαδή κατάλληλοι λατρεῖα· ἡ μέν, διά τά σύμβολα τοῦ νόμου, τήν φαινομένην κτίσιν κακίζουσα, καί τόν κτίστην ὡς κακῶν ποιητήν διαβάλλουσα· ἡ δέ, διά τά πάθη ταύτην θεοποιοῦσα, καί τῷ κτίστῃ ἐπανιστῶσα τό ποίημα· καί πρός ἴσον κακόν ἄμφω τήν θείαν ὕβριν ἀλλήλαις συλλήγουσαι [Venet. συλλέγουσαι. Fr. συνάγουσαι]. Οὐ βάρβαρος καί Σκύθης· τουτέστιν, ἡ πρός ἑαυτήν στασιαστική τῆς μιᾶς φύσεως καί γνώμην διάστασις· καθ᾿ ἥν ὁ τῆς ἀλληλοκτονίας παρά φύσιν τοῖς ἀνθρώποις εἰσεφθάρη νόμος. Οὔτε δοῦλος καί ἐλεύθερος· ἡ τῆς αὐτῆς δηλονότι παρά γνώμην διαίρεσις φύσεως· ἄτιμον ποιουμένη τόν κατά φύσιν ὁμότιμον· νόμον ἐπίκουρον ἔχουσα, τήν τυραννοῦσαν τό τῆς εἰκόνος ἀξίωμα, τῶν δεσποζόντων διάθεσιν.

(≡15Γ_248≡> Ἀλλά πάντα καί ἐν πᾶσι Χριστός, διά τῶν ὑπέρ φύσιν καί νόμον, τήν τῆς ἀνάρχου βασιλείας δημιουργῶν ἐν πνεύματι μόρφωσιν· ἥν, ὡς ἀποδέδεικται, πέφυκε χαρακτηρίζειν, καρδίας ταπείνωσις καί πραότης· ὧν ἡ σύνοδος τέλειον τόν κατά Χριστόν κτιζόμενον ἀποδείκνυσιν ἄνθρωπον. Πᾶς γάρ ταπεινόφρων, πάντως καί πρᾶος, καί πᾶς πρᾶος, πάντως καί ταπεινόφρων· ταπεινόφρων μέν, ὡς γνούς ἑαυτόν ἔχοντα τό εἶναι δεδανεισμένον· πρᾶος δέ, ὡς διαγνούς τῶν δοθεισῶν αὐτῷ κατά φύσιν δυνάμεων τήν χρῆσιν· καί τῷ μέν λόγῳ πρός ἀρετῆς γένεσιν τούτων διδούς τήν ὑπηρεσίαν· τῆς αἰσθήσεως δέ τελείως τήν τούτων συστέλλων ἐνέργειαν. Καί διά τοῦτο κατά μέν τόν νοῦν, πρός Θεόν ἀεικίνητος ὤν· κατά δέ τήν αἴσθησιν, οὐδέ πάντων ὁμοῦ τῶν πρός σῶμα λυπηρῶν πεῖραν λαμβάνων παντελῶς κινούμενος, ἤ λύπης ἴχνος ἐντυπῶν τῇ ψυχῇ, πρός παραλλαγήν τῆς ἐν αὐτῇ χαροποιοῦ διαθέσεως· οὐ γάρ ἡγεῖται στέρησιν ἡδονῆς ὑπάρχειν, τό κατ᾿ αἴσθησιν ἀλγεινόν. Ἡδονήν γάρ μίαν ἐπίσταται, τήν τῆς ψυχῆς πρός τόν λόγον συμβίωσιν, ἧς ἡ στέρησις κόλασίς ἐστιν ἀτελεύτητος, πάντας φυσικῶς περιγράφουσα τούς αἰῶνας. Καί διά τοῦτο, τό τε σῶμα, καί πάντα τά τοῦ σώματος ἀφείς, πρός τήν θείαν φέρεται σύντονος συμβίωσιν· μίαν ζημίαν ἡγούμενος, κἄν πάντων δεσπόζῃ τῶν ἐπί γῆς, τήν τῆς προσδοκωμένης κατά χάριν θεώσεως ἀποτυχίαν.

(=0896=) Ἁγνίσωμεν οὖν ἑαυτούς παντός μολυσμοῦ σαρκός καί πνεύματος, ἵνα τό θεῖον ἁγιάσωμεν ὄνομα, ἀκκιζομένην τοῖς πάθεσιν ἀπρεπῶς τήν ἐπιθυμίαν κατασβέσαντες· καί λόγῳ, ταῖς ἡδοναῖς ἀτάκτως ἐπιμαινόμενον τόν θυμόν, καταδήσωμεν· ἵνα διά τῆς πραότητος παραγινομένην ὑποδεξώμεθα τήν τοῦ Θεοῦ καί Πατρός βασιλείαν. Καί τόν ἐφεξῆς λόγον τῆς προσευχῆς τοῖς προτέροις ἁρμόσωμεν, λέγοντες.

Γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καί ἐπί τῆς γῆς.

Ὁ κατά μόνην τήν λογικήν δύναμιν, ἐπιθυμίας τε καί θυμοῦ (≡15Γ_250≡> κεχωρισμένην μυστικῶς προσάγων τῷ Θεῷ τήν λατρείαν, οὗτος ἐπί γῆς, ὡς ἐν οὐρανῷ τῶν ἀγγέλων αἱ τάξεις, τό θεῖον πεπλήρωκε θέλημα· διά πάντων τοῖς ἀγγέλοις ὁμολάτρης γενόμενος καί ὁμοδίαιτος, καθά πού φησιν ὁ μέγας Ἀπόστολος, Ἡμῶν δέ τό πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει· παρ᾽ οἷς οὐκ ἔστιν ἐπιθυμία, δι᾽ ἡδονῆς τούς νοερούς παραλύουσα τόνους· οὔτε θυμός λυσσῶν, καί τό συγγενές ἀσέμνως καθυλακτῶν· ἀλλά λόγος μονώτατος, πρός τόν πρῶτον λόγον φυσικῶς ἄγων τούς λογικούς· ᾧ μόνῳ χαίρει Θεός, καί παρ᾽ ἡμῶν αἰτεῖ τῶν αὐτοῦ δούλων. Καί τοῦτο δηλοῖ πρός τόν μέγαν φάσκων Δαβίδ· Τί γάρ μοι ὑπάρχει ἐν τῷ οὐρανῷ, καί παρά σοῦ τί ἠθέλησα ἐπί τῆς γῆς; Ὑπάρχει δέ τῷ Θεῷ ἐν οὐρανοῖς προσαγόμενον παρά τῶν ἁγίων ἀγγέλων, πλήν τῆς λογικῆς λατρείας οὐδέν· ἥν καί παρ᾽ ἡμῶν ἐπιζητῶν, προσευχομένους λέγειν ἐδίδαξε· Γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ, καί ἐπί τῆς γῆς.

Οὐκοῦν κινείσθω καί ἡμῶν πρός τήν τοῦ Θεοῦ ζήτησιν ὁ λόγος, πρός τε τόν αὐτοῦ πόθον ἡ κατ᾽ ἐπιθυμίαν δύναμις, καί πρός τήν αὐτοῦ φυλακήν ἀγωνιζέσθω τό θυμικόν· μᾶλλον δέ κυριώτερον εἰπεῖν, ὁ μέν νοῦς τετάσθω πᾶς πρός Θεόν· οἱονεί τόνῳ τινί τῷ θυμικῷ τρόπῳ νευρούμενος, καί πόθῳ τῇ κατ᾽ ἄκρον ἐφέσει τῆς ἐπιθυμίας πυρούμενος. Οὕτω γάρ τούς κατ᾽ οὐρανόν ἀγγέλους μιμούμενοι, τῷ Θεῷ διά πάντων λατρεύοντες εὑρεθησόμεθα· τήν αὐτήν τοῖς ἀγγέλοις ἐπί τῆς γῆς πολιτείαν ἐπιδεικνύμενοι· πρός οὐδέν τῶν μετά Θεόν ἴσως ἐκείνοις ἔχοντες τόν νοῦν τό παράπαν κινούμενον. Δεξόμεθα γάρ κατ᾽ εὐχάς οὕτω πολιτευόμενοι, καθάπερ ἄρτον ἐπιούσιόν τε καί ζωτικόν εἰς ἀποτροφήν τῶν ἡμετέρων ψυχῶν, (=0897=) καί συντήρησιν τῆς τῶν χαρισθέντων ἡμῖν ἀγαθῶν εὐεξίας, τόν εἰπόντα Λόγον· Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος, ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, καί ζωήν διδούς τῷ (≡15Γ_252≡> κόσμῳ· ἀναλόγως ἡμῖν τοῖς τρεφομένοις δι᾽ ἀρετῆς καί σοφίας, πάντα γινόμενον· καί δι᾽ ἑκάστου τῶν σωζομένων ποικίλως, ὡς οἶδεν αὐτός, σωματούμενον· ἔτι κατά τόν αἰῶνα τοῦτον ὑπάρχοντες, κατά τήν τοῦ ῥητοῦ τῆς προσευχῆς δύναμιν τοῦ λέγοντος

Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον.

Τοῦτον γάρ οἶμαι δηλοῦσθαι τόν αἰῶνα διά τοῦ σήμερον· ὡς εἴ τις ἐπί τό σαφέστερον ἐκλαβών, εἴποι, τόν τόπον τῆς προσευχῆς, Τόν ἄρτον ἡμῶν, ὅν καταρχάς ἐπ᾽ ἀθανασίᾳ τῆς φύσεως ἡτοίμασας, δός ἡμῖν σήμερον, κατά τήν παροῦσαν ζωήν οὖσιν τῆς θνητότητος· ἵνα νικήσῃ τόν θάνατον τῆς ἁμαρτίας, ἡ τροφή τοῦ ἄρτου τῆς ζωῆς καί τῆς ἐπιγνώσεως· ἧς μέτοχον γενέσθαι τόν πρῶτον ἄνθρωπον, ἡ παράβασις τῆς θείας ἐντολῆς οὐ συνεχώρησεν. Ὡς εἴγε ταύτης ἐνεφορήθη τῆς θείας τροφῆς, οὐκ ἄν τῷ θανάτῳ τῆς ἁμαρτίας ἡλίσκετο.

Πλήν ὁ τόν ἄρτον τοῦτον λαβεῖν εὐχόμενος τόν ἐπιούσιον, οὐ πάντως ὅλον δέχεται καθώς αὐτός ὁ ἄρτος ἐστίν· ἀλλά καθώς αὐτός ὁ δεχόμενος δύναται. Πᾶσι μέν γάρ ἑαυτόν δίδωσι τοῖς αἰτοῦσιν ὁ τῆς ζωῆς ἄρτος, ὡς φιλάνθρωπος, οὐ κατά τό αὐτό δέ πᾶσιν· ἀλλά τοῖς μέν μεγάλα ἔργα πεποιηκόσι, πλειόνως· τοῖς δέ τούτων ἥττοσι, ἡττόνως· ἑκάστῳ μέν οὖν καθώς ἡ κατά νοῦν ἀξία δέξασθαι δύναται.

Πρός ταύτην δέ με τοῦ παρόντος ῥητοῦ τήν ἔννοιαν ἤγαγεν ὁ Σωτήρ, προστάσσων διαῤῥήδην τοῖς μαθηταῖς τροφῆς αἰσθητῆς παντελῶς μή ποιεῖσθαι λόγον, εἰπών, Μή μεριμνᾶτε τῇ ψυχῇ ὑμῶν τί φάγητε, ἤ τί πίητε· μήτε τῶ σώματι ὑμῶν τί περιβάλησθε· ταῦτα γάρ πάντα τά ἔθνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν· ἀλλά ζητεῖτε πρῶτον τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καί τήν δικαιοσύνην αὐτοῦ, καί ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν. Πῶς οὖν διδάσκει προσεύχεσθαι, περί ὧν μή ζητεῖν προλαβών ἐνετείλατο; δῆλον (≡15Γ_254≡> γάρ ὅτι διά προσευχῆς αἰτεῖν οὐ προσέταττεν, ἅπερ δι᾽ ἐντολῆς ζητεῖν οὐ παρήνεσε. Διά προσευχῆς γάρ μόνον ἐστίν αἰτητόν, τό κατ᾽ ἐντολήν ζητητόν. Ὅπερ οὖν ζητεῖν δι᾽ ἐντολῆς οὐκ ἐπετράπημεν, διά προσευχῆς αἰτεῖν, τυχόν θεμιτόν οὐ καθέστηκεν. Εἰ δέ μόνην ζητεῖν τήν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καί τήν δικαιοσύνην ὁ Σωτήρ ἐνετείλατο· ταύτην εἰκότως καί διά προσευχῆς αἰτεῖν, τούς τῶν θείων ἐφιεμένους δώρων ἐνήγαγεν· (=0900=) ἵνα τῶν φύσει ζητητῶν διά προσευχῆς τήν χάριν ἐπικυρώσας, τήν τῶν αἰτούντων γνώμην, τῷ τοῦ παρεχομένου τήν χάριν συνάψῃ θελήματι, δι᾽ ἑνώσεως σχετικῆς ταυτό ποιουμένην.

Εἰ δέ καί τόν ἐφήμερον ἄρτον, ᾧ συγκρατεῖσθαι πέφυκεν ἡμῶν ἡ παροῦσα ζωή, διά προσευχῆς αἰτεῖν κελευόμεθα, μή παρέλθωμεν τούς ὅρους τῆς προσευχῆς, πολλάς ἐτῶν περιόδους πλεονεκτικῶς περισκοποῦντες, καί λάθωμεν ὄντες θνητοί, καί σκιᾶς δίκην τήν ζωήν παροδεύουσαν ἔχοντες· ἀλλά τόν πρός ἡμέραν ἀπεριμερίμνως διά τῆς προσευχῆς αἰτήσωμεν ἄρτον· καί δείξωμεν ὅτι φιλοσόφως κατά Χριστόν μελέτην θανάτου τόν βίον ποιούμεθα, τῇ γνώμῃ φθάνοντες τήν φύσιν, καί πρίν ἐπιστῆναι τόν θάνατον, τῆς τῶν σωματικῶν μερίμνης τήν ψυχήν ἀποτέμνοντες· ἵνα μή προσηλωθῇ τοῖς φθειρομένοις, ἀμείψασα πρός τήν ὕλην τήν χρῆσιν τῆς κατά φύσιν ἐφέσεως, καί μάθη πλεονεξίαν τῆς τῶν θείων ἀγαθῶν περιουσίας στερητικήν.

Φύγωμεν οὖν, ὅση δύναμις, τήν φιλίαν τῆς ὕλης, καί τήν αὐτῆς σχέσιν καθάπερ κονιορτόν τῶν νοερῶν ὀμμάτων ἀπονιψώμεθα· καί μόνοις ἀρκεσθῶμεν τοῖς συνιστῶσιν, ἀλλά καί τοῖς ἡδονοῦσιν ἡμῶν τήν παροῦσαν ζωήν· καί ὑπέρ αὐτῶν τόν Θεόν, ὡς ἐδιδάχθημεν, ἀξιώσωμεν, ἵνα δυνηθῶμεν ἀδούλωτον φυλάξαι τήν ψυχήν, μηδενί τῶν ὁρωμένων διά τό σῶμα παντελῶς κρατουμένην· καί τοῦ ζῆν ἕνεκεν δειχθῶμεν ἐσθίοντες, ἀλλά μή τοῦ ἐσθίειν χάριν ζῶντες ἐλεγχθῶμεν. Τό μέν γάρ λογικῆς, τό δέ (≡15Γ_256≡> τῆς ἀλόγου σαφῶς ἴδιον καθέστηκε φύσεως. Καί φύλακες ὦμεν τῆς προσευχῆς ἀκριβεῖς, δι᾽ αὐτῶν δεικνύμενοι τῶν πραγμάτων, ὅτι μιᾶς καί μόνης ἀπρίξ ἀντεχόμεθα τῆς ἐν πνεύματι ζωῆς, καί πρός τήν αὐτήν κτῆσιν τῆς παρούσης [Marg. ζωῆς

δηλονότι] τήν χρῆσιν ποιούμεθα· δι᾽ ἥν τοσοῦτον τήν ταύτης στέργομεν χρῆσιν, ὅσον ἄρτῳ ταύτην μόνῳ στηρίζειν μή παραιτεῖσθαι, καί τήν αὐτῆς φυσικήν εὐεξίαν φυλάττειν ὅσον τό ἐφ᾽ ἡμῖν ἀδιάφθορον· οὐχ ἵνα ζῶμεν, ἀλλ᾽ ἵνα Θεῷ ζῶμεν· ψυχῆς ἄγγελον τό σῶμα καθιστῶντες λελογισμένον ταῖς ἀρεταῖς, καί ταύτην Θεοῦ κήρυκα ποιοῦντες τῇ περί τό καλόν παγιότητι πεποιωμένην· καί τοῦτον μιᾷ φυσικῶς ἡμέρᾳ πειρικλείοντες τόν ἄρτον· ὑπέρ αὐτοῦ μή τολμῶντες είς δευτέραν ἡμέραν διά τό δοτῆρα τῆς προσευχῆς ἐπεκτεῖναι τήν δέησιν. Οὕτω γάρ ἄν πραγματικῶς κατά τήν δύναμιν τῆς προσευχῆς ἑαυτούς διαθέντες, δυνηθείημεν καί τοῖς λειπομένοις καθαρῶς προσβῆναι ῥητοῖς, φάσκοντες·

Καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν.

Ὁ κατά τήν πρώτην τῆς τοῦ προλαβόντος ῥητοῦ (=0901=) θεωρίας ἐπιβολήν, κατά τόν αἰῶνα τοῦτον, οὗ σύμβολον εἶναι τό σήμερον ἔφαμεν, τόν ἄφθαρτον ἄρτον τῆς σοφίας, οὗ καταρχάς διετείχισεν ἡμᾶς ἡ παράβασις, διά προσευχῆς ἐπιζητῶν, ἅτε δή μίαν ἡδονήν ἐπιστάμενος τήν τῶν θείων ἐπιτυχίαν, ἧς δοτήρ μέν κατά φύσιν ἐστίν ὁ Θεός· φύλαξ δέ κατά θέλησιν ἡ τοῦ λαβόντος προαίρεσις· καί μίαν ὀδύνην είδώς, τήν τούτων ἀποτυχίαν, ἧς ὑποβολεύς μέν ἐστιν ὁ διάβολος· αὐτουργός δέ, πᾶς ὁ τῶν θείων δι᾽ ἀτονίαν γνώμης ἀποκαμνόμενος [Ven. et Fr. ἀποκναιόμενος]· μή φυλάττων τό τίμιον γνώμης διαθέσεσι στεργόμενον· πρός οὐδέν ἔχων τῶν ὁρωμένων ῥέπουσαν τό σύνολον τήν προαίρεσιν, καί διά (≡15Γ_258≡> τοῦτο τοῖς σωματικῶς αὐτῷ συμβαίνουσι λυπηροῖς οὐχ ὑπαγόμενος[6]· οὗτος ὡς ἀληθῶς, ἀπαθῶς ἀφίησι τοῖς είς αὐτόν ἁμαρτάνωσιν· ὅτι μηδέ τό κατ᾽ ἔφεσιν αὐτῷ σπουδαζόμενον δύναταί τις τό παράπαν χειροῦσθαι καλόν, ἀνάλωτον κατά φύσιν ὑπάρχειν πεπιστευμένον. Καί τῷ Θεῷ καθίστησιν ἑαυτόν ἀρετῆς ἐξεμπλάριον, εἰ τοῦτο θέμις εἰπεῖν, πρός μίμησιν ἑαυτοῦ τόν ἀμίμητον ἐλθεῖν ἐγκελευόμενος, λέγων· Ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καί οἷος αὐτός γέγονε τοῖς πέλας, οἷ γενέσθαι παρακαλῶν τόν Θεόν. Εἰ γάρ ὡς αὐτός ἀφῆκε τά ὀφειλήματα τοῖς είς αὐτόν ἡμαρτηκόσι, βούλεται καί αὐτῷ ἀφεθῆναι παρά Θεοῦ, δηλονότι ὥσπερ ὁ Θεός ἀπαθῶς ἀφίησιν οἷς ἀφίησιν, οὕτως καί αὐτός ἀπαθής ἐπί τοῖς συμβαίνουσι διαμένων, ἀφίησι τοῖς πλημμελήσασι· μή συγχωρῶν μνήμῃ [Fr. μνήμην] τινί τῶν φθασάντων λυπηρῶν τυποῦσθαι τόν νοῦν, ἵνα μή τέμνων τῇ γνώμῃ τήν φύσιν ἐλέγχηται, πρός τινα τῶν ἀνθρώπων διεστηκώς, ἄνθρωπος ὤν.

Οὕτω γάρ ἄν ἑνωθείσης τῆς γνώμης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἡ τοῦ Θεοῦ πρός τήν φύσιν καταλλαγή γίνεσθαι πέφυκεν, ὅτι μήτε δυνατόν ἑτέρως κατά τήν γνώμην πρός ἑαυτήν στασιάζουσαν τήν φύσιν, τήν θείαν καί ἀνεκλάλητον ὑποδέξασθαι συγκατάβασιν. Καί τυχόν διά τοῦτο πρότερον ἡμᾶς βούλεται τάς πρός ἀλλήλους ποιεῖσθαι καταλλαγάς ὁ Θεός, οὐχ ἵνα παρ᾽ ἡμῶν μάθῃ

καταλλάτεσθαι τοῖς ἁμαρτάνουσι, καί τῶν πολλῶν συγχωρεῖν καί φοβερῶν ἐγκλημάτων τήν ἔκτισιν, ἀλλ᾽ ἵνα ἡμᾶς καθάρῃ παθῶν, καί δείξῃ συμβαίνουσαν τῇ σχέσει τῆς χάριτος τήν τῶν συγχωρουμένων διάθεσιν[(7)]. Σαφῶς δέ καθέστηκε δῆλον ὅτι τῆς γνώμης ἑνωθείσης τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ἀστασίαστος ἔσται πρός τόν Θεόν ἡ τῶν τοῦτο κατωρθωκότων προαίρεσις· (≡15Γ_260≡> εἴπερ οὐδέν πέφυκεν ἐνθεωρεῖσθαι παράλογον τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, ὅς καί νόμος ἐστί φυσικός τε καί θεῖος[(8)], ὅταν καθ᾽ ἑαυτόν ἐνεργουμένην λάβῃ τῆς γνώμης τήν κίνησιν. Εἰ δέ παράλογον οὐδέν ἐστιν ἐν τῷ λόγῳ τῆς φύσεως, συμβαίνουσαν ἕξει διά πάντων τῷ Θεῷ τήν ἐνέργειαν· ἥτις ἐστι [Fr. ἥτις ἔσται] διάθεσις ἔμπρακτος, τῇ χάριτι τοῦ φύσει καλοῦ πρός ἀρετῆς γένεσιν πεποιωμένη.

(=0904=) Οὕτω μέν οὖν, ὁ τόν γνωστικόν ἄρτον αἰτῶν διάκειται προσευχόμενος, μεθ᾽ ὅν κακεῖνος ὁ μόνον τόν ἐφήμερον ἄρτον ἐπιζητῶν διά τήν βίαν τῆς φύσεως, κατά τόν αὐτόν διατεθήσεται τρόπον· ἀφείς τοῖς ὀφειλέταις τά ὀφειλήματα, οἷα δή γνούς, ὅτι κατά φύσιν ὑπάρχει θνητός, καί λοιπόν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν διά τήν ἀδηλίαν τό φύσει πεφυκός ἐκδεχόμενος, προλαμβάνει τήν φύσιν κατά τήν γνώμην· αὐθαίρετος νεκρός πρός τόν κόσμον γινόμενος, κατά τό φάσκον λόγιον, ὅτι Ἕνεκεν σοῦ θανατούμεθα ὅλην τήν ἡμέραν· ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς· καί διά τοῦτο σπενδόμενος ἅπασιν, ἵνα μηδέν ἑαυτῷ συνεπικομίζηται γνώρισμα τῆς μοχθηρίας τοῦ νῦν αἰῶνος, πρός τήν ἀγήρω ζωήν μεθιστάμενος· καί λάβῃ παρά τοῦ κριτοῦ καί Σωτῆρος τῶν ὅλων, ὧν ἐνταῦθα προκέχρηκε τήν ἴσην ἀντίδοσιν. Ἀναγκαία γάρ ἀμφοτέροις πρός τήν σφῶν αὐτῶν λυσιτέλειαν καθέστηκεν ἡ καθαρά πρός τούς λελυπηκότας διάθεσις· πάντων μέν ἕνεκεν, οὐχ ἡνίκα δέ διά τῶν λειπομένων ῥητῶν δύναμιν, τοῦτον ἔχουσαν τόν τρόπον.

Καί μή εἰσενέγκῃς εἰς πειρασμόν, ἀλλά ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ.

Δηλοῖ γάρ ἐν τούτοις ὁ λόγος, ὡς μή συγχωρήσας τελείως τοῖς πταίουσι, καί καθαράν λύπης παραστήσας τῷ Θεῷ τήν καρδίαν, λελαμπρυσμένην τῷ φωτί τῆς πρός τόν πέλας καταλλαγῆς, (≡15Γ_262≡> τῆς τῶν ηὐγμένων καλῶν ἀποτεύξεται χάριτος· καί τῷ πειρασμῷ, καί τῷ πονηρῷ κατά δικαίαν ἐκδοθήσεται κρίσιν· ἵνα μάθῃ καθαίρεσθαι πλημμελῶν, τάς κατ᾽ ἄλλων ἑαυτοῦ μομφάς ἀφαιρούμενος. Πειρασμόν δέ λέγει νῦν τόν τῆς ἁμαρτίας νόμον· ὅν οὐκ ἔχων ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ἦλθεν εἰς γένεσιν· πονηρόν δέ, τόν τοῦτον ἐμφύραντα τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων διάβολον, καί πείσαντα δι᾽ ἀπάτης τόν ἄνθρωπον, ἀπό τοῦ συγκεχωρημένου πρός τό κεκωλυμένον τῆς ψυχῆς μετενέγκαι τήν ἔφεσιν, καί πρός τήν τῆς θείας ἐντολῆς τραπῆναι παράβασιν· ἧς ἔργον γέγονεν ἡ τῆς δοθείσης κατά χάριν ἀφθαρσίας ἀπόθεσις.

Ἤ πάλιν, πειρασμόν μέν φησι τήν τῆς ψυχῆς ἑκούσιον πρός τά πάθη τῆς σαρκός συνδιάθεσιν· πονηρόν δέ, τόν κατ᾽ ἐνέργειαν

συμπληρωτικόν τῆς ἐμπαθοῦς διαθέσεως τρόπον· ὧν οὐδενός ὁ δίκαιος ἐξειρεῖται κριτής, τόν μή τοῖς ὀφειλέταις ἀφιέντα τά ὀφειλήματα· κἄν τοῦτο ψιλῶς διά τῆς προσευχῆς ἐξαιτῆται· ἀλλά καί τῷ νόμῳ τῆς ἁμαρτίας συγχωρεῖ μολύνεσθαι τόν τοιοῦτον, καί ὑπό τοῦ πονηροῦ κυριεύεσθαι τόν σκληρόν καί ἀπότομον τήν γνώμην ἐγκαταλιμπάνει· οἷα δή τά πάθη τῆς ἀτιμίας ὧν σπορεύς ἐστιν ὁ διάβολος, προτετιμηκότα τῆς φύσεως, ἧς ἐστι δημιουργός ὁ Θεός. Καί μήν καί πρός τά πάθη τῆς σαρκός ἑκουσίως συνδιατιθέμενον οὐ κωλύει, καί τοῦ κατ᾽ ἐνέργειαν συμπληρωτικοῦ τρόπου (=0905=) τῆς κατ᾽ αὐτά διαθέσεως οὐ λυτροῦται· ὅτι παθῶν ἀνυποστάτων ἧττονα τήν φύσιν ἡγησάμενος, τῇ περί ταῦτα σπουδῇ, τόν ταύτης λόγον ἠγνόησε· καθ᾽ ὅν ἔδει κινηθέντα γνῶναι τίς μέν φύσεως νόμος, τίς δέ παθῶν ἡ καθ᾽ αἵρεσιν γνωμικῶς, ἀλλ᾽ οὐ φυσικῶς ἐπισυμβαίνουσα κατέστη τυραννίς· καί τόν μέν περιποιήσασθαι ταῖς φυσικαῖς συντηρούμενον ἐνεργείαις, τήν δέ τῆς γνώμης ἀπελάσαι μακράν, καί τῷ λόγῳ διατηρῆσαι τήν φύσιν, ἐφ᾽ ἑαυτῆς ἑστῶσαν καθαράν καί ἀμώμητον [ἄμωμον], χωρίς μίσους καί διαστάσεως· καί τῇ φύσει πάλιν καταστῆσαι τήν γνώμην συνέμπορον, μηδέν παντελῶς ἐπιφερομένην, (≡15Γ_264≡> ὧν ὁ τῆς φύσεως οὐκ ἐπιδίδωσι λόγος· καί διά τοῦτο μῖσος ἅπαν, καί πᾶσαν τοῦ κατά φύσιν συγγενοῦς ἀποστῆσαι διάστασιν, ἵνα ταύτην λέγων τήν προσευχήν εἰσακούηται, καί διπλῆν ἀνθ᾽ ἁπλῆς παρά τοῦ Θεοῦ δέχηται χάριν, τήν τε τῶν φθασάντων πλημμελημάτων συγχώρησιν, καί τήν ἐπί τοῖς μέλλουσι σκέπην καί λύτρωσιν· εἴς τε πειρασμόν ἐλθεῖν μή συγχωρούμενος, καί τῷ πονηρῷ δουλωθῆναι μή ἀφιέμενος, ὑπέρ ἑνός, τοῦ τοῖς πέλας ἑτοίμως ἀφιέναι τά ὀφειλήματα.

Τοιγαροῦν καί ἡμεῖς, ἵνα μικρόν ἀναποδίζων ἐπιτόμως ἐπέλθω τῶν εἰρημένων τήν δύναμιν, εἴπερ τοῦ πονηροῦ ῥυσθῆναι, καί εἰς πειρασμόν εἰσελθεῖν οὐ βουλόμεθα, πιστεύσωμεν τῶ Θεῷ, καί ἀφῶμεν τά ὀφειλήματα τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· Ἐάν γάρ φησί, μή ἀφῆτε τοῖς ἀνθρώποις τά ἁμαρτήματα αὐτῶν, οὔτε ὁ Πατήρ ὑμῶν ὁ οὐράνιος ἀφήσει ὑμῖν· ἵνα μή μόνον ἄφεσιν λάβωμεν ὧν πεπλημμελήκαμεν, ἀλλά καί τόν νόμον νικήσωμεν τῆς ἁμαρτίας, εἰς τήν αὐτοῦ πεῖραν εἰσελθεῖν οὐκ ἐγκαταλειπόμενοι· καί τόν τούτου γεννήτορα πονηρόν πατήσωμεν ὄφιν, ἀφ᾽ οὗ ῥυσθῆναι παρακαλοῦμεν· στρατηγοῦντος ἡμῖν τοῦ τόν κόσμον νικήσαντος Χριστοῦ, καί τοῖς νόμοις τῶν ἐντολῶν καθοπλίζοντος, καί νομίμως τῇ τῶν παθῶν ἀποθέσει, πρός ἑαυτήν δι' ἀγάπης τήν φύσιν συνδέοντος· καί πρός ἑαυτόν ἄρτον ὄντα ζωῆς, σοφίας τε καί γνώσεως καί δικαιοσύνης, κινοῦντος ἡμῶν ἀκορέστως τήν ὄρεξιν· καί τῇ πληρώσει τοῦ Πατρικοῦ θελήματος τοῖς ἀγγέλοις ὁμολάτρας ἡμᾶς καθιστῶντος, τῇ κατά τόν βίον ἀγωγῇ τήν ἐπουράνιον εὐμιμήτως ἐμφαίνοντας εὐαρέστησιν· κἀκεῖθεν πάλιν ἐπί τήν ἀκροτάτην τῶν θείων ἀνάβασιν πρός τόν Πατέρα τῶν φώτων ἐνάγοντος, καί θείας ἀπεργαζομένου φύσεως κοινωνούς, τῇ κατά χάριν μεθέξει τοῦ Πνεύματος, καθ᾽ ἥν τέκνα (≡15Γ_266≡> Θεοῦ χρηματίσωμεν, αὐτόν τόν [marg. Fr. Ἄκουε, Νεῖλε] ταύτης αὐτουργόν τῆς χάριτος, καί κατά φύσιν τοῦ Πατρός Υἱόν, ὅλον

ὅλοι δίχα περιγραφῆς ἀχράντως περικομίζοντες· ἐξ οὗ, καί δι᾽ οὗ, καί ἐν ᾧ τό εἶναί τε καί κινεῖσθαι, καί ζῆν ἔχομέν τε καί ἕξομεν.

Πρός τοῦτο δέ τῆς θεώσεως τό μυστήριον βλέπων ἡμῖν ἔστω τῆς προσευχῆς ὁ σκοπός, ἵνα γνῶμεν, (=0908=) ἀνθ᾽ οἵων, οἵους ἡμᾶς ἡ διά σαρκός κένωσις τοῦ Μονογενοῦς ἀπειργάσατο· καί πόθεν, ποῦ, τούς τό κατώτατον τοῦ παντός εἰληφότας χωρίον, εἰς ὅπερ ἡμᾶς τό τῆς ἁμαρτίας βάρος κατέωσε, δυνάμει φιλανθρώπου χειρός ἀνεβίβασε· καί πλέον ἀγαπήσωμεν τόν ταύτην οὕτω σοφῶς ἡμῖν τήν σωτηρίαν ἑτοιμασάμενον· καί δι᾽ ὧν πράττομεν, δείξωμεν τήν προσευχήν πληρουμένην, καί τόν ἀληθῶς κατά χάριν Πατέρα Θεόν φανῶμεν κηρύττοντες· ἀλλά μή διά τῶν παθῶν τῆς ἀτιμίας, τό ἀεί τυραννικῶς δεσπόζειν ἐπιχειροῦντα τῆς φύσεως πονηρόν, ἔχοντες τοῦ βίου πατέρα σαφῶς ἀποδειχθῶμεν, καί λάθωμεν ζωῆς ἀντικαταλλάτοντες θάνατον· ἐπειδήπερ τῶν προσόντων ἑκάτερος [marg. ὁ Θεός δηλονότι, καί ὁ διάβολος] τοῖς προσχωροῦσι ποιεῖσθαι μετάδοσιν πέφυκεν· ὁ μέν, ἀΐδιον ζωήν τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν χορηγῶν· ὁ δέ, θάνατον τῇ τῶν ἑκουσίων ὑποβολῇ πειρασμῶν τοῖς ἐγγίζουσιν ἐμποιῶν.

Διττός γάρ κατά τήν Γραφήν τῶν πειρασμῶν ὁ τρόπος· ὁ μέν, ἡδονικός, ὁ δέ, ὀδυνηρός· καί ὁ μέν προαιρετικός, ὁ δέ ἀπροαίρετος. Καί ὁ μέν τῆς ἁμαρτίας γεννήτωρ, εἰς ὅν εἰσελθεῖν, κατά τήν τοῦ Κυρίου διδαχήν, ἀπεύχεσθαι προσετάγημεν, φάσκοντος· Καί μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν. Καί, Γρηγορεῖτε, καί προσεύχεσθε, ἵνα μή εἰσέλθητε εἰς πειρασμόν· ὁ δέ, τῆς ἁμαρτίας τιμωρός, ἀκουσίοις πόνων ἐπιφοραῖς τήν φιλαμαρτήμονα κολάζων διάθεσιν· ὅν εἴ τις ὑπομείνῃ, καί μάλιστα κακίας ἥλοις οὐκ ἐμπεπαρμένος, ἀκούσεται τοῦ μεγάλου διαῤῥήδην βοῶντος Ἰακώβου· Πᾶσαν χαράν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου, ὅταν πειρασμοῖς (≡15Γ_268≡> περιπέσητε ποικίλοις, ὅτι τό δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως ὑπομονήν κατεργάζεται· ἡ δέ ὑπομονή, δοκιμήν· ἡ δέ δοκιμή, ἔργον τέλειον ἐχέτω. Ἀμφοτέρους δέ τούς πειρασμούς, τόν ἑκούσιόν τε καί τόν ἀκούσιον, περιέπει κακούργως ὁ πονηρός· τό μέν, σπείρων καί διερεθίζων τήν ψυχήν ἡδοναῖς σώματος, ἀποστῆσαι τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεσιν μηχανώμενος· τόν δέ σοφιστικῶς ἐξαιτεῖται, δι᾽ ὀδύνης φθεῖραι τήν φύσιν βουλόμενος, ἵνα βιάσηται τήν ψυχήν, ἀτονίᾳ πόνων καταβληθεῖσαν, πρός τήν τοῦ κτίσαντος διαβολήν κινῆσαι τούς λογισμούς.

Ἀλλ᾽ ἐπεγνωκότες ἡμεῖς τοῦ πονηροῦ τά νοήματα, τόν μέν ἑκούσιον ἀπευξώμεθα πειρασμόν, ἵνα μή τῆς θείας ἀγάπης τήν ἔφεσιν ἀποστήσωμεν· τόν δέ ἀκούσιον ἐπερχόμενον συγχωρήσει Θεοῦ γενναίως ὑπομείνωμεν, ἵνα φανῶμεν προτετιμηκότες τῆς φύσεως, τόν κτίστην τῆς φύσεως. Γένοιτο δέ πάντας ἡμᾶς ἐπικαλουμένους τό ὄνομα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τῶν τε νῦν ἡδέων τοῦ πονηροῦ λυτρωθῆναι, τῇ μεθέξει τῆς κατ᾽ εἶδος τῶν μελλόντων (=0909=) ἀγαθῶν ὑποστάσεως, ἐποφθείσης ἡμῖν ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, τῷ μόνῳ σύν Πατρί καί ἁγίῳ Πνεύματι δοξαζομένῳ παρά πάσης τῆς κτίσεως. Ἀμήν.

ΣΧΟΛΙΑ.

1. Ταυτόν ἐπί Θεοῦ βουλή καί βούλησις.

2. Ἐπαίνου, φησί, καί ψόγου κατά φύσιν ὑπάρχων ὁ λόγος ἐλεύθερος, ἀπαθῆ ποιεῖ τόν μόνον λόγῳ ζῆν προαιρούμενον· χωρίζειν πείθων τῶν φθοροποιῶν τῆς ψυχῆς τήν ἐπιθυμίαν· ἧς (≡15Γ_270≡> ἀπογενομένης τῶν ὑλικῶν, οὔτε τῶν ἐπαινούντων, οὔτε τῶν ψεγόντων ὡς πάσχων, ὁ καθ᾽ ἕξιν πρᾶος αἰσθάνεται.

3. Ἀνίσους διαθέσεις λέγει, τάς πρός ἑαυτάς τήν ψυχήν μορφούσας, τοῦ τε θυμοῦ καί τῆς ἐπιθυμίας κινήσεις· ὧν ἐλεύθερον εἶναι δεῖ τόν Χριστοῦ μαθητήν· μήτε χύσει τοῦ περί καρδίαν αἵματος πρός ἡδονάς ὀλισθαίνοντα, μήτε ζέσει τοῦ περί καρδίαν αἵματος πρός ὀργάς ἐκμαινόμενον.

4. Λόγων δηλονότι Ἑλληνικοῦ καί Ἰουδαϊκοῦ· ὧν ἐν Χριστῷ παντελῶς οὐδείς. Ἐπίσης γάρ τῆς πολυαρχίας, καί τῆς ἑνί προσώπῳ περιγραφομένης μοναρχίας, ὁ τοῦ Χριστοῦ καθαρεύει λόγος.

5. Οὐ γάρ κατά γέννησιν, ἤ πρόοδον, ἤτοι ἔκφανσιν.

6. Πῶς τις δύναται ἀφιέναι τοῖς ὀφειλέταις τά ὀφειλήματα;

7. Ταῖς τῶν ψυχῶν ἡμῶν διαθέσεσιν ἡ θεία δεόντως ἐφαρμόζεται δικαιοσύνη, τοιαύτη ἡμῖν γινομένη, οἵους ἀλλήλοις ἑαυτούς πεποιήμεθα· καί τοιοῦτον ἡμῖν αὐτοῖς τόν Θεόν καθιστῶσα, οἵους φθάσαντες τούς ὁμοιοπαθέσιν ἑαυτούς διεθήκαμεν.

8. Ὁ τῆς φύσεως λόγος, φησί, καί νόμος γίνεται φύσεως, λαμβάνων συμφωνοῦσαν τήν γνώμην εἰς ἐνέργειαν τῶν κατά φύσιν δυνάμεων.

ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΘΛΗΣΙΝ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΟΜΟΛΟΓΗΤΟΥ ΜΑΞΙΜΟΥ

Α΄.

(≡15Γ_274≡> (=0068=) Καί πάντων μέν τῶν κατά Θεόν πολιτευσαμένων ὁ Βίος, λυσιτελής καί ὠφέλιμος· οἷα δή προτρέπων εἰς ἀρετήν, καί παραθήγων πρός τήν τοῦ καλοῦ μίμησιν· ὁ δέ γε τοῦ θείου Μαξίμου καί ὁμολογητοῦ, ὅσῳ μέγας καί τοῖς ὅλοις περιφανής, τοσούτῳ καί πρός ἀνδρείαν ἀλεῖψαι ἀνυσιμώτερος, καί ψυχήν ὠφελῆσαι πάντων διαφορώτατος. Ἀνήρ γάρ ἐκεῖνος οὐ μόνον βίον ἔχων ὑπερφυῆ, ἀλλά καί λόγον ἐπιτερπῆ, καί ἄθλησιν γενναίαν καί ἀπαράθετον· οὗ καί μόνη ἡ μνήμη, πολλήν μέν οἶδε φέρειν τήν ἡδονήν, πολύν δέ ταῖς φιλοθέοις ψυχαῖς τόν τῆς ἀρετῆς ἐνίησιν ἔρωτα.Ὅθεν καί ὁ παρών λόγος τά κατ’ ἐκεῖνον μέλλων εἰπεῖν, βούλεται μέν καί διά πολλοῦ ἔχει, τό τά καθ’ ἕκαστα τῶν αὐτῷ πεπραγμένων εἰς μέσον θεῖναι καί παραστήσασθαι· ὡς ἄν αὐτός τε ἡδίων τῇ τούτων γένηται μνήμῃ, καί τοῖς ἀκροωμένοις μεγάλην τήν χάριν κατάθηται· οὐκ ἔχει δ’ ὅπως ἤ πάντων ὁμοῦ τήν περίληψιν σχεῖν, ἤ καί ὧν ἔχει ἐν περιλήψει τόν ὀφειλόμενον ἐπί τούτοις ἔπαινον εἰπεῖν, τῷ κρείττω ἤ κατά λόγου δύναμιν καί τά ἐλάχιστα τῶν εἰργασμένων τῷ θαυμασίῳ τυγχάνειν. Οὐκοῦν ὡς μέν οὐ ῥᾴδιον τῷ λόγῳ οὐδ’

εὔπορον, τό τοῖς πᾶσιν ἐπεξιέναι, παρήσειν καί αὐτός εὐλόγως δοκῶ μοι· μηδέν πάντως ἐγκαλούμενος ἐπί τῷ παραλιπεῖν· ὅτι μηδ’ ἄλλος τέως τῶν πρό ἡμῶν, ὅσα γε αὐτοί σύνισμεν, εἰς ἅπαντα τά τοῦ ἀνδρός καθῆκεν αὐτόν, τῷ χαλεπήν δηλαδή καί δυσέφικτον ὁρᾷν τήν ἐγχείρησιν.Ὡς ἄν δέ λοιπόν μή φαινώμεθα παντελῶς (≡15Γ_276≡> τηλικαύτην ὑπόθεσιν παρατρέχοντες, καί ὅτι μή ἐξόν ἡμῖν τοῦ παντός ἐφικέσθαι καί τό πᾶν ἐλλιμπάνοιμεν, ὅπερ ἀσύμφορον οἶμαι, καί οὐδ’ ἔξω πίπτον αἰτίας· ἀναγκαῖον ἄρα ἐμοί τόν παρόντα λόγον εἰσενεγκεῖ, κἄν ἐλάχιστον οἶδα τοῦτον, κἄν παρά πολύ τῶν πραγμάτων λειπόμενον. Οὕτω γάρ ἄν καί τό τε εἰς ἡμᾶς ἧκον ἀποπληρώσοιμεν, καί ὑμῖν τό χρέος ἀφοσιώσοιμεν, τόν περί ἐκείνου λόγον, εἴπερ τι ἄλλο, ἀπαραιτήτως εἰσπράττουσιν. Εἰ δέ καί ἄλλα τινά τῶν τηνικαῦτα πραχθέντων ἐν τῷ μεταξύ διαμνημονεύσοι ὁ λόγος, ἀλλά τοῦτο οὐκ ἔξω πάντως τοῦ λόγου, οὔτε μή τοῦ εἰκότος· τῶν τότε καιρῶν πολλήν κεκινηκότων, ὡς ἴστε, τήν (=0069=) κατά τῆς ἀληθείας ἐπήρειαν· ἀλλά γάρ ἄνωθεν, ὡς οἷον τε, τά κατά τόν ὅσιον τέως διηγητέον, δι’ ὅν καί τόν λόγον ἤδη ἐνεστησάμεθα.

Β΄.

Μαξίμῳ τοίνυν τῷ θείῳ καί ὁμολογητῇ πατρός μέν, ἡ πρώτη τῶν πόλεων καί μεγάλη Κωνσταντινούπολις· ἥν καί Νέαν ῾Ρώμην ὁ λόγος οἶδε προσονομάζειν. Πατέρες δέ, εὐγενεῖς ἄνωθεν, καί τῇ κατά κόσμον περιφανείᾳ μή πολλῶν δεύτεροι· οἷς εὐσέβεια τό ἐξαίρετον, καί ἡ πρός τήν ἀρετήν νεῦσίς τε καί οἰκείωσις· ὡς ἄν ἔχοιεν ἐντεῦθεν μᾶλλον ἤ ἀπό τοῦ γένους τό λαμπρόν ἐπιφέρεσθαι. Οἵ δή καί εἰς φῶς τόν μακάριον τοῦτον προαγαγόντες, καί ἐν κομιδῇ νέῳ σώματι τῷ θείῳ λουτρῷ προαγαγόντες, ἵν’ ἐκ βρέφους λάβοι τήν κάθαρσιν, οὐδέν εἴων τῶν ὅσα τοῖς νέοις πρός ἡδονήν, πράττειν, οὐδέ τοῖς νηπιώδεσι τούτοις καί παιδικοῖς τήν διάνοιαν ἀσχολεῖν· ὅπως μή ἄπλαστος φύσις καί ἁπαλή, πρός ἄνεσιν ἑλκυσθῇ καί ἠθῶν μαλακότητα· ἀλλά τοῖς στεῤῥοτέροις τε καί ἀνδρώδεσι διαπλάττοντες τόν γενναῖον, πολλήν αὐτῷ τήν πρός τά καλά ἐνετίθουν ῥοπήν, καί ὅλον αὐτόν συννεύειν πρός τήν ἀρετήν ἔπειθον. Ὅς καί αὐτός, καί φύσεως λαχών δεξιᾶς, καί ἀγωγῆς οὕτω τυχών, καί νέος μέν ὤν ἔτι, εἶχεν ἐν ἑαυτῷ τά τῆς ἀρετῆς προχαράγματα, οἷον σκιάς τινας καί γραμμάς οὐκ ἀμυδρῶς τό μέλλον εἰκονίζουσας· εἶχε δέ ἀκριβεστέρους (≡15Γ_278≡> τούς ταύτης τύπους καί χαρακτῆρας, τῆς ἡλικίας αὐτῷ προβαινούσης ἐπί τά πρόσω, καί πῆξιν τῆς διανοίας στάσιμον λαμβανούσης· ὅτε καί λόγος καί φρόνημα καί πάντα ὁμοῦ τά πρός τά κρείττω τούτῳ ἑώρα καί τελεώτερα.

Γ΄.

Ἐπεί δέ οὗτος καί ἐπί διδασκάλους ἐφοίτα, παιδείας, ὡς εἰκός, παντοίας ἐπιμελούμεος, τί χρή καί λέγειν, ὅσην ἐντός ὀλίγου χρόνου γνῶσιν ἑαυτῷ συνελέξατο; γραμματικήν μέν καί τήν ἄλλην ἐγκύκλιον παίδευσιν ἐξασκήσας ἐπιμελέστατα, ῥητορικῆς δέ καί τῆς ἐν τῷ λέγειν τέχνης ἥκων εἰς τό ἀκρότατον, φιλοσοφίας δέ οὕτω φιλοπόνως ἀκροασάμενος, ὡς μηδένα ἐγγύς αὐτοῦ ἀφεῖναι γενέσθαι καί κατά μικρόν. Σπουδῇ γάρ ἐναμίλλῳ τῇ

εὐφυΐᾳ χρησάμενος, ἱκανῶς εἶχεν ἐν πᾶσι μαθήμασι καί περιττῶς· οἷς καί ἑκάστοις μέν συνεχρῆτο, οὐκ ὀλίγα ἔστιν ὅτε τούτῳ πρός τά βελτίω συναιρομένοις. Φιλοσοφίαν δέ καί τούς ἀπ’ αὐτῆς λόγους, μειζόνως καί περιεῖπε καί περιέστεργε, καί τῶν ἄλλων ἁπάντων προέταττεν. Ἐπεί γάρ ᾔδει ταύτην καί γνῶσιν τῶν ὄντων καί ἐπιστήμην, καί περί θεωρίαν καταγινομένην καί πρᾶξιν, καί φύσεως πέρι καί κόσμου διεξιοῦσαν, καί πᾶν ἁπλῶς ἄλλον παραδιδοῦσαν· ταύτῃ καί τήν πλείω σπουδήν ἔνεμε, καί ἐν νῷ διά παντός ἔφερε· πλήν οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδ’ ἀλογίστως· ἀλλά τό μέν σοφιστικόν ταύτης, καί ὅσον ἀπάτης καί παραλογισμῶν ἔχεται, πόῤῥω θείς καί ἀποβαλόμενος, τό δέ περί λόγους καί δόγματα καί λογικάς ἄλλας (=0072=) μεθόδους καί ἀποδείξεις ἐγκρίνας καί οἰκειωσάμενος. Τί γάρ αὐτῷ ψευδής πρότασις, καί πλοκή νόθων συλλογισμῶν, καί τοιοῦτον συμπέρασμα, καί οἷστισιν ἄλλοις ἡ ἀληθής σοφία καταχραίνεται; Ἐκείνῳ γάρ πολλοῦ δέον καί φάναι, ἤ τοιοῦτόν τι ἐμέλησε πώποτε, ἤ περί τι τῶν τοῖς ἄλλοις οὐ καλῶς πονουμένων ἀνεκτόν γέγονε καί μικρόν τήν διάνοιαν ἐπικλῖναι. Ἀμέλει καί διά θαύματος αὐτόν ἅπαντες ἐποιοῦντο οὕτω μέν γνώσεως, οὕτω δέ ἀρετῆς, ἔχοντα οὕτω δέ πλέον μετριοφροσύνης καί ταπεινώσεως· ὅν γε οὐδέν τῶν ὄντων ἐπῆρεν, οὐδέ μεῖζον φρονεῖν ἔπεισεν, οὐ γένους εὔκλεια, οὐ λόγων (≡15Γ_280≡> κατά πάντων ὑπεροχή, οὐκ ἀρετῆς ὕψος, οὐκ ἄλλο τῶν πάντων οὐδέν· ἀλλ’ οὕτως ἦν τῷ μετρίῳ προσκείμενος, ὡς μόνον τοῦτ’ ἔχειν καί σεμνότητα βίου καί καύχημα, καί τούτῳ πλέον φρονεῖν, ἤ εἰ πᾶσαν ὁμοῦ τις τήν ἐν ἀνθρώποις δόξαν αὐτῷ ἐχαρίζετο.

Δ΄.

Ἀλλά γάρ οὐκ ἦν οὕτω βιοῦντα λαθεῖν τόν θαυμάσιον, οὐδέ μή καί ἐς ἄλλους ἐκφανές τό κοινόν γενέσθαι ὄφελος· καίτοι πολλά ὁσημέραι ποιοῦντα, ὥστε τήν κενήν ἀποδρᾶναι δόξαν, καί τό μή ἁλῶναι ταῖς τοῦ βίου περιπετείαις· ὧν καί τό γενέσθαι ἐν χρῷ, μέγα πρός ἀρετήν ἐμπόδιον ᾤετο. Ἀλλ’ εἰ καί αὐτός οὕτω καί ἐμελέτα καί ἔπραττεν, ὅμως γοῦν καί ἄκων ἁλίσκεται· πρός τά βασίλεια τοῦτον τοῦ τότε κρατοῦντος (Ἡράκλειος δ’ οὗτος ἦν), εὐνοίᾳ τῇ πάσῃ μετακαλεσαμένου, καί ὑπογραφέα πρῶτον τῶν βασιλικῶν ὑπομνημάτων καταστησαμένου· ᾧ καί, οἷα τηλικῷδε ἀνδρί, καί τοσούτου οἴκου, ἐν πᾶσί τε ἐχρῆτο τοῖς ἀνά χεῖρα, καί ὑπουργόν καί συλλήπτορα τῶν καλλίστων ἐκέκτητο. Ἦν γάρ οὗτος συνιδεῖν μέν τό δέον συνετώτατος, βουλήν δ’ ὑποθέσθαι κομιδῇ δεξιώτατος, λόγον δέ σχεδιάσαι ἐπιεικῶς προχειρότατος· οὗ τῇ συνουσίᾳ καί βασιλεύς αὐτός καί οἱ περί τά βασίλεια σφόδρα τε ἥδοντα, καί διά παντός ἦσαν τόν ἄνδρα ἐκπεπληγμένοι.

Ε΄.

Ἀλλ’ αὐτός μικρά ταῦτα πρός φιλοσοφίαν, καί δόξαν, καί χρήματα, καί τιμήν, καί ὅσα φιλοτιμίας ἧπται τῆς περιττῆς, ἡγησάμενος· ἄλλως τε καί τήν πίστιν τότε καινοτομουμένην ὁρῶν, τῷ πολλά τήν Ἐκκλησίαν τό τῶν Μονοθελητῶν διαλυμαίνεσθαι δόγμα, καταλείπει μέν ἅπαντα, ψυχῆς ὥσπερ κοίνωσιν τό τοῖς τοιούτους ἀνεστράφθαι οἰόμενος· πρός δέ τόν μονάδα βίον, ἅτε καί πάλαι τοῦ καθ’ ἡσυχίαν βιῶναι ἐρῶν, σπουδῇ προσχωρεῖ, τῷ κατά

τήν ἀντιπέραν ἠϊόνα φροντιστηρίῳ, ὅ τῆς Χρυσοπόλεως προσωνόμασται, τότε κατά φιλοσοφίαν ἀνθοῦντι, (≡15Γ_282≡> δούς ἑαυτόν· κἀκεῖ τρίχας τε κειράμενος, καί τό τρίχινον ἐνδυσάμενος ἔνδυμα· ὅσγε καί τό ἀπ' ἐκείνου τρύχων ἦν τό σῶμα διά παντός, οὐ νηστείᾳ μόνον καί τῇ ἄλλῃ χρώμενος ἤδη κακοπαθείᾳ, ἀλλά (=0073=) καί στάσει παννύχῳ καί εὐχῇ προσανέχων ἐπιτεταμένῃ τῆς ψυχῆς ἐντεῦθεν τό ὄρθιον ἀναστηλῶν, καί τόν νοῦν ἀποσπῶν τῆς ὕλης, καί τοῦ δεσμοῦ λύων καί πρό τῆς διαλύσεως. Ὁ γάρ καί πρό τοῦ ἀκριβεστέρου βίου ἀγῶσιν ἑαυτόν συνεθίζων καί πόνοις, καί τήν κατά φιλοσοφίαν μετιών ἀγωγήν, σχολῇ γ' ἄν οὗτος μετά τό εἰς αὐτούς ὑπεισδῦναι ἄλλο τι ἤ εἵλετο ἤ κατέπραξεν. Ἀμέλει καί πολλούς ἔχων τούς συνασκουμένους, πάντας τε ὑπερέβαλε, καί δή καί τό κατά πάντων πρεσβεῖον θαυμασίως ἀνῄρητο· οἵ γε καί τοσοῦτον τῆς τοῦδε ἡττήθησαν ἀρετῆς, ὡς καί κοινῇ διαπρεσβεύσασθαι πρός αὐτόν, προστῆναι τούτων ἐκλιπαροῦντες, καί ἡγεμονίαν τήν κατ' ἐκείνους ἀναδεδέχθαι· ἦσαν γάρ πρό μικροῦ τόν ἑαυτῶν καθηγεμόνα ἀποβαλόμενοι. Ἀλλ' αὐτός τήν ἀρχήν ὥσπερ τι βάρους ἐφόλκιον διωθούμενος, ἀνένδοτος ἦν περί τήν αἴτησιν καί ἰσχυρογνώμων· μήτε λόγοις αὐτῶν εἴκων, μήθ' ἱκεσίαις ὑπενδιδούς. Ὡς δέ ἑώρα μᾶλλον ἐπικειμένους, καί τι καί βίας προστιθέντας, πείθεται μόλις, καί καταδέχεται τήν ἐπιστασίαν· οὐκ ἀρχήν μᾶλλον ἤ λειτουργίαν νομίσας ὑπεύθυνον.

Στ΄.

Ἔνθεν τοι καί ἔμφροντις γίνεται μᾶλλον, καί τό πᾶν μεμεριμνημένος· οὐ τό καθ' ἑαυτόν μόνον σκοπῶν, οὐδ' ὅπως ἄν αὐτόν ἄριστα διαβιῴη· ἀλλ' ὅπως ἄν εἴη τοῖς ἀρχομένοις λυσιτελῶς τόν βίον ἰθύνειν, καί ἀγωγῆς ἐπειλῆφθαι τῆς κρείττονος. Ἑώρα γάρ ἐν ἑαυτῷ, ὅτι τοῖς καθ' ἑαυτούς τήν ἀρετήν μετιοῦσιν, ἐξέσται πάντως κατά τό δοκοῦν, τά μείζω ἤ ἐλάττω τῶν πραττομένων αἱρεῖσθαι· οἷς καί συγγνοίη ἄν τις, μή τά μεγάλα πράττουσι. Τῷ δ' ἄγειν ψυχάς ἐγκεχειρισμένῳ, καί μικρόν καθυφιέντι τῆς ἀκριβείας, κίνδυνος ἔσται οὐχ ὁ τυχών, αὐτῷ τε καί τοῖς ἀρχομένοις· (≡15Γ_284≡> ὅν οὐχ ὅπως ἄριστον εἶναι δεῖ μόνον, ἀλλά καί τοῖς ἔμπροσθεν ἐπιδιδόναι ἀεί· εἴπερ μέλλοι τῷ καθ' ἑαυτόν ὑποδείγματι και τούς ὑπό χεῖρα προσάξειν ἐπί τό βέλτιον, ὡς πρός τό ἀρχέτυπον τόν ἐκείνου βίον ὁρῶντας, κἀντεῦθεν ἤ πρός ἀρετήν, ἤ τό ἐναντίον, πρός κακίαν ἐναγομένους. Ταῦτα ὁ θεῖος Μάξιμος ἐννοῶν, συνετήκετο τήν ψυχήν· τό λεῖπον προσεδαπάνα τῶν σαρκῶν· ταῖς φροντίσι τῶν φοιτητῶν συνείχετο. Διά ταῦτα βελτίω τούτοις ὑποτιθείς, καί νῦν μέν, ἠπιωτέρῳ τῷ λόγῳ, νῦν δέ, τραχυτέρῳ χρώμενος τούτῳ· καί ἄρτι μέν, ὁμαλῶς καί ἀδήκτως ἐπαφιέμενος τήν διδασκαλίαν· ἄρτι δ' αὐστηράν καί ἀνήδυτον ταύτην προφέρων, ὡς ἕκαστον ἑώρα ἤ ἕξεως ἤ καί φύσεως ἔχοντα. Καί αὐτός μέν οὕτω καί διέκειτο πρός τούς ἀρχομένους, καί τοιαύτῃ διαθέσει τήν τούτων μετῄει ἐπιστασίαν.

Ζ΄.

Ἐπεί δ' ἑώρα, ὡς ἀνωτέρω ἔφαμεν, τήν τῶν Μονοθελητῶν τηνικαῦτα αἵρεσιν εἰς τέλειον μᾶλλον (=0076=) ἐκτεινομένην, καί δεινῶς καθ' ἡμέραν ὑπό τῶν τῆς ἀσεβείας προστατῶν

αὐξανομένην· ἔστενε μέν καί πένθει βαρυτάτῳ συνείχετο, οἰκτιζόμενος μάλιστα καί τούς τά παράνομα δρῶντας· οὐκ εἶχε δ’ ὅ τι καί πράξοιεν ἑαυτῷ, οὕτω τοῦ κακοῦ εἰς ἄμετρον ἐκχυθέντος, καί Ἑῴαν μικροῦ πᾶσαν καταλαβόντος καί Ἑσπέριον. Ὅθεν καί ἐν τοσούτοις δεινοῖς, τοῦθ’ εὑρίσκει μόνον ἑαυτῷ τό λυσιτελοῦν, καί τοῖς πράγμασιν. Ἐπεί γάρ ἐγίνωσκε τήν πρεσβυτέραν Ῥώμην τοῦ τοιούτου καθαρεύουσαν μύσους, καί ὅσον ἐν Ἀφρικῇ, καί ὅσον ἐν ἄλλοις τόποις καί νήσοις ἐκείναις ταῖς πέριξ· λιπών τά ἐνταῦθα, ἐκεῖσε ἐπιφοιτᾷ, συνηγορίαν δώσων τῷ λόγῳ, καί τοῖς ἐκεῖ συνεπόμενος ὀρθοδόξοις· οὐκ ἀμογητί μέν, οὐδ’ ἄνευ καμάτου καί ταλαιπωρίας, τήν τοσαύτην ἠνυκώς ὁδόν· πάντα δ’ ὅμως ἐλάττω τῆς καλῆς προθυμίας τιθέμενος· συμβούλοις τάχα καί τοῖς κατ’ αὐτόν μονάζουσι χρησάμενος τῆς ἀφίξεως· ὧν εἰ καί τήν διάζευξιν βαρεῖαν καί οὐδέ φορητήν εἶχεν, ἀλλ’ οὐκ εἶχεν (≡15Γ_286≡> ἄλλο τι παρά τά βεβουλευμένα δρᾶσαι, τοῦ καιροῦ στενοχωροῦντος αὐτόν, καί τήν ἀναχώρησιν ἐπιτρέποντος. Ἀλλά γάρ ὁ λόγος προεκδραμών, παρῆκε τά ἐν τῷ μέσῳ εἰπεῖν, καί ὅθεν τήν ἀρχήν ἔσχεν ἡ πονηρά αὕτη δόξα καί ἀποτρόπαιος, οὕτω τήν Ἐκκλησίαν ταράξασα, καί πολλούς εἰς τόν ὅμοιον ὑποσύρασα ὄλισθον. Οὐκοῦν ἀναγκαῖον μικρά περί ταύτης διαλαβεῖν· εἶθ’ οὕτως προσθεῖναι τῷ λόγῳ καί ὅσα ἑξῆς τῆς ὑποθέσεως.

Η΄.

Ἡρακλείου τῶν τῆς βασιλείας σκήπτρων ἐπειλημμένου, καί Σεργίου τόν τῆς Κωνσταντινουπόλεως διέποντος θρόνον· πρῶτα μέν αὐτός Ἡράκλειος καί ὅσον περί τά βασίλεια καί ὅσον ἐν τέλει καί ἀξιώματι, τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει συναινοῦντες ἐτύγχανον· φύσεις διττάς καί ἐνεργείας τάς αὐτάς καί θελήματα, ἐπί τῷ θεϊκῷ τε καί ἀνθρωπίνῳ τοῦ ἐμοῦ Χριστοῦ, καί ὁμολογοῦντες καί κηρύττοντες. Ἀλλά τούτου, φεῦ! μετά πολλά κατά τῶν ἐχθρῶν τρόπαια, καί τήν κατά Περσῶν ἐκείνην περιφανῆ ἀριστείαν, τοῦ ὀρθοῦ μεταβαλομένου δόγματος, συμμεταβάλλεσθαι καί τά τῶν Ἐκκλησιῶν ἤρξατο· οὐκ ὀλίγης καί τοῦ λαοῦ μοίρας πρός τό ἐναντίον μετατραπείσης. Αἴτιος δέ τῷ βασιλεῖ μεταβολῆς, Ἀθανάσιος ἐκεῖνος, ὁ τῶν Ἰακωβιτῶν οὕτω καλούμενος πατριάρχης· ἀνήρ γόης, καί συγχέαι ἀλήθειαν πάντων δεινότατος. Οὗτος γάρ ἐν Ἱεραπόλει τῆς Συρίας τῷ Ἡρακλείῳ διατρίβοντι προσιών, καί ὑπούλως τοῦτον καί κακοήθως ὑπελθών, πρός καί ὑποσχέσεσι δελεάσας, ὡς καί τήν ἐν Χαλκηδόνι δέξαιτο σύνοδον, ἤ τάς δύο φύσεις καθ’ ὑπόστασιν ἡνωμένας ἐπρέσβευεν (εἶχε γάρ πόθος Ἡράκλειον, ὡς ἐδείκνυ τά πράγματα, αὐτόν τε Ἀθανάσιον, ᾧ καί τόν τῆς Ἀντιοχείας ὑπισχνεῖτο δώσειν θρόνον, καί τούς ἄλλους δήπου ὅσους ἑώρα μή συμφρονοῦντας, πρός ἐκείνην συνάψαι τήν σύνοδον· κἄν εὐηθείᾳ καί γνώμης κουφότητι, πρός τῷ μηδένα ἑλκύσαι, καί ἑαυτῷ τήν κακοδοξίαν προσέτριψε). Τοῦτον γοῦν, ὡς εἴρηται, ποικίλως ὁ (=0077=) Ἀθανάσιος ὑποποιησάμενος, ἐπιδοιάζοντά πως περί τάς διττάς (≡15Γ_288≡> ἐνεργείας καί τά θελήματα τῶν δύο φύσεων ἐγκατέστησε· παρ’ ὅ δή καί πείθει καί Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως ἀναθέσθαι τά δεδογμένα· ἀλλά μήν καί Κῦρον ἐκεῖνον τόν Φάσιδος, πρός ἑαυτόν ἤδη

μετακαλέσασθαι πειθέσθαι τέ φησι κἀκεῖνον, πῶς ἄρα χρή περί τούτου δοξάζειν· καί ὅπερ τούτοις εἴη δοκοῦν, τοῦτ' εἶναι καί αὐτῷ συνδοκοῦν. Ἤδει γάρ ὁ δύστροπος, ἑκατέρους τῇ μιᾷ ἐνεργείᾳ, καί τῷ ἑνί στοιχοῦντας θελήματι. Ὡς δ' Ἡράκλειος τόν μέν πρός ἑαυτόν μετάκλητον ἐποιήσατο, τόν Κῦρον, τῷ δέ πατριάρχῃ γράμμασι περί τῶν δεδογμένων ἐσήμανεν, εὗρε δ' ἀμφοτέρους τό μονοθέλητον ἐπίσης περιθάλποντας δόγμα, συναινοῦντάς τε αὖ κἀκείνῳ τά ἴσα φρονεῖν ἀπεπιδοιάστως· τότε δή ὅλος τῆς ἐναντίας γίνεται μοίρας, καί τοῦ ἀθελήτου μᾶλλον εἰπεῖν, ἤ μονοθελήτου, θελήματος.

Θ΄.

Καί δή κατά τάχος καί τῷ προέδρῳ τῆς ῾Ρώμης ἀνατίθησι τά δογματισθέντα· ὥσπερ ἀδικεῖν νομίζων, εἰ μή καί τούς ἁπανταχοῦ γῆς, τῆς οἰκείας ἀναπλήσειε ζύμης, καί τῆς λοιμώδους μεταδοίη αἱρέσεως. Ἀλλ' ὁ θεῖος οὗτος ἀνήρ, ἀπάτην νομίσας τά παρ' ἐκείνου σαφῆ· καί τῆς φαύλης προσοχθίσας κακοδοξίας, οὐ μόνον ἀντιγράφοις καί δυναταῖς ἀντιῤῥήσεσι διελέγχει καί ἀνατρέπει τά προτεινόμενα· ἀλλά καί ἀναθέματι περιβάλλει τούς ἐκεῖνα κρατοῦντας καί περιέποντας. Ἀλλ' οὐδέν Ἡράκλειον ὤνησεν, ἅτε μή ἐπιπόλαιον, ἀλλά κατά βάθος τήν κακίαν εἰσδεδεγμένον· ὅς σπεύδει μετά μικρόν, καί τήν Ἀλεξάνδρειαν τούτου δή τοῦ μύσους ἐμπλῆσαι, Κῦρον τόν σύμφρονα στείλας ταύτῃ ἐπίσκοπον, ὡς ἄν εἴη καί αὐτή Ἀλεξάνδρεια συμφρονοῦσα τά ἴσα καί διολυμένη. Ἀμέλει καί Κῦρος Θεοδώρῳ τῷ τῆς Φαράν ἐπισκόπῳ πρός λόγους ἐλθών, σφόδρα αὐτῷ τοῖς Μονοθελήταις συνομαρτοῦντι, ποιεῖται ἤδη σύν τούτῳ τήν οὕτω καλουμένην ὑδροβαφῆ ἕνωσιν· οἶμαι δέ τοῦτο σημαίνειν, τήν ἐξίτηλον καί (≡15Γ_290≡> ὑδαρώδη βαφήν, καί οἷον πεφυρμένην καί ἀδιάγνωστον, καί μηδ' ὁποτέραν τῶν χροιῶν καθαρῶς διασώζουσαν· ἵν' ἐξῇ πάντως καί τούτοις, ὁπότερως ἄν βούλοιντο, φύρειν καί συγχεῖν καί ἀνακιρνᾷν τήν δογματιζομένην ἐνέργειαν· καί μήθ' ἁπλῆν ταύτην, μήτε διπλῆν, μήτ' οὐδετέραν, ὅ καί ἀληθές εἰπεῖν, οἷαν τε οὖσαν ἤ νοεῖσθαι ἤ ὀνομάζεσθαι.

Ι΄.

Ἀλλ' οὗτοι μέν, ὡς αὐτοί γε ἔδοξαν καί τούς ἠπατημένους ἔπεισαν, τήν μίαν ἐνέργειαν καί τό ἕν φυσικόν ἐπικυρώσαντες θέλημα, λαβήν καί τοῖς Ἰακωβίταις καί τοῖς ἀπό Θεοδοσίου δεδώκασι, τῆς ἡμετέρας καταυχᾶσθαι πίστεως, καί ἐν γέλωτι καί τωθασμῷ τήν ἐν Χαλκηδόνι τίθεσθαι σύνοδον· οἵ καί κακούργῳ προὔφερον γνώμῃ, ὡς καί αὐτή Χαλκηδών (=0080=) τοῖς ἑαυτῶν ὤφθη συνεπομένη, καί τῆς μιᾶς ἐξεχομένη φύσεως· καί τοῦτο δῆλον ἐξ ὧν καί τήν μίαν πρεσβεύει ἐνέργειαν· ὅπερ οὐκ ἄν ἄλλως, ὥς φασι, κατεπράξατο, εἰ μή τόν ἀληθῆ λόγον ἐδυσωπήθη, καί τήν κατάληψιν ἔσχειν ἐντελεστέραν.

ΙΑ΄.

Ἐπεί δέ τό κατ' ἐκεῖνο καιροῦ, Σωφρόνιος τόν ἐν Ἱεροσολύμοις θρόνον ἐνεχειρίσθη, ἀνήρ εὐσεβείᾳ διαλάμπων καί ἀρετῇ· συναθροίζονται περί τοῦτον ὅσον ἀρχιερατικόν καί ὀρθόδοξον, διαβάλλον μέν σύν αὐτῷ καί ἀναθέματι περιβάλλον τούς μίαν ἐπί τοῦ Χριστοῦ φυσικήν ἐνέργειαν καί ἕν δοξάζοντας

θέλημα· εὐφημοῦν δέ καί ἀνακηρύττον τούς πρός ταῖς δύο φύσεσι καί τάς διττάς ἐνεργείας μετά τῶν ἴσων θελημάτων ὁμολογοῦντας καί περιέποντας. Βουλόμενος ὁ ἱερός οὗτος ἀνήρ καί μειζόνως διατρανῶσαι τά ἐκτεθέντα, δηλοῖ ἀνά μέρος περί αὐτῶν καί Ἰωάννῃ τῷ ῾Ρώμης (οὕτω γάρ ἐκαλεῖτο ἐκεῖνος), καί Σεργίῳ τῷ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλά μήν καί Κύρῳ τῷ Ἀλεξανδρείας· τούς μέν, κακίζων καί πολλά φαυλίζων τοῦ δόγματος· τόν δ', ὡς εἰκός, ἐπαινῶν, τόν Ἰωάννην, καί μυρίοις καταστέφων τοῖς ἐγκωμίοις.

(≡15Γ_292≡> ΙΒ΄.

Ἅ δή ὁ βασιλεύς ἐνωτισθείς Ἡράκλειος, εἰς δέος ἐμπίπτει καί ἀγωνίαν· ποικιλλόμενος πρός ἑαυτόν καί μετατρεπόμεος, καί οὐκ ἔχων πρός ὅ ἄρα τό καινοτομηθέν διαμείψαιτο δόγμα· τό ὑπόγυον τάχα τῆς μεταβολῆς αἰσχυνόμενος, καί τήν ἀθρόαν πρός τά ἐνάντια μετάθεσιν. Ἀμέλει καί ἀποῤῥήγνυται ἀμφοτέρων, τάς τε δύο φημί καί τήν μίαν πρεσβευόντων ἐνέργειαν· τοῦτο καί τοῦ στυγητοῦ πρός ἐκεῖνον ὑποθεμένου Σεργίου, οἷα εὔκολον εἰδότος περί ἅπαντα καί εὐάγωγον· ἄλλως τε καί ὀῤῥωδήσαντος μή τέλεον ἴδοι τοῦτον τῆς αὐτῶν ἀποσπώμενον συμμορίας, καί διά τοῦτο συγχωρήσαντος τρόπῳ σκαιοτέρῳ πρᾶξαι τόν βασιλέα τά κατά βούλησιν. Ἔνθεν τοι καί ὡς ἑρμαίῳ τῷ γενομένῳ ἡδόμενος Ἡράκλειος, καί ἐγγράφοις τύποις καί τῷ λεγομένῳ ἰδίκτῳ τό ἄτοπον βεβαιοῖ· ὅπερ οἱ τά Σευήρου φρονοῦντες, γράμμασιν οὕτω σεσημασμένον ἑωρακότες, οὐ μόνον οἴκοι καί καθ' ἑαυτούς, ἀλλά καί ἐπί καπηλείων καί βαλανείων, σκώμμασιν ἔβαλλον, ἀθύρῳ ταῦτα φθεγγόμενοι στόματι, ὅτι Πρώην μέν τά Νεστορίου φρονοῦντες οἱ Χαλκηδονῖται (ἡμᾶς οὕτω λέγοντες, κἄν τά παρ' ἐκείνων ἧμεν ἠθετηκότες), ἀνένηψάν τε καί τοῦ κακῶς φρονεῖν ἀπέσχοντο, ἑνωθέντες ἡμῖν διά τῆς μιᾶς ἐνεργείας εἰς τήν μίαν τοῦ Χριστοῦ φύσιν· νῦν δέ καταγνόντες τοῦ καλῶς ἔχοντος, ἀπώλεσαν ἀμφότερα, μήτε δύο, μήτε μίαν ἐν τῷ Χριστῷ φύσιν ὁμολογοῦντες. Ἦν οὖν τότε ἰδεῖν σύγχυσιν ἐν ταῖς Ἐκκλησίαις καί ταραχήν, ὅτι καί ποιμένες καί λαοί ἠφρονεύσαντο, καί ἄρχοντες καί ἀρχόμενοι· μή ὄντος τοῦ συνιέντος, μηδέ τοῦ ἐκζητοῦντος τόν Κύριον. Τίς γάρ ἄν τούς πολλούς ἔπεισε τά βέλτιω ἑλέσθαι, οὕτω τῶν προεστώτων διακειμένων, καί βασιλέων (=0081=) καί ἀρχιερέων, ἀντ' ἄλλων τινῶν διαταγμάτων καί νόμων, τήν ἀσέβειαν θεσπιζόντων, καί ὑποκύπτειν πάντας ἀναγκαζόντων, καί τόν ἄτμητον τῆς Ἐκκλησίας χιτῶνα εἰς πολλάς (≡15Γ_294≡> μοίρας τεμνόντων, καί ἐφήδεσθαι διδόντων τοῖς τά ἡμέτερα μωμοσκοποῦσι καί δαβάλλουσιν;

ΙΓ΄.

Ἀλλά γάρ οὐ πολύ τό ἐν μέσῳ, καί Σέργιος ὁ τῆς κακοδοξίας σπορεύς, ἡ πολυκέφαλος ὕδρα, τόν τῇδε βίον διέξεισιν, ὅλον ἑαυτῷ τόν τῆς δίκης τρυγίαν ἐκεῖσε ταμιευσάμενος· Πύῤῥον δέ τῷ ἐκείνου θρόνῳ Ἡράκλειος ἐγκαθίστησι, τῆς ἐναντίας ὄντα καί τοῦτον καί μοίρας καί δόξης, καί τά ἴσα τῷ ἀπελθόντι πρεσβεύοντα. Ἐπεί δέ καί αὐτός Ἡράκλειος μετ' ὀλίγον τόν βίον διέστρεψε, Κωνσταντῖνος ὁ τούτου υἱός ἐπί τῶν σκήπτρων καθίσταται· ὅν καί Πύῤῥος κατά σκειότητα τρόπων, σύν ἅμα καί

Μαρτίνῃ ἐκείνῃ γυναικί φαύλῃ καί πρᾶξαι τό κακόν ἐπικαιροτάτῃ, φαρμάκῳ ἀνελών, παρά δόξαν τόν ἐκείνης υἱόν Ἡρακλωνᾶν οὕτω προσονομαζόμενον, πρός τήν βασιλείαν ἀντιμεθίστησι· καλά γε ὁ ἀρχιερεύς δρῶν, καί τῆς αὐτοῦ πραότητος ἄξια. Ἀλλά τόν Ἡρακλωνᾶν ἡ σύγκλητος μυσαχθεῖσα, θᾶττον μετακινεῖ τῆς ἀρχῆς, ἐν ταυτῷ καί τόν δυσσεβῆ Πύῤῥον, σύν τῇ ὁμοτρόπῳ Μαρτίνῃ τῆς βασιλίδος ἀπελασάμενοι· καί τέως ὁ γεννάδας ταύτην τίνει τήν δίκην, θρόνου τε καί πόλεως ἐξωσθείς, ἀνθ' οὗ τόν ἄδικον φόνον ἐσκαιωρήσατο. Βασιλεύει δέ τότε Κώνστας, ὁ τοῦ ἀναιρεθέντος Κωνσταντίνου υἱός· προχειρισάμενος οὗτος καί Παῦλον τῆς Βυζαντίδος ἐπίσκοπον, ὑποθάλποντας δή καί αὐτούς (ὑποθάλποντα καί αὐτόν) τό ἀλόγιστον ἐκεῖνο δόγμα καί μονοθέλητον. Ἀλλά γάρ ἐπανιτέον ἡμῖν πάλιν πρός τά τοῦ θείου Μαξίμου, ὅν καί ὁ λόγος ἡμῖν ὑπόθεσιν ἐνεστήσατο, εἰ καί περί ἄλλα τήν διήγησιν ἔτρεψεν, ὧν δή καί αὐτῶν ὡς ἀναγκαίων μνησθῆναι ἐν ἀρχῇ καθυπέσχετο.

ΙΔ΄.

Ὡς οὖν τῇ ῾Ρώμῃ φοιτῆσαι διά τήν ἐπιπολάσασαν τῇ Κωνσταντινουπόλει κακοδοξίαν, ὁ ἱερός οὗτος ἀνήρ εἵλετο, καθά μοι καί ἀνωτέρω δεδήλωται, πρῶτα μέν τοῖς ἐν Ἀφρικῇ ἐπισκόποις συγγίνεται κατά πάροδον· οἷς καί λόγους προθείς τούς οἰκείου, καί γλῶσσαν τήν τά θεῖα πελαγίζουσαν ἐπαφείς, βεβαιοτέρους (≡15Γ_296≡> τε περί τήν πίστιν καθίστα, καί ὅπως ἄν ἔχοιεν τάς τῶν ἐναντίων διαδιδράσκειν λαβάς, καλόγους αὐτῶν τούς σοφιστικούς ὑπεκβαίνειν, ἐδίδασκε μάλα καί ὑπετίθει. Ἤδει γάρ ὁ εὐσύνετος, ὅτι πολλῆς ἡμῖν δεῖ τῆς ἐμπειρίας καί τῆς διαλέξεως, εἴγε μέλλοιμεν βάλλειν τούς ἀντιτεταγμένους, καί πᾶν αὐτῶν καθαιρεῖν ὕψωμα, κατά τῆς ἀληθοῦς ἐπαιρόμενον γνώσεως. Διά τοῦτο παντί τρόπῳ ἐκείνους παρέθηγε· συνεκρότει, λόγοις ἤλειφε πρός ἀνδρείαν,γενναιοτέρου ἐνεπίπλα φρονήματος. Εἰ (=0084=) γάρ καί τῷ θρόνῳ ὑπερεῖχον, ἀλλά τήν γε σοφίαν καί σύνεσιν, ἐλλάτους ἦσαν καί ἀποδέοντες· ἵνα μή τήν ἄλλην ἀρετήν λέγω, καί τήν ἐν ἅπασι τοῦ ἀνδρός εὔκλειαν. Ὅθεν καί λόγοις τε ἦσαν τοῖς ἐκείνου ὑπείκοντες, καί παραινέσεσιν ἄλλαις καί συβουλαῖς οὕτω πολύ ὠφέλιμον ἐχούσαις, ἀναντιῤῥήτως πειθόμενοι.Ἑώρων γάρ ἐν τῷ ἀνδρί βίον μέν ἀνῳκισμένον καί ὑπερφυῆ, λόγον δέ ἄφθονον καί πολύν, καί οὐ κατά τινας ψεκάδας, ἀλλά κατά ποταμούς ῥέοντα· σύνεσιν δέ καί τήν ἄλλην κατάστασιν ἐν ψυχῇ, οὐδενί οὐδ' ὅλως παρισουμένην. Δι' ἅ πάντα, οὐχ ὅσον ἐν ἱερεῦσι καί ἐπισκόποις, ἀλλά καί ὅσοι τοῦ λαοῦ καί ὅσοι τοῦ πλήθους προτεταγμένοι, ἐκείνου τε ἦσαν ὅλοι δι' ὅλων ἐξηρτημένοι, καί αὐτοῦ οἷα μαγνήτιδος ἐκκρεμάμενοι· ταυτόν πεπονθότες πρός τόν μακάριον, ὅ φασι πρός τήν λίθον ἐκείνην τά σιδήρια· ἤ καί ὅ πρός τάς μυθευομένας Σειρῆνας, οἱ τούτων τοῖς μέλεσιν ἐνισχημένοι. Ἐπεί δ' οὗτοι ἐπύθοντο τηνικαῦτα συνέλευσιν ἐπισκόπων τόν ῾Ρώμης ἀθροίσαντα, ὡς ἄν κοινῇ σύν αὐτοῖς τό ἔκτοπον δόγμα ἀραῖς ὑποβάλῃ καί ἀναθέματι τοῦτο δή καί αὐτοί προτροπῇ καί εἰσηγήσει τοῦ θείου Μαξίμου πρᾶξαι προήχθησαν· οὐκ Ἀφρική μόνον καί ὅσον περί ταύτην, ἀλλά καί εἴ τινες ἐν ἄλλαις ταῖς ἐκεῖ

νήσοις, πρός τό ἔργον ἐπαχθέντες, καί σπουδῇ τό καλόν δράσαντες· ὅτι δή καί ἅπαντες οὗτοι, ἐκεῖνον εἶχον καί διδάσκαλον καί καθηγητήν, καί τῶν πραττομένων συλλήπτορα.

ΙΕ΄.

Χρόνος τό ἀπ' ἐκείνου διῄει οὐχί συχνός, καί Ἰωάννης (≡15Γ_298≡> ὁ τῆς Ῥώμης πρόεδρος πρός κύριον ἐκδημεῖ· ἄνεισι δέ πρός τόν ἐκείνου θρόνον Θεόδωρος, οὐχ ἧττον τῆς προεδρείας, ἤ τῆς ὀρθοδοξίας διάδοχος. Ἐν τοσούτῳ δέ καί Πύῤῥος, οἷα τῆς βασιλίδος ἀπελαθείς, καταλαμβάνει τήν Ἀφρικήν, καί τῷ θείῳ Μαξίμῳ συγγίνεται, λόγους τούς οἰκείους αὐτῷ προβαλλλόμενος, καί τούς παρ' ἐκείνου δεχόμενος· ὧν καί ἀμφοτέρων πρός πεύσεις καί ἀντιῤῥήσεις ἰόντων, πῶς ἄν ἐπί τοῦ παρόντος ἀξίως, ἤ τήν τοῦ ἁγίου μετά τοῦ πιθανοῦ καί τῆς ἀληθείας ἐν ἑκάστῳ προβλήματι παραστήσαιμι λύσιν, ἤ τήν τοῦ Πύῤῥου πρός ἕκαστον τῶν λεγομένων ἧτταν καί συγκατάθεσιν; Ὁ μέν γάρ, ὥς τι τῶν ἀμάχων καί δυσεκλύτων, ἕν εἶναι τῷ ἑνί Χριστῷ προὐβάλλετο καί τό θέλημα, καί οὐκ ἄν φησιν ἄλλως ἔχειν τήν ἐπ' ἀληθείας κατάληψιν· ὁ δέ, καί ἕνα τοῦτον καθ' ὑπόστασιν ἐνθυπέφερεν· ἀλλά γε καί τό διπλοῦν διῄρει τῶν φύσεων, αἷς συνδιῃρεῖτο καί τά θελήματα καί τοῦσο ἰσχυρῶς ἄγαν καί ἀναντιῤῥήτως ἐδείκνυ. Καί ὁ μέν αὖθις τοῖς θελήμασι καί τούς θέλοντας συνῆγεν, ἀτόπῳ συνδέων τό ἄτοπον· ὁ δ' ὅσιος, τοῦτο μέν ὡς ἐκτόπως παράλογον ἀπέτρεπεν ἐκ τοῦ ἀκολούθου καί ἤλεγχεν. "Εἰ γάρ δοθῇ, φησί, τοῖς θελήμασι συνεισάγεσθαι καί τούς θέλοντας (αὐτοῖς γάρ τοῖς τῆς μακαρίας γλώσσης χρήσομαι λόγοις), πάντως καί τοῖς θέλουσι τά θελήματα κατά τήν εὔλογον ἀντιστροφήν συνεισαχθήσεται· (=0085=) καί εὑρεθήσεται, καθ' ὑμᾶς, τῆς ὑπερουσίου καί ὑπεραγάθου καί ἀρχικωτάτης θεότητος, διά μέν τό ἕν αὐτῆς θέλημα, μία καί ὑπόστασις, κατά Σεβέλλιον· διά δέ τά τρία πρόσωπα, τρία καί τά θελήματα· καί διά τοῦτο τρεῖς φύσεις, κατά Ἄρειον· εἴπερ, κατά τούς πατρικούς ὅρους καί κανόνας, ἡ διαφορά τῶν θελημάτων, καί φύσεων εἰσάγει διαφοράν."

Ιστ΄.

Καί τί ἄν τά καθ' ἕκαστα λέγοιμι τῶν τότε ῥηθέντων; ἅ καί ὑπόθεσιν ὅλην ἐνστησάμενος, μόλις ἄν δυνηθείην πᾶσιν εἰς τέλος ἐπεξελθεῖν· οὕτω μακρᾶς οὔσης καί ποικίλης καί περινενοημένης, τῆς τούτων ἐπεξηγήσεως. Οὐκοῦν ἔξεστιν, ἐκεῖνο (≡15Γ_300≡> αὐτό τό πονηθέν σύνταγμα τῷ ἁγίῳ διεξελθοῦσιν, ἐκ τοῦδε καταμαθεῖν ἀκριβέστερον, καί τοῦ ἁγίου τήν μετά συνέσεως καί λογισμῶν ἐπικαιροτάτων πεῦσιν ἐν ἅπασι καί ἀπόκρισιν, καί τοῦ Πύῤῥου τόν ἐν προτάσεσιν ἀσυνάρτητον καί μαχόμενον, ἤ μᾶλλον ἀσυλλόγιστον εἰπεῖν καί ἀνότητον· ὅς καί τοῖς ὅλοις ἀπειρηκώς, βοῦν ἐπί γλώσσης, ὅ φασι, τίθεται, καί τοῦ οἰκείου λόγου καταγινώσκει ἀσθένειαν· ὅν καίτοι εἰς πολλά μορφώσας καί ποικίλας, καί πανταχόθεν ἑλίξας, οὐκ ἔσχεν ὅμως πρός τι τῶν κατά βούλησιν αὐτῷ συναιρόμενον. Ἀμέλει καί συγγνώμην ἐφ' οἷς ἔδρασεν ἐξαιτεῖται, δόγμα παρευθύς τό οἰκεῖον καί μονοθέλητον, ἐγγράφως ἐξομοσάμενος, δούς καί τῷ Ῥώμης λιβέλλους· καί ὑπ' αὐτοῦ πῶς ἄν εἴποις δεχθείς ἀσμενέστατα. Ἀλλ' ὁ ἄφρων καί

ἰσχυρῶς ἀνόητος, ὥσπερ οὐδενός ἐπ’ αὐτόν καινοῦ γεγονότος, ἐν ῾Ραβέννῃ κύων ἐπί τόν ἴδιον ἀνέτρεχεν ἔμετον. Ὅσπερ καί εἰς ὦτα τῷ θείῳ Μαξίμῳ πεσόν, καί αὐτῷ τῷ εἰρημένῳ προέδρῳ, κοινῇ συνελεύσει τήν κατ’ αὐτοῦ ψῆφον ἐκφέρουσιν, ὥς τι μέλος σεσηπός καί συνόλως ἀνίατον, τέλεον ἐκκόψαντες τόν ἄθλιον καί ἀποβαλ(λ)όμενοι. Ὁ δέ, καί οὕτω παθών, οὐδ’ οὕτως ἔληγεν ἀναιδείας, οὐδέ τοῦ μεῖζον κατωφρυῶσθαι· ἀλλ’ ὁρμῇ αὐθαδεστέρᾳ, τῷ ἐν Κωνσταντινουπόλει καί αὖθις θρόνῳ ἐπιπηδᾷ, καί ἆθλον ἀσεβείας, τήν ἀρχιερωσύνην λαμβάνει δεύτερον.

ΙΖ΄.

Ἐπεί δέ καί τόν αἴτιον, ὅστις ἐστίν, οὐκ ἠγνόει(καί πῶς γάρ ἄν οὕτω λάμποντα πᾶσι καί ἐν ὑπαίθρῳ τόν λόγον πυρσεύοντα;), σπουδῇ τόν ὅσιον εἰσαχθῆναι προστάττει πρός τά βασίλεια· οἰόμενος ὡς εἰ τούτου κρατήσοι, καί πάντων τῶν ἄλλων ἔσται κρατῶν. Σύν αὐτῷ δέ καί τόν τούτου μαθητήν Ἀναστάσιον, μεθ’ ἅμα τοῦ ὁμωνύμου τούτου καί ὁμότροπου, ὅς καί ἀποκρισιάριος τῆς κατά ῾Ρώμην Ἐκκλησίας ἐλέγετο· οὐ μήν ἀλλά καί Μαρτῖνον τόν θειότατον σύν ἐπισκόποις τῶν ἑσπερίων πλείοσι, θᾶττον ἐν Βυζαντίδι παρίστησι· τούτοις, οἷα εἰκός, (=0088=) διά (≡15Γ_302≡> τό τῆς γνώμης ἀντίξοον ἐμπικραινόμενος. Ἀλλά τά μέν κατά τόν ἱεράρχην Μαρτῖνον, καί ὅσα πρός τοῦτον πεπαρῳνήκει ὁ δυσσεβής, μυρίαις αὐτόν πλύνας ταῖς ὕβρεσι καί αἰκίαις, ὤ χειρῶν ἀνοσίων! τόν ἀθῶον τιμωρησάμενος, καί τό τελευταῖον ὑπερορίᾳ μακροτάτῃ καταδικάσας (Χερσών δ’ ἦν αὐτῷ ὁ τῆς ὑπερορίας τόπος), τά ἴσα δηλαδή καί τοῖς αὐτοῦ δράσας ἐπισκόποις· ἀλλά ταῦτα μέν οὐ σχολή τέως ἐμοί καθά ἐπράχθη διεξελθεῖν, πρός τά τοῦ θείου Μαξίμου ἐπειγομένῳ· πολλοί δέ ἴσως ἐκεῖνα, οἱ μέν ἤδη ἐροῦσιν, οἱ δέ καί εἰρήκασιν, οἶμαι, τόν ἄνδρα τιμῶντες, καί τούτου τήν πολιτείαν σεμνύνοντες· ἡμῖν δ’ ὡς ὁ λόγος ἔχει, τά τοῦ σκοποῦ διίτω.

ΙΗ΄.

Ὡς οὖν λοιπόν ὁ ἱερός οὗτος ἀνήρ χερσίν ἦν φονώντων συνειλημμένος, καί πρός αὐτόν ἦσαν ἅπαντες ἐνορῶντες· ἴδωμεν ποίοις πρῶτον αὐτόν δεξιοῦνται τοῖς ἀπαντήμασι, καί ποταπῇ κρίσει τά κατ’ αὐτόν οἱ καλοί οὗτοι διεξάγουσι θεσμοθέται. Ἅμα γάρ τῷ προσοκεῖλαι τῇ Βυζαντίδι διά πλοίου ἤδη ἀναχθέντα, ἥκουσι πρός αὐτόν οἱ παρά βασιλέως ἀποσταλέντες, ἄνδρες ἀπό μόνης τῆς ὄψεως πολλήν ἐν τῇ ψυχῇ τήν πικρίαν ἐμφαίνοντες· οἵ καί ἀναίδην τοῦ ὁσίου λαβόμενοι, ἀνυποδήτου καί δίχα ὄντος περικαλύμματος, εἷλκον βίᾳ τήν ὁδόν καί ἀπῆγον, συνεπομένου καί τοῦ μαθητοῦ, καί τοῖς δρωμένοις ἐπιστενάζοντος· ὅν δή καί ἀπαγαγόντες, πρός τι καθεῖρξαν ζοφῶδες δωμάτιον, μηδ’ αὐτό μόνον, τῆς τοῦ μαθητοῦ μεταδόντες αὐτῷ συνοικήσεως. Καί δή καί ἡμερῶν διαγενομένων, ἄγουσι τόν δίκαιον ἐν τῷ παλατίῳ τῆς συγκλήτου ἁπάσης προκαθημένης, καί φόνιόν τι καί μανικόν πρός αὐτόν ἀποβλεπομένης· καί τέως μεν τῷ Σακελλαρίῳ, πρώτῳ τήν ἀξίαν τυγχάνοντι, τήν κατ’ αὐτοῦ ἐπιτρέπουσι δίκην· ἀνδρί δεινῷ μέν εἰπεῖν· δεινῷ δέ λόγους συμπλάσαι· κακουργῆσαι δι’ ἀλήθειαν, πάντων οὐχ ἥκιστα δεινοτέρῳ. Ὅς, τί μέν κακίας ἐνέλιπε; τί δέ

πονηρίας οὐκ εἴργαστο; μή γῆρας αὐτοῦ τό τίμιον αἰδεσθείς (περί γάρ τά ὀγδοήκοντά (≡15Γ_304≡> που τότε ἐτύγχανεν ἔτη μικροῦ δέοντος), μή τήν ἐπανθοῦσαν τῷ προσώπῳ χάριν, μή τό ἐν ἤθει κόσμιον, καί τήν ἄλλην εὐπρεπῆ, καί σεμνοτάτην κατάστασιν· καί ταῦτ' ἔχων ὁ ἀδικώτατος, δίκαιον μέν οὐδέν οὐδ' εὔλογον ἐφ' οἷς ἔπραττεν ἐγκαλεῖν, μόνην δ' ὡς εἰπεῖν, τήν οἰκείαν ἐμφαίνων σκαιότητα, καί τό ἰταμόν τοῦ τρόπου καί μοχθηρότατον· ὅς, εἰ καί τά τηλικαῦτα ὤφθη ἀναιδευόμενος, ὅμως γοῦν μάτην ἐφάνη πάντα κυκῶν· δύσνους μόνον ἐξελεγχθείς, καί τήν πονηρίαν διασημότατος. Ἀλλά γάρ τά καθ' ἕκαστα τῶν τότε ῥηθέντων καί πραχθέντων, καί οἵας τάς συκοφαντίας τῷ ἀναιτίῳ προσῆψαν οἱ τῷ ψεύδει οἰόμενοι σκεπασθήσεσθαι, αὐτός ὁ καλός τοῦ ὁσίου μαθητής ἐπί μέρους διέξεισιν, ἐν ἰδίῳ ἐκθέμενος ὑπομνήματι· παρ' οὗ καί τῷ βουλομένῳ ἐξέσται πάντα διιέναι πρός ῥῆμα, καί ἀναμαθεῖν ἀκριβέστερον. Πλήν οὐκ ἀπό σκοποῦ καί (=0089=) ἡμῖν βραχέα ἀπ' ἐκείνων ἐρεῖν, καί τῷ παρόντι ἐνθεῖναι λόγῳ, ὡς ἄν μή ὦμεν παντελῶς τῶν τοιούτων μηδενός μεμνημένοι· καί ταῦτα μέλλοντες, οὐ κατά διήγησιν, ἀλλά κατ' ἐπιδρομήν, ὡς ἄν εἴποι τις, περί τῶν πεπραγμένων διεξελθεῖν.

ΙΘ΄.

Ὡς οὖν ὁ δυσώνυμος ἐκεῖνος Σακελλάριος εἰς ὄψιν τόν ἅγιον παρεστήσατο, λόγοις αὐτόν τραχυτέροις καί ἀπειλαῖς εὐθύς προκατασείειν ἤρχετο· ἄδικον καί προδότην, καί τοῖς βασιλεῦσιν ἐχθρόν, καί τά πάτων ἀποκαλῶν αἴσχιστα.Ὡς δ' ἐπύθετο οὗτος, ὅτου χάριν εἴη ταῦτα καταλέγων αὐτοῦ, καί τίς ἦν εἴργαστο προδοσίαν· τότ' ἐκεῖνος συμπλάττει διαβολάς, ἅς ἐκεῖνον μόνον συμπλάσσειν εἰκός, παριστῶν ἐφ' ὁμολογουμένῳ τῷ ψεύδει καί μάρτυρας. Καί δή κατεφλυάρει τοῦ ὁσίου, ὡς εἴη πόλεις μεγάλας προσεδωκώς, Ἀλεξάνδρειαν φημί καί Αἴγυπτον καί Πεντάπολιν, τῶν ἡμετέρων μέν, φησίν, ἀποσπάσας ὁρίων, τοῖς δέ Τῶν Σαρακηνῶν ἤδη προσθέμενος· ὧν καί τά μάλιστα εὔνουν αὐτόν ἐκάλει, καί οἰκειότατον.

Κ΄.

Ὡς δέ ταύτην αὐτοῦ τήν σκαιωρίαν λόγῳ ἀναντιῤῥήτῳ (≡15Γ_306≡> ὁ ἅγιος ἀπεκρούσατο, συκοφαντίαν σαφῆ καί οὐδέν ἄλλο οὖσαν δείξας (τί γάρ αὐτῷ καί τῇ ἁλώσει τῶν πόλεων, αἷς μᾶλλον τά λυσιτελῆ ἐβούλετο;)· ἑτέραν ὁ ἀναιδής ἐτράπετο, ὀνείρους τινάς πλάττων καί σκιάς καί φαντάσματα· ἐν οἷς καί φωνῶν ἀπηχήσεις μειζόνων τε καί ἐλαττόνων, καί βασιλέων προσηγορίας, καί τῷ τῆς Ἑσπέρας μᾶλλον, ἤ τῷ τῆς Ἑῴας, τήν τρανοτέραν φωνήν ἐπαφιεμένην ἀπήχησιν· κατηγόρους κἀνταῦθα, καί συκοφάντας ἐμφανίζων καί προβαλλόμενος. Ἐφ' ᾧ καί μᾶλλον ὁ ὅσιος ἐπιστενάξας,

"Εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ μου, εἶπεν, ὅτι εἰς χεῖρας ὑμῶν παραδέδομαι, καί τοιούτοις αἰτιάμασι βάλλομαι· ὡς ἄν διά τῶν ἀκουσίων τουτωνί, τά ἑκουσίως μοι προστριβέντα ἀπαλιφῇ, καί κηλίδων τῶν ἐν τῷ βίῳ ἐμαυτόν ἀποσμήξαιμι. Πλήν ἵνα μικρόν καί πρός ταῦτα ἀπολογήσωμαι, οὔτε ὀνειροσκόπος ἐγώ, οὔτε ἐπίστωρ ὀνείρων· ὅτι μηδέ σχολή ἐμοί τοῖς τοιούτοις καταφαντάζειν τόν

νοῦν. Ἐπεί δ' οὕτω μου κατηγορεῖν εἵλεσθε, ὡς καί μάρτυρας παριστᾷν· καί τούτους οὐ τούς εἰδότας, ἀλλά τούς παρά τῶν εἰδότων ἀκηκοότας, ὡς ἐκείνων, φατέ, ἀπολελοιπότων τόν βίον· διά τί μή ἀπ' ἀρχῆς, καί ἔτι περιόντων τῶν πρώτων, τάς περί τῶν ὀνείρων ἀπῃτεῖτε εὐθύνας; Οὕτω γάρ ἄν αὐτοί τε ἦτε πραγμάτων ἀπηλλαγμένοι, κἀγώ ἄν εἰσεπραξάμην τήν δίκην ἐφ' ὁμολογουμένοις τοῖς πράγμασιν. Ἀλλ', ὡς ἔοικεν, οὔτε ἡ ἀλήθεια οὕτως ἔχει, οὔθ' οἱ κατειπόντες ἡμῶν, τόν ἐτάζοντα καρδίαν ἐν ὀφθαλμοῖς ἔθεντο. Μή γάρ ἴδοιμι τοῦ ἐμοῦ Δεσπότου καί Κυρίου ἐπιφάνειαν, μηδέ Χριστιανός (=0092=) λογισθείην (οὐ γάρ ἄλλο τι ἔχω ἐμαυτῷ ἐπαράσασθαι), εἰ τόν συμπλασθέντα ὄνειρον,ἤ εἶδον ἐγώ ἤ ἀνετυπωσάμην, ἤ ἄλλοις ἐξηγησάμην, ὡς ἑρμαίῳ δῆθεν τῷ πράγματι ἐφηδόμενος."

(≡15Γ_308≡> ΚΑ΄.

Εἶτα καί τρίτην αὐτῷ ἐπάγουσι κατηγορίαν, ὡς τήν δευτέραν εἶδον ἐληλεγμένην· ἥν οὐδ' ἐνθεῖναι τῷ λόγῳ δέον ᾠήθην, τῷ πρός τῷ ἀπιθάνῳ καί παιδιώδη εἶναι καί καταγέλαστον. Ἐπεί δ' οὐδέ τετάρτων λόγων καί ψευδολογιῶν οἱ καλοί ἀπέσχοντο δικασταί, εἰσάγουσί τινα Γρηγόριον, εἰρηκέναι λέγοντα ἐν Ῥώμῃ τόν τοῦ ἁγίου μαθητήν, μή ὅσιον εἶναι μηδ' εὔλογον, ἱερέα τόν βασιλέα καλεῖσθαι· ἅτε παρά τοῦ διδασκάλου τοῦτο μεμαθηκότα. Ἀλλ' ὁ ἱερός ἀνήρ, οὐδέ πρός ταῦτα ἀπολογίας ἠπόρησεν, αὐτῷ κατά πρόσωπον Γρηγορίῳ ἀντικαταστάς, καί δείξας, ἄλλα μέν εἶναι τά τότε ὁμιληθέντα, ἄλλά δέ τά νῦν προβαλλόμενα.

"Καί ὅτι, φησίν, ἐκείνῳ τήν Ῥώμην καταλαβόντι, περί ἑνώσεως ἦν ὁ λόγος, καί τοῦ τό δεδέχθαι τόν τύπον ἡμᾶς, δι' οὗ τό θρυλλούμενον δόγμα ἐτυποῦτο καί ἐπεγράφετο. Πρός ἅ δηλαδή καί ἡμῖν οἵ τε λόγοι ἦσαν καί ἀπαντή, τά συνοίσοντα ἑαυτοῖς διεξιοῦσι, καί ἅ λυσιτελῆ ἐνομίζομεν. Διά τοῦτο γοῦν οὔτε ἐμά οἶδα τά νῦν προφερόμενα, οὔτε τοῦ ἐνδιαβαλλομένου μαθητοῦ· ᾧτινι οὐδέν ποτε τοιοῦτον ἐπί Θεῷ μάρτυρι ἐκοινολογησάμην. Πλήν τοῦτο μόνον σύνοιδα εἰρηκώς (οὐ τῷ μαθητῇ, ἀλλ' αὐτῷ δήπου τῷ Γρηγορίῳ· ὅπερ οὐδ' αὐτός παντελῶς ἀρνηθείη, εἰ μή καί ἑαυτόν τελείως ἀρνήσοιτο), ὅτι τό ὁρίζεσθαι περί δογμάτων καί ζητεῖν, ἱερέων μᾶλλον ἤ βασιλέων ἐστί. Ἐπεί καί τούτοις ἀνεῖται χρίειν, καί χειροθετεῖν, καί τόν ἄρτον προσφέρειν, καί θυσιαστηρίῳ παρίστασθαι, καί ὅσα ἄλλα θειότερα πράττειν καί μυστικώτερα. Ταῦτα καί τότε ἐφθεγξάμην, καί νῦν φθέγγομαι. Ἐπί τούτοις βουλόμενος ἤ ἀφιέτω, ἤ κατακρινέτω· οὐ γάρ ἄν ἀδικηθείη ἄνθρωπος (≡15Γ_310≡> παρά ἀνθρώπων, κἄν εἰ τά πάντων δεινότερα πείσοιτο."

ΚΒ΄.

Εἶτα μή ἔχοντές τι δρᾶσαι, οἱ τῷ ψεύδει τήν ἐλπίδα τιθέμενοι, ἐξάγουσι μέν τοῦ κριτηρίου τόν δίκαιον, τόν δέ τούτου μαθητήν εἰσάγουσιν Ἀναστάσιον· ὅν λόγοις καί ἀπειλαῖς ἐξεδειμάτουν, τοῦ διδασκάλου κατειπεῖν ἀναγκάζοντες· καί ὡς εἴη τόν Πύῤῥον λελυπηκώς, ὅτ' εἰς λόγους αὐτῷ συνεγένετο, εἰπεῖν ἐκβιάζοντες· οὐκ οἶδα ἀνθ' ὅτου τό τοιοῦτον οἱ ψευδολόγοι συσκευαζόμενοι. Ὡς δέ τἀναντία ἤ αὐτοί προσεδόκων εἰρήκει καί

Ἀναστάσιος, καί ὅτι οὐδέν οὔμενουν οὐ μόνον τοῦτον λυπήσοι, ἀλλά καί τιμῇ τιμήσοι τῇ πάσῃ, καί οἷα εὔνουν δοκοῦντα φιλοφρονέστατα δεξιώσοιτο, πυγμαῖς αὐτόν καί κονδύλοις κατά κεφαλῆς καί παρειῶν αἰκίσαντες, καί ταύτην (=0093=) τῆς ἀληθείας εἴσπραξιν διδωκότες, φρουρᾷ καί αὖθις ἐγκλεισθῆναι προστάττουσιν.

ΚΓ΄.

Ἄγουσι δέ πάλιν πρός ἑαυτούς τόν ὅσιον, ὥσπερ οὐκ ἀρκούμενοι τοῖς προλαβοῦσι, καί πεῖραν ἄλλην τῷ ἀπειράστῳ προσάγουσιν. Ἡ δέ ἦν, ὡς εἴη στοιχῶν τοῖς τοῦ Ὠριγένους δόγμασι, καί τούτῳ ἐν ἅπασι συμφρονῶν. Ὡς δέ θᾶττον τήν σαθράν ταύτην καί εὐδιάλυτον κατηγορίαν διέλυσε, φάμενος παῤῥησίᾳ, ὡς εἴη Θεοῦ κεχωρισμένος καί τῆς τῶν Χριστιανῶν μοίρας, ὁ τά Ὠριγένους φρονῶν, καί λόγους αὐτοῦ τούς ληρρώδεις παραδεχόμενος· περί τοῦ Πύῤῥου ἐκ δευτέρου καί τῶν τότε λεχθέντων πυνθάνονται, προσωπεῖον ὑποδύντες χρηστότητος, ἤ εἰδότες, ἤ ἐπί καρδίαν θέμενοι. Εἶθ' ἐξῆς, καί ὅτῳ τρόπῳ τῆς τοῦ πατριάρχου κοινωνίας ἀπέῤῥηξεν. Ἐφ' οἷς καί ἄλλας ἐν τῷ μεταξύ πεύσεις καί ἐρωτήσεις προτεινάμενοι, καί τόν παρ' αὐτοῖς προβαλλόμενον τύπον τιμᾶσθαι δέον ἰσχυρισάμενοι, οὕτω σφόδρα ὑπ' ἐκείνου βδελυττόμενον καί ἀτιμαζόμενον· καί ἁπλῶς ὅσα τούτοις ἐδόκει ἄφυκτά τινα, καί ταῖς ἀπαντήσεσι δύσληπτα παρενθέμενοι, καί μήτε ἀπειλῶν τῶν κατ' αὐτοῦ, μήτε ὕβρεων ἀποσχόμενοι· (≡15Γ_312≡> τέλος ὡς εἶδον ἑαυτούς ἡττωμένους ἐν ἅπασι, καί οἰκείοις, τό τοῦ λόγου, πίλοις [πτίλοις] ἁλισκομένους· τό συνέδριον λύσαντες, αὐτοί σπουδῇ πρός τόν βασιλέα εἰσῄεσαν, τήν τοῦ ἀνδρός ἔνστασιν, καί τό ἐν λόγοις ἀήττητον προσαγγέλοντες, καί ὅτι Μάξιμον οὐδείς ἄν πείσοι συνθέσθαι τοῖς ἡμετέροις, κἄν κολάζειν ἐπιχειροίη.

ΚΔ΄.

Χρόνος τό ἀπ' ἐκείνου βραχύς, καί ἀφικνοῦνται πρός αὐτόν ἕτεροι, ἔμφρουρον ἤδη τυγχάνοντα· οἰόμενοι τάχα τῷ συχνά προσβάλλειν, καί λόγοις δεδίττειν μαλακωτέρῳ ἐντεύξεσθαι. Ἔφασκον δ' οἱ ἀφιγμένοι πρός τοῦ πατριάρχου ἐστάλθαι· οἵ καί ταῦτα, ὡς εἶχον, προὔτειναν τῷ ἁγίῳ·

"Ποίας εἶ, φασίν, ὦ οὗτος, Ἐκκλησίας;" αὐτοῖς γάρ τοῖς ἐκείνων χρήσομαι ῥήμασι· "Βυζαντίου, Ῥώμης, Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας, Ἱεροσολύμων; Ἰδού πᾶσαι μετά τῶν ὑπ' αὐτάς ἐπαρχιῶν ἡνώθησαν. Εἰ τοίνυν εἶ τῆς Καθολικῆς καί αὐτός Ἐκκλησίας, ἑνώθητι, μήπως ξένην ὁδόν τῷ βίῳ καινοτομῶν, πάθῃς ἅπερ οὐ προσδοκᾷς."

Πρός οὕς ὁ μακάριος πῶς ἄν εἴποις ἐπικαίρως καί συνετῶν ἀποκρίνεται·

"Καθολικήν Ἐκκλησίαν, τήν ὀρθήν καί σωτήριον τῆς πίστεως ὁμολογίαν, ὁ Κύριος εἶναι εἰπών, ἐπί τούτῳ καί Πέτρον καλῶς ὁμολογήσαντα, ἐμακάρισεν· ἐφ' ᾧ καί τήν τοιαύτην οἰκοδομήσειν Ἐκκλησίαν, ὁ τῶν ὅλων Θεός ἀπεφήνατο. Πλήν βούλομαι μαθεῖν τήν ὁμολογίαν, ἐφ' ᾗ πᾶσα ἡ τῶνἘκκλησιῶν γέγονεν ἕνωσις· καί εἰ καλῶς τοῦτο γέγονεν, οὐδ' αὐτός ἀλλοτριοῦμαι."

(≡15Γ_314≡> ΚΕ΄.

(96) Πρός ὅν οἱ ἀπεσταλμένοι, "Κἄν οὐκ ἔχωμεν, εἶπον, περί τούτου κέλευσιν, ὅμως ἐροῦμεν, διά τό εἶναί σε παντελῶς ἀπροφάσιστον. Δύο λέγομεν ἐνεργείας διά τήν διαφοράν, καί μίαν διά τήν ἕνωσιν."

Ὁ δέ φησι· "Τάς δύο, διά τήν ἕνωσιν μίαν φατέ γεγενῆσθαι, ἤ παρά ταύτας ἑτέραν;

- Οὔ, φασίν οὗτοι, ἀλλά τάς δύο μίαν διά τήν ἕνωσιν.

Ἀπηλλάγημεν, ἔφη, πραγμάτων, ἑαυτοῖς ἀνυπόστατον πίστιν, καί Θεόν ἀνύπαρκτον πλάσαντες. Εἰ γάρ εἰς μίαν συγχέομεν τάς δύο διά τήν ἕνωσιν, καί πάλιν εἰς δύο διαιροῦμεν τήν μίαν διά τήν διαφοράν, οὐκ ἔσται μονάς οὔτε δυάς ἐνεργειῶν· ὑπ' ἀλλήλων ἀναιρουμένων ἀεί, καί ποιουσῶν ἀνενέργητον, τόν ᾧ προσπεφύκασι, καί παντελῶς ἀνύπαρκτον. Τό γάρ μηδέ μίαν ἔχων ἐκ φύσεως ἀναφαίρετον, καί μηδενί λόγῳ τροπῆς ἀλλοιουμένην καί μεταπίπτουσαν κίνησιν, πάσης οὐσίας ἐστέρηται, κατά τούς Πατέρας· οὐκ ἔχον ἐνέργειαν οὐσιωδῶς αὐτό χαρακτηρίζουσαν. Τοῦτο τοίνυν λέγειν οὐ δύναμαι, οὐδέ ἐδιδάχθην ἐκ τῶν ἁγίων Πατέρων ὁμολογεῖν· δοκοῦν οὖν ὑμῖν οὖσιν ἐξουσιασταῖς, ποιήσατε."

Κστ΄.

Οἱ δέ μή ἔχοντες πρός ταῦτα ἀντειπεῖν, τό δόξαν τοῖς κρατοῦσι τούτῳ προσεπιφέρουσιν· ὡς εἴη, φάσκοντες αὐτόν ἀναθέματι μή πειθόμενοι ὑποβληθῆναι, καί θάνατον αὐτῷ τόν ὁρισθέντα προσαπενέγκασθαι. Ὁ δέ πράως οὕτω καί ταπεινῶς, "Τό τῷ Θεῷ, φησίν, ὁρισθέν ἐπ' ἐμοί, νῦν δέξοιτο πέρας, φέρον αὐτῷ δόξαν πρό παντός ἐγνωσμένην αἰῶνος." (≡15Γ_316≡> Ἀλλά τέως μέν ἀναβάλλονται τά ἐξενηνεγμένα· συμβούλιον δέ ποιησάμενοι βασιλεύς ἅμα καί πατριάρχης, οὐδέν ἧττον ἤ Πιλάτος καί Ἰουδαῖοι ἐπί τῷ ἐμῷ Ἰησοῦ, κατακρίνουσιν ἐξορίᾳ τόν δίκαιον· ἐπί τι πολίχνιον, Βυζύη οὕτω καλούμενον, θᾶττον ἀπαγόμενοι· ἐν ταυτῷ δέ καί τόν μαθητήν Ἀναστάσιον, εἴς τινα τόπον ἐκτόπως φαῦλον, καί τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς ἔσχατον, μόνον ἀπενεγκάμενοι (Πέρβερις οὕτω πως γλώσσῃ βαρβάρῳ ὁ τόπος ὠνόμασται)· τά ἴσα δηλαδή καί τῷ αὐτοῦ δράσαντες συνωνύμῳ, τῷ τῆς Ῥώμης ἀποκρισιαρίῳ φημί.

ΚΖ΄.

Καί δή ἡμερῶν συχνῶν διαγενομένων, πέμπουσιν ἐν ἐξορίᾳ πρός τόν ἅγιον Θεοδόσιον ἐκεῖνον τόν Καισαρείας ἐπίσκοπον, καί Παῦλον καί Θεοδόσιον ἕτερον, τήν τοῦ ὑπάτου ἀμφοτέρους περικειμένους ἀξίαν· οἵ καί αὐτοί, πολλούς μέν καί ποικίλους τῷ μακαρίῳ προὔτειναν λόγους· νῦν μέν κολακευόντες, νῦν δ' ἀπειλοῦντες· νῦν δέ καί πρός τό πύθεσθαι διερωτῶντες. Ὧν καί τήν ἀνά μέρος ὑφήγησιν, τό ἐκτεθέν πρός τοῦ καλοῦ Ἀναστασίου, καθά μοι καί ἀνωτέρω εἴρηται, διεμφαίνει ὑπόμνημα. Οὐκ ἄκαιρον δέ ἴσως καί ἡμῖν ὀλίγα καί ἀπό τούτων ἐρεῖν, ποιουμένοις κἀνταῦθα κατ' ἐπιδρομήν τήν διήγησιν. (=0097=) Οὕτω γάρ ἄν μᾶλλον, τό ἐν πᾶσιν ἀνάλωτον τοῦ ἀνδρός καταμάθοιμεν, ὅτι καί πολλῶν ὄντων τῶν τινασσόντων, καί διασαλεύειν πολυτρόπως

ἐπιχειρούντων, αὐτός οὐδέν ἧττον ἀκλινής ἔμενε, στεῤῥός ὅλος καί τό φρόνημα ἄτρεπτος.

ΚΗ΄.

Ἀλλά γάρ ἴδωμεν οἷα οἱ ῥηθέντες οὗτοι τῷ ἁγίῳ προσφέρουσι. Τά κατ' αὐτόν ὅπως ἔχοι, πρῶτον διαπυνθάνονται· φιλικήν δῆθεν ταύτην, ἤ κολακικήν μᾶλλον εἰπεῖν, τήν πεῦσιν τούτῳ προσάγοντες. Ὡς δ' ἔφη οὗτος· "Καθά προεγνωσμένον τε καί προωρισμένον ἐστί τῷ προνοητικῷ τοῦ Θεοῦ τό περί αὐτόν τῆς βιοτῆς πέρας, οὕτως δή καί ἔχοιμι"·

(≡15Γ_318≡> αὖθις ἀντερωτῶσιν αὐτοί· "Τί τό προγνῶναι αὐτό, καί τί τό προωρίσθαι δηλοῖ, καί τί τό τῶν ἑκατέρων διάφορον."

Τοῦ δέ φάντος, τό μέν, τῶν ἐν ἡμῖν εἶναι, ἐννοιῶν τέ φημι, καί λόγων, καί ἔργων, τό προγνῶναι· ἐξ ὧν αἱ ἀρεταί καί αἱ κακίαι ἡμῖν ἐπεισίασι· τό δέ, τῶν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ἀλλά τῶν ἔξωθεν ἐπισυμβαινόντων ἀκουσίως, τό προωρίσθαι· ἐπιφορῶν τε δήπου παντοίων, καί ἄλλων κολαστικῶν τρόπων· καί ἁπλῶς περί ἑκάστου τούτων τοῦ θεοληπτικωτάτου διεξελθόντος· καί ποῖαι μέν τῶν θλίψεων, δι' ἔκτισιν ἁμαρτιῶν, διελθόντος· ποῖαι δέ διά δοκιμασίαν, ἤ καί οἰκονομίαν δικαίως ἡμῖν, καί ὡς οὐκ ἄν εἴποι τις ἄλλως, συμφερόντως ἐπάγονται· ἐκεῖνοι τούτων τέως ἀφέμενοι, περί ὧν ἥκοντες ἦσαν ἀντεπῆγον τούς λόγους· πρός κοινωνίαν αὐτόν, ἐκκαλούμενοι, καί ὧν ἔδρασαν, συγκατάθεσιν. Ὡς δέ οὗτος τήν γενομένην τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀνθυπέφερε καινοτομίαν, καί τήν τῆς πίστεως σύγχυσιν· τηνικαῦτα καί ὁ Καισαρείας Θεοδόσιος πρός διάλεξιν αὐτῷ ἐπισυνίσταται, καί ὡς οὐδέν ἐναντίον παρά τούτοις πρεσβεύοιτο, οὐδ' ἔκφυλον καί τοῦ ὀρθοῦ λόγου ἀλλότριον, μάλα ἐνστατικῶς προὔφερε· τήν ἐνέργειαν καί τό μονοθέλητον ἐκεῖνο θέλημα συγκροτῶν, καί ὑπερμαχόμενος.

ΚΘ΄.

Ἀλλά τήν ἐν τοῖς τοιούτοις ἀτοπίαν ὁ ὅσιος διελέγξας, καί ὡς εἰ μία ἐνέργεια, φησίν, δύο θείη ἐπί θεότητος λέγεσθαι καί ἀνθρωπότητος, συγχυθήσεται πάντως καί ὁ τῆς θεολογίας καί ὁ τῆς οἰκονομίας λόγος· καί τό ἄτοπον, τετράς ἔσται ἡ τριάς, τῷ ὁμοφυῆ τῷ Λόγῳ, γενέσθαι τήν σάρκα· εἴπερ, κατά τούς Πατέρας, " Ὧν οὐσία μία, μία ἔσται καί ἐνέργεια." Ἀλλά μήν καί τά γνωριστικά καί συστατικά τῆς τε θεότητος καί ἀνθρωπότητος ἀφαιρεθήσεται, (≡15Γ_320≡> ἤ καί εἰς τελείαν ἑκατέρα χωρήσει ἀνυπαρξίαν· τῷ μήτε μίαν, μήτε δύο τάς ἐνεργείας ἤ τάς θελήσεις, ἐξόν ἤ νοεῖσθαι ἤ λέγεσθαι κατά τούς ὑμετέρους τούτους λόγους, καί τήν καινήν δογματοποιίαν· καί πολλά ἕτερα τῷ λόγῳ προσθείς, ὥσπερ ἀπορήσας ὁ Θεοδόσιος, " Ἀλλά τό δι' οἰκονομίαν, φησί, γεγενημένον οὐ δέον ὡς κύριον δόγμα λαμβάνειν, καθά καί (=0100=) νῦν ὁ παρ' ἡμῶν προτεινόμενος τύπος, οἰκονομικῶς γεγένητο, ἀλλ' οὐ δογματικῶς."Τοῦ δέ ὁσίου, "Οὔτ' εὔλογον, οὔτε δίκαιον ταῖς τοιαύταις καινοτομίαις συμφέρεσθαι, ὑπειπόντος, καί ὡς ψευδοδιδασκάλων τό τοιοῦτον καί ἀπατεώνων, οἷς οὐδέ πείθεσθαι χρή, ἀλλ' ἐκκλίνειν, ὡς ἐγχωροῦν, καί ἀποδιίστασθαι, ἵνα μή καί δόξωμεν κακόν τι τῆς τούτων συνουσίας παραπολαύειν·" ἐνεοί

ὥσπερ ἐπί τοῖς λαληθεῖσιν οὗτοι γενόμενοι, σιγῶντες ἦσαν ἐφ' ἱκανοῦ, καί τάς κεφαλάς κάτω κύπτοντες.

Λ΄.

Ἀλλά πάλιν ὁ Θεοδόσιος ἐφ' ἑαυτοῦ γεγονώς, καί πεύσεις ἑτέρας κατά σχολήν συναγηοχώς, ἅς καί ὡσεί τινας ἀκροπόλεις ἀκαθαιρέτους ἑαυτῷ ᾤετο διαμένειν· ταύτας οὖν τάς ῥήσεις προτεθεικώς, καί παραδοχήν φωνῶν τινων ἁπλῶν· καί παραδέχεσθαι τόν Μάξιμον ταύτας ἰσχυρισάμενος· πρός δέ, καί ζητήσεις ἄλλας περί τε ὑποστατικῆς ἐνεργείας, καί φυσικῆς τινος καί σχετικῆς θελήσεως κεκινηκώς, ὧν καί ὁ λόγος μακροτέρας δεῖται, καί οὐ κατά τόν παρόντα λόγον, τῆς διηγήσεως· ἐπεί οὖν ἐκεῖνος μέν ταῦτα, ὁ δ' ὅσιος, πᾶσαν τήν ἐν λόγοις αὐτοῦ καί λογισμοῖς προβολήν μάλα ῥᾳδίως ἔτυχεν ἀνατετραφώς· τέλος ἀποκαμών οὗτος, καί μή ἔχων τέως ἀντιφθέγξασθαί τι πρός τά παρόντα τρόπον ἕτερον πειρᾶται τόν ἅγιον ἐφελκύσαι· φιλικώτερον (≡15Γ_322≡> τούτῳ δήπου προσομιλῶν, καί ὡς βούλοιτο ἄν καί αὐτός, τά ἐν μέσῳ ἐξαιρεθῆναι σκῶλά τε καί προσκόμματα, καί τήν προτέραν εἰρήνην τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀποδοθῆναι. Ὅπερ οὐκ ἄν, φησί, γένοιτο ἄλλως, εἰ μή καί πρός τούς ἐν ῾Ρώμῃ ἀφικοίμεθα ἤδη, καί ἐπί συμβάσεις καί διαλλαγάς τούτους ἐκκαλεσοίμεθα· τό ἕν δηλαδή σύν ἐκείνοις καί πνεύσαντες, καί φρονήσαντες. Ἐφ' ᾧ καί μᾶλλον ὁ ἅγιος εὔθυμος γεγονώς, πῶς ἄν εἴποις αὐτόν πρός τά εἰρημένα διατεθήσεσθαι· ποίαις δ' εὐθημίαις τόν εἰρηκότα οὐ διαμείψασθαι. Ὅς γε καί οὕτω πονήρως ἔχων τοῦ σώματος, τῷ ἀσκήσει ἅμα καί γήρᾳ ἐκτετρυχῶσθαι, πρόθυμος ἦν ὅμως καί τῇ ῾Ρώμῃ αὖθις ἐπιφοιτῆσαι, καί συνάμα αὐτοῖς τά λυσιτελῆ καταπρᾶξαι· "Μόνον ἔργον γένοιτο, φησί, τοῦτο, ἄλλά μή λόγος εἴη λελεγμένος τηνάλλως."

ΛΑ΄.

Τοῦ δέ Θεοδοσίου καί ὅρκῳ τά εἰρημένα ἐπιβεβαιώσαντος, καί χερσί τῶν ἀχράντων Εὐαγγελίων προσψαύσαντος, εἰ καί οὐδέν ὁ ἀσύνετος τούτων διεφυλάξατο, οἷα τοῖς τῶν κρατούντων θελήμασι συνελκόμενος· ἔτι μᾶλλον ὁ ὅσιος εὔθυμος ἦν, ὅλον ἑαυτόν πρός τήν ἀποδημίαν συντείνων, καί τά συνοίσοντα αὐτοῖς τε καί τοῖς κατά ῾Ρώμην σκοπῶν. Εἶθ' ὡς ἐκεῖθεν ἔμελλεν ἀπαίρειν ὁ Θεοδόσιος, ἵνα καί τοῖς κατά τήν βασιλίδα περί τούτων κοινωνήσοιτο, ἀσπασμῷ αὖθις τόν ὅσιον δεξιωσάμενος· καί τι καί στιχάριον αὐτῷ καί φαιόν ἀναδεδωκώς τριβώνιον, οὕτως τήν (=0101=) Βυζαντίδα εἰσέρχεται, μεθ' ἅμα καί τῶν δύο ὑπάτων, οἵ τούτῳ συνείποντο.

ΛΒ΄.

Ὀκτώ δέ τό ἀπ' ἐκείνου διῆλθον ἡμέραι, καί Παῦλος τῇ τοῦ ὑπάτου καί αὐτός ἀξίᾳ τετιμημένος, πρός τόν ἅγιον ἔξεισι· προσταχθέν τούτῳ παρά βασιλέως, σύν αἰδοῖ τόν ὅσιον καί σεβάσματι, οἷα φίλον καί συνήθη καί τῶν ἑαυτοῦ προγόνων τυγχάνοντα, τῆς Βιζύης ἀναλαβεῖν, καί πρός τι τῶν ἐν τῷ ῾Ρηγίῳ μοναστηρίων, (≡15Γ_324≡> ὅ τοῦ ἁγίου προσωνόμασται Θεοδώρου, τοῦτον μετακομίσαι. Καί τῇ ἑξῆς φοιτῶσι πρός αὐτόν Ἐπιφάνιος καί Τρωΐλος, πατρικίων ἀμφότεροι ἀξίωμα περικείμενοι, σύν ἅμα

καί τῷ Καισαρείας Θεοδοσίῳ· ὅν καί τά εἰρημένα ἐμπεδώσειν ὁ ἅγιος ἔμενε, μή ἐκείνου τό ὕπουλον φωρασάμενος, ὁ τήν διάνοιαν ἀδολώτατος· οἵ δή καί αὐτοί πλεῖστα τῷ ὁσίῳ διομιλησάμενοι, τά παρά τοῦ βασιλέως ἐπαγγειλάμενοι, ὡς καί πατέρα θήσειν ἑαυτοῦ καί ἀνώτερον δείξειν πάντων ὑπισχνουμένου, μόνον εἰ γένοιτο τούτῳ ἑνωθῆναι καί συνελθεῖν, καί κοινῇ σύν αὐτοῖς ἑλέσθαι τά δεδογμένα· καί ὅτι τούτου ἀποδιισταμένου καί στασιάζοντος, καί Ἀνατολή μικροῦ πᾶσα καί Δύσις συστασιάζει καί συναφίσταται· καί ἄλλα πρός τούτοις, ἅ πρός ἐκείνων εἶναι ἐδόκει, εἰπόντες καί προβαλ(λ)όμενοι, τόν ἀτύπωτον ἐκεῖνον τύπον, ἄνω καί κάτω ἐν οἷς ἔλεγον πᾶσι προσεπιφέροντες· ἐπεί ἔγνωσαν ἤδη οὐδέ βραχύ τόν ὅσιον τῶν παρ' ἐκείνοις λόγων ἐπιστρεφόμενον, τοῦτο πρό τῶν ἄλλων μέγα ἀνακεκραγότα, ὅτι "Πᾶσα ἡ τῶν οὐρανῶν δύναμις, τό παρ' ὑμῖν πρᾶξαι οὐ πείσει με· τί γάρ, φησι, ἀπολογήσομαι, οὐ τῷ Θεῷ λέγω, ἀλλά τῷ ἐμῷ συνειδότι, εἴ γε διά δόξαν ἀνθρώπων τήν οὐδέν πρός ὕπαρξιν ἔχουσαν, τήν σώζουσάν με πίστιν ἐξομόσομαι ἤδη;"

ΛΓ΄.

Ἐπεί οὖν ἐκεῖνον οὕτως ἔχοντα ἔγνωσαν, καί μάλιστα καί τῷ Θεοδοσίῳ ἐπιμεμφόμενον, μάτην οὕτω καί ἐπί κακῷ τῷ σφετέρῳ τούς λόγους καί τούς ὅρκους προϊσχομένῳ, τότε ἀναστάντες οὗτοι σπουδῇ, τά ἑαυτῶν ἔπραττον, καί οἷα ἄν τοιοῦτοι πράξειαν ἄνθρωποι. Οἱ μέν γάρ αὐτόν πυγμαῖς, ὦ χειρῶν ἀνοσίων! ᾔκιζον, παραθήγοντες καί τούς συνεπομένους πρός τήν τόλμαν ὑπηρέτας· οἱ δ' ἐκολάφιζον· ἄλλοι ῥαπίσμασι καί ὠθισμοῖς ἔβαλλον· οἱ δέ, καί εἰς τό τούτου ἐνέπτυον πρόσωπον, καθά καί τόν ἐμόν Ἰησοῦν οἱ στρατιῶται καί δῆμος ὁ ἄνομος· ὅν οὐ πρίν ἀνῆκαν τοῖς πτύσμασιν οἱ ἀληθῶς κατάπτυστοι ἐπιπάττοντες, πρίν τό πρόσωπον ἅπαν τῶν πτυέλων ἐμπλῆσαι, καί ῥάκια (≡15Γ_326≡> αὐτά κατακλῦσαι· ὡς καί τῷ πλήθει τῶν καταφερομένων σιέλων, δυσωδίαν οὐχ ὅπως καί φορητήν ἐγγίνεσθαι· ἧς ἄλλος μέν οὐδείς, μόνοι δ' οἱ δυσώδεις ἐκεῖνοι καί ἐξάγιστοι, ὀσφραίνεσθαι ἄξιοι· καί οὐκ ἄν ἐπαύσαντο οὕτω (=0104=) δρῶντες οἱ ἀναιδέστατοι, εἰ μή ὁ Καισαρείας Θεοδόσιος, τάς τούτων ἐπισχών ὁρμάς, πρός ἄλλα τετράφθαι ἀποίησεν. Οἵ καί ὡς μηδέν δεδρακότες, οἱ πῶς εἴποιμι καί κυνῶν ἰταμώτεροι, πάλιν μεταβραχύ, ἐρωτήσεις καί πεύσεις, καί ἄλλα ἄττα ληρήματα τῷ ἁγίῳ προσῆγον· ὡς δ' ἀνήνυτα τά παρ' αὐτῶν ἑώρων καί ἄπρακτα, εἰκῇ μόνον πονοῦντες καί ματαιάζοντες, ὕβρεις αὐτοῦ τάς οὐδέ λόγῳ ῥητάς καταχέαντες, καί εἴ τι τῶν χρειωδῶν τούτῳ καί ἀναγκαίων ἐτύγχανεν ἀφελόμενοι, ἐκεῖθεν ἀναχωροῦσιν οἱ δύστροποι.

ΛΔ΄.

Μετά δέ τινα χρόνου παραδρομήν, εἰσάγουσιν αὐτόν ἐν Κωνσταντινουπόλει, σύν αὐτῷ καί τόν μαθητήν Ἀναστάσιον εἰσάγοντες· πρός δέ, καί τόν ἕτερον Ἀναστάσιον, ὅν καί ἀποκρισιάριον ἔφαμεν. Καί ἀραῖς κατ' αὐτῶν χρησάμενοι, οἱ ἐπίῤῥητοι οὗτοι καί ἐπάρατοι, καί ἀναθέματι ὑποβαλόντες (οὐκ αὐτούς μόνον, ἀλλά ἅπαντας ὀρθοδόξους, τούς τε περιόντας, καί τούς ἀπελθόντας) παραδιδόασι τότε τοῖς ἐπί τό κολάζειν

τεταγμένοις, ὡς ἄν τά ἐξενηνεγμένα κατ' αὐτῶν διαπράξοιντο· τό μέν ζῇν δῆθεν τούτοις οὐ παντάπασιν ἀφαιρούμενοι, ἵν' ᾖ τι καί τοῖς ἀφιλανθρώποις φιλάνθρωπον, πικρότερον δ' αὐτοῦ θανάτου τάς τιμωρίας προσεξεργάζοντες. Ὁ γάρ τῆς πόλεως αὐτούς παραλαβών ἔπαρχος, καί ἐν τῷ πραιτωρίῳ εἰσαγαγών, πρῶτα μέν τόν θεῖον Μάξιμον ἐκ τεσσάρων τείνας, νεύροις ἀπεσκληκόσιν ἐκέλευε τύπτεσθαι· μή γῆρας αὐτοῦ κατοικτίσας ὁ μιαρός, μή τά κατεῤῥικνωμένα τῶν σαρκῶν μέλη, μή σῶμα ἐκεῖνο τό νηστείᾳ καί πόνοις δαπανηθέν· ἀλλ' οὕτως ὠμῶς ἔξαινεν, ὡς καί τῷ πλήθει τοῦ καταῤῥέοντος αἵματος, τό ὑποκείμενον ἔδαφος ἅπαν φοινίξαι, καί σάρκας πάσας δαπανῆσαι, καί μηδέ βραχύ τῶν μελῶν ὑγιές ἐναπολιπεῖν.

(≡15Γ_328≡> ΛΕ΄.

Εἶτα ὁ θηριώδης, καί πρός τόν αὐτοῦ μέτεισι μαθητήν· ἑξῆς δέ καί πρός τόν ἐκείνου συνώνυμον, πολλάς καί αὐτοῖς ἐπιθείς τάς πληγάς, καί μωλώπων ὑποπλέους ἀπεργασάμενος· ἐπιστήσας τούτοις καί κήρυκας, ταῦτα μαστιζομένοις ἐπιβοῶντας· "Οἱ τοῖς βασιλικοῖς ἀπειθοῦντες θεσπίσμασι, καί ἀνένδοτοι μένοντες, οὕτω παθεῖν ἄξιοι." Οὕς δή καί μικρά πνέοντας, φέροντες τῇ εἱρκτῇ ἐναπέῤῥιψαν.

Λστ΄.

Καί τό ἑξῆς παριστῶσι τόν ὅσιον συνάμα καί τῷ μαθητῇ, ὅλον τοῖς μώλωψιν ἐστιγμένον, ὅλον ἐξῳδηκότα, ὅλον ταῖς πληγαῖς ἐμφλεγμαίνοντα· ὅν καί οὕτως ὀδυνῶν ἔχοντα, δρᾶσαι ὅμως ἐπ' αὐτόν καί ἄλλα χείρω οὐκ ἀπέσχοντο, τήν φύσιν παντάπασι διωσάμενοι. Γλῶσσαν γάρ ἐκείνην τήν θεολόγον, καί τούς λόγους ὑπέρ ποταμούς βλύσασαν, ἔνδον ἀπό τοῦ φάρυγγος καί τῆς παραψαυούσης ἐπιγλωττίδος, (=0105=) παρανόμως ἐκτέμνουσιν· ὡς ἄν τοῦ φωνητικοῦ ἀφαιρεθέντος ὀργάνου, συναφαιρεθείη καί λόγος τούτῳ καί διδασκαλία· καί σιγῶν εἴη ἄφθογγος. Ἀλλ' οὐκ ἔμελλες, ὦ καλέ Μάξιμε, καί τήν γλῶσσαν τεμνόμενος, σιωπᾷν· οὐδέ λόγους ἐκείνους τούς ἡδίστους μή κελαδεῖν· ἀλλ' ὁ γλῶσσαν καταρτίζων νηπίων, καί ἄλαλον θείς φθέγξασθαι καί κωφόν, αὐτός καί σέ παρά δόξαν καί φθέγγεσθαι πεποίηκε, καί λαλεῖν, καί μεῖζον ἤ πρόσθεν διηρθρωμένους τούς λόγους προΐεσθαι.

ΛΖ΄.

Ἐπεί δέ τό αὐτό κἀν τῷ μαθητῇ Ἀναστασίῳ ἔδρασαν, καί γλῶσσαν κἀκείνῳ ἔνδον ἀπέτεμον, ἡ αὐτή ἦν καί τοῦτον ἐνισχύουσα χάρις· καί λόγον διδοῦσα δίχα τοῦ φωνοῦντος ὀργάνου, πολύν τινα τοῦτον παραδόξως καί ἄφθονον. Ἐφ' ᾧ καί μείζονι φθόνῳ πληγέντες οἱ μιαροί, καί ἄλλην τοῖς γενναῖοις καινοτέραν βάσανον προσεπῆγον· ὥσπερ ἀδικεῖν νομίζοντες, εἰ μή πᾶσαν πεῖραν δεινῶν ἐπί τούτοις κινήσαιεν· οὕς καί πολλῷ βέλτιον ἦν θανάτῳ ὑπεξαγαγεῖν, καθό καί ἦν ἐκείνοις δοκοῦν, ἤ οὕτω παραδοῦναι (≡15Γ_330≡> κολάσεσι. Σχοίνοις γάρ λεπταῖς τόν μακάριον ἐνειλίσαντες, καί στρέβλαις πανταχόθεν πιέσαντες, σμίλῃ καί σφύρᾳ τήν δεξιάν τῶν χειρῶν ἀποκόπτουσι, καί ἐπ' ἐδάφους ῥίπτουσιν· εἶθ' ὡς εἶχον, καί πρός τόν σύναθλον μετίασιν

Ἀναστάσιον· τήν ἴσην κἀκεῖνον τιμωρίας εἰσπράττοντες, ἵν’ ἔχοι πάντως καί τῆς ἴσης δόξης τήν παραπόλαυσιν. Οὕς καί ἀγλώττους καί ἄχειρας ἐκβαλόντες τοῦ πραιτωρίου, εἷλκον καί περιῆγον κατά τήν ἀγοράν, τά κεκομμένα θεατρίζοντες μέλη, καί κραυγαῖς ἀσήμοις χρώμενοι· καί τωθασμοῖς αὐτούς καί σκώμμασι βάλλοντες. Ἐφ’ ᾧ καί μετά τήν ἄτιμον ἐκείνην περιαγωγήν, ἐξορίᾳ μακροτάτῃ παραδιδόασι· μεθ’ ἅμα καί τοῦ ἀποκρισιαρίου Ἀναστασίου· τοῦτο γε μόνον καλῶς ποιησάμενοι τούς ἁγίους, οἱ ἐναγεῖς, ἑαυτῶν ἀποδιαστείλαντες.

ΛΗ΄.

Ἀλλά γάρ ἡ θεία οὐκ ἠμέλει δίκη, καίτοι μακροθυμοῦσα ὡς τά πολλά· ἀλλά τιμωρίαν μετά μικρόν τόν παρανομίσαντα βασιλέα εἰσέπραξε· πόῤῥω ἐκτοπίσασα, καί εἰς τήν ἐν Σικελίᾳ Συράκουσαν τόν οἴκτιστον δοῦσα θάνατον ἀπενέγκασθαι. Τοῖς γάρ Βυζαντίοις δι’ ἅ ἔδρασεν ὁ μίσους ἄξιος μισηθείς, καί ἔχθιστος μάλα γεγενημένος· δείσας μήτι καί πάθοι πρός τούτων κακόν, μετά συζύγου καί παίδων ἐκεῖσε ἀφίκετο· ᾧ δή καί ἐν βαλανείῳ λούσασθαι εἰσελθόντι, τῶν τις ὑπηρετούντων καιρίαν δούς κατά κεφαλῆς, τό τε κρανίον ἅπαν συνέτριψε, καί τῷ δυστήνῳ τήν ζωήν προσαφείλετο. Ἐπεί δ’ ὁ τούτου υἱός Κωνσταντῖνος ὅς ἐκαλεῖτο, μετά Ἡρακλείου καί Τιβερίου τῶν ἀδελφῶν ἐπί τῶν σκήπτρων κατέστη, ἔγνω δεῖν αὐτός μή τήν ἴσην πατρί πεπορεῦσθαι, ἵνα μή τῶν ἴσων καί ἀντιτύχοι· ὅθεν καί τούς ἁπανταχῇ συναθροίσας Πατέρας, καί σύνοδον μεγάλην κροτήσας, ἥ καί ἕκτη τῶν οἰκουμενικῶν λέγεται· πολλά μέν καί ἄλλα ἐν αὐτῇ μνήμης ἄξια (=0108=) κατεπράξατο, καί διττάς δή τοῦ Χριστοῦ θελήσεις καί ἐνεργείας, ἐπί τῶν δύο φύσεων τρανώτερον διεξήρυξεν· ἀρᾷ καί ἀναθέματι καθυποβαλών τούς τό μονοθέλητον ἐκεῖνο δόγμα παρεισάγοντας καί πρεσβεύοντας. Τοῦτο δέ πρότερον ἐν ῾Ρώμῃ καί ὁ ταύτης πρόεδρος Ἀγάθων, ὅς καί μετά (≡15Γ_332≡> Μαρτῖνον τῷ θρόνῳ ἐπικαθιδρύθη, θείῳ κινούμενος Πνεύματι ἔπραξεν· ἐπαράτους καί τῆς Ἐκκλησίας ἐκπτύστους τούς τά παράνομα δεδρακότας καί οὗτος καταστησάμενος. Ἀλλά ταῦτα μέν ὕστερον.

ΛΘ΄.

Ἐπεί δ’ ὡς ὁ λόγος ἔφη, πρός τήν ὑπερορίαν τόν θεῖον ἀπήνεγκαν Μάξιμον, πολλά μέν συνέβη τοῦτον παθεῖν κατά τήν ὁδόν, καί πολλάς ὑπομεῖναι τάς ἀλγηδόνας, οἷα μήτ’ εἰς ὑποζύγιον, μήτ’ εἰς λεκτίκιον καθεσθῆναι δυνάμενον· τῷ πάντη κατειργάσθαι τοῖς πόνοις, καί ταῖς μυρίαις τετρυχῶσθαι ὀδύναις. Ἀμέλει καί εἴς τι χαλάδριον βέργεσι πεπλεγμένον τοῦτον ἐνθέμενοι, μόλις καί κόπῳ διαβαστάζοντες, τήν μακράν ὁδόν ἐκείνην ἀπήγαγον· ὅν καί εἰς ἕν τῶν κατά τήν Ἀλανίαν κάστρων, Σχίμαριν οὕτω λεγόμενον, ἔμφρουρον ποιησάμενοι, εἴασαν αὐτόν παντάπασιν ἀτημέλητον. Ἐπεί δέ καί τόν καλόν μαθητήν μετά τοῦ συνωνύμου αὐτοῦ τήν αὐτήν ὁδόν ἤλαυνον, διαιροῦσι μέν ἀμφοτέρους τοῦ διδασκάλου· διαιροῦσι δέ καί αὐτούς ἀπ’ ἀλλήλων· ἕνα πρός ἕνα πολλούς διαμείβοντας τόπους, καί πόῤῥω που τῆς τῶν Ἀβασγῶν χώρας ἀπαγομένους· ἐξ οὗ καί τόν ἕνα αὐτῶν τῇ πολλῇ ἀπειρηκότα κακοπαθείᾳ, καί αὐτήν τήν πνοήν διαφεῖναι, ἥ μόνη τούτῳ

περιελείπετο· καί μηδ’ αὐτήν ἐγνῶσθαι ἀκριβῶς τήν ἡμέραν καθ’ ἥν τῶν ὧδε μετέστη, ὡς ὁ τούτου εἰρήκει ὁμώνυμος· ἀποκρισιάριός φημι Ἀναστάσιος.

Μ΄.

Ἀλλά γάρ τῷ θείῳ Μαξίμῳ τῷ κατά τήν Ἀλανίαν ἤδη κάστρῳ ἐγκαθειρμένῳ, θεία τις ἐπιφοιτᾷ ἄνωθεν ὄψις· τήν τε ἡμέραν αὐτῷ δηλοῦσα τῆς τελευτῆς, καί πρός τάς ἐκεῖθεν μετακαλουμένη σκηνάς· Ἐπεί δέ καί ἡ ἡμέρα καταλάβοι ἐκείνη· ἡ δέ ἦν ἡ τρισκαιδεκάτη τοῦ Αὐγούστου μηνός, ἀφίησι μέν τά ἐνταῦθα, πρός δέ τούς οὐρανούς ἀνατρέχει, ὁ τῶν οὐρανῶν ἀληθῶς καί τῆς ἐκεῖ κατοικίας ἄξιος. Ἐν ᾧ δέ τό ἱερόν αὐτοῦ σῶμα ἐναπετέθη, τρεῖς διαφανεῖς πυρσοί κατά μίαν τῶν νυκτῶν ἔκτοτε τῷ μνήματι ἐναυγάζουσι· θαυμαστήν μέν τήν αἴγλην ἐναφιέντες, θαυμαστοτέραν δ᾽, ὡς εἰκός, τοῖς ὁρῶσι τήν ἔκπληξιν ἐμποιοῦντες, (≡15Γ_334≡> καί τοῦ μεγαλοδώρου Θεοῦ περί τόν ἑαυτοῦ θεράποντα πλουσιωτάτην χάριν ἐμφαίνοντες.

ΜΑ΄.

Ἀλλά σοί μέν, ὦ ἱερώτατε πάτερ, μεγάλη μέν καί ἡ τῶν παρόντων δόξα τε καί λαμπρότης, πλέον σε κἀνταῦθα τοῦ Δεσπότου τετιμηκότος· μείζων δέ πολλῷ καί ὑπεροχικωτάτη ἡ αὐτόθι λῆξις καί οὐρανία· φωτί τῷ μεγάλῳ παρισταμένῳ, καί ὅλην τήν αἴγλην τῆς μακαρίας καί ἀρχιφώτου Τριάδος ἐν ἑαυτῷ δεχομένῳ· καί Θεόν ὁρῶντι, τό παραδοξότατον, θεῷ δηλαδή καί αὐτῷ τῇ ἑνώσει γεγενημένῳ, καί κατά μέθεξιν ὅλῳ θεουμένῳ, καί ἄῤῥητον τήν θέωσιν ὑφισταμένῳ. Οὐκοῦν οὕτω δόξης τυχών, δίδου πολλήν καί τήν παρά σου βοήθειαν τοῖς ἔτι (=0109=) νηχομένοις ἡμῖν τά παρόντα, καί τόν δολιχόν τοῦτον βίον καί πολυκινδυνότατον διαπλέουσιν· ὡς ἄν ὑπό σοί κυβερνήτῃ καί ὁδηγῷ, κοῦφοι τήν ἄστατον θάλασσαν ὑπερπλεύσαντες, τοῖς ἀκλύστοις καί ἀϊδίοις λιμέσι καθορμισθείημεν· ἔνθα ἡ μακαρία διαγωγή καί κατάπαυσις ἡ γαληνοτάτη.

ΜΒ΄.

Οὗτος ὁ παρ’ ἡμῶν σοι λόγος, ὦ πατέρων ἄριστε καί φιλοτεκνότατε, τῶν μέν πραγμάτων, ὥσγε καί αὐτόν οἶδα, πάντη ἀπολειπόμενος, τοῦ δέ πόθου οἶμαι οὐδενός ἐλαττούμενος. Αἴτιος δέ πάντως τοῦ λόγου καί καθηγεμών, ὁ σοῦ ἐξεχόμενος ἱεράρχης· ὅς καί τήν ὁμωνυμίαν καί ὁμοτροπίαν τοῦ ἐν Μύροις ἐπλούτησε ποιμενάρχου· λόγων οὗτος ἀεί τῶν σῶν θαυμασίως ἐρῶν, καί σέ διαφερόντως ποθῶν· καί τρυφήν γλώσσης, τό ἥδιστόν σου ποιούμενος ὄνομα. Ὧ καί ἀντιδοίης τήν μετά σοῦ συναυλίαν καί συσκηνίαν· πολλήν ὡς ὁρᾷς καί αὐτῷ ὑπέρ τοῦ καλοῦ τεθεμένῳ τήν ἀγωνίαν, καί τήν ψυχήν προϊεμένῳ αὐτήν, μόνον εἴ τι βέλτιον εἴη τούτῳ ἐν τοῖς πράγμασι καταπράξασθαι· ἐν αὐτῷ Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καί τό κράτος, νῦν καί ἀεί, καί εἰς τούς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν